

ARISTOTELIS
PARVA NATURALIA.

Quoniam nuncius oculis: et libere
liberum in se. **Supplm**
Perentes nuncius oculis: et libere
tue dantatis illi. **Ha. v.**
nullum q. age. id est: et q. neta
fuit age. v. valeam. **Ha. v.**

Confessio et pulchritudo in consp
tatione scitatis et magnificencia in
sacramente eius. **Caritate dno carni**
ni nouum caritate dno dno terra. **O: O**

Deuo dno. **ppli tu q. d. d. d.**
benigni intende: ut quip

Salomon. hic. Regna audiri
regit mundum in generatione ista: et
temporalia: quia nunc assunt
re: audire sapientiam salomonis.
et plus q. salomon hic. **Cu aut**
id. sps exierit ab hoc: ambu
plocata arida: quoniam uerem et no
erunt. Tunc dicit. Reuerter i domum
et uide exum. Et uices inuenit
et uerem scopis mundam et ornata.
hic vadit et assumit sem septem
et alios nequiores se: et in trinitates

mundū opuerit uestitūto; adu-
sua nō cōmodauit; et amplius
nō accepit; ab iniquitate auertit
mentē suā; iudiciū uerū fecit in
her uerū et iurū; et in preceptis meis
ambulauit; et iudicia mea iusto
dicent; ut faciat ius
tus est et iusta.

ps. 10.

Ps. **Q**uod uide-
oculi sub omni-
De uultu tuo
odi tui uideat es.

am

pne meo. **De** oc ab-
factus opus pns
ei. Nos esse formam
nati; unū pntē
et os hic. Si uis
tus unq me. Ego
m. **De** enim ame-
fit me.

De uale lo-

utis; qā m-
e meū. **De**
desideria p-

Ille homicida erat

A N N O T A T A

I N L I B E L L O S

Aristotelis Parva natu-
ralia appellatos.

- De
I	Sensu & sensili. sive de Instrumentis sensuum.
II	Memoria & Recordatione.
III	Somno & vigilia.
IV	Insomnijs. & Pispinatione & Insomnijs
V	Motu animalium
VI	Longa & brevis vita
VII	Iuventute & senectute, Vita & morte, & Respiratione.

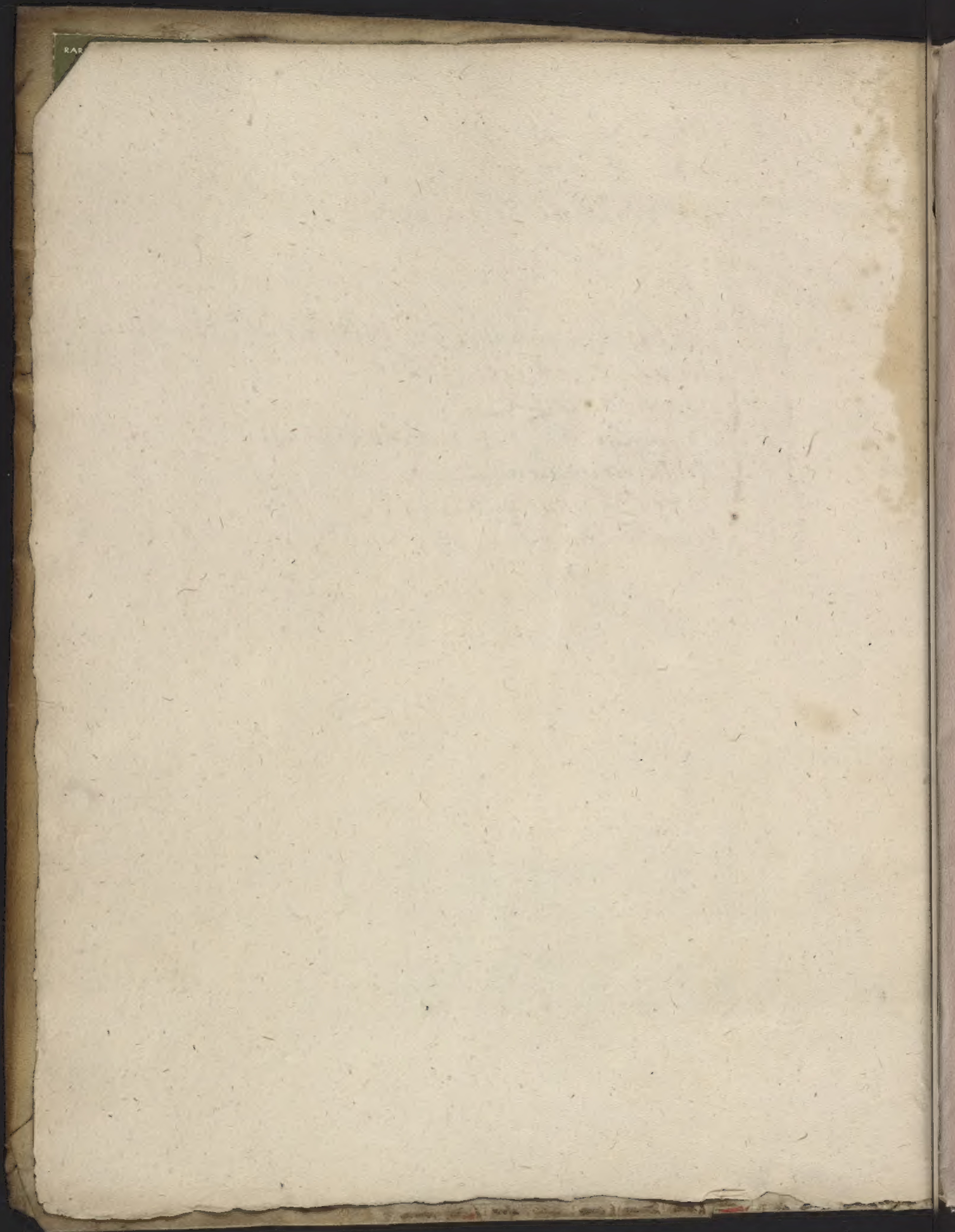
VIII sch.

72 M-4

Lat. 261

~~1. 6. 1. 10~~

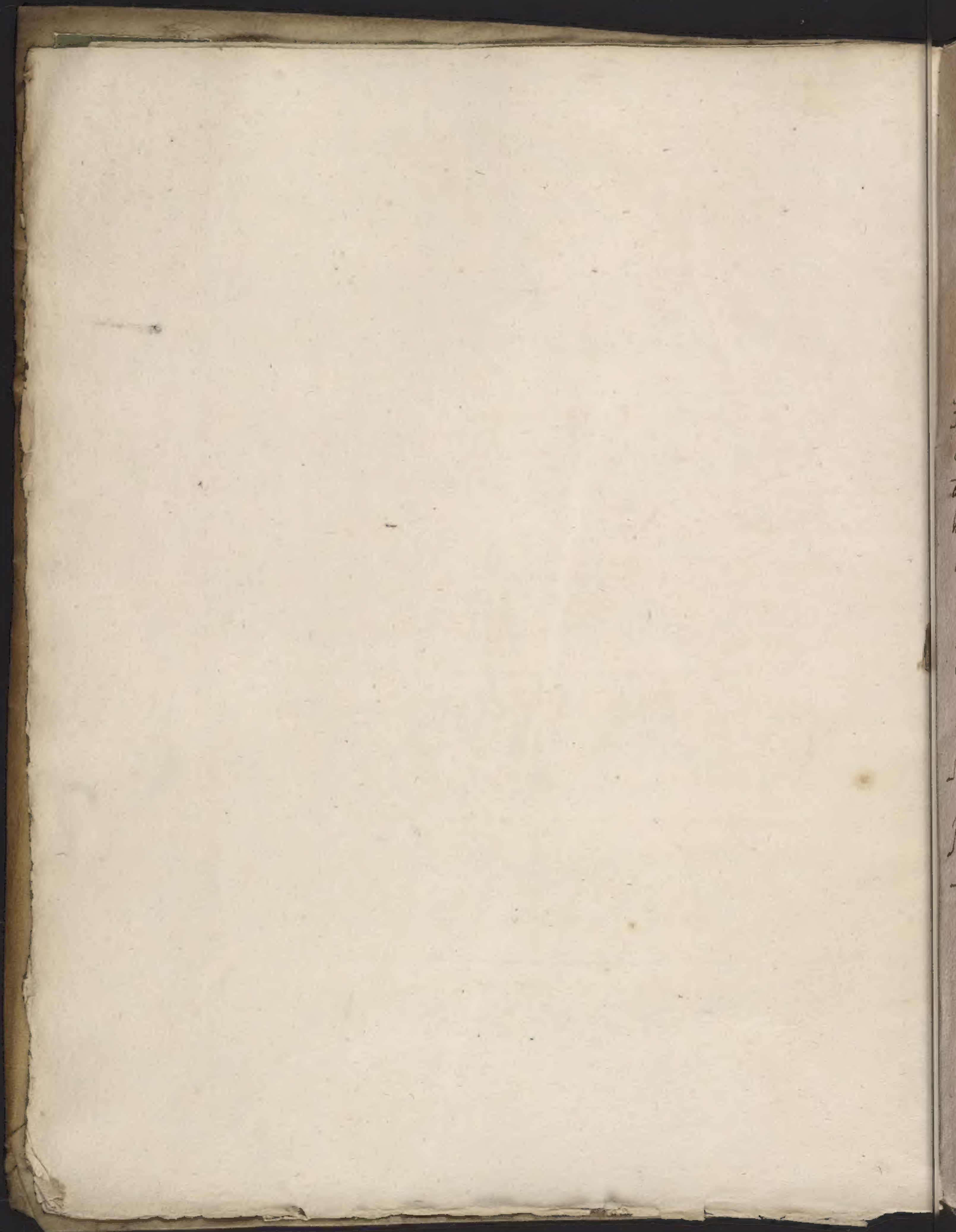

ARLIS. DE SENSU &

SINSLI, sive de Instru-
menti Sensuum. Liber. 1.

Stretum

Ij tractatus & libelli, qui in nra Acquisitione ab Arte descripti
tres de Animo libros sequuntur, vulgo in scholis parva naturalia
vocantur, quia exigui sunt, & singuli singulas res comprehendunt.

Ab Arte. a. de Corpore & Animi affectionibus describi videntur.

Postq. x. in libro de Animo de principijs rerum aeternarum, q. e. ipse
Animus, tractavit, & tum totum ac separatim de vi ito, tum separatim
de singulis Animi virib. separatim disseruit. In his libris ea q. ub.
aeternis vel vit. vel pluribus tota sunt, considerat.

Causa a. <sup>Dua se causa huj
ventoris.</sup> hujus tractationis duplex adferri potest: una, quod ejusdem rei scientia,
tradere rem ipsam & propriam ejus affectionem: ut lib. 1. post: analyt.

Cap: 23. T. 43 docetur. Cum q. in libro de partibus aeternarum q.
na se, de corpore: & in libro de Animo de forma aeternarum, q. Anus
e. egerit: Postea nunc in parvis naturalibus de affectionibus, q. ex
utroq. composito animali conveniunt, atq. & Animo & corpori com-
sunt, disserit.

Alterum e. ordo docendi quem sibi
libro primo physicorum cap: 1. T. 4 praescripsit, q. in nra ex-
plicatione ab universalibus ad particularia procedere vult.

Idcirco anteq. spectatim de Animalibus & vitam habentibus seu plantis,
acut, de communibus, paratibusq. tum An. tum corporis operationibus.
tractat Artes: q. ipse hanc rem ab initio hujus libri de Sensu
attigit.

Primum a. niter parva nra locum ha. liber de Sen-
ut Aquate auctore p. magis similitudine ad dissimilia transeat: quia

Sentire

sentire ad Animū nō pertinet, q̄ ad corpus pertinere videtur. Itē a. in libro
 de Anīo multa et de sūte facultate quāq̄ p̄tib se tradita. Tamen de
 Instrūmentū Sensuum, q̄ p̄ter sunt corporis pauca dicta sūt: Idcirco
 hōmī dīam hoc libro, q̄ de Sensū & Sensibilibus, sive de Instrūmentū &
 Objectū Sensus nō sūt: Artus absolvit. Opositū n. ei ē in
 hoc libro ratione exquire, qd veri dīi possit de Instrūmentū Sen-
 suum, atq̄ eorū proprijs Sensibilibus: quāq̄ hōmī omni p̄pria ac
 p̄ticularis nā atq̄ cōstitutio sūt estimanda, q̄ in dīx & nō p̄tīo libri
 p̄t. Nam auctoris ap̄ Græcos Cōt Alexander monēt & ope:
 rationem & Instrūmentū Sensus sūt. Differt a. dīa huius libri
 a superiore in libro de Anīo tractatione, q̄ in libro de Anīo de Sensib.
 materiā in quādam abstractione & simpliciōri cōsideratione traditū
 ē. In hoc a. libro de yis agitū, quatenus cū corpore q̄ coniectū sūt.
 & cum Anīi tū corpore sūt opa. Sive in libro de Anīo de ra-
 tione & dīctū: hū a. de ma. & corpore Instrūmentū
 Efficiente sensuum ē dīctū. Itē a. de ma. & corpore Instrūmentū
 cōtra tractatū. Item de Sensibilibus in libro de Anīo tractatū
 ē, quatenus sūt sensilia & relationem quā dōm a. d. sensū tū.
 In hoc a. libro de yis tractatū sicut suā p̄pria materiam &
 Essentiam, quatenus res quādam sūt in nā existentes.
 Dividitur hū liber in 3 p̄cipuas partes: prima ē dīpo-
 sitione dīctū totius p̄cipuū nōtū tractationis: Altera
 de Sensib. sicutatim dīscit. Tertia quāstiones quādam dīsolvi.
 Et itē i. p̄cipua continet p̄cipua, quārum prima hū
 libri cū libro de Anīo connectit h. n. Cū in libro de Anīo

Anā dīctū dīscit &
 Instrūmentū dīscit.

Sive h. c. p̄cipua.

7757mk

nisi, ut jam commemorata: q' rursus st duplices: vel n' omnib.
inse animalib; ut sensus & appetitus; vel quibusdam, ubi memoria &
ira, quae perfecti tantum animalib; conveniunt.

¶ De Corpore & Spiritu

Ex hac diversitate & conjugationes eandem affectionum, q' in reb.
animalis principie & maxime se colligunt: quarum una e Som-
nus & vigilia, q' omni, & soli animali m'e: altera juvenitus & se-
nectus, q' omni, sed non soli animali: tertia spiratio & respiratio, q' soli
in animali competit: quarta vita & mors, q' omnib; viventib; convenit; atq;
de his demum considerandum e, ut investigemus, qd unumq; eorum sui
& p' quas causas rebus animalis n' sit.

¶ De Vita & Morte

Quanta p'p'e: Non de his tm agendum e: sed ad physicum & phi-
net, p'ncipia sanitatis, & morbi p'p'e, id q' quib; modis Corp' &
natura i' ratione. Quacumq; n' affectiones se rerum animalium
& viventium, de iis physico it' agendum. At sanitas & morbus se
affectiones rerum animalium, & viventium, quancumq; nulli rei, q' vita
privata e, sanitas & morbus n'e. Ergo de sanitate & morbo physico
etiam agendum e.

¶ De Vita & Morte

De auctoritate: pleriq; n' phisici & Medici, q' magis scienter & p'p'e
suam autem tradiderunt, hanc sequuntur rem, ut phisici in p'ncipis
Medicinae, sua scientia finem faciant: & Medici suam autem a p'nci-
piis phisicis n'p'ant: unde & vulgo st: ubi phisicus desinit, ibi
Medicus n'p'it. Ex hac ratione p'p'e e, etiam si tota phisica Me-
dico sit utilis, tanq' superior scientia, q' lo' d'ic' & p'ncipia rerum
Medicinarum continet. Hanc tm de corp' At & corporis affectionibus

¶

Etiam Medicis esse utilissimam, & plurima supplevere eorum de:
monstrationibus. Principia

Quod tamen pro ex praecedentibus colligitur, quod in minimis manifestum sit, de:
mores tractandum esse de communibus. Animi & Corporis affectionibus.
Et omnia, de quibus agitur, minusmodi coe esse & Corporis affectiones esse.

Haec pro tali arguto confirmatur. Quamvis a o'ntientem facultatem
pertinet, ea tota se Atio cum Corpore. At omnia enumerata pertinent
a o'ntientem facultatem. Ergo omnia tota se Atio cum Corpore. At:
non confirmatur singulorum expositione. Nam vel ratione sensus sunt
conjuncta, ut sensus & Memoria: vel p' sensus oriuntur, ut Appetitiones
& cupiditates, de quibus in his libris in utroque tractatur: quod eodem
eandem dea ad moralem pertinet deam phisicam: vel affectiones sunt sen:
suum, ut somnus & vigilia. Si a' sensus q' ligantur, a'ntia dor:
munt, i' solentur, vigilant: vel custodiant sunt, & conservationes
sensuum, ut respiratio, vita, & sanitas: vel deniq' intentus sunt, & pri:
vationes sensuum, ut senectus, mors, & morbus. Ex quibus patet: omnia
prius enumerata a o'ntientem Ati facultatem pertinere. Majore
Aties & vocis, & sine ratione claram esse dicit. Quia a' ratio sit, qua
p'cipitur, Atientem facultatem eam esse a'ntio cum Corpore, si inter eos
convenit. Alij u' hanc esse putant. Quicquid u'ntur in instrumento Cor:
poris, id e' e' Corpore. At Sensus aliter in instrumento Corpore, ut
sentire sit, sensus a'ntio Corpore in instrumento perire. Ergo Sensus
e' cum Corpore. Alij istam esse existimant. Quicquid putatur a' Corpore,

id est corporeum sui fieri est, cum agens & patiens ex se conveniant: ut
lib. 1. de Gen. & Instu. Cap. 7. T. 50. dicitur. At instrumenta Sensus huius
videntur a Sensibili, quod est corporeum, vel corpus. Ergo ipsa et instrumenta
Sensus corpora sunt, necesse est, & ita Sensus cum corpore coniunctum
esse patet. Quamvis a. a. huiusmodi hanc rationem bona sui, nullius in ex libro 3
in 1. cap. 4. ad hunc in huiusmodi. Quod corpus huiusmodi niteretur
niteretur: id cum corpore coniunctum sui, necesse est. At Sensus corporis huiusmodi
huiusmodi niteretur. Ergo Sensus cum corpore coniunctus sui, necesse est.
Sine vero, experientia manifestum est, sentientem facultatem in corpore
esse: nam oculi etiam percipiunt, corporis instrumenti niterentis
sensum niteretur. Ad hunc huiusmodi

Cum dictum sit, omni partem artum huiusmodi ad sentientem huiusmodi fieri
tota referri posse, huiusmodi occasionem sumit, tota huiusmodi capitis
huiusmodi explicatio, quod huiusmodi est huiusmodi huiusmodi de Sensu & Sensibili. Huiusmodi
n. Quoniam non tantum de his, quae ad sentientem facultatem perti-
nent: verum etiam de ipso Sensu in hoc libro tractandum est: quod in
in libro de Animo tractata, memoria esse repetenda: quod in huiusmodi.

1. Ut sciamus, quid de Causa huiusmodi affectio Animalium in se sit.
S. ut libro secundo de Animo, capite Inductum, Textu sen-
tentia vigesimo primo dictum est, quod Sensus agant
in instrumenta Sensuum. Huiusmodi ab illis pati-
entibus. C

(Tus. j. Quis. j.)

Alterum, q. libro 2. de Anima cap: 2. T. 16. dictum ē: unum-
quodq. aut, quatenus ē animal, nō esse sensu praeditum: siq. ē
animal nō nati discedit sensu: & v. q. animal ē, sentit, & q.
nō ē animal, non sentit.

(Idem. j.)

Tertium, q. Tactus & Gustus nō omnib. animalib. visunt.

Tactus q. d. p. eam rem, q. lib: 3 de Hec cap: 12. T. 63.

ē allata: q. percipit ea, ex q. b. animal. combonit, & q. b. conser-
vat, atq. destruit. Gustus a. p. nutrimentum nūc: nam
Gustus suave & molle nutrimentum discerit, ut alterum p.
sequatur, alterum fugiat. Est a. Gustus, i. e. sapor affectio
nutrientis & gustantis aī partis.

(Idem. j. de Spiritu. j.)

Monet Alexander, antiquis quoq. diversam hūc esse scripturam:
& aliquos non docere hūc nutrimentis, sed p. eos s. p. gustati
legere. Sapor a. nō ad nutrimentum: sed ad gustantem aī
pertinet: utraq. in lectio deficiat p. Si a. dicimus, s. a.
p. hūc ad nutrimentum pertinere tū partem, a. eam referat
p. ratione nūc & subiecti: q. n. in nutrimento nūc: q. b.
jectum ē nutrimenti aī partis. Ad ratione finis: q. n.
nutrientis facultas sine dulci & conveniente sapore conservari
neq. Ad gustantem a. tū partem sapor pertinet ratione ob-
jecti: q. gustus ē Objectum.

(Idem. j.)

Quantum q. Ceteri tres externi sensus, nempe odoratus, & tactus,
& visus, ut in fine lib: 3 de Hec indicatur oīb. generatib.

in qd. visum datur sunt conservationis causa, ut nutritur utrum,
q. sibi conveniens accidit, p. seq. & oia mala, q. de ha.
nutritur, fugere possunt. Quibusdam vero et boni causa, & p. p.
scientiam insunt, ut huiusmodi: Multas n. demerant diffas rerum.
Ex qd. & rerum sub contemplationem & suo actionem rationem
cognitio & intelligentia existit, q. dicitur: lib. 1. de Legib. 1. 6.
his p. b. eleganter declarat: Et omnem nam non solum rele-
vitate mentis ornavit: sed etiam sensus tanq. satellites attribuit
ac nuncios, & rerum plurimarum obscuras & varias intelligen-
tias enotavit, q. fundamenta qdam scientie.

(C. de visib. 9.)
Quia ois exterior sensus duob. de causis animalibus tribuitur, sc.
primum, ut animalia sint, & se ipsa conservare queant: & ut
bene sint, & res possint intelligere. Ad intelligentiam q. p. p.
cipue conducunt, Visus & auditus, q. inter utrumq. sensum in ubiq.
sive conservationis & intelligentie discrimini sui, ordi. Artes.
Ad Conservationem & res varias percipiendas praestantior
visus & utilior q. auditus. Ad scientiam & mentem aspectus est
p. se conducit. Auditus p. accidens. Cuius rei causa est q. visus
facultas multas & varias rerum sensuum diffas percipit.
Primum x. Primum sive sensibile percipit, q. e. Color, quo oia cor-
pora vel p. se, vel p. situm & longinquitatem ab oculis se praedant:
sicut Caelum coloris ex parte caeruleum videt: q. ab oculis vis
remotum est, & visus ut in quadam q. privatione coloris terminal.
Ad oia sensibilia maxime percipit visus, ut visus p. se, & p. se.

figuram, an qd rotundum vel quadratum sit, & magnitudo:
dixerit, an qd magnum vel exiguu sit, & motum, an qd in se
hinc vel eorundem feratur, & quetum, an qd sedeat, et stet, & nu-
merum, an unum sit, vel plura. Ex qd. omnib. scientiam aliq
nobis comparare possumus. Auditus vero soni tantum differt
spicit, q non in omnib. insunt corporibus, & vocis, q adhuc in
pauciorib. insunt. Per accidens it. Auditus ad scientiam con-
parandam, & prudentiam plurimum confert. Oratio n. q. ex au-
diti sit, & eruditionis & disciplina, ut aliq. adducimus: sed
p. accidens: qm. oratio ex vocabulis constat, & unum quodvis
vocabulum aliudq. ni, q. scitur, nota e. — noniam & si
audita sentimus, p. accidens apprehendimus ea q. simul: Auditus
p. accidens plurimum confert ad scientiam & prudentiam.

Ita etiam confirmat experientia: nam semper q. q. a primo
ortu privati sunt his sensib; ita se habet, ut cecis prudentior sit
multis & surdis: qm. cecis auditu sunt disciplinam percipere, q.
surdi nequeunt.

(C. T. cor. Eryci.)
Coniungit multos & surdos: qm. ita vere na. comparatum e, ut
q. surdi nati sunt, etiam sunt multi: Om. n. vocabula verum n.
na: se d. institutione content, ut lib. 1. de Ep. Ep. in r. d. cap. 1.
Artes docet, & surdi de vocabulis institui nequeant. Multi et sunt,
nec e. (C. T. cor. Eryci.)

Ita. g. ex illa sententia si facultate, de qua ante in libro de tho
dictum e, utraque sunt.

C A P I T U L U M II.

Quoniam eorundem repetitio in artibus & scientiis sine causa facta videtur
 Et ita interdum explanationi & memoria causa eadem repetere
 Et necessarium & utile, ut tum Artes in fine praevidenti Relati-
 onis, tum Theophrastus lib. 3. phys. cap. 2. T. 15 indicat.
 Ne ergo Artes frustra repetitis videatur, quod in libris de Animo
 dicta sunt, in fine praevidenti capitis, quod haec illa sunt, exposuit
 quod ad vim & facultatem Sentienti pertineant, & a principio huius
 Capituli, quod tota huius libri pars de Sensuum Instrumentis &
 Objectis incipiat, illam partem ab huius libri tractatione separat.
 quod hic non de ipso Sensu duplicem, sed de ipsa Animi facultate:
 Sed de Instrumentis Sensuum, quod in corpore visunt, agatur.
 Facit ita isto Capite initium a sensu Visu tanquam praestantiori
 & j. post ipsam aliorum de visu Instrumento sententias p.
 pendit: unde etiam de modo videnti dixerit: In altera Capituli
 parte, quod vera sit de visu Instrumento sententia exponit. Postremo
 de reliquorum etiam Sensuum Instrumentis tractat, & ex quo
 constat, indicat.

Pro huius oratione & huiusmodi. Cum de Sensuum Instrumentis
 semper in agendum. principio aliorum sententia perperam sententia
 Et: Nam ut lib. 1. de Caelo cap. 10. T. 101. exponitur, alio
 modo sententia propter commemorandum & considerandum de ne in nullo
 Animo ad alios tractata videri videantur. In aliorum g.
 de Sensuum Instrumentis opinionibus. ostendit, quod corporis partes

ni. qd. Sensus existere solent, & Eltorum, ex qd. corpora consistant,
ratione exquirunt. & quia non sunt quicquid Sensus ad q. Elta actione.
dare, de quibus habent, ac intervine duntaxat faciunt corpus inter aqua
& aerem, q. vocant vaporem sive fumum, & odoratum attribunt.

Quam etiam Plato in Timaeo exprimat.

(Ad op. 5. de sensu.)

Post hanc proem, q. curatem continet aliorum de Sensum
instrumentis opinionem; nunc potestatem exat. Artes, qd. de vi-
su in instrumento alij senserint. Quis n. si eo uteremur, q. vi-
sum igni attribunt, & ex igne visus instrumentum componunt.

q. cum ignorant aliajus affectionis in oculis. Nam si compli-
mitur, & movetur oculi ignis videtur eluere: idq. praecipue
in tenebris, vel cum palpebrae obductae se, quando tenebrae quodq.
oborinatur, contingere solet.

Instrumentum visus ex igne constat: quoniam ubi ignis non est: visus
non potest apparere. At in instrumento visus ignis apparet. Ergo
in instrumento visus ignis est.

(Ex op. 5. ad op. 5.)

Ita rationem Artes refutat, & inquit: cum a d. h. a. a. h. m. a. R. p. i. A. t. u. s.
jorem dubitationem habere. Nam semper praesente sensibili sen-
timus, & scimus nos sentire: Sed si oculi constat ex igne, sem-
per praesens ignis, cum ignis sit, sensibile visus. Ergo oculi sem-
per videt. At non semper videt ignem: sed tantum si movetur, non
si quiescit. Ergo ex igne non constat.

(Ad op. 5. de sensu.)

Quia tamen non infirma est aliam causam in praesentia esse

oicit phlog, cui interdum oculi clausi, vel moti in tenebris,
ignis videatur. ea a. huc exponitur. De politum & leve in
tenebris mirare, & lucere, olet, non tamen omne ex se lumen
Rō: cur oculi clausi, ut sunt quorundam piscium capita & atramentum
et in tenebris moti ignis videantur. Sepia; & nigrum, q. necdum locum tenet in oculis & leve & po-
litum. Ergo in tenebris mirare solet.

(De Quivēre de)

Hic q. p. Cur iste plenior & fulgor non semper conspicitur:
et tantum si oculi torquetur, & movetur, idq. relinquitur.
R. Artes: id p. fieri, quod non possimus cernere, nisi si sen-
sile, q. cernitur, & instrumentum, q. cernit. Si a. oculi re-
viter movetur, ex uno efficiuntur duo: alterum, q. cernit oculi,
alterum q. cernitur, motus cu. fulgor. Si vero lentē oculi mo-
veatur, unum tantum ē, q. cernit, & quod cernitur. Sed
visus effici nequit: quoniam nulla hic ē arāda vis relatio. sed
fractis: qm in veloci & oculorum motu.

(De Quivēre de)

Cum ex q. jam dicta sunt, ostendant, qd simile sit, in veterum opi-
nionibus. De instrumentis, & p. p. uē. Aspectus: phlog
& non modo inulā: sed etiam dīva p. b. d. d. ut d. i.
— Top: Cap. 10 traditur. Semper Artes notatū, q. & veteris phlog
De Visus instrumento, & modo videndi senserunt, explicat.

Alia Rō: q. d. phlog: Empedocles a. & plato seu Timaeus dixerunt huiusmodi Visus
cur visus instrumentum ex igne constare: et nos videre ex parte huius
ex igne & huiusmodi
mone. q. ex lucina p. cornu vel vitrum, vel similem re pellu-
cia.

maiorē lumine extingui & debilitari: ita ut minus vide-
remus die q̄ nocte, id q̄ falsum ē: Ut si aqua tanq̄ ali-
dum virtutē extingueretur, cum per aquam spiritumus:
Ut si gelu & magno frigore extingui deberet, cum in ra-
licum quoddam: q̄ tamen oia n̄ finit. Unde perspicuum ē,
q̄ oculi ex lumine, & ex ignis se non constant. Cum q̄ ori-
li nostri nullo modo nitentur, quo - lamina, vel alia ignea
corpora nitere solent, ea ex igne non constare manifestum ē.

C. Egidio edwardi de
Cum ea, q̄ jam dicta sunt principia platonem attingant: de Empe-
docle ut quodam disserit Aristes: & primum sponit Empedoclem asseren-
tem existimare lucē ex oculi emissionē: ad hanc Empedocli
sententiam fuisse confirmat ejus scriba: quorum huius est sententia:
Quod si quis nocte ambulare, & iter facere cogitet, adhibet lucē,
& lumen, ne tamen id si ventus extingueretur, accendat lanternam,
& circumducit quoddam corpus, ut cornu vel vitrum, q̄ vim ven-
torum prohibeat: p̄ q̄ tamen lumen exire, & diffusum, unq̄ ra-
dijs viam calcitrare, & tenebras pellere quirit: Sic etiam
in Aspectu nostro accidit, ut visus instrumentum tunc quod-
dam sit clausum, p̄ quas ignis elucet, & exteriorum densum
aerem, q̄ aqua similis ē, illustrare videtur, & nos res obiectas
cōspicere quæamus. Tertio Empedocli opinionem
veram non esse monstrat ex eo, q̄ si tibi non constaret: id
contradicit: interdum enim nos hoc modo, nempe lucē ex oculis

15
emissio ne interdum luxuribus, q' a corporib' q' videntur
fluctuantur, reuertit' asserit: q'm hanc Empedoclis sententiam
fuisse, Plato quoq' in Menone testatur. Hec a. in cōstantia
recto e' arguto, q' brevem suam opinionem recte confirma-
re non poterit.

Αντιρροπος Ν.

— I' etia opinio de Instrumento visus & modo videndi e'
Democriti, q' visus in Instrumentum ex aqua constare dixit:
eaq' ex pte recte e'nsit. Modum a. videndi ita describit,
ut visionem diceret esse quiddam apparentiam & rep-
sentationem imaginis, q' oculis recipit: cuiusmodi ima-
gines in bubulis apparent, q' boscu' spicari et' intia sunt:
ut eant Quintus lib: 4 ex bonis h' versio.

Esse in imaginis: quāvis causa videtur
videndi, neq' posse int' hi res ulla videri.

Quāvis re recte non sentit. Nam q' imagines apparent
in oculis: id pbra' sit, q' oculis levit' & corpus politum:
Attamen in eis non e' in oculis p' apparentiam: sed e' in vi-
dente: q' Animo sentiente e' percipitur. Illa a. apparentia
fit tantum p' reflexionem, q' dādos & affectio q'dam e'
p' reflexionem, luminis, refractionem affecta in cor-
porib' levibus & terminatis, q' inuicem hui' & imagines
accipere, atq' conservare pnt. Cuiusmodi se specula, &
res politum, & oculi Animalium, similiaq' terrena corpora.

Sed de his a' barenty & reflexionib. nihil Democri-
to notum fuit. Quae q' hujus rei causa: praclarus Hy-
nas h. in loco commemorat his fere v'bis.

Cum immutatio spiritus, q' fit a corpore visibili praeven-
it ad corpus non spiritum, n' sit ultra immutatio transire
sed quodammodo reflectitur ad similitudinem spiritus, q' re-
flectitur projecta a parietem: & ex tali reflectione re-
cedit forma rei visae ad partem oppositam: Unde conti-
git, q' aliquid in speculo videatur se ipsum, ut et aliam
rem, q' non directe visui eius obicitur. Sed hoc locum
n' habet, nisi duo concurrant: quorum unum e' . Ut corpus
sit in superficie leve, & ex hoc quodammodo fulgens, &
quem moderatum fulgorem manifestatur (res in reflec-
tione: aliud e', q' corpus illud internum ad aliquod termi-
natum, ut praedicta immutatio ultra non transiret.
Et ideo videmus, q' nisi in vitro apponatur plumbum,
vel aliquid hujusmodi, q' impediat ejus penetrationem,
ne ulterius procedat immutatio, non fit talis apperitio.
Utrumq' a' horum concurrat in speculo. Est a' moderati
fulgoris & levitatem, & sit aliquid in fundo, q' terminet
eius transitum. (Locorum du.)

Ex his modum videndi a' Democrito de scriptum ab:
surdum esse spiritus h. arguit. Si enim hoc spectet videri

in qua sunt oculi, humor quidam pluvius, & fulgens repentinus
ex quo oculi nascuntur, ut rursus ex aqua oculum constare
sit spiritum. Non igitur humor.

— Tercio: albugo oculorum idcirco dicitur: nam in oculis
quod sanguinem habet, albugo & pinguis, cum ob rationem, ut hu-
mor, ex quo oculi constant, corruptionis expertis maneat: ideoque
nulla & corporis pars, quod tamen ac minus, quod oculis frigoris
incommodum esse sentiat: quod humor pinguis dicitur, quod frius non sen-
tit, septus quod frius, & propterea nulli ea pars, quod palpebris obducunt fri-
gore obducit. In his vero arantibus, quod sanguine carent, oculi
& humor oculorum corio, vel dura tunica tecti sunt, quod affri-
goris injuria teneantur, ac defenduntur. Hactenus de oculis
sensit Democritus de instrumento visus, quod Plato ut Empedoc-
les: in modo, ac videndi etiam aberravit.

Ad hoc igitur.

Post veritatem Democriti opinionem: illamque partem, ut veram
admissam, partem ut falsam repudiata: nunc universae eorum
taxat & refellit. Primum, quod visum aliquid ab oculis exire, & extra
missa se fieri censent. Primum quod eam opinionem non re-
curre. Sicut: Quod duplicem esse, & quod Auctores duos constituen-
visum modos, indicat: unum, ut humor oculorum exeat
usque ad rem, quod videtur: quod Optici, & Mathematici rationem
fieri dicunt, si ab oculis exeat radius, aut spiritus visualis: ipsam
rem visam contingentes. Quod cum a duobus haberi possit, quod autem

altera & conus, q' pars radij angustior e, ipsiq' oculo me: a te:
ra vero e basu, q' pars e latior radij, q' ipsi tui visa n' existit:
Cum basi rem visam, in qua cum q' distantia contingit, oculo lumen
ipsu' tunc aspicere: sed hoc fieri non potest: nam nullo modo
lumen a' astra usq' Perdere & Coniungere valet: quoniam
longius extendit, eo fit minus, ut vere nullum efficitur, si ad
astra usq' perveniat.

¶ Si rursus Iuv's

Alterum, q' lumen n' plane ad rem, q' conspici tur pertinet:
sed aliquot usq' tantum effundatur: ut lumen oculorum & ex:
termini coniungantur: & q' coalescant, atq' aqua' cantu: Hanc
Platonis & Timaei Tutam Artes illa Mathematicorum ne:
liorem esse dicit: & principiu' si in principio illa oculi con:
iunctio fiat: cuius rei Alexander duas addit causas: una
q' hoc modo n' e opus egressu' luminis ab oculis ad certum
spatium: sed lumen illud oculo finitimum e visionis ca: al: 2.
terram: q' si spatium ad oculum usq' illuminatum e, n' opus
e lumine egre diute ab oculo. Verumtamen & haec ipia opi:
ni inepta ac stulta e p'pter tres causas. 1. quia, q' coalescant, &
agnatione unantur & corpora: lumen a. e accidens & qua:
litus. Itaq' luminis & agnationem coniungi neq't.

¶ Si rursus.

It. etiam si dicat n' lumen cum lumine: sed corpus luminosum
cum luminoso p' agnationem copulari: id tu' rejicitur: q' n'.

quod vis corpus cuius quod vis & agnationem coniungi potest:
sed ea tantum coniunguntur, & coalescunt, quod si corpus
eiusdem generis: At corpus luminosum in oculo non est corpus
eiusdem generis cum corpore luminoso extra oculum: nam quod
intra oculum est aquosum, quod extra oculum est vitreum. Ergo
non possunt coniungi.

Tu. Inter quod est aliquid medium, ea non possunt coalescere, &
agnationem coniungi. At nitor lumen oculi & extra:
nam intermedia est membrana & tunica oculi. Ergo haec
duo lumina non possunt coalescere: & agnationem coniungi.

Dei. ~~Dei. p. 10.~~
Refutatis aliorum falsis opinionibus, tum de instrumentis
visus, eiusque constitutione, tum de modo videndi. Nunc
in ista Capitis parte veram de utroque dnam tractat Arto.
Et coniungit hanc dnam cum praecedente. Cum enim veteres
nos lumine, tamque hanc essentiali & materiali instrumenti
visus videre dixerunt, verum esse nigrum Arto, quod lumen sit
necessarium ad visum: id non alibi, nempe lib. 2 de Hic
cap. 7. Tunc indicatum est, quod absque lumine nullo modo
videre possimus: et veteres non recte de lumine haec
didicisse videtur: non enim lumen est pars essentialis speciei oculi,

sed medium, & actus ipsius medi. Sive n. ipsum lumen, si-
ve aerem dicimus esse medium, q. interpositum e. inter rem
q. conspicitur, & oculum q. videt, is motus, q. a lumine existit,
facit, ut vernamus h. e. lumen. & talis actus, q. necesse e. q.
videmus, aptum reddit, ut ipsum res conspiciat possumus:
Et proea non pars e. oculi: sed qualitas q. tam meoq. aspectu.

¶ Quia autem dicitur.

¶ In visu instrumentum aquae esse probat: quoniam nec e. nisi
spiritum, cum ubiq. nullo lumine, sicuti nec ubiq. extenso non vi-
demus: verum ut externum, ita & internum lumen requirit
ad videndum. At duo sunt corpora pellucida, ex qb. visus
instrumentum constare videtur, aqua & aer: sed non e. aer,
siquidem id manifestum e. ex inspectione oculi, & ex natura aeris,
q. ad spem recipiendas & retinendas apta non e.: ut ante
dictum. Ergo aqua visus instrumentum sit, necesse e.
Sumitur a. h. Visus instrumentum e. primum & proximum
instrumento: nam oculi cavitas e. visus instrumentum: sed
ejus pars, q. dicitur pellucida & proximum e. instrumentum: &
constat ex humore, q. crystallinus &c. Totum a. oculi
structuram, q. plene congruere videtur: tam legere in ap-
Artem lib: 7. de historia animalium capite 9. & Galen^o
lib: 10 de usu partium, & Averroem lib: 2 collectionum
cap: 15: & Vesaliū lib: 7. Anatomiae cap: 14. & Fuxium

lib: 1. institutionum Medicinae sectione 5^a cap: 15, q
breuiter, & eleganter in libello de fco Domini philippi
Melanchthonis: & in physica & rationis continetur. Eoru
1^a baciis hae & summa. Oculi uniuersa subia tro tu hu:
uidet, & panniculos seu membranas, quas plinili lib: 10.
cap: 37. tumidas callosas vocat, qd. humores illi continetur
septem. prima tunica intrescat oculum regit, & a ditioni
cerebri membrana producitur: Graecis οφθαλμοειδής Latini
lana & Averrois fortis &c. Altera Graecis Χοροειδής la:
tine choroidia, qd. multorum vasorum in volucri vetis in:
stus & vinculum, vocatur: & a tenuiore cerebri uic brana
pervaditur, venis & nervis contexta, totiq. oculo alimentum
pnebet: atq. a priori parte albuginem humore continet.
Tertia reti formis, seu retina: Graecis ἀνθρακωειδής
Hs qd. Amphiphrastro: reti similis & apto, q. qd. uol:
lis, & mucroni similis & Galenus lib: 10. de usu ptinam cap:
2. inter tunicas non numerandam arbitrat: circuli:
dat a. vitreum humorem. Quarta & Aranea, Graecis
ἀράχνη, q. uniuersa anteriori soli cristallini humoris
nista tenuissima capax pellucida obnascitur: atq. a con:
timiamu aranea telarum imagine & q. tenuissima, ac
pauciter pellucida fit; nomen tu
Pumita & patandus nra, q. d. secundum, aut longius, ostem

q. qd. qd. qd. qd. qd.

tit. atq; id ois oculi sedes et modo pertinet: A foramine quodam
perula e, q; Graece *αἴμα* Latine pupilla nunc: a deo ut haec h.
mā nra foliūto, a quo pedum iulm, quō firmat extraxeris
q; similia sit: In anteriore a. facie compressionis sede varia
tingitur, et nra, semper exprimit colorem, q; in oculi parte,
seu maiori circulo, aut oculi nigro utitur, iuxta gra
oculi nigros aut casios aut glaucos dicimus.

Sexta *Χρυσάδωδus* uinea, a membrana, q; diuina
uocant, originem trahens, cooptoriam q; e pupilla fir
dicta: qm in cornu inuicem degenerat, qm lani:
nas diuisum, & exacti levigatum, vitro alijus hucina
accōmūdat, & pellucidum e.

Septima ac postrema eide edignis adhaerens seu con
iunctiva oculum continet: A uirinis partib; ut calva ca:
sum e.

Humores tres sunt isti: primus eide ualwidu vi:
trens, q; inter retinam atq; humorem cristallinum in post:
riore oculi sede residet.

Alter in oculi uentro e *Χρυσάδωδus* glaciāli siue cristal
lini pp colorem albu, & splendentem: a figura uero q;
uodis lentiformi e. Atq; inter utrumq; humorem &
araneam tunicam locatus uicendi facultatem habet.

Tertius *Χρυσάδωδus* cignus & albuginis: q; al
bumini ovi e similia: in anteriore oculi parte inter se uicina

Quoniam patet in totum patitur, q. aranea aranea ab
uova dixerat, diffunditur.

Quod dictum est, intermedium humerum sive spiritum regni, spiritus: quia
facultas videndi, sive Animus videns, & instrumentum Animi
videntis, non in extremo oculo collocatur, sed intra nos est: pro
neesse est, ut perspicuum, & q. lumen percipere per, intra nos
sit, & interior oculi pars.

Deinde quod dictum est
Quod idem signo & experientia confirmari potest. Nonnulli
enim, q. in bello ejusmodi intra tempora vulnere acciperunt, ut
vix oculorum ipsi exirent, tenebrae offusci subito visa sunt,
q. lumen extrinsecum, q. parte ea pellucida, & pupilla exorta, q. soli
dum quidam ademptum, & veluti lumen intra latere extrinsecum
fuit: etiam n. nervi Visus ad tempore non deferuntur: nec
etiam a vulneribus, q. temporibus inferuntur, nec duntaxat: sed
consensum patiuntur tantum, ut lumen ad oculos jam deferri
nequeant.

Exposita vera sententia de Visus instrumentis, q. consistit ex
humore pellucido & luminoso, ac intermedio utatur pellucido
corpore, cuius anima est lumen: nunc in tertia Capitis parte de
reliquorum etiam sensuum instrumentis agitur. Ex quo Ethici co-
stent, indicatur: primum a spiritibus: spirituum esse ex his
q. dicta sunt, q. unumquodque sensuum instrumentum uni Ethici attri-
bui possit: ad quo convenient. Secundum: Nam instrumentis

tum visus, seu pars oculorum, quia terminus aquae tribuitur. De
oculis. Instrumentum Auditus, quod sonos percipimus tribuitur
aeri. Et aerem. Instrumentum odoratus tribuitur igni.
Et ignem. q. probatur h. arglo. Quod est odor actu, tale est
odoratus Instrumentum plateae. Sensibile n. facit sensum actu
sentire. Et ex platea si actum deducit, ut nescit sit instrumentum.
tunc prius platea esse tale, quale a sensibili actu efficitur. Et
odor est actu ignis, cum sit fumida exhalatio, q. ex igne.
Expo odoratus instrumentum platea est ignis.

Dubitari hic potest: quia ratione ostenditur odor esse fumida
exhalatio q. ignis, cum tamen lib. 2 de Aro cap. 7. et 1. 31.
et lib. 3 de Aro cap. 1. T. 130. diversimodum affirmari videatur.
Sed Res: hoc in loco dicitur de Materia, in qua odor nascitur: et
a fumida est, et calida: sicut apparet in his rebus, quibus suffragus
fieri solet: etiam si a se odora sunt, tamen magis fixum odor
ritera, si nix et aliter fumigant. Et idem est manifestum
in floribus et herbis odoratis, in quibus major est odor, in locis et
temporibus calidis, quam in alijs locis, aut temporibus frigidioribus.

Ad idem.

Secundo idem probatur ex situ instrumenti odoratus: non quia
pars eius sedet in loco cerebri vicino; quia pars cerebri
maxime est vicina, ea platea est calida et materia caloris seu
ignis: siquidem cerebrum pars est corporis maxime frigida.
At ea pars, quae est instrumentum odoratus est vicina cerebro.

Ergo platea est calida, quia caloris seu ignis.

Hic notandum est primo: odoratus instrumentum hoc accipi non secundum ipsius instrumenti, quod est ymaginem per se, supra dicta: 2. De Animo capere ymaginem sine fine est in ordinem. Sed forma, quia ipsius instrumenti affectum est. Quod si unum esse hanc affectionem, non tamen recte ignem, sed tantum platea. Et instrumentum odoratus ignis tamen: quia calore, et propria ignis qualitate afficitur.

Rati ut 16.

Quod si hoc est situs instrumenti odoratus, capere uat Aristes simili. Odoratus uero in loco vicino a cerebro collatus est: quia sunt humidus. Interdum uero inter oculos uel: quas corporis partes habet diffinitionem: ita quod odoratus instrumentum: quod platea est calidum et actu frigens in loco vicino a cerebro et locatum: quia cerebrum est frigidum diffinitionem ex materia corporis 3. 16.

16. 3. de sensu.

Quia autem fuit per veterem doctrinam, cuius et odoratus instrumentum sit ascribendum, probatio fuit interposita, quia a se igitur illi referri posse demonstratum fuit. Nam a se quod illa reliquorum sensuum sensuum instrumenta pertineant, exponitur. Tactus autem instrumentum refertur, et est terrenum. Gustus instrumentum: quia gustus spiritus est tactus, etiam a se terram refertur.

Rati de 16.

Quod ostendit jam est, confirmatur ex situ illorum instrumentorum.

quoniam tactus & gustus instrumentum proximo a corde loco penitus.
Nam cor oppositum reverb: quoniam cor pars calidissima ex omnibus
partibus corporis: reverb: a. & frigidaissima: ne reser: a. & ut
calor nescit calidam partem, in qua maxime conservari solet. At pars
tremula & levis, qualis est cor, maxime ad calorem retinendum
est apta: Et talis pars est terra, proximaque ad terram aere est.
Ergo cor est pars terre, & qui vicinus est, terram sit necesse est.
Cum autem instrumentum tactus & gustus sit propinquum cordi:
etiam terrenum sit necesse est.

Item formio qui per. Primum Tactus instrumentum vicinum
ipse dividit cordi, tunc per totum corpus dispersum sui: & in magni
circa cor, qui in manibus tangamus. Sed & Artem de Tactus
instrumento ex sua opinione loquitur, quod nervos ex corde omni putat.
Quod propter instrumentum tactus vnde sui principij vicinum facit
cordi: quod in falsum esse sectiones Nervorum ostendit, quod nervi
vos & reverb: omni clarum est.

Item qui per utrum haec ratio placeat sit verior de, & falsum
sui sui, quod instrumentum tactus sit terrenum. Respondendum a.
est: ipsam artem de instrumento tactus, quod terrenum sit, ut & in:
instrumentum gustus, non esse verior de: sed probationem pro-
positum non confirmare.

Tertio dubitari per: utrum haec Arta dicta ex sua proferat
falsa, cum ipsa plane contraria in libris de Arto tradere videatur.
Aut vero ex veterum opinione ista proveniat.

Ad hanc questionem respondet Alexander: & pluriq. Interpretes, q.
eum sequuntur: q. Artes ostendat, si q. veterum sententiarum sequatur:
Quoniam sensus ad ea etiam redeunt, q. aliter istud facere non
possunt. ut visus instrumentum aquae: auditus aëri, olfactus
igni, tactus & gustus terra assignet. Sed melius sentire
videtur Majnetius Bononiensis, q. Autem hoc in loco non ex ali-
orum opinione, sed sua dicitur loqui censet propter hanc causam: q. si
posuit. se de Sensuum Instrumentis, eorumq. compositione, & in
corpora sunt, in hoc libro agere velle. Nihil aliud de eo-
rum compositione tractat, quam q. in fine hujus Capitis exponit.
Hæc non repugnant iis, q. in libris de Artibus sunt dicta: ibi enim
Instrumenta Sensuum considerantur, quatenus cum sentiente
Animo sunt conjuncta: & actus sunt sensuum Instrumenta: hic
a. quatenus omnia & corpora sunt: ac præter sentientis
Animi Instrumenta: & hoc modo recte componi dicuntur ex
iis Elementis, q. ipsi attribuuntur: ut visus ex aqua: auditus ex
aëre: odoratus ex præter igne: Tactus & gustus Instrumenta:
tunc ex terra: Cuius & hæc nervis sunt plena & nervi non
solum ex sola: atque u. plurima terra constant, recte ab ex-
perante Elemento, terre dicuntur. Et sic nihil absurdi in hac sententia
dicitur de sentientis Animi Instrumentorum compositione continetur.
Rursum de epi. m.
Conecto hæc in hujus Capitis: q. docet in eo de iis corporis partibus.

earumq; compositione, q; instrumenta sunt sensus traditum
esse.

C H P V T III.

Quoniam ad Sensum, non tantum Instrumenta
corporis habet: sed etiam externa quodammodo Objecta
Sensibilia requiruntur, a quibus illa instrumenta moventur: postquam
superiore capite de Sensuum Instrumentis actum est: Ex
quo constat, expositum: Nunc demum de Sensibilibus,
quod singulorum Sensuum Objecta sunt, tractatur.

Cor. a Capite primum tractata quodam de Sensibilibus. Pro:
nuntius: Quoniam haec tractatione librorum de Animo dif:
ferat, indicatur: Et de Sensibili visu & colore, quod sit, expli:
catur, eiusque definitio colligitur. Tercio de generibus &
speciebus coloris copiose agitur.

Deinde de visu quodammodo tractatur.

Principio ostenditur, de quo demum sit agendum: quod ab:
soluta tractatione Instrumentis Sensuum post hoc agendum sit
de Sensibilibus, quod unumquodque Instrumentum movent. hoc est.
Non de communibus: sed de singulis & propriis Sensibilibus agere:
Cum esse: ut de colore, & sono, & odore, & sapore, & eo quod sub:
tractum est. Deinde ostenditur.

Hic dici posset: hanc tractationem superfluum esse: na:
mi libris de Animo, de istis etiam dictum esse. Respondetur:
non esse superfluum; rursus de istis agere: nam in libris de Animo

Quo esse tractata: alterum quate, qd esset sensilium minus
qd opus, ut s. moveant instrumentum sensu: alterum spe:
trale: quod unumquodq. Sensile suum instrumentum afficit.
Hic a. aliqd tracti. de quo in libris de Animo n. e. dictum,
qd nimirum unumquodq. sit Sensile suum nam & essentiam
ut qd sit Color, qd Sonus, qd Sapor, qd Odor, qd tractabile:
ut eorum na per se perspicatur: etiam si sensum n. moveat.
Differt q. Sensilium tra in libris de Animo ab hac tractatio.
q. ibi forma causa efficiens: hic a. materia & compositio sensi:
lium perpendi.

Secundo proponit ordinem, quo de istis Sensilib. docere debet:
q. initium suum facturum a colore. Est n. color objectum & sen:
sibile Visus, q. sensus inter ceteros e. prestantissimus.
Ergo sic.

Tertio proponit: quia rōe Sensilia hū sunt accipienda: Omnia
singula Sensilia duobus modis: ut in apud actū: ut in
in apud state. Secūdo a. Sensilibus, q. actu se Sensilia
in libris de Animo, nempe lib. 3 cap. 2. I 139 & sequenti
traditum: q. actu color, & actu sonus idem sit unus ipsa visione
& auditione: & q. etiam diversum q. sunt. Subiecto n. sunt
eadem: rōe & definitione, seu spe differunt, & differe sunt:
Hic a. in loco tractantur Sensilia, quatenus unumq. e. suum
& sensum atq. actum efficere p. ut qd unumq. p. state sensu
sū tractatur.

cum ex prima huius capituli parte, quod tripliciter continetur scriptum, manifestum
sit: deinde de singulis propriis sensibus: quatenus patet per se: et rationem
essentiam agendum: quod fuit ordinum, atque initium esse facientium
sensu visus seu colore: Nunc in ista capituli parte quod color sit co-
actus: Ut. a. quod de finitio certa sit: primo quod principio coloris
sui, indicatur. Cum a. color sit acciōens, in aliquo tanquam materia nō sit
et ab aliquo etiam efficiatur, quod forma ejus sit, necesse est.
De utroque et coloris principio traditur, et de formali quodam (ut vo-
cantur) non loquitur. Nam in libris de theoria: ut libro 2. cap. 7.
T. 69 dictum est: lumen est quod colorem rei speciat et acciōens.
h. e. ex hōis et animo memoria repetitum dūm se, quod sine
lumine nullus color in perspicuo remi possit. Et hoc lumen
per acciōens, et quādam similitudinem et colorem. Et hoc lumen
remi in perspicuo: ut si nō sit igneus in perspicuo tū cōspici
quod presentia implet lumen: privatio vero dicitur tenebra.
Ex quo colligitur, formam et causam efficientem coloris esse lu-
men: cum absque lumine color esse videri nequeat. Nunc lumen ipsum
quod color quādam efficiatur, si in tenebris sit igneus, et lumen
corpus prout. Quia corpus est
color speciat acciōens dūm. nō est tū. Primum quodam: quod
color non per se in perspicuo remi sit: sed per acciōens et
aliud: quod perspicuum a lumine illustratur: et per color
per se manet color, et in tenebris: sed acciōens suum nō habet ut si a se
habetur.

visi lumen acreon: & ita p' accidens tantum esse videt' n' nō
sui: sed ratione aspectus.

De de Vignis

Posteriore loco de principio materiali & subiecto, in quo color
nec, agit, q' & de diaphanis spiritibus: Nō n' visus in alio in
corpore, sed in nullo certo nec: igitur neq' aeris, neq' aquae, neq'
alijus alterius corporis propria & affectio: sed totis q'ant' nā
& facultas ē, q' a corporis separari neq' solvitur tamen & alij
magis, alijs minus nec.

Interpretes hōi in loco spirituum d' hūc quunt in tria genera: ad
1° n' benivolūm & viderentur, q' in orbibus & Coelestib' hūc hūc
nec: alij d' a' ē Ethere, q' in Ethere igne & aere, & aqua nec
ut max' nec spiritus, a ignis, minus aer, minus nec aqua.
Aliud ē videri compositarum ex aqua & aere, ut ē g'emma
& cristallus, & vitrum, & cornu, & alia id genus, q' spiritus
naturam hnt: sed minus purum, q' Ether, ex q' b' se componit.

De de Vignis

Ex his quibus principijs: cum d' quid ē & de frā coloris
investigat. Atq' d' primo quid coloris esse extremitatem
q'at primum q' d' nec. Totū n' in alijs vaporib' & alijs
extrematus nec: ita quodq' in se corpore, & corporis spiritus
nec extremum q' d' nec sit, necesse ē: id ē. extremum
q' d' nec vel lumen, vel color. At lumen q' d' nec: igitur
d' nec lumen non in terminato: sed in perspicuo videt' nec, &
indeterminato nec. Non n' quaterm' benivolūm extremum

at: sed quatenus est quoddam medium, ut eo lumen nunc. Ergo co-
lor extremum sit proprium, quod in corporibus nunc, necesse est.

Et deo experientia et auctoritate idem confirmari potest: nam sensus
manifestus est: quod color semper vel in extremitate nunc, vel in
extremitate. In extremitate a. nunc in corporibus densis & non spiculis:
ita si parietem dealbare volumus, fideliorem a. hinc nunc ad
extremitatem baricis, si autem de nigra volumus, alba-
mentum eius superficie illuminamus. Ea denique est in raris colo-
ribus. r. o. Extremitas a. est in corporibus sua natura telluricis. Ita
non extremitas aeris, ad quam visus noster pertingit, & extre-
mitas maris vel aquae levitate, eisque color caruleus videtur,
cum tamen tantum sit extremitas. Præterea testimonio hy-
pocorcorum id comprobari potest: nam pythagoræ columnæ
justitiam asportant, non tamen ipsa superficies & extre-
mitas corporis est color: sed in superficie & extremitate cor-
poris color nunc. Quare genus coloris est omnino etiam
nunc conjunctum. nempe extremitas corporis, sed non
cujusvis corporis, verum corporis herpeticæ: nam in extremitate
cujusvis corporis color nunc.

Adhuc vi.

Reberto quæ coloris, in vestigatur ejus diffinitio, quod est sub-
jectum in quo color nunc, nunc. To. Diadema proprium, quod in-
venitur ex distinctione rerum coloratarum. Quæcumque
colorata sunt, ea vel sunt extrinsecus colorata, & proprium colorem

n tunc, vel se intrinsece colorata, & propria tunc colorem.
Ad illa pertinent simplicia corpora, ut aer & aqua, q̄ colorata
videntur: attamen propria colorem non habent. Ad hoc refe-
rentur corpora mixta, q̄ propria tunc colorem, inter q̄ tamen hoc ē
discrimen, q̄ ea, q̄ extrinsece sunt colorata non unū sem colorem
habere videntur, i. q̄ si sit, & ita longius sui remotus: ut n.
aer propinquus nullum tunc colorem: remotus a. reverens videtur:
Item aqua maris vicina colore praeclara non ē: remota a. au-
rēa esse videtur, cuius rei causa ē, q̄ horum corporum nō ē
coloris determinata, & propria eorum color prius non co-
stituta, q̄ terminantur. Quia a. intrinsece sunt colorata &
propria tunc colorem, certam tunc coloris speciem, q̄ non variatur,
sive q̄ sit in propinquo, sive procul aspicitur, nisi id fiat p̄
accidens: ut id q̄ continet mutationem aliquam adferat: sicut
sit in coloribus iuxta se positis, ut in collo columbarum, ubi al-
ii, alij colores videntur. Ex his omnib. corporum proprium
q̄, utrobique idem sit coloris receptaculum, necesse ē dī-
stinguere proprium: Quatenus n. proprium corporib. nō, sive
magis sive minus sui, eadem omnib. colorem colorat. Cum a.
color in extremitate sit, necesse ē, ut in perspicui corporis
extremo sit.

Osc. propria

Ex hoc tunc & infra colligitur talis coloris definitio: q̄

Color sit extremitas perspicui in corpore terminato. h. e. Color
e. qualitas visibilis in extremitate terminata corporis, q. spicuum
tangit, & beneficio luminis videtur. Unde constat, ut aliq. colo.
ratum sit, regri primum, ne infinitum sit: sed terminum ali.
quē habeat: ut ut ille terminus tangat spicuum.
Tertio, ut spicuum sui actu spicuum, & ipsum color viden

posui. καὶ οὕτως.
Hac Coloris definitio bona expectatur ex eo, q. v. coloris co.
venire & omnibus coloratis tribui posui: nam & is color, q. in
corpore spicuo apparet, & is q. in opaco remittit, totum
extremum remittit: ut in corpore spicuo, aqua & similib.
constat: & in q. q. spicuum hnt colorem, verum e.

Expositi duob. modis, ybns intermedij coloris generi sunt:
anteq. verum ex sua natura exponat Ariles, q. de istis modis
generis colorum sententiam sui, tradit: & primum, unde prior
modus generis mediocrum colorum initium habeat, sent. Ontur n.
ex veterum, ut Democriti & Empedocli opinione, q. colores
minutissimorum & individuum corpusculorum deflexiones
esse, dixerunt: & eam ob causam nos videre, q. in oculis n.
fluant apparentia quaedam colorata corpus habentes, q. a
corporibus aspedabilibus deciduntur atq. reserantur. Sed huc nra
absurda e. primo, q. sensui visui hoc modo a tactu n. differat,
& oia q. v. remittit, tactu sentirentur: q. tu fieri non pot.

siquidem visus calidi, frigidi, humidus atq; siccus perceptio ne ut
tactus perficeretur, cum tamen sola imaginis objecti visibili
perceptione perfici aia d' veretur. Et quia na paulatim se
utitur, melius e, ut dicamus, visum fieri, quia medium vis
a sensibili & aspectabili nec veretur, sensu uq; instrumentum mo:
vet, q; ut & seramus tactu & deflexione visum fieri:
sic n' sensus fit tantum motus qdam & alteratis a sensibilibus
effecta in medio & instrumento, q; se tangunt, vel metapho:
ric, ut primo contactu modo, ut extrema simul habent.

Ad idem. 84.
Sed resutatur primus motus: non n' in intermedium color
curant, ut coloris extremi in minutissimas partes divisi p' sta
se ponantur: & quia nullus conspicitur, ex intermedium coloribus
& ipse mixtus conspicitur, nisi & magnitudo coloris minima
in aspectabili, & tempus in exili, q; proportionem motui illius
magnitudinis in aspectabili respondeat: Quia hoc motus
in aspectabili magnitudinis nos latet, & simul videtur
esse atq; unum in motu videtur, & in exili tempore, tunc
ipsa magnitudo in aspectabili suam generationem coloris &
illius minimis magnitudinibus, hunc motus, quo defluit color
ad visum, q; fieri nequeunt. Siquidem ois motus fit in tem:
pore, ut lib: 5. phys. cap: 1. T. 3. traditur, & nulla e magni:
tudo in exili, cum ois dividi possit, & p'ea cum veteres suam
opinionem n' confirmavit veri principis, ut mixta & mixta

reijcienda: Et laude. 3.

Tertio scitu exponitur modus quoniam mediocrius colorum præ-
fertur primo: nam si specie dicitur mediocrius color existere, et alter
et alterum conspicitur, non est necesse, ut sit quidam magnitudo in-
aspectabilis, sed color, qui est in superficie, immobilis esse, et si
subiecto colore moveri, et uterque visum movere atque afficere potest,
ut non similis sit motus colorum et visui: idcirco videtur
esse color, qui est in superficie, et alius, qui est subiectus: et quamvis
in mixtione nec albus nec niger appareat, unus tamen videtur
esse, utrum sit albus an niger. Cum ergo nulla magnitudo
sit inaspectabilis: sed totum ex certo intervallo conspicitur, mani-
festum est eam opinionem, quod omni magnitudinem aspectabilem
esse concedit, meliorem esse ea, quod ipsum negat. Et quod istius
modi arte tractatus de quoniam mediocrius colorum hoc facit,
melior est primo. Quod ostenditur.

Quarto hæc quoque sententia reijcitur. Debet enim intermedij co-
lorum ita mixtum, et talis eorum mixtio esse, ut si ve procul, si ve
prope conspicitur, mixtus color appareat: sed si colorum ita se
appropinquat in quibus quodammodo videtur esse mixtus color: sed
uterque extremus conspicitur. Si quod vero procul abest, videtur
esse totus quidam mediocrius color. Quatenus ergo hæc opinio
nullam inaspectabilem magnitudinem statuit, et postea ve-
rum esse probabitur, bona est sententia: quatenus verum non eorum ap-
parentiam, sed scilicet nam et essentiam mediocrius colorum præferri

existat falsa & repudianda
Et de eis

Cum ex jam dictis constet, quod modi generis mixtorum colorum
quod ab alijs sunt tractati, ut totum sunt falsi, ut tantum efficiant,
ut medij colores apparent, & extremi mixti non sunt: unum
verum modum generis mixtorum colorum ex sua natura ex-
ponit Arles: & principio duplicem mixtionem modum exhibet:
De aeris: & Interitum cap: 10. 85 & 86. repetit: quorum unus
& improprie mixtionis, quod proprie ordinis compositio apte,
quam veteres ita descriperunt, ut dicerent: tam mixta esse
corpora, si minima, quod a nobis quod dicitur, & sentiri nequeunt iuxta
se ponantur: alter a. & Proprie mixtionis, si corpora plane & ex
omni parte conjungantur: atque mutatione aliqua comixtio, tam

Ex uno modo vero

Priore modo ea dicuntur mixta, quod si minima sunt dividentur
secundum quantitatem, ut veteres putarunt, minima corpora sua
dividua in veram compositionem ita nasci: ut secundum. Tamen sicut totum
Sed in praelio mixti esse dicuntur: aut grana & semina tritici
siliginis hordei in aervo nascentur: minimum autem si sua specie
quod unum & numero: quod in eo, quod sibi simile & dividi nequit: ut
unus homo minimum & in specie hominis, & unus equus mini-
mum & in specie equi. In hac autem mixtione necesse est, ut hae duo
inveniatur: primum ut species sint diversa, quod ita nascuntur: nam
oli ex aere se mixti non dicuntur, nisi quatenus diversi colo-
ris sunt praelii, & si species diversi efficiuntur: ut ut quod a se

multitudo, & numero sunt plura, q̄ ita mixentur: nam unus
homo, & unus equus mixeri non possunt: sed si plures sunt homines
& plures eq̄, tum homines ego permixti dicuntur.

Postremo modo, q̄ vere ē mixtioni, n̄ fit huiusmodi divisio in mini-
mum et quantitatem et speciem: sed mixta sit actio & perceptio: ut oī
& secundum totum misceantur ea q̄ n̄ apta sūt, ut inter se misceantur:
& nullum manet integrum: sicuti in illis actibus mixtis, ut equus
maneat equus, & homo maneat homo. Hic n̄ si misceatur xbi
grā aqua, & vinum, nec aqua nec vinum manet: sed interve-
nit quoddam ex utroq̄ existit. De his n̄ in tra de mixtione.
Satis copiose ē tractatum.

Ad 2^{am} q̄
A fortiori loco repetitur, ut perspicuum sit: quia medij colores
generantur: q̄ nimirum ex mixtione oriuntur, ut corporib. mixtis
colores etiam misceantur, & inter se temperentur: in deq̄ nec
colores existunt: nam perspicuitas, q̄ corporib. magis & minus videtur,
n̄ ē, ut colores videantur. At corpora huiusmodi variis modis
misceantur. Ergo etiam mixti & medij colores existunt.

Ad 3^{am} q̄
Hic q̄ constat mixtionem corporum, in q̄b. vel extremi vel medi
colores misceantur esse causam, ob q̄ varij sunt colores & multa
colorum specia, & neq̄ supra positionem, neq̄ iuxta se collocationem ex-
tremorum colorum necdus solvere: nam hoc modo vix collocationis
in quolibet coloris mixti non videntur: procul a butantur esse
mixti colores. In mixtione a. & procul & minimis idem videtur existeret

mixtus: ut flavus videtur esse lavus, iove sui qm, iove enim
ia omny & tactorum novissim? coloru? ro.

Hinc mox quodam mediocri colorum bonum. quod per se
 ex eo, quod non recte videtur, cum plures species & diffusi sunt mediocri colorum.
 rum: nam hac varietas inde existit, quod corpora mixta secundum varia
 rationem inter se mixta sunt. Quia cum non totum numerum & propor-
 tionem: quodam mixtione, & partem exipsum ut defectus tantum
 mixta sunt: inde etiam reliqua colorum diffusi, de quibus in superius
 modis, quod colores vel juxta se componuntur, ut alter eminet, & alius
 & existunt: ut alij colores aspectu sunt juveniles: alij mixti.
 Sed de his mixtionibus in alijs locis, nempe lib: 1. de gen: int: cap: 10
 T. 48 & 49 disputatum. ubi semper in vera mixtione proportio-
 nem esse debere, traditur. Quia a de ratione colorum species ex
 mixtione ortae sint finitae, non infinitae, ut & saporum & odorum
 infra cap: 6. dicetur.

Concto hac & hujus ora de Sensili aspectus, q̄ docet primum q̄
de colore tradita esse: unum q̄d sit color: alterum ob q̄ causas
clares sint sp̄s colorum, q̄ sequenti capite exponet: ~~De~~ autē
no & vocē h. v. sensili auditus nihil hic agatur, exponit: q̄a ni-
mirum in libris de Hic de eo & actum, & nihil praeterea hic expli-
cari pt: nam eadem ē vō Eurois sonorum, & imitacionis p̄s-
nenti auditus a sonis. P̄mo a. instrumenta sensuum a sensib.
inmutantur ad Gram de Hic vertunt.

Etiam si a. nihil de Sensu auditu h. in loco haberi possit.

structura tamen instrumenti auditus, q̄ valde ē afflicti negligi. **Structura Auris.**
De ea a. plena stat crā ap̄ Galenū lib: 5 de pla-
cidis Hippocrati & Platonis rap: 3. Item lib: 8 de respiratione
rap: 6 & a. Vesaliū lib: 1 Anatomia cap: 8 & 36. Item
lib: 7. cap: 15. Quoniam paucis haec ē summa. Quid
Auditus instrumentū prīmū comprehendat aurē, in qua corpora
sunt flexuosi, ne sonus de improviso & ap̄ione nigrescens cedat
sensum. Quia de ea se Cartilagine mobili constat, & auriculam
et cartilagineam: ut q̄ ex moperato innat: et ē cavitas
q̄dam in auribus, ubi aer colligitur. Tertiū foramen p̄ aerē
p̄ nigrescit: ubi duo sunt ossicula, unum malleū vel malleū
alterū malleolo simile: ubi aer nigrescit q̄ ruditur, & tenens
efficitur, ut eo facilius perire possit. Postremo aer q̄dam ē in ge-
nitibus auribus, q̄ ad auditū nervū pervenit, q̄q̄ extremū
attinet: unde & Plato, & Arter auditus instrumentū prīmū
prīmū aerem esse tradiderunt.

CA P V T . 17.

Quoniam in fine praecedentis Capitis, quem nonnulli
hoc capite conjungunt dictū ē, nihil de sensu auditus in hoc
libro tradendum esse. Hoc Capite eo praetermisso de sensu
auditus & sapore dixerit Arter. Prīmū de q̄bus, & quō or-
dine accedunt se dixerit Arter: Et aliorū opinionē de ge-
neratione saporis recenset & refutat. Tertiū suam de
de generatione & definitione saporis commemorat. Quarto
Quia & p̄s saporem enumerat. & hanc om̄i scholā.

De rebus
Initio talis huius capitis propositio. Denique de odore
Sapore differendum est. *De* Cur simul de his aquaquis sit
adferatur, quod verum eadem est affectio utriusque: sed non in subiecto
eodem utriusque, nisi: nam sapor magis est humilis: & odor sitis
fectio, quam amari utroque & humorem & spiritum subiectum inveniri
dixit.

De rebus
Ergo, in his explicandis huius ordinem observandum esse videtur,
ut prius de sapore, quam odorum generibus agatur. In hoc
autem a notioribus semper ad minus nota & reverentia ducamur. At
saporum quia nobis sunt notiora, quam odorum. Ergo a sa-
poribus & incipendum. Quod autem odore: eorum
quia minus sunt nota, causa est, quod sensus odoratus nobis prius
teris cunctis imbecillior datus est: omniumque eorum, quod prius
sumus sensuum & infirmissimi. Cur autem saporibus nobis sit
notiores, causa est, quod tactu ceteras cunctas virtutes, cunctaque sen-
suum exactissimum habemus. Cuius autem, quod saporibus prius
est quam tactus. Ergo cuncti saporibus evidentius prius, quam
tactu odore.

De rebus
Cognito ordine docendi, quod si sapore incipiamus: Denique
de eius natura differunt: & si sit huius capitis per aliorum de sapore
tutias, easque res. Prius autem proponit, quod ut si eo conveniant
quod saporibus in aqua, & in humore nascitur. Non sine ratione sit.
Nam sapor in eo curatur, cuius natura est prius & omni saporibus, & per

plene insipidum. At aqua nã e talis. Ergo si aqua sapor
generatur: de hoc tres differentes exponit opiniones: quibus ex alijs
quod aqua saporem a disciscatur: prima e Empedoclis, q sapor: Empedocli
sententia
rem in aqua generari putavit: quia sapor in minutissimis aquae
partibus actu insit: sed pro parvitate actu a tutat: tum a
saporum percipi, si exigua quodam particulae superent: ut si
plures sint particulae acidae, aquam esse acidam: & sic deinceps.

Altera opinio e Anaxagorae, q manum quandam in aqua insitam
esse putavit, q sui dicitur esse aqua & coe q saporum semina: Anaxagorae
opinio
vnum: ut oes sapor ex aqua generetur: sed ex alia parte aliud
saporis genus nascatur: ita sicut diversa pars aquae arripit,
diversus etiam sapor sentitur.

Et quidquid

Tertia opinio nullo certo auctori neq ab Aristotele, neq ab inter:
pretibus tribuitur. Est a ea, qua vox in ipsa aqua saporum
affa actu insere dicitur: sed propter externam efficientem causam
saporum generari statuitur, ut calorem, aut solem qm causam sa:
poris in aqua: ut qm calor et sol aquam afficiat, & ipsius sapor
generetur.

Et si nunc

Haec tres opiniones eodem ordine, quo opposita sunt, resu:
tantur: & primam Empedoclis opinio tam perspicue falsa
esse fit, ut et oculis conspici possit. Nam si diversitas saporum
actu esset in parvis lib. aquae, saporum imitatio non fieret, nisi
dixit barba aqua abstraheretur ad corpus, cuius sapor
imitaretur. At sapor non tam ab aqua in ratione vi lenis: sed et

Refut. Emped.

à calore sine aqua, & in siccitate: ut si fructus de arboribus, & non
in arboribus manentes, ubi aqua non est, nec aliter aliter
fuerunt, ut soli exponantur, ut igne coquantur, ut per se
per se nutrantur; visibiles humores transpirant, & exhalant: & hinc
dulcisambi et amari, ut alterius saporis evadunt: aut contra
ex amari & amari dulces redduntur: quod satis arguit, res non ab
aqua saporem trahere: sed in ipso fructu saporem mutari.

Altera opinio, quod est Anaxagorae, eo modo refutatur: vi-
demus enim in idem corpus diversos saporis habere, & non diversos ve-
niri posse ab eodem nutrimento: nam de non in aqua & in vino
aqua panis. Diversorum saporum semina mixta manifestum est.
Ita enim eadem arbor, quod eundem humorem & idem nutrimentum ex
terra attrahit, interdum habet flores dulces, folia amara. Citharus in-
sipidus: radium amarum: ubi ex diversis humidis partibus id rae-
nere dici non potest: cum a singulis partibus idem humor attrahatur.

Deinde tertio.

— Tertia opinio refellitur: quod omnis sapor est in corpore aliquo mixto.
At aqua est tenuissima inter corpora humedantia: Ergo sola aqua
immutatio, si aqua à calore immutetur, saporum causa non est.
Quod autem aqua omnium humorum sit tenuissima, manifestum est.
Quia oleum etiam tenuitate vincit. Oleum autem tenuissimum esse
videtur: quia majorem occupat locum & latius diffunditur, quam aqua.
Cujus res causa est, quod oleum viscosum & lentum est: aqua vero frigida
& fragilis. Idcirco illius partes magis cohaerent: hujus facilius
diffunduntur: quod etiam causa est, quod aqua difficilius manum tenet, et

q̄ oleum. Cum q̄ sola aqua, si caleat, ex hoc non efficitur. Et
omnia corpora sapore praedita rationem sunt: aliam esse causam sa-
poris, q̄ calorem, q̄ aquam afficiat respiciendum. Calor tamen omnino
non sufficiens est causa saporis.

Go to store.)

Si autem alii aliorum opinionibus de saporibus voce & natura:
 in tertia capiti parte: quid saporis parentur, & quid sapor sit, brevis
 explicat. Primum a. nigri, atque viridis, & sapor sit in filio.
 Atque quid veniat cum primo spiritus: quod saporis, qui in fructibus
 parentur: etiam in terra vivuntur. Sed duobus modis fit.
 primum auctoritate & experientia. Auctoritate quidem veterum
 philosophorum: y. n. oes et plerique aquam talis esse putant,
 qualis sit terra, & quod effluat. Experientia vero, & lixivium, &
 aqua falsa & thermarum. Si n. aqua sili affundatur, ipsa
 fit salta. Et a sal quoddam genus terrae. Lixivium fit, si
 aqua per cinerem, & amarus & terreus est, funditur: tunc n. aqua
 amaram saporem attrahit & lixivium amaram fit in ther-
 mi & font. eodem est ratio. Quidam n. fontes sunt amari:
 nonnulli acres: alij acidi: alij alij saporibus praediti, prout aqua
 & terrae aliquam effluit, & incut.

Δ' Εὐχόγους

90. Siquo: nam planta, q^{ue} ex terra gignuntur, rarijs sapientib^{us} se
p^{ro}ducit, quos aliunde, q^{uam} ex terra habere nequeunt. Unde in
terra seposuit, ut ipse est:

W. A. R. R. R.

1895-6.

Cur in terra nihil saporis: ea est siccitas: sicut in contrarium
a contrario pati. Humori a contraria est siccitas. Quare
humor aqua patitur a siccitate terra.

Et ad id

Proposita & declarata definitione Saporis, in postrema huius capi-
ti ite, de saporum et spec. agit: & primum proponitur. In saporibus
& coloribus eandem esse rationem. Quia duo sunt extremi colores:
albus & niger: ex quorum permixtione omnes reliqui existunt: ita quoque
duo sunt extremi saporis: dulcis & amarus. Ex quorum tempera-
ratione ceteri saporis omnes.

Deinde ad id

Secundo in hac mixtione hoc ratio est indicatum, quod saporibus & coloribus
in maiori & minori proportionem nascuntur: ut et fortis quidam numerus.
Et in certis in horum mixtione & motu inveniuntur: quod hoc di-
scipulus existit: ut, in quibus certus servatur numerus, voluntate ad:
terant, in quibus nullus servatur, molesti sunt & iniqui cuncti.
Ex qua varietate eo intelligitur: cum ab alijs plures: ab alijs
exiguiores colorum & saporum species enumerantur: ut Aug. Cellig
lib: 2. Naturam Astrorum sap: 26 plures vocat colores, &
Aster recenscat. Sed illius ab Astris non sunt: sed saporum plures
& minus tantum differunt.

Et primum

Tertio. Species saporum & colorum exponuntur. Saporis n. inter
necesse est: sicut in salum, acriter, & in dulcem, acris & amarus.
Ex quibus pinguis & crassus a dulcem & salum proxime ad amara:
vini saporem accedit. Unde efficitur, ut 7 fere saporum sint.

sicut et colorum. In coloribus. n. medij colores sunt, flavus, rufus,
humilis, viridis, purpureus & caeruleus. Et quod si rufus idem
ferè est cum nigro & flavus cum albo colore. Ceteri vero colores
ex his mixti & temperati sunt.

De his r. d. d.

Hic qui pt, & ab Alexandro dicitur: quod si vel saporum, vel colo-
rum species esse possint. Si n. in saporibus buiculis à amari, & dulci
ab amaro. in coloribus flavus ab albo: & rufus à nigro separatim
octo sunt saporum & colorum species. Si vero conjungantur ex his se.
p. a. Quam modo inter se saporum & colorum cum extremo viti-
conjugi possent, ut idem efficiantur: nempe in saporibus dulcem &
pinguem. In coloribus nigrum & fuscum. Reliquos autem licet si-
miles videantur, tamen a se invicem distinguantur, & si r. efficien-
tibus atque colorum species, cum aliis utrobique essent octo.

De his r. d. d.

Quarta extrema saporum & colorum distinguuntur: quales q. sui
actus & habitus: alius a privatio. Sic n. nigrum est privatio
caloris in perspicuo: & amarum atque salum est privatio
dulcis in humido nutrimenti. q. Placuit: quod tunc erant, q.
comburentia, amara & alia. Propterea q. i. d. q. potiori optime erat
ex halitu, & ois humoris compositione. Metuq. est privatio humoris
nutrimenti. An quodammodo?

Expositis p. saporum secundum verum & propriam naturam: man-
ifestas aliorum opiniones tunc de p. saporum, tunc colorum
sententiam recenset & refutat. Arter. Primum a. p. saporis. Deinde
vitiis & ois ferè alios veteres philosophos de sensu abstrusissimum
quendam sententiam: siquidem oia sensibilia a se invicem & tractabilia putant.

in eo quod est, q. si nullo modo
tu fieri non posset huiusmodi. intelligitur, q. si interius sensus nullo
modo est externus: in tantum a nullo modo est externus nullo modo ad in-
strumento tactu segregatum.

Secundo haec opinio absurda est, q. quibus autem tota sensibilia ha-
ciunt propria quidam sensibilia: ut sunt asperum & leve, & spiritus &
magnitudo & ceteris aliis sensus propriis obiectum: & ceterum
atque obtusum, q. cetera sunt figurae, etiam aliorum sensus proprii
sensibilia faciunt: cum tamen in aqua & figura tota sunt obiecta,
si non omni sensum: tamen visus & tactus. Quod si tota
sunt, si de patet, q. si proprii sensibilia. Quod si autem singuli sensus
non abeant, ut visus in iudicando colore, & auditus in sono
non erat. In illis autem iudicando singuli sensus abeant in se.

Tertio Democritus peculiariter reprehenditur, q. propria sen-
sibilia ad tota reducit, ut ariditatem, humiditatem, & ignem as-
peritatemque dicit. Si etiam saporis refert ad figuram, ut
autem sapor suae figurae obtusa: amara est acuta. Cum si
haec tota, vel ad nullum sensum propria: ut nix ad aspe-
ctum pertineant.

Unde apertum.

Quod si sabores non possint hoc modo distinguere, tribus modis.
Inspicitur: primo si saporis essent figurae, gustus praeter sensum
eius discernere. si quidem is sensus, cuius de quo sensibilia au-
rimus est iudicium minima in illo sensibilia esse discernere
potest: ita ut gustus totum sensibilem sensum maxime habens.

Quia si figuris plurimum in oīra re restat. Atque quia tria sunt
nisi figuris figuris. Ergo saporis figuris non est trium.

¶ Et si quis
At si omnibus sensibus inter se se contraria: ut si coloris.
nigro contrarium est album. In saporibus amaro contrarium est
dulce. At si figuris figura non est contraria figura: ut si figu-
ra, quae multis angulis constat, rotunda, quae nullos angulos habet contraria
non est. Ergo sensibilia & saporis non sunt figurae.

¶ Et si quis
Tertio. Si saporis essent figurae: infiniti essent saporis: sicut
infinita sunt numerorum figurae. Et tunc alia aliaque alia figura rerum
excitari possent. At non sunt infiniti saporis: siquidem hoc nullo
modo possit percipi: cum nulla sit ratio, ut alius sit alius percipiatur
& sentiatur, quod alius. Ergo saporis non sunt figurae: aut figuris
limitati. Quia deinde.

Contra hoc est huius capitis, quod dicitur de saporibus hic actum
esse, quatenus sunt gustabiles, & sensibiles gustui. De ceteris
affectionibus saporum hic nihil tractatum est. Sed eam tractatio-
nem propriam esse eius, quae de plantis tractatur.

C A P V T V.

Quia praecedente quarto capite simul de Saporibus & Odoribus agitur:
 Cum dicitur, Propositum fuit: eodemq; capite quia de Saporibus absolute est:
 Hoc quinto capite continentur de Odoribus agitur. & primum: quo
 Odores generatus traditur: unde et quod odor sit, intelligitur. Et de
 specie Odoris agitur, & quomodo inter se conveniant, ostenditur. Tertio
 de his, quod odores percipiunt, differunt: & quod quod conveniant, quatenus
 olfaciunt, explicatur.

De Odore.

Principio proponitur: eodem modo de Saporibus & Odoribus iudicandum
 esse: h. e. saporibus & odoribus non convenire: quod quoniam in saporibus generatur
 aliquid agens, & aliquid patiens: ita quoque in odoribus utrumque reperitur:
 Et quo differant exponitur. In saporibus enim agens est siccitas: &
 patiens est humor. In odoribus autem agens est saporum humidum: pa-
 tiens est locus quoddam generis, qui similiter in aqua & in aere invenitur.
 Tertio declarat Avicenna: quod si illud est saporis, illud odoris
 non dicitur per remotionem & positionem. Cuius ratio est: aeri &
 aquae, quod pellucidum sit corpus: sed hoc locus non est subiectum &
 patiens odoris: non enim quia aer aut aqua pellucidum est corpus
 ex ratione sub odorato sensum cadit: sed quia in eis sunt
 erode & diffundenda saporis & odoris.

De Vapores.

Quarto Odorem cum affectionem aeris & aquae esse probatur
 quia non solum in aere olfacimus: sed et in aqua odorato, sicut
 in piscibus, & testaceis animalibus, veluti canis & similibus
 advertere licet: quod in aqua olfacimus. Haec ratio est: quia aerem

non odorari duab. rationib. expicitur. primum: quia aer in qua
nullus est: sed si q. in aqua existens, statim remoretur, & volat:
ut in uerbis inflatis, q. in aqua non moventur, & in ambullis,
q. extra aquam feruntur, consistunt. Ad q. pisces n. respi-
rant: & p. aerem odorare non possunt. Quod in offa-
ciant, manifestum est: quia d. d. e. n. odorata in aquam
mixta eam appetunt, & a eam natant.

Et est su.

Ex his concluditur, qd. odor su: & quomodo generetur. Cum in lo-
si in aeri & aqua, q. humida sunt corpora: odor & n. d. af-
fectio apud siccitatem in humido: & odorum est, q. p. huius-
modi sapidum siccum in humido efficitur. Ex q. patet:
Odorem generari, si sapidum siccum afficitur humido, & certum
aliquid ex eo efficitur, nempe id q. odoratum id q. odoratum
patitur.

Quod dicendum est: Odorem provenire a sapido, & affectionem
esse sapidi: id confirmatur ex q. q. odor tractata si, & q.
nullum habet odorem: primum n. terra, & simplicia corpora, ut
ignis, aer, aqua, terra odore carent: p. q. siccitas & humor
eorum sunt insipida, nullumq. efficiunt saporis nisi in se:
nam in igne siccitas a. mixta humori: nec in aqua humor
mixtus est siccitati. Quare nec saporis, nec odorem habere
possunt. Deo d. n.

S. Co. Composita corpora habent odorem: si n. mare odoratum est.

quoniam ex siccitate humoris & siccitate consistit: siquidem maris aqua salis
saturata est: & quae saporis etiam odore.

De odore
¶ Sal magis est odore praeditum quam nitrum: quod si oleo, quod ex
utroque arte elicitur, manifestum est. Cum autem sal magis sit saporis
saturatus: quod plus humoris habeat: nitrum autem minus est saporis:
quia terra naturam magis imitatur: & magis est terre uni.

De odore
¶ Tertio lapides nullum odorem habent: quia nullius sunt saporis.

De odore
¶ Quarto ligna odorem habent: quia saporis sunt praedita: quia
nullum aquae habent, minus sunt odore: quia plus est saporis sunt
saporis. Ita populus lignum, quod aquosum est, & minus odoris
non odorem habet. Abietis autem & pinus lignum, quod minus aquosum
sunt, & resinosa sunt, plus saporis & odoris habent: quia magis saporis
citius in aromatum lignis, quod sicciora sunt & saporis citius
habent: unde odorifera sunt maxime: ut in Cynamomo, ga-
viophylis: licet aloeis: cardui, & similibus remere licet.

De odore
¶ Quinto in metallis idem ratio observatur: nam aurum nullum
saporis odoris est participans: quod saporis est carnis. Et si
vni odore sunt praedita: Cum autem ignis humor consumitur,
eorum fetor minus redolent. Argentum autem & stannum
saporis odore superant, plurius ab alijs metallis superantur:

quod aqua se metalla. Hic qui pr: unde sapor
& odor metallorum cognosci possit: nam si q: partem
metalli in aqua vel natrio adhibeat, neq: saporum, neq: do:
rem habere pot. Id a. Artes paulo ante traxit, ubi ole:
um & sale & nitro confectum, eorum saporum & odorem pot:
facere dixit. Ita n. metalla quicq: si in olea & liquo:
res resolvantur, odorem & saporum eorum indicant.

Ubi q: hoc, quid fiat, praeferunt. & notum: alia expe:
riencia opus est. Primum q: si aut saporum & odorem inesse
notum est in Calcantho seu vitriolo, q: nihil est aliud, q: liquor
aeris: id est & saporum & odorem habere vel ex abstracto,
quo iudiciis utitur, est manifestum. Et si auro nullum
saporum vel odorem inesse perspicitur: q: si q: in vas
ex puro auro confectum advenit aliquam aquam, aut aliu:
liquorem misceat: tamen nullum inde saporum et odorem
contrahit. Si vero in aliq: ex alijs metallis, ut argento
vel aere, vel stannio, vel ferro, ut plumbi fusu & confectum
tale aliqd imponat: autum & saporum & odorem, q: antea
habebat, nascitur. De qbus Artes indicat:
mem, quia odorem subici affectionem esse confirmat: ex
omni parte verum esse, cognoscitur.

Postq: Artes modum quor: odorum ex sua sententia explicavit: Nunc
aliorum et opinionem recenset. Et iam in odorem fundam exha:

Heraclyt

lationem esse putarunt, q̄ terra & aeri sui cois. nō oēs tē, q̄ aēr
odoribus dixerunt: oōrem exhalationem fecerunt. Vnde Heracl.
tū si ea fuit sentia, ut si omnia, q̄ si nōm nā se sui fūm eva-
derent, raribus nōtari possent. Q̄s ḡ exteros q̄ de
oōre loquuntur cum exhalationem esse dicunt.

Cum a. duo sint exhalationi gēra: alterū vapor: alterū fū-
mus: Q̄dam vātes. m: q̄dam fūmū: q̄dam utruq̄ oōrem
esse, dixerunt. Nā vapor hūmor q̄dam. Fūmus a. aēr &
terra cois ē. Nā si vapor coisq̄, ex eo aqua gērat. Si fūmū
ēdensat, terra q̄dam spēs, & quoddam telum existit, ut in
lignis ē manifestum. Ad. de vapor.

Quod nonnulli Luljam dictum ē oōrem exhalationem esse po-
tuerunt: & ut vaporem, q̄ hūmida ē exhalatio, cum in aqua
ēdensat: ut fūmū, q̄ terra ē exhalatio: cum terra q̄dam
spēs & fuligo ex ea gērat. Iē resulat: & brimū sigilla-
tū, q̄ odor, neq̄ vapor, neq̄ fūmus esse possit ostendit.

Vapor n. esse neq̄: q̄ aqua p̄ se si nihil ei sui admixtum,
oōrem non h̄. At vapor ē aqua, cum in eam facilis nō
solvatur. Ergo vapor odor esse neq̄.

Fluxiva a. exhalatio odor esse n. p̄: q̄a in aqua fit oōrem
& q̄dam animalia in aqua odorantur, ut ante ē dictum.
Sed fūmus in aqua nō gērat. Ergo fluxiva exhalatio odor
esse neq̄. Vñ u. 7

Secundo quoniam resalatū combustionis: non exhalatio
similis ē fluxioni: ut si odor sui exhalatio, etiam color sui
fluxio a corporib.

He

At color non est deflexio: ut supra cap: 3 est probatum. Ergo nec
odor est exhalatio. *¶* *¶* *¶*

Refutata aliorum sententia de genere odoris: nunc. Propter ad suam
sententiam redit: & quomodo odores generentur, explicat: primum a
generatione odoris: & inquit Odorem generari si humor,
qui in aere, & in aqua sit, a sapida siccitate afficitur, eamque recipit.
Nam sive humidum aerem: sive aquam a siccitate sapida potius
odor generatur: aer enim a siccitate afficitur: quia contraria a contrariis
pati & affici possunt. At aer sua natura humidus contrarius est siccitati.
Ergo a siccitate afficitur. *¶* *¶* *¶*

Hanc odorum generum confirmatur ex analogia & similitudine odorum
atque saporum. Si enim siccum terrestre potest saporem efficere in rebus
humidius: etiam siccum sapidum potest odorem efficere in aqua &
aere: si quod elucatur. Atque siccum terrestre potest saporem efficere: ut
propter eandem causam est omnino. Ergo etiam siccum sapidum potest odo-
rem generare. *¶* *¶* *¶*

Quod analogia & similitudo sunt inter saporis & odoris. Propter
Artem duos modos: primum quod omnia sive saporis & odoris saporum
eadem sunt nomina. Nam odores acris & dulces, & asperi, &
alicii & pingues apter: amari saporis odores non dicuntur.
Amaro tamen saporis similitudinem quandam vixit putridus odor.
Nam enim amarus sapor gustatus colorem adfert. & quod amarum
est, non facile exhalatur. Ita putridus odor semini odoratus at-
que sicut vehementius: & sive fastidioso, offendi nequit. Unde sepium est

idem esse saporum in aqua, q. e. odor in aere & aqua.

~~Non. Dea. J. 100.~~

Si idem confirmatur ex rā contrarii & contrarietate saporis & odoris. Nam frigus & congelatio tūm saporis labefactat, & habet, tūm odoris plane extinguit, & abolet. Calor a saporis & odoris movet ac procreat. Unde mirum non ē, q. a contrario frigore ac congelatione aboleantur & extinguantur: id fieri non posset, nisi similitudo q. dam in saporib. & odorib. esset. Ex huius integrum odoris definitionem istam colligere possumus.

„ Quod Odor sit affectio saporis siccifactor a calore in
„ humido, mutans potestate odoratum in actu odoratum.

Absoluta ora de definitione & genere Odoris: nunc in secula capitulis pte pte & divisiones odorum traduntur: ac primum pte nitur duas esse pte, ut plinius vocat olfactorij, sive ut vulgo dicitur, olfactilis h. e. odorum: & non esse nullam ptem: ut ydam ajunt odorum & olfactorij. Explicandum tamen ē, quomodo non sit odorum, & quomodo non sit.

~~Ap. De pulv. Vap.~~

Ad istos ptes explicantur: unum n. genus ē ut iudicantur & sua vis et in iudicantur & in iudicantur odor p accidens. Nam si odor cum saporibus coniuncti sunt ut saporis iudicantur & in iudicantur se: pro eo etiam odorum ita iudicantur. Quod a. odorum cum saporibus coniungi possint, manifestum ē, q. odor affectio ē libi: & iudicantur cibus & iudicantur. & hortationes adferunt, atq. & iudicantur. h. e. iudicantur.

Satiatus a. & nullum cibum regere uti suaves non sunt: sicut & cibum
ibere: unde odorores effluunt, nullam voluptatem affert quod, quod non gustant
unt. Ita canis famelicus odorans carnes a se vas ferit, quod delectatur.
Satiatus a. quod carnis, ejus odor non afficitur: nec per odorem carnes
appetit.

¶ Et est unum genus odorum, quod suave, &
quod suave est & accidens: omnibusque animalibus. unde est: & laboribus propriis.

Alterum genus est odorum, quod per se suavi vel in suavi fit:
ut odor, quod est floribus effluunt. Hi autem nec in aere, nec in aqua
ad cibum invitant, & ad cibum provocant: sed potius in aere
petitum nitescunt. Unde non sicut in cibis in aere in aere
per se nimis diligenter sicut dicitur: tunc vero cogit in aere
nil in suavi. Et curat in aere quod curat, in aere in aere
quod etiam hinc odor suavis fit: Si quod in aere, famer est opti:
mum in aere, & nulli odoribus optus est. Apparet in
exultantibus in aere.

Adversus hoc obijci posset. Odor pertinet ad cibos, sicut in Obiecto.
splendidi convivii apparet, jussula quodam odora: & odoratos liquores:
nec ferre affert: ex cynamomo & croco, similibusque rebus co:
fectis, ut suavior sit cibi. Et hoc, id non per se, sed
quodam consuetudine, & vim aperi voluptati, ut ex duobus sensibus
voluptas oritur: cum tu una voluptas ab uno sensu perficitur posset.
Quam in rem Plinius quod lib: 13 cap: 3. in rebus his scribit.
Jam quodam etiam in potu ad ornatum inuenta, tantumque aman:
tuos est, ut odore prodigio fructus ex utraque parte corporis.
Volo per se.

pre dicta duo odorem extra aspernuntur duob. modis. Primo
ratione objecti & aiatum, q. afficiunt. Odor x. se suaves
& non suaves afficiunt a solis hominibus. q. vero non suaves sunt
res aut non suaves sunt, tunc ab hominibus, tunc ab alijs aiatib.
Cui ante dictum est odoratu peripuntur.

Secundo Species: nam odores, q. cum saporibus conjuncti sunt, &
partes haves, vel inhaeres, sicut per saporum dividuntur.
Qui vero se suaves aut non suaves sunt, se & non saporum
saporum in se distribuntur.

Causa vero, cur odor, q. se exatit & spora tui si datus est frig
rebit: Nam cum cerebrum na se frigorem: & angustia in
bre quicquid tenuis & durus in quatuor & multum vni datus
facile refrigeretur. Quod exhalationes ciborum vni datus
gerit hiores, q. odore & exhalationes dunt, pariter
hor genus odorem ad valetudinis promotionem & sanitatem
exatit tui datus est: nec ullus alius eius est usus: q. per ip
sui ammutetur. Si x. cerebrum plenum sit & obstructum
humoribus, odores adhiberi solent, q. bus permutatio exatitur
ut humores dissolvantur. Et herba odorata, naribus aliis
dari solent, ut triplex temperetur.

Secundo Species: Nam hanc causam obici posset: cum bonam non esse: q.
Odor cibi adjunctus idem possit efficere: ut singulari odore
cum cibo non permixto, opus non sit. R. Atque, odorem q.
voluptatem affert in nutrimento istud efficere non posse.
Nam cibi, q. suaves ut odorem, sive spiritus, sive humores

sit, plerumq; morbos adfert: praesertim si maiore copia abundet.
Nam quodam sunt, & spiritus: nullos ni odoros deserviant.
Odor autem, qui se patet, & iudicaturus est, semper hominibus ut-
amq; habent, utilitatem afferre solet: nisi minus sit, & minus
ut insolvat. Idemq; separatim odor homini fuit nec parvus.

Dei Dia. 1. 1. 1.

Post exolutas species odorum, quae tamen non omnes commemoratae sunt:
quae plerumq; non carent, & sub quibus grati seu suavis, & in grati
seu insuavis odoris continentur, sive sunt simpliciter odors, ut in flo-
ribus & fructibus, sive sint ex pluribus commixti, ut in mentha, &
pulveribus, alijsq; in diversis rebus.

Nunc in tertia huius
Capituli parte Arter de his agit rebus, quae olfaciunt, & odores per-
cipiunt: cumque in duas distinguit genera: quodammodo odores percipiunt
respiratione, quodam respiratione non percipiunt. Deinde Arter
h. m. ponit: Non omnia aëria respiratione odores percipi-
unt: sed tota, & aëria quodammodo, & sanguinem habent.
Quod aëre, quod aëri non modo participat, & utitur, sive respicit,
respiratione et odores percipiunt.

Arter de quibus Vnde

Ca vero: quod odores respiratione percipi possint & leviter, quia
ad cerebrum sursum ferre queunt: Nam calor, qui odore inter
cum odor suapte natura vim caloris habeat, leviter modo odor:
ut respiratione percipi, & locum circa cerebrum saniores efficere pos-
sint.

Deinde Arter

Hic quid sit: An respirationis nullus alius sit usus, quam ut
odores ea percipiatur. & Arter, nam aëre respirationem
describit de causis: primum ex instituto sive propter aëre pectoris
presidium: aëre refrigerandi calorem circa cor: & propter institutionem

Et obiter ad percipiendos odores. Cum n. homo respicit, q. obiter
transitu quodam per nares motum adest respiratio: ut respiratione
odores per accidens percipiuntur.

Ad idem. *Ad idem.*
Quoniam ex jam dictis patet, loc. esse hom. & alij animalib; ut respi-
rando odores percipiant: nunc in quib; odoribus percipiendis
distinctionem esse facit. Primum n. e. hom. n. odoribus percipiendis
vis, q. se suavit. & percipit. Cum n. inter oia animalia rei magni-
tudinis corporis maximam & humilissimum cerebrum habeat ho-
mo, ob eam causam solus homo voluptatem odoribus percipit: q.
e. floribus, alijsq; ejusdem generis rebus efflatur. Sicut odor
datus eos odores percipit: ut calorem & motum temperatio-
nem quandam adestat humori & frigori: quorum copia cer-
brum abundat. Itaque e. ca. e. cum hominib; datum sit, ut respi-
ratione odores percipiant.

Ad idem. *Ad idem.*
Ceteris animalib; q. pulmonem habent, adestat e. ut respiratione
odores percipiant: non quidem odores per se suavit. se. s. p. n.
bun & nutrimentum, cui conjuncti sunt, iudicandi, ne duas res
sedes faceret. Cum n. na. nihil frustra, nihil et superfluum faciat
in omnibus animalibus eundem respirationis usum fecit:
ut cordis calorem refrigeraret, & odores ad cerebrum daret.
Itaque tamen distinctionem adhiberi: ut homines respiratione
tum per se, tum per accidens, suavit. & n. suavit. odores percipi-
rent: & utriq; horum odoratum moverent. Itaque alij animalib;
nat. esset ro. ut respiratione tantum per accidens, suavit. &
inertes odores perciperent, eorumq; sensum haberent.

7a. 3. p. 1.

Explicabitur quod animalibus, quod respiratione odores percipiunt: Nunc
de quod etiam acui Avtes, quod non respirant, & quod hoc odor sentiant,
doret. Primum a. Proponit manifestum esse, quod etiam animalia
quod non respirant, sensum rei odorata habeant. Id confirmat
primum exemplo piscium: deinde animalium insectorum, quod nati-
vum constant. Hec acriter ac longe, etiam multum distent,
cibum sibi convenientem sentiunt per genus odoris, quod cum cibo
coniunctum: ut a per se fragrantiam sentiunt nect, & herbas
atque flores odoriferas: item formicarum genus oblongum, quod non
nulli culeis nominant, & purpurea manna: quod teste Avte lib. 8 de
Historia animalium capi & carnifere aptus: quod
itaque reseruntur: & ita multa alia animalia nutrimentum & cibum per
odorem acriter sentiunt. Id a. manifestissimum est in piscibus:
nam si quod in loco cibum aqua odoratus ponatur, pisces etiam lon-
ge venuli magna copia ibi congreantur, & capi possunt: quod
minime fieret, nisi sensum odoris haberent.

De 3o

tertio monet. Quod perspicuum est, & indubitatum, quod anima-
lia non respirantia odores sentiant: ita non omnino manifestum
esse, quod instrumento odores sentiant: & prope in utraque parte
disputat: utrum non respirantia animalia odores sentire
possint. Negativam partem hoc modo ostendit.
Cuiusque actio non convenit, ei nec facultas competere potest. At
animalia non respirantia non habent actionem olfaciendi: siquidem re-

piratione obiectum fieri ut cunctis respirantibus cernitur.
Ergo animalia non respirantia facultatem odorandi & sensum
odoratus non habent.

Ad idcirco non minus si
affirmativam partem probat h. modo. Quia odor percipit:
id sensum odoratus habet, nisi videtur, quod quicquid sensum esse dicimus
ut sextus aliquis in ipso sit, quod odorabile percipiat: quod fieri nequit.
At animalia non respirantia percipiunt odorem. Ergo sensum
odoratus habent.

Ex eodem dicitur.

Proposita utraque parte & negationis & affirmationis: argu-
mentum refutatur: & ostenditur aliud esse odorari, & aliud hoc
modo odorari, seu sensum odoratus habere. Nam omnia
animalia non respirantia sensum quidem odoratus habent: sed non
ostendunt respiratione: quod a respirantibus odorantur respiratione.
Cujus rei causa est, quod in respirantibus odoratus in struuntur
quodammodo quod operculo tectum est. Idcirco si odoratus, in his esse
est spiritus cum respiratur, id operculum tollere necesse habet.
ob idque, cum nihil olfaciunt animalia, non respirant.
In ipso & animalibus, quod non respirant, huiusmodi operculum
nullum est, & propterea sunt respiratione olfacere possunt. Nec
tantum in hoc sensu odoratus haec est ratio: sed etiam in visu
similis est modus: quodammodo animalia palpebras habent, quod nisi
aperiantur, cernere non possunt. Quodammodo & palpebras non
habent, ut quod ceteros & cornucopias habet oculos. Itaque necesse non est
ut oculos aperiant, sed statim cernunt si cernendi facultas
est, ut per convenientis spatium, ut per sensus praestantiam cognoscant.

Digna

Dilari hoc in loco fit: quod ducit in illud operculum, quod
submoveri debet. Porro n. membrana aliqua mammillans
procepsus, q. olfactus instrumentum dicuntur proximum, tegit,
Q. d. atq. pia cerebri mater immobilis existunt. Sed
respondendum ē: Artem de odoratus instrumento ex sua opi-
nionē loq. & per operculum, q. elevatione indiget, & variis
narium depresso intelligi, q. per inspirationem dilatatur:
ut spiritus, cui odor commixtus ē, melius inire deat.

Quodvis

Contra id, q. supra dictum ē, cetera animalia prater ho-
minem per se ratum vel migratum odorem non percipere;
objici possit. Et falsum esse: siq. dem videtur in i. a. c. de odo-
re eor. offendi, illius q. fugere: ut de apibus plinius lib. ii.
cap. i. v. scribit. O. d. e. f. o. d. o. r. i. p. r. o. c. u. l. u. m. f. u. g. i. u. n. t. s. e. d.
& m. i. f. e. r. t. o. s. Et Artes ad hanc objectionem. Animalia
ab injuncto odore, quatenus ē injunctus odor p. se non
offendi: sed offendi, quatenus viā vitæ vitæ h. e. a. d. q.
migrationem esse, q. ē in hominibus: q. s. p. e. n. a. m. e. r. o. c. o. r. b. o. r. u. m.
vapore offendunt, ut ipsi caput obtundatur: & interdum oia
vitentur.

Sic n. alia animalia
sulphuris & bituminis, similium q. rerum vi vitentur,
sunt fugiunt p. malum, q. afferunt. Alioq. odore, q. p.
se injunctus ē, omnino non moventur: in i. a. c. de odo-
re, q. ex terra exiguantur tetrissus odor, & tamen animalia

quodam ad ea moventur, quod gustum & cibum eorum confu-
runt. Contra nonnullae plantae injunctae sunt odoribus, quod
animalia fugiunt, quia eo odore perimuntur: ut Dioscoro:
videtur lib. 3 cap. quinto & Plinius lib. 21 cap. 20 hanc
voluntatem contra serpentes subternitur, et portatur: cum tu
poly odor suavis & jucundus sit.

Etiam de...

Cui quid sit, quod causa sit, quod odoris hanc vim & nam ha-
beant. Ad hanc questionem respondet Aristoteles Compara-
tione. Odoratus ad reliquos sensus necessarium non esse
cum sensuum numerus sit impar: ut medicus quidam inter
ipsos sit. Quemadmodum autem reliqua media sunt
commune aliqua cum extremis habent: ita quod quod odoratus
cum reliquis sensibus commune aliquid habet. Nam cum gustus
& tactus commune habet, quod odor affectio sit eorum, quod
nutriunt, & gustus percipiuntur. Haec autem tractabilia
qualitatibus sunt praedita, & propterea sub tactum etiam
cadunt: ut odor sit affectio eorum, quod gustari & tangi possunt.
Cum visu & sonitu omnia communem habet odoratus, quod
sonus aeris & aqua inest, quae media sunt visus & auditus
& etiam instrumenta horum sensuum constituunt.
Itaque haec etiam odoratus per aerem percipit, cum
in ipso odor visus. De quo percipimus: Odoratum cum
omnibus sensibus de aliis habere, & propterea posse odore

in reliquos sensus agere, ut perirent, quia his sensibus
sunt praeterea. ~~Et~~ recte u. dici potest, quod odorabi-
le, sive odor sui quasi tactum & ablatio firmitatis in hu-
mido & fluido.

De sensu

Concludo haec, q. daret: haec tenus dictum esse. prout
poetici odorum sunt constituenda, & quomodo non sint,
quoniam omnes habeant. Nam prout odorum ut distribuantur secundum
spem & saporis. & secundum se nullas se. Atq. haec omnes aetates
hoc sunt: ut distinguantur secundum gratiam & uigilantem: atq.
haec se se odorum, spiritus: atq. humana ad uisum familiares & proprie.

Postq. Arter suam de odoribus sententiam explicavit: ad extremum
aliarum et opinionem commemorat. Nonnulli u. ex pythagoris
Odoratum non intermedium sensum, sed cum sensu nutrimenti con-
iungendum esse dixerunt. Eadem u. aetate solo odore nutriri,
se & hanc opinionem consentaneam non esse tribus arguitur & spiritum.

26. Notis
No: 64.

Corum primum est. Omne nutrimentum & corpus compositum.
Atq. odor non est corpus compositum: sed affectio corporis. Ergo
odor non est nutrimentum. Major quodam modo probatur: uia
nutrimentum, & id q. nutritur quicquid corpus esse dicitur. At ea q.
nutruntur non sunt simplicia: sed composita corpora. Ergo et
id, q. nutrit non simplex sed compositum corpus esse oportet. Et
ex resolutione nutritur. Nam nutrimentum dissolvitur
in id q. nutrit, cum quo coalescit: & in excrementum: q.

Et in ipso & corpore q. nutritur, ut in aëre. Et extra va-
ut in plantis: q. d. tunc in cunum & inuilib. reb; q. bonibus
adhaerent, tunc ex reliq. nutritur, q. planta attrahunt
spicitur: Utrobq. x. superfluum extra plantas inuenitur.

Secundum aretum: Quicquid non pot. per se nutrire: &
in corpus, q. nutritur concretum: id n. e. nutrimentum: sicut
de nutrimentum corpus e. Atq. odor n. pot. in corpus, q. nu-
tritur, concretum. Ergo odor n. pot. esse nutrimentum.
Minor datur ex subiectis corporibus, in quibus odor n. e.
Nam ea corpora, in q. odor n. e. n. pot. nutrire, nisi cum
alijs permixta sunt: ut in aqua & perspicuum, q. sola & non
permixta nutrire neq. Unde ut lib. 2. de uenae & sate:
vita capi & T. 50 tractatur, Agricola cum plantas irripa-
re voluit finem aquae adiecit: cum a. aqua nutrire n.
posset, nullo minus solus aër pot. & adhuc minus odor, q. aër;
dens e. illorum corporum, ita pot. concretum, ut corpus nutriat.

Prop. 3. Velis

Tertium aretum sumitur a loco: N. n. nutrimentum
in quo q. aëre certum tu locum in quo recipitur: & quo
reliqua corporis partes nutrimentum a se trahant.
Atq. odor ex loco non recipitur, quo nutrimentum, cum cy-
strumentum su in capite, & una cum spiritu recipitur:
ut a loco respirationis proveniat. Ergo odor, quatenus

Odor, non est nutrimentum. Quia suavit. &c.)

Hic inquit. Si odor non nutrit: quomodo sit usus. &
Artes: tam sensibus perspicui: tum ex superioribus. datur esse. q.
Odor ad sanitatem & valetudinem conducit. Differt autem
Sapor & Odor, quod utrumque quidem in eis quibus vescimur videtur.
Sed Sapor ad nutrimentum: odor ad valetudinem conducit.

Ad id exasor quid?
Quito haec est pars totius huius tractatus de Sensationibus: quod
haec tractata latius copiose explicata esse movent.

Absolute tractatus de principibus Instrumentis & Objectis
Sensuum, quomodo se habeant, quatenus se sentiunt.

Nunc maioris declarationis causa: in hoc tractatu huiusmodi
parte, quodammodo spondit Artes, quod de praecedentibus mo-
verit sunt: easque dissolvit. Hoc autem Capite duas praestitit
res explicat: quarum una est. Utrum species Sensuales
in infinitum dividi possint. Altera: Utrum Sensuales prius
agant in Medium, quam in ipsum Sensum.

Ad primum quod dicitur.
Prima ratio quod in hoc Capite explicat, initio spondit. h. m.
Cum omne corpus in infinitum dividi possit: quidam: utrum
Sensuales affectiones, ut est color & calor, & odor, & sonus, & gravitas,
& levis, & caliditas, & frigiditas, & durities, & mollietas, & his
similes in infinitum dividi possint: an vero hoc fieri nequeat.

Dubitat h. si loco cui tractabilium qualitatum mentio fiat:
cum tamen nihil de qd si hoc libro sit tractatum. Et Interdum: ut
nihil de istis in hoc libro actum esse qd de ipsis lib: 2. de ac nervi
Interitu: & lib: 4 Meteororum. Quid est disputatum: nec diffinitum
quatenus principia sunt Elementum & mixtorum corporum aforis-
mos, & quatenus sunt elementa tactus. Idem nihil de istis in
loco tradere nec fuit: ne qd frustra repetere.

De sensu & sensibilibus

§ 1. Cuiuslibet qstio si utramque partem dubitatur: & bri-
num duobus argutis ostenditur: Sensibilia non posse si infinitum di-
vidi: quodammodo primum est. Si sensibilia si infinitum divi-
duntur: necesse etiam est: Sensum si infinitum dividi. Atq;
sensus non dividitur si infinitum, cum certus a liq; sit sensus,
q; certum & determinatum sensibile percipit. Ergo nec sensus
si infinitum dividitur. Pro confirmatur: qd unumquodq;
Sensibile si sum sensui agi. Cum oia dicantur sensibilia ppa,
habet sensum movere: ut plane eadem sit Sensibilis & sensus
divisio.

¶ Si dicitur eadem

Alterum argutum. Si qualitates sensibiles si infinitum sunt di-
vidi: ois magnitudo erit sensibilis. At non ois magnitudo est
sensibilis. Ergo sensibiles qualitates si infinitum dividi nequeunt.
¶ Pro confirmatur: qd sensibiles qualitates: ut albedo sine qd ois
magnitudinis est ppi, aut alio modo percipi nequeunt.
Mixor p se nota: qom manifestum est quasdam magnitudi-
nes tam pssiles esse, ut sentiri nequeant.

Et Vtq' pui.

Affirmativam partem tribus artibus comprobatur. 1. Si corpus in infinitum se dividi: & qualitas sensibili & p: alia sensibile corpus sit, q' nullum habeat sensibile affectionem: ut nigrum, coloratum, neq' gravitatem, neq' ullam huiusmodi qualitatem nec e. At nullum se esse sensibile corpus absq' sensibili affectione: cum corpus sensibile dicatur, q' sensibili qualitate e praeditum. Ergo sensibiles qualitates in infinitum se dividunt.

Ido apud

Secundo. Si sensibile corpus in infinitum se dividi, & sensibiles qualitates n' pnt, corpus sensibile ex non sensibilibus compositum su opt. At falsum e corpus sensibile ex non sensibilibus componi: cum ex illa: thematicis componi necesse esset: & ab omnib' affectionibus esset separatum. Ergo sensibiles qualitates in infinitum dividuntur.

17. Novemb.
Ao: 84.

Ido, pui.

Præterea si quod sensibile corpus sit sine sensibilib' qualitib' in infinitum dividi: ea magnitudo cognosci & judicari n' pnt. Atq' absurdum e sensibilem magnitudinem n' cognosci & judicari. Ergo sensibile corpus sine sensibilib' qualitib' in infinitum n' di: videtur. Tercio confirmatur: quia corpus sensibile ut per sensum, ut p' mentem & intellectum cognoscitur & judicatur. At n' pnt p' mentem & intellectum cognosci sine sensibilib' qualitib': quoniam mens & intellectus, q' extra se sunt, sine sensu n' intelligi: nec etiam per sensum cognosci pnt: cum sensibilib' a sensibus cognoscantur. At ex corpore, q' absq' sensibilib' in infinitum dividi pnt, nullo sensibili e praeditum. Itaq' a sensu cognosci & judicari neq't.

Ad u. Iovita 9

Tertio hanc dubitationem ex aliorum opinione solvo. Solvo
Artes: eamque solutionem reijcit. Possent enim hae abstrusae & arduae
evitari, si in dividendo magnitudines statuerentur: quoniam nonnulli
fecerunt. Si enim in dividendo magnitudines essent, etiam
sensiles qualitates harum magnitudinum essent individuae.
Hanc autem opinionem falsam esse probatum est in libro de Motu
h. v. lib. 6. phys. ubi copiose demonstratum est: nullam esse in-
dividuam magnitudinem.

Epist. 9. Ius dicitur.

Quarto veram affert solutionem, eamque primum probat.
qualis sit: quod innumerum talis solutio sit acceptanda: quod quod
nullum proprium sit, ut spes coloris & saporis & sonitus & reliqua:
quorum sensilium sunt finita, & in infinitum dividi nequeant.

Epist. 9. Vae.

Ad: Cum affectiones, ut lib. 3. de Caelo cap. 1. 7. 7. nunciat
vel natus & dos: ut spes: vel natus organum & 3. acci-
dens: & ut lib. 1. ethic. cap. 13. 4. ut natus in partes, &
quidem per se: sed per accidens dividi potest: sensibilia nec in in-
finitum sunt: nec in actu infinitas partes dividi posse contri-
mut. Quod spes sensilium non sunt infinita, nec in partes
dividantur se extrema, certa ac determinata: ibi non sunt esse
mediam infinita. Sed in omnibus sensibilibus qualitatibus se
duo extrema certa & definita. Ergo in sensibilibus qualitatibus
infinita media spes esse nequeunt. Et in hoc contrarium
ubiunque se contraria, ibi sunt certa & determinata extrema:
cum ipsa extrema sunt contraria. At omnes sensiles qualitates se

Contraria: ut in colore & sensibili viri^{us} & album^{us} & nigrum^{us} contra-
rium. In sapore & sensibili gustus^{us} & dulcis & amarus. Et ceterum.
& in omnib. ceteris sensibilibus ratio: ut extrema sint contraria.

Quod Sensilia in partes infinitas non dividantur. Probatur: quia
nullum continuum in partes infinitas aequales, & ejusdem quanti-
tatis dividitur: Sed tantum in partes inaequales & ejusdem
portiones secari potest. Ita ut partes aequales & ejusdem quantitates
finitae sint: ut lib. 3. Physicorum cap. 6. & sy notatus.

siderari posse: h. e. ut in scholis loquuntur sententia per duobus
 modis dividit: primo formaliter in species: et subjective in partes, q
 ut sunt acta, et potentia

nullij actus cessator: nullifima a. ejus pars non cessat actu: sed
 tunc potest. Sic si uno, q. ab alio actu remittitur, totus cessat actu
 continuus & actus: Dicitur a. & intervallum inter tonum & semibreve
 minus non alio actu: sed tantum potest: Ex eadem & si ratio

sensibile. rō: ut exigua plane pter actū n̄ sentiantur, cum co:
iuncta sint & continue cum toto. Totate tamen sentiantur: &
si a toto separentur, actū etiam sentiantur. Eglg' hic eadem rō
q' in linea bipedali, in qua pedalis pte existit. Si veri separet
& linea dividatur, actū ē pedalis linea.

Exemplum
¶ Itē qui p̄: utrum quis minima sensilis nisi a toto separetur
actu sentiri possit: ap' vero pte tantum sū sensilis. Potest
non quāvis partem minimam a toto separantem actū sentiri posse:
nam si sua natura non persistit, & in corpora continentia dissolvitur:
sicut pusillus humor & succus in mare effusus conjungitur cum mari:
& se non sentitur. Si q' tam exigua sit pars, ut sensus
tam excellens non sit, q' eam percipiat, etiam separata p' se n̄ erit
sensilis: nam pte q'dem erit sensilis: actū a non erit: q'om
nullo sensu percipi poterit: nec tamen sentitur; itam partem oīo
non esse sensilem: q' pte ē sensilis, & si cum alio toto conjun:
gatur, actū etiam ē sensilis. Ex q'bus colligimus Portione
esse debere inter sensum & sensile: ut pū sentias, cum ex pū ma:
ior, quō sensile ē imbecillus & minor. Sed q'vis sentias
in infinitum augeri neq't: nec etiam sensile in actū infinitum minui
pō: p'ea non omne minimum sensile actū sentiri pō.

Quæstio
¶ Cuncto hac ē explanationis brevis q'tio: ex qua manifestum ē
q' q'dam magnitudinis, & sensus affectiones easum oīu:
giant: & p' q'dam causam istud fiat: & quō tamen eas
non sensiles dici possint: nam si tanta existant, ut actū sentiri

possunt, non solum in toto: sed etiam separata actu senti possunt.
Si vero tanta non sunt: tunc tantum sentiuntur. Sive in toto,
sive separata sentiantur, semper scilicet numerum & magnitudinem
finita sunt: sive sunt colores, sive saporis, sive soni, sive odores, sive
tactiles qualitates.

Ad opus 3.

Secunda quaestio, quod hoc Capite explicatur: an sensibilia, sive motus a sen-
sibilibus orti prius agunt in medium, quam in instrumentum sensus. Occasio:
nem a. deinde huius quaestioni praefatus est, quod inter sensum & sensibile
proportionem esse debere, dictum est. Cur a. ista quaestio proponatur. Propter
hanc causam adfert: quod in odore & sono manifestum est: ea prius in medium
per medium, quam in instrumentum sensus: prius a. Propter quod dicitur, quod sonus senti-
tus, quam remotus: & sonus post ictum percipitur: ut prius videtur,
inquit, sonitus, quam sonum audiamus. In visu a. id est manifestum
est: sed quid sit: utrum visum aspectabilem & lumen per medium per-
veniat.

Respondetur 2.

Ad hanc quaestionem per Aristotelem affirmando: & oia sensibilia prius
in medium, quam in instrumentum sensus agere statuit in istis sensibilibus,
quod medio aliquo utuntur: ad hanc suam rationem & specia-
lem & generalem conseruat. Speciatim quidem in speculo testatur
in visu: nam id dixit, Solis lumen prius ad medium, quam ad
visum et terram pervenire.

Curatim a. h. a. arto. Quia fit in tempore prius pre-
nit ad medium, quam ad extremum. At vis sensus fit in tem-
pore. Ergo vis sensus prius pervenit ad medium, quam ad extre-
mum. Major confirmatur: quia de tempore & de visu.

Et brevis atq' poterit te. Illud probatur: quia in motu &
mutatio fit in aliquo tempore, cum id q' movetur, ex aliquo in
aliquo moveatur, & tempus sit unum in quo ex altero q' p'p'ia
in alterum moveatur: ut lib: 6 philosoph: cap: 2. T. 15.
Probatur. Ois a. Sensus fit per motum & mutationem. Ergo
omnis sensus fit in tempore: & tempus aliq' est in quo aspectus
hic nexum cōspiciatur. Sed videtur falsum, ubi gra &
luminis prius ferebatur in medio, q' perveniret ad extre:
mam, & ad ipsum instrumentum.

Contra hoc argutum quidam obijciunt: Sensus fieri sine tem:
pore & motu: siquidem patet audire & audiri: iterum fieri: vi:
dens & videns: & scire & sciens: si omni sensu simul sentimus & si:
simus. Hanc a. suam objectionem probant: quia nulla su:
peratio Sensus, & abiq' groe sentiamus. Vbi a. nulla est gro: &
absoluta, ut quidam: ibi nulla est mutatio: ubi nulla mutatio ibi nul:
lum tempus. At si sensus nulla est generatio, & nulla mutatio.
Ergo nullum etiam tempus.

Ad hanc objectionem R. Arist: verum esse: q' sensus in su gro:
Sensu abiq' groe fit. Attamen si de hoc leg. q' sensibile non
prius movetur in mutatu, q' instrumentum Sensus: itaq' p'p'ia ex illu:
Auditis: n'q' obiectum & sensibile & sonus: q' est verum & in anima
tatum: ut dicatur, & uterq' prius movetur in mutatu, q' ad in:
strumentum perveniat. Sonus a. verum inanimatum fit ex col:
lisione & ictu corporum. Si a. ictus prius fit, q' sonus aures feriat
q' fieri non posset, nisi sonus prius in medium exiret: q' in in:
strumentum auditis. Sonus verum animatum est vox

signū principium sonū ē vox articulata, q̄ ex ultravivū loc:
vibratione in quādam oritur. Hanc a. efformationem si longis
sonū remota, et aer ē perturbatū, non sentimus: vicinij sonū
exaudiamus: q̄ uerū ē: q̄a vox per medium, nempe aerem
fertur: q̄ si per vacuum non efformatur, id ē, fluctum ē, n̄ exat.
Quia: q̄ oīa oritur, medium a. sonū prius afficit & movet,
q̄ ipso instrumentū efficiatur.

Cum in sono certū sit, q̄ prius agat in medium, q̄ in postu:
namq̄ auditus: namq̄ videtur, utrum in colore & lumine eadem
sit ratio: Hanc etiam prius in medium, q̄ in instrumentū ex q̄ agat.
Hanc q̄tionem Aris explicat: & prius affirmat, eandem esse ra:
tionem coloris & luminis, q̄ ē soni. Quod probat ex eo, q̄ simile visu
refertur ad visum non tam aequalē, ut eadem sit utriusq̄ ratio,
& altero posito alterum aequē probatur absq̄ ulla aliā q̄ ferentia:
Sed alia hūc ē ratio: & aspectabile refertur ad aspectum q̄ dī:
v, ita filius: nam alio modo peripitur, si p̄pinquū sit: & a hōi
remotum: q̄ si ip̄i q̄ aequalia sunt, non vident, nihilq̄ refert: sūt
ne p̄pinquū inter se, an remotū: ut si pater & filius sūt p̄pinq̄,
si v̄ longi sūt remoti, aequē tamē pater ē pater, & filius ē filius.
Sed in visu non aequē aliqd ē remota & sentitur si in p̄pinq̄
sit, & si longius sit remotum. Cum ē in visu eadem sit ratio,
q̄ in alij sensibus, videtur simile visu non prius recipi ab instru:
mento visu, q̄ medium sit immutatum.

De odoribus
Secundo iam exponit: cur sonus & odor prius agat in medium,
& in instrumentū. Sextus: & hoc consentaneū est n̄q̄: p̄pinq̄
aer & aqua, q̄ media sūt oīi odoris, continua sūt corpora: p̄
si moventur solum partes moveri queunt: & prius v̄ta p̄pinq̄ uatori,

Ad hac alteram addere se: Et ita prius ad medium, quod ad ipsum
mentum sensus pervenit. Quia etiam ratio est, quod si ratio
nulla est, odorum prius ac postremus non agitur ex causa & odore
Interdum utrumque aequum debetur.

¶ Deinde

Tertio dubitationem tollit, quia quidam non fieri posse putant, ut
diversi idem sensile percipiant. Cum enim & diversi sint, qui audiunt
ut vident, ut olfaciunt, & diversa habeant instrumenta: idem ex
dure, aut cernere, aut olfacere non posse existimant. Non fieri
posse, ut unum idem a se abstractum & se junctum esse queat.
Sed Artes nihil esse absurdi, etiam si plures unum idemque sensum
sentiant. Unum enim plures modis fieri. Sic unus est sonus, qui per
tinet ad tintinnabulum, & unus odor, qui ad thure exhalat: & unus lumen
qui ab igne diffunditur: alij hac una eademque numero res sentiant.
Quatenus a. unusquisque ea sentit, numero diversum est sonus & odor,
& color, qui a diversis percipitur: species tamen est idem: & plures
nisi cum audiunt & odorantur & vident.

Cum igitur plures simul idem sensile percipere queant ratio est. quod
hoc Obiecti & subiecti numero est unum sensile: ratio autem sensationis
numero est multiplex: pro tamen unum: Quod a. idem sensile non
quod semper a plures percipitur ratio est: quod alij sunt & color & odor & sonus
primi: alij vero sunt postremi & remotiores.

Quarto Artes addit, quod ratio Sensus ratio sensilium inter se con
veniant: quod nimirum nulla sensilia sunt corpora: sed omnia sunt af
fectiones & motus corporum. Nam si corpora essent: non possem
simul plures & remotos afficere, non tamen se ab eis corpore: sed tamen in
aliquo corpore consistunt. Deinde

Quinto

Quinto dicitur adest alter mixtum visum & auditum
coloratum: nam medium visum totum simul in afflu: cum sonum
in se motus medij visus: sed q. habitus & essentia sui proprii: q.
et medium a speculo: reliqua a media non sunt simul. Alii
invenit: Quis rei causa est, q. immutatio medij visus sit ad
rationem. Sed medij auditus immutatio sit tota mutatione.
Et item a. x. est in alteratione, & in mutatione loci: nam in loci
mutatione a loco prius ad medium pervenit, q. ad extremum:
nihilq. simul in medio & in extremo inest. Cum q. sonus
ex motu corporis, q. loco feratur, oratur: prius in medio, q.
in extremum agat, tunc. In alteratione a. aliqd
simul in medio, & in extremo esse potest: cum in se versis & con:
vertim aliqd alterari possit, nec pariter invidiam: posterioris
alteram similitudinem alterari necesse sit. Sicut in aqua
apparet, q. simul ita alteratur, & coarctat: seu congelatur.

Et videtur. In hoc obijci possit: Medium coloratum alteratione immutari,
& seorsum ex hac tota totum etiam simul alterari debere: q. tunc
fieri manifestum est. Si quidem quod proprius ad rem coloratam
accedimus: eo magis tam oblatum est. Hoc Aristoteles duplicem esse
alterationem: unam quae totum simul alteratur: sicut tota aqua
coarctat, & fit, si vis alterans prior sit, q. id q. alteratur.
Alteram quae per partes & non simul alteratur: sicut una
pars prius alteratur. Et haec alteram multum dicitur: q.
fit, si vis alterans sit inbecillior, q. id q. alteratur: ut si magna
sit copia cuius q. calefit, aut q. coarctat: & id quod loquitur.
Et q. coarctat quicquid sit: tunc temper contra quae pars ab
altera patitur. Et in alteratione medium oblatum a. aliqd

ab Odore n̄ ferui, ac n̄ sapore quorū accidit: ut prius alteretur
ea pars humoris & liquoris, in q̄ sapor n̄ fuit dicitur. Et postea
hac aliam afficiat; donec totus liquor sapientia fiat.

— Itac̄ ora concluditur vera ratio ad oppositam q̄stionem,
q̄ n̄ omni sensu, q̄ externo medio utitur sentit prius agat
in Medium. q̄ in instrumentum sensus, praterq̄ in visu: ubi si
nūc medium patitur a lumine: & hoc in instrumentum visus agi.
Cujus rei r̄a ē, q̄ lumen facit, ut videamus. Et donec simul af-
ficiat totum medium: q̄ non motu locali, sed alteratione, eaq̄ for-
id afficit. Itaq̄ non sine ratione diffia ē inter ceteros sensus &
Aspectum

C A P I T U L U M VII.

— Itac̄ Capite alia primaria q̄stio proponitur, q̄ pri-
cipue pertinet ad sensibilia. In qua a dissolutione alia
etiam q̄stio explicatur. Vnde hoc Caput in duas p̄ti-
dividi potest. Una disputat, hac q̄stione, quid dicitur
tari potest. Vtrum plura sensibilia nūc eodemq̄ indivi-
quo tempore sentiri possint. q̄ q̄stio in hac parte
hactenus necando, ac veterum dissolutione determinatur,
et responditur. Altera pars q̄tionem minus tra-
ctatam, q̄ ē, an plura sensibilia totum diversas animi
partes in faciendo tempore sentiri queant, exponit.

Et tunc hanc, tunc brevem questionem recte discutere, nati-
lunq; civile iudicium est dicitur.

Initio proponitur, de quo præcipue hoc capite agendum est:
quæ nimirum alia dubitatio a' duabus præcedentibus
dubis solvenda sit: q' est. Num in eodem tem-
pore iudicium duo vel plura sensibilia sentire possint, an
hoc fieri nequeat.

Secundo hæc questio, ut & prius in utraque partem
habiter disputatur: & initio pars ejus negativa agitur,
de quam tutandam primum argum. ex duob. adducitur
constat, q' ante ipsum proponitur. Earum una est,
q' major notus semper expellit vel repellit minorem mo-
tum: id q' probatur signo sensuum: Ut sape nos ante oia:
res nros brachia non extendimus, si vel vehementer cogi-
tationib; & contemplationib; sumus intenti, ut si valde
excitatus, ac perturbati sumus, ut alio sensu aliqui & per-
cipimus. Ut si vehementer sonum audimus, & attente
ad id stamus, interdum q' oculi obversantur, non vice-
versim.

Altera vero dicitur, q' simplex & non mixtum sensibile

magis sentiamus, quam mixtum, & quod simplex sensibile
fortius agat in sensum, quam mixtum. Quod declaratur pri-
mum vino puro & permixto. Melius enim sentimus & per-
cipimus saporis puri vini, quam cum alio liquore permixti.
De qualem saporis habeat mel purum, magis sentitur,
quam mixtum. Tum color albus, si simplex est, magis af-
ficat sensum visus, quam cum alijs coniunctus. Eodem modo
acutus sonus melius percipitur solus, quam in consonantia
diabason, vel alio concentu. Nam semper in mixtis
ex quibus unum aliquid efficitur simplex, ex quibus mixta con-
stant, sese vicissim obscurant, & quod perimunt.

H. Du.

Tertio ex his Hypothesibus tale argumentum concluditur.
Si plura sensibilia simul sentiri possent, vel motus illius
essent aequales, vel inaequales. Si inaequales, tunc non
possunt autem non impediat secundam primam Hypothesin ac-
cesse, & sic non utrumque simul, sed alterum sentitur.
Si vero sint aequales, tunc minus illorum alteri con-
miseretur: & sic ex secunda Hypothesi, non plura simul
distincte percipi possunt: sed minus tantum ex yis.

percipitur, & non aequalis est perceptio. Nam si
unumquodque sensu separatim & simplex sensu melius per-
cipitur. Si vero cum alijs conjunctum sensu, non eodem
modo perfecte percipitur. Ergo plura sensibilia simul
percipi nequeunt.

Est etiam.

Adversus haec obijci solet: non omnia sensibilia miseri posse,
sed quaedam tantum. & ipsa unum quoddam esse,
quod ex eo, quod miseri sunt, simul non percipiuntur: quod
non possunt miseri, ut simul posse percipi. Respon-
det Aristoteles: verum quidem esse, quod quaedam sen-
sibilia miseri possunt, & ex his unum fieri, si spiritus contra-
ria, eodemque extremo genere contineantur, ut dulce &
amarum, album & nigrum possunt miseri, & nunc ex
his sapor, vel color fieri potest. Quidam autem non
possunt miseri, quod diversorum sensuum sunt sensibilia, sicut
album & acutum non possunt miseri, & ex his unum fi-
eri nequit, nisi secundum accidens, quando acutum, nigrum
album & acutum in eodem suo subiecto: sicut homo albus

acutum

acutam vocem habere potest; & sic albus & caecus per
accidens simul esse queunt: acutus a; & gravis sonus
in eodem consentu possunt coniungi: attamen ea q non
nascuntur, non aequaliter simul sentiri possunt, cum aqua
motus esse requirant, & propterea alter obscuratur & misceatur alteri
ut unus motus ex ipsis fieri nequeat sed fortia fieri in se
tiamus. Illud solum sensibile per se habet.

De mixtione.

Secundum artem quo opposita qstio negat sumit a ma
iore & minore h. parte. Si plura sensibilia unus sensus n
possunt simul eo sensu sentiri: multo minus diversorum sen
suum sensibilia a diversis sensibus percipi queunt. Atq unus
sensus plura sensibilia uno sensu percipi non possunt: ut
acutus & gravis sonus non possunt simul percipi nisi misceantur,
& ex illa mixtura unus sensus, unumq suum sensibile. Ergo
nec plura sensibilia a diversis sensibus percipi possunt: ut a
visu & auditu non se simul percipi color & sonus.

Assumptio huius arguti probatur: quia unus sensus per se esse
unus & sensibilis. Huius sensus unum sensibile altera percipit: Atq di
fusa sensibilia unus sensus non sunt unum sensibile nisi misceantur.
Ergo ab uno sensu, q actu sentit, percipi nequeunt.

Eros per
Dap

Suchas Voie

Garçon Lap 22

Ac versus hac obijci posset: tamena una eademq; sententiâ falatâ,
ut affectui percipit plura & numero diversa sententiâ, ju. n. 7.
cipere album, q; e ni ponicte: & album q; e in carta, & album q;
& ni vesti: q; oia numero inter se differant. R. Atque
rum est, q; idem oculus diversa numero alba percipiat, q; a. simil

& si per divisiōem tempore illa oīa, tanq̃ unum nō recipiat.
 id verum nō est: siq̃dem sensus ea iudicat spe eadem esse.
 Ea tamen q̃ modo sentiendi propriū ē, sensus iudicantē differt.
 Quod exemplis declarat: ut idem sensus Aspectus non tantum
 percipit omnia alba, q̃ spe sunt eadem, & oīa nigra, q̃ itidem
 spe sunt eadem: sed et idem aspectus album & nigrum, q̃ spe di-
 versa sūt, iudicat. Similiter gustatus oīa dulcia, q̃ spe sunt eadem:
 & oīa amara discernit. Sicut etiam tactus durum & molle, q̃
 spe diversa sunt, idem sensus gustatus percipit. Quia & ea:
 dura & diversa sunt spe, idem spe durus percipit. Quia &
 & petri & carē diversa sunt, ea alius sensus percipit.
 Itē & diversus modus sentiendi si in unoquoq̃ sensu, quo spe diversa
 q̃ inter se sūt contraria percipiunt. Proportio tamen quoniam
 & si diversis sensibus: quoniam a gustus percipit calidē, tanq̃ ha-
 bitum: ita visus percipit album tanq̃ habitum: & contrariū si-
 cut visum percipit nigrum, tanq̃ privationem: ita quicq̃
 gustus percipit amarum tanq̃ privationem. Ex q̃bq̃ oīa vi-
 detur, unū tantū diversitatis sensuum inter se fieri, ut nō eo-
 dem tempore, plura sensilia nō sentiri.

¶ Item arotum, quo plura sensilia simul recipi nō posse. Primum
 ordine oīa ad unum sensum plura sensilia percipere nō posse
 h. modo. Contraria in aēro colorum, & in ignis calore nō
 quoniam. Atq̃ sensilia singulorum sensuum & contraria.

Ergo in eodem nigro non sunt. Si autem ibi non eodem modo ne-
quid sit: nec eorum notitia, quae contrariae etiam sunt, in eodem esse
possunt. Minor Typus Euclidianus. Nam in gustu sensibilia sunt contraria:
dulce & amarum. Similiter in visu album & nigrum, & sic in ca-
teris sensibus. Item intermedia sensibilia sunt contraria: ut in coloribus.
intermedij colores alij ad album, alij ad nigrum referuntur. Item
in saporibus alij ad dulcem, alij ad amarum saporum pertinent.
Eademque est in mixtis sensibilibus ratio: nam & haec contraria sunt:
quoniam ex contrariis rationibus componuntur: ut si compositum est & portio
diapason duplex, quae sit ut duo ad unum: & est portio diapente,
sexta, quae sit ut tria ad duo; in quibus est repugnantia si non
ut eundem compositum considerentur. Si autem in uno sit compositum, haec
extrema videntur tunc vocem. Si vero non diversa considerantur,
extrema simul non sunt, sed repugnantia quaedam inter se sunt.
Est autem haec extremorum oppositio duplex: ut autem oppositum
secundum multum & paucum: ut secundum par & impar. Nam in
coloribus quidam sunt multum nigri, parum albi, ut fuscus color, qui
est contra parum nigri, & multum albi, ut purpureus, & flavus
color. In sonis autem diapason sit ut par ad impar, & diapente
ut impar ad par. Itaque in his mixtis sensibilibus aliquid contrarium in ve-
niri manifestum est. U. 8v.

Secundo: nec plura sensibilia diversorum sensuum simul percipi
posse ostendit hac ratione. Si plura sensibilia mixta inter se diversa
simul percipi nequeunt: nullum minus diversorum sensuum sensibilia
magis diversa simul poterunt percipi. Atque plura sensibilia sunt inter se

Aliquoties jam Antea mentionem fecit scilicet ovum, q
in eodem sunt ordine: qd- & illam ovum dicitur & ovina:
honorem intelligat, huius p'bis explicat. p'bis dicitur ovum talia
intelligat scilicet, qd- & p'bis, & p'bis niter se p'bis diversa: p'bis
tamen niter p'bis p'bis dicitur: ut semper altera p'bis p'bis habi-
at tunc habitus: altera tunc privata. P'bis p'bis: p'bis &
album dicitur p'bis scilicet ovum dicitur & quidem ovum: p'bis
& p'bis niter p'bis differunt, & eodem tunc non continentur: cum al-
terum sit p'bis, alterum color. p'bis p'bis ovum conferri:
quoniam alterum est habitus: & alterum et est habitus: alter a.
& nigrum p'bis scilicet ovum dicitur. qd- eodem ordine non
continentur: nam & p'bis & tunc p'bis diversa, & alterum est
habitibus, alterum privato: &

Altera rō. Si oculus scdm diversas partes, diversos colores percipit,
tunc pot esse ptes & facultas sine operatione: & nō sū operatio, nre

Hac arguta nonnulli ex veterib. h. m. dissolvere conabantur
dicunt: In conatib. sonos n. simul ad sensum pervenire, ut soni
ta simul percipi. & n. sentire duo sentiri. Et n. q. rui causam esse
dicunt, q. tempus quo percipiunt, sui insensibile. & quia tempus n. sen-
tial: nos etiam simile, q. n. p. plura simul sentiri, ut soni.
Ea de causa esse rationem in corpore & in dictis, ut plura sentiri
simul de spaci & audiri videantur: quoniam n. n. nulla temporis
p. et talem nos effugimus: & q. diversa tempora se
esse videtur.

Hanc solutionem Aristoteles rejicit: & verum in esse n. q. n. m.
lun. & insensibile tempus, q. sensum n. n. effugiat, & nos latet.
Sed de tempore sentiri percipi p. & e. simile. Hanc p. p.
Aristoteles duob. rationib. confirmat. quoniam prima tollit
tempus insensibile non esse, nec nos latere. Et dicit h. m.
Si tempus insensibile & nos latet: id verum q. e. si tempus, nos
latet: & nosmetipsi nos sentire & esse ignoramus.

At hoc fieri n. p. ut q. p. ipsam sentiri, & esse ignorat.
E. nullum tempus & insensibile. p. 120. hunc rationem
ex lib. 4. phys. cap. 11. T. 9. p. 7 manifestum e. ubi tempus
n. sentiri. Et n. motus sentiri: non e. ut n. n. p. n. n. n. n.
ut lib. 3. phys. cap. 1. T. 4. n. dicitur. Itaq. tempus sentiri:
q. a. aliquid sentiri, q. e. in tempore, & tempus n. sentiri: q. i. d. q. e.
in tempore n. sentiri. Si q. tempus e. insensibile. At a. d. d. d. d. d.
q. e. in tempore non sentiri: ut nosmetipsi nos esse aut sentire,
aut videre, aut audire non sentimus. Assumptis patet q. lib. 3.
de Anima cap. 2. T. 136. ubi dictum e. nos n. solum ar-
dere, & audire: verum etiam percipere, q. ferre, & audire.

Εν συνεχείᾳ

Hic obijci posset. hoc verum esse in tempore continuo & divi-
duo: sed in tempore indiviso non esse vera. R. Hic obijci
tenetur esse continuu: & quantum ad hoc, parum fit, tamen divi-
dibile.

καὶ ἐν αὐτοῖς

I fci qri p: an nec in tempus, quo dominus sui misit.
 Sa pē in alio die, ut si qd tibi dicitur dormire, ut qd ante
 hora quartanę exstinet. R Alexander: utiam si nos in
 tempus quo dominus, non sentiamus: tū alio id tempus sen-
 tire: itū utiam si actū nullū sentiat: tamen id tempus pte-
 re. Scito. Si qd eo sentiri dicitur, nill scilicet ab aliis.

5/11 82c

Affera ratio, nullam partem temporis in se similem esse pbat
 h. m. Si tempus e simile: totam partem, simul in toto
 tempore nihil prius sentiri p. At in toto tempore p. aliqd
 prius sentiri. Ergo nullam partem totam partem e similem
 ppo confirmatur: qd eadem e ratio, si magnitudinis. Quia
 si: ut si pars aliqua magnitudinis ob paritatem n. sentiat:
 nec tota magnitudo prius sentiat. Sic etiam si tempore,
 si qua pars n. e simili, nec totum tempus prius e simile.
 Quod declaratur exemplo literarum: Iu n. aliqua tota
 magnitudo, et aliq. tempus, q. dicatur. a. b. c. d. e. f. g.
 magnitudo totam partem eam sentiat, et in parte temporis
 a. f. sentiat, ut viz: illa pars f. d. b. c. g. ab. h. a. l. o.
 tunc in reliqua temporis pte fuit sensus b. visus: ac reliqua
 pars magnitudinis sentiat. Atq. Ceterum e totam magni-

inclinari primo sentiri: Quia toto tempore sensum primo fieri.
 Ergo si pars aliqua non sentitur: aut in aliqua parte temporis
 non fit sensus: nec tota magnitudo sentiri: nec in toto tempore
 sensus primo fieri potest: sed tantum per accidentem tota magnitudo
 sentiri videtur: si videtur totam terram aliquam in certam diem
 quoniam quoniam partem videt: Quod enim aliquando in nobis non a
 sentiri: quoniam in hac anni parte: Quod non accidit.

Sept 25 1874

In his colligitur: oia sensibilia, sive magna sive parva
 sunt: tamen sentiri, & sub eodem cubito, & non semper
 distantiam ab instrumentis sensus apparere, quanta ista
 Sicut. sicut magnitudinem certam: sed quanta sunt
 videntur: Vix n. & cubito esse videtur. Et indici:
 Sicut etiam sciat & videre possunt: sed tamen non vident,
 quatenus individuum. Et quatenus cum toto & con-
 junctum. Et motum est. ut Thomas Aquinas monuit.
 Individuum dicitur. ut dicitur: Et id quod plane dicitur.
 Sicut nunc. Huiusmodi nullam individui-
 dum sentiri: ut si. sicut huiusmodi Capitis quibus: et
 id quod dicitur & alio dicitur n. & id. id quod dicitur:
 tamen. sicut partes a parte sentiri. Cuius rei a-
 & superiore capite est: et tamen sentiri cum quatuor:
 tamen & magnitudinem conijunctum esse ostensum fuit.
 In his. & patet: nullam tamen esse visibilem: sed
 omne sub sensu cadere posse: quia res, quod se in tempore
 sentiri.

Luci S. Vus

Disputata opposita questione in negativam partem: & assertis
Probilibz argtis: contraq. vtiōse solutio. *per mal.*
Eorū huius capituli parte ha. q. sit affirmacō explicat. *vid. in*

praecedentium argumentum vera solutio patet. Sicut a. q. 1. n.
speciter. & ponit: videndum est, quod verum de antecedente
& allata quaestione sentiri possit. quia dubitatur: utrum
simul. h. e. in uno, & indivisibili tempore plura sensilia sentiri
possint, nec ne. (Solutio per se.)

Et ut haec quaestio, sicuti veram solutionem explicari possit:
aliam ad hanc quaestione: an plura sensilia sentiri
possint tunc: in tempore indivisibili sentiantur. Quia quaestio
praeposit: ut ducat verum, utrum plura sentiantur
in eis, si alia atque alia animi parte plura sensilia sentiantur.
Simul tamen & in indivisibili tempore sentiri dicatur: quia tunc
sunt continuum quidam: & omnia in illo uno concurrant, quod sentiri
dicatur: si non in eis aliquid totum continuum: ista plura simul
& in uno indivisibili tempore sentiri non possunt.

Hanc meam respondet Artes ex eo, quod visus idem oportet fieri
quod in oculis: eundem autem. & oportet visum esse eundem
sicutum diversis suis partibus sentiri, ut si per diversa partes spectat
in visum: atque oculus hanc cavet: & oportet sentientia esse
specie eadem. Et tamen etiam convenit: quod fieri a pl. cum color
habet oculi, & alium & nigrum colorum percipiat.

Et de hoc. Quod a. hoc fieri non possit. Quia ratio videtur
t. e. Vbi est una operatio, ibi non sunt diversa sentientia alia atque alia
Artes esse, etiam si specie in eadem, percipi. At in visum, etiam si
est eundem una tamen operatio. Ergo in visum diversis subjectis, si
diversas partes non sunt percipi.

Hic dicitur.

facultate. At hoc esse nescit. Ergo oculus scilicet diversas partes &
versos colores non percipit. Pro confirmat: quoniam eadem est in sensib.
ratio, quod est in scientia. Ut ergo diversa sunt scientia, quod a diversis parti-
bus, & non per se, quoniam unus habeat facultatem de se trahi: sed non
tamen: ita quoque nemo dicit se sentire, sine facultate sentiendi. Si autem illa
facultas in aliis non partibus, & tamen dicitur, in oculis nescit fa-
cultas est sine operatione: aut quod tunc sentit, non tunc facultatem sentiendi.

¶ 2. Probat.

In probato non vero modo, quod plura simul sentiri dicuntur: ut
verum explorari possit: proprietates quodam sponsum, quod nunc se, ut aliqd
simul dicere sentiat. Primo: ut non haec spe diversa, & tunc eadem.
Sed etiam quoniam diversa percipiat. Ut ergo: ut non modo album
& nigrum, verum et album & dulce sentiat. Sed, ut ista liquorem,
& aliud album, aliud dulce est, dicere queat. At quod requiritur, ut di-
versis partibus percipiant. Tercio: ut ista diversa partes sentientes
simul possint percipere, in uno aliquo continentur, necesse est: id est
unum & unum, quod hoc modo probat. Quicquid simul sentiat,
& percipiat, ea uno aliquo continentur sentiri & percipi necesse est.
¶ 2. unum vel est unum sensibile, et unum sentiens: At non per se
unum sensibile, cum plura sensibilia percipiantur: ex quibus unum fieri nequit.
Igitur unum sentientem Animum esse necesse est, quo etiam simul sentiantur.

¶ 3. Probat.

Ex his duo concluduntur modi, quod plura diversa sensibilia simul
percipi possunt. quod unum minus est. Ut si una eademque operatio, qua
diversa sensibilia percipiuntur: ut id sentiens sit unum & indivisibile.

Secundus huiusmodi est: quod Animus subiecto idem: rōe a & de:
finitione diversus, diversa sensibilia simul percipit. Totum enim si quis
aliquid numero & subiecto unum idemque: specie tamen ac definitione diversum
esse patet: ut idem saccharum est album & dulce. Atque si nunc videmus
hanc rem habere. Alia tamen est definitio dulcis, & alia albi. Sic etiam
in Animis unus idemque numero est sentiens Animus, qui plura diversa
sensibilia percipit: specie tamen & definitione, in quo etiam genere divergetur.
Sed ut vel specie, vel genere diversa sentit: ut si percipit album & nigrum
colorem, specie est diversus, si percipit dulce & salbum genus est diversus.
Ex his ergo intelligitur: quod superiora arguta solvenda sunt: quod
Animus omnia sensibilia simul percipiat, quatenus est unus & idem
sentiens Animus: diversa autem percipiat, quia ratione & definitione idem
est.

Cum paulo ante dictum sit: oia servilia esse in magnitudine: id
Ales h. prius confirmat: & primo Ieroni. De eccleste magnitudi-

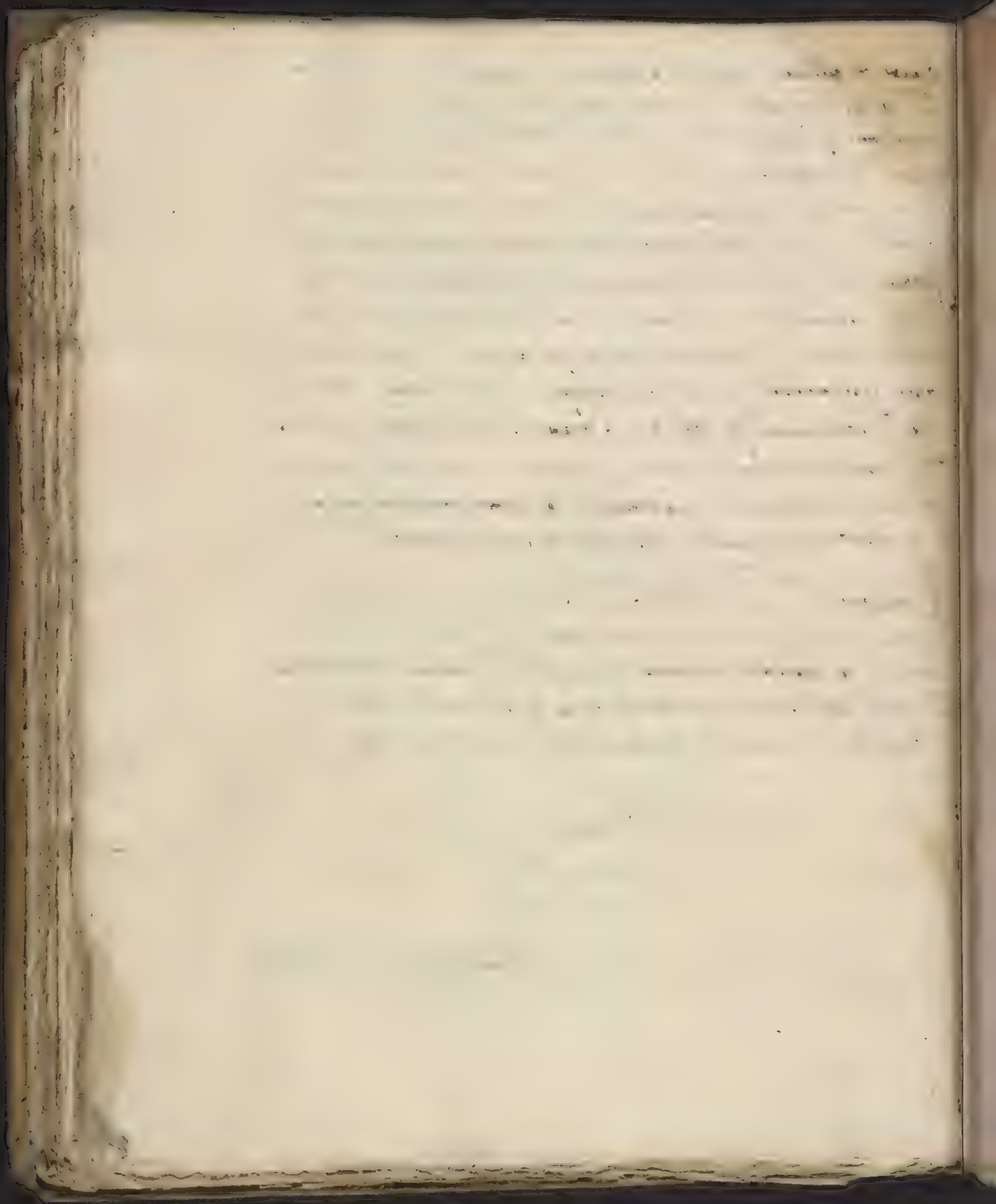
dicunt. & nullum est sensibile individuum, quod magnitudinem non habeat.
Sed ut hoc probetur, dicunt. In enim sensibili, quod medio utilis est quoddam in-
tervallum: quod hanc rationem habet si finitum sit, ab eo aliquid possit
videri. Si infinitum, nihil ab eo videri possit: quod si in ratione
etiam in odoratu & auditu locum tenet: quod sensus non finit tunc, & si
ne medio. Est autem illius intervalli hac ratio, ut ultimum finiti sit
proximum finiti: & per hoc duo coniunguntur, seu individuum quoddam.
Ex quo concluditur: si quod sensibile sit individuum, tunc simul potest
sentiri, & videri: Item non sentiri, & non videri. Sed hoc est absurdum.
Ergo nullum est sensibile individuum. Probatur: quia non sen-
sibile est individuum, sed collatum in terminum individuum, quod infinitum
& finitum intervallo copulat. Quatenus ergo in ultimo finiti in-
tervallo est, se videri: quatenus autem in primo intervallo finiti
non se videri: & ita simul est aspectabile, & non aspectabile.

Concl. hac est pars prima libri, quod ca. 1, tum de quibus hactenus sci-
ditur, tum de quibus deinceps sit agendum. Hactenus enim in hoc
libro de substantiis sensibilibus, & sensibilibus seu sensuum objectis dictum
est: quod ex parte se habeant, quod si in sensibilibus certum sit.
Deinceps autem primum de Memoria: & si sit meminisse, & per se

F 1 1 1 5
Zed. deus. deus.

Absolutus 25. Novbris
Fol. 15847.

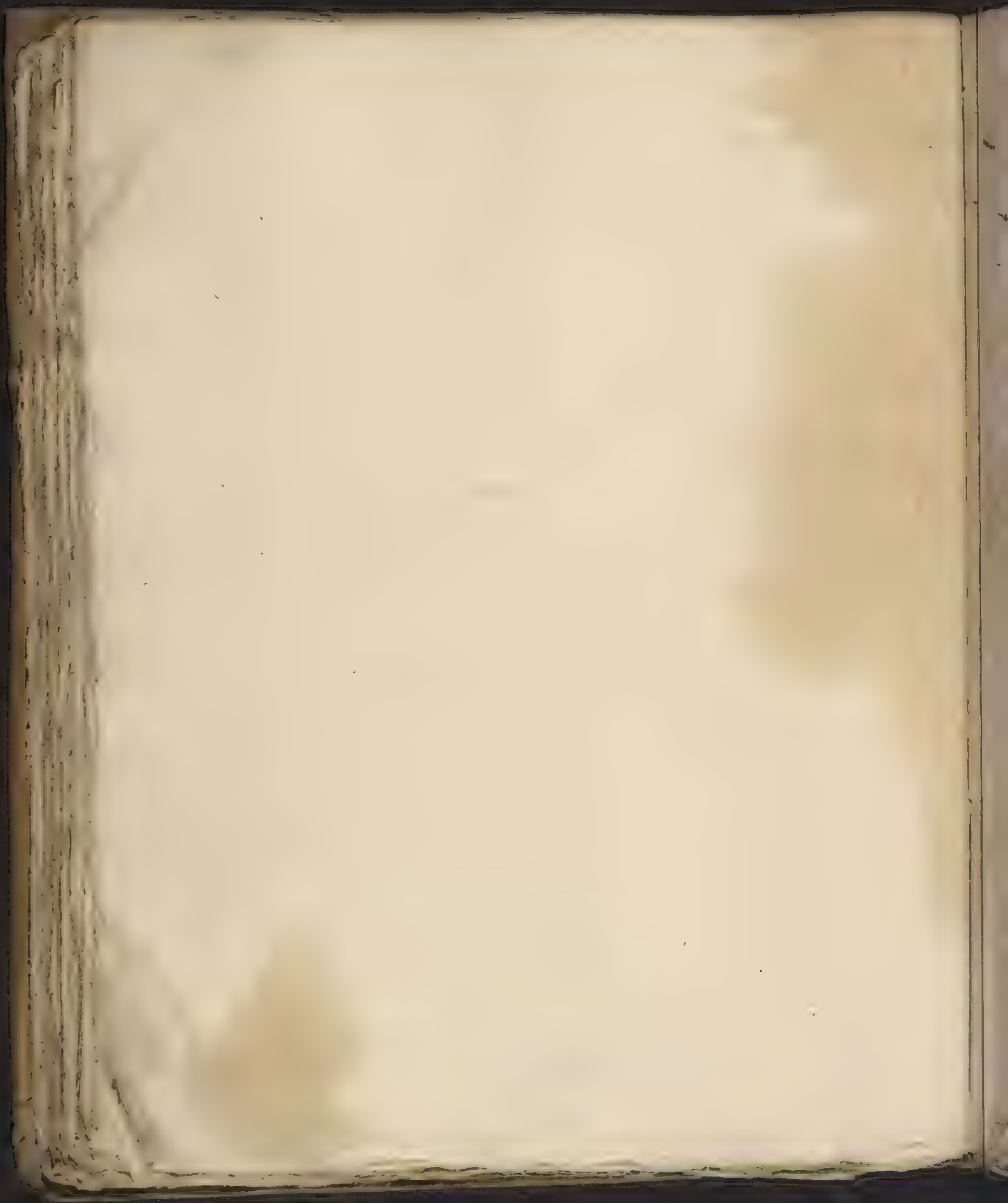

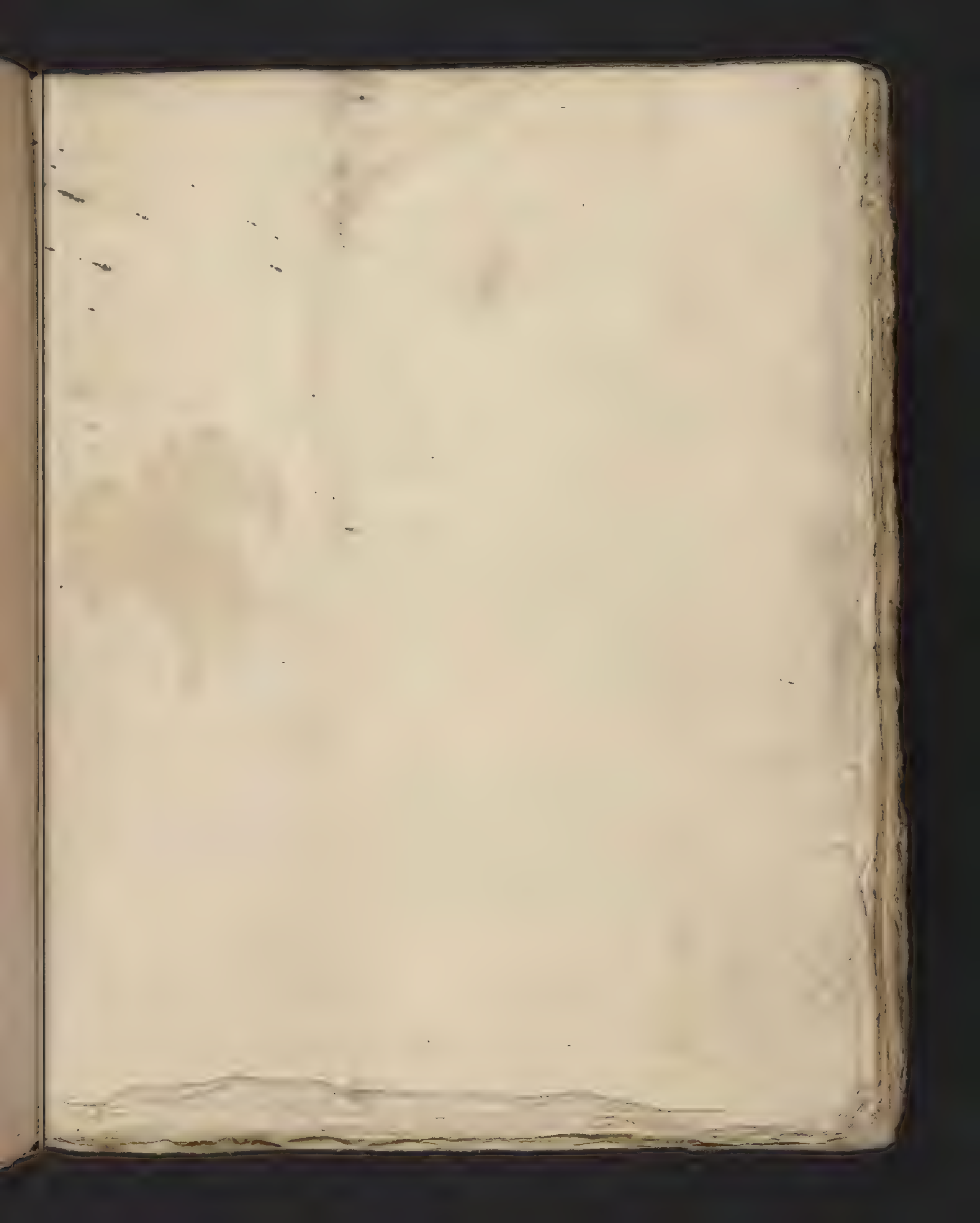

D
l. v
p
u
al
en
m
le
ly
re
no
ite
/an
ira
ll
wa
ric
h
im
oan
i p

AL 15 De Memoria &
Recollectione liber.

D
30 Novembris 1604
15. 8. 4.

Quod Cicero lib: 1. Tusculanarum questionum de se scribit. *Fragmentum*.
h. v. Ego majore quodam modo memoriam admiro.
quod est n. illud, quo meminimus, aut quod te videmus, aut inde
naturam. non pro, quanta memoria Simonides fuisse dicitur: poeta
cuius, quanta Theodectes, quanta is, qui a Pyrrho legatus ad *7ta Memoria*
Senatum & militem, Cynetas, quanta nuper Carneades, quanta
quod modo fuit Scaevola Metrodorus, quanta fuit Hortensius.
De tot hominum Memoria loquor, & eorum maxime, qui in
aliquo majore studio & arte versantur: quorum quanta
mens sit, aut quanta existimare: ita multa meminimus.
Quorum & haec spectat oratio: quod si illa vis & nuda sit,
intelligendum putare: sed omnibus in rebus contemplatione
assuetudinem inveniendum esse videtur. *Ex n. f. ad:*
mirabilis est Memoriae vis; verum etiam ejus naturam ut in-
telligamus, opera clauda est. *Ex n. f. ad:*
nonnulli quidem conferunt ea, quae apud Platonem in Theaeteto
evadit disputantur: plurimum tamen loquuntur, quod ab Aristotele
h. libro de Memoria & Recollectione docentur. Nam
cum vis sensus vel sit exterior, quod exterior aliqua corporis
parte per instrumentum utitur; ut est, oculis. Et interior, quod
in parte corporis interiori est situs: cuius tamen praecipua se

numera. Sensus tamen, qui praesentia sensibilia ab exterioribus
sensibus comprehendit, differt a phantasia seu imaginatione
quod absentia et sensibilia proprii et distincta, in se foris
venit. Et Memoria, quod absentes sensibiles spiritus custodit
et conservat. Postquam Aristoteles superiore libro
exterioribus praecipue Sensibus, quod quibus instrumentis
quaque objecta percipiunt, disputavit: Hoc libro de Me-
moria etiam docet: nam de sensu tamen, et de phantasia
seu imaginatione lib. 3. de Anima tribus primis Cap-
itulis satis multa dicta sunt, et quodam etiam in sequen-
tium tractatione occurrunt. Sed quia Memoria
est in omnibus animalibus, quod temporis sensum habet, nec,
et proprie Memoria vocatur: et in quibus tamen invenitur, quod
ratiocinatione utuntur, et proprie recordatio nominatur: de
utraq; hoc libro Aristoteles tractat: unde duae huius libri par-
tes distinctae possunt. Una est de Memoria, quod in diversis
animalibus invenitur. Altera de Recordatione, quod in solis hominibus
invenitur.

C A P I T U L U M I.
In hoc Capite prima huius libri pars absolvitur, quod
est de Memoria. Constat autem tribus praecipue partibus
prima est propositio, quod exponitur, quibus de rebus hoc in libro dis-
servatur. Altera tractat de Memoria quod phantasia. tertiam hanc
etiam concludit, quod Memoria sua aperte declarat.

et epistola

Dei purgans.

Cum in fine precedentis libri, deinde in Memoria dicitur:
dum est, scilicet si, a principio huius libri. Et sic ponitur: per
de rebus, & quomodo in eo tractandum sit, & inquit. Hoc in
libro nobis declarandum est, ad si Memoria, & quod Memoriam;
quod recordari, & quod ex ea oriatur, quod in Animi pte
hi motus & affectiones nascuntur. Itaque in hoc libro de Me-
moria & recordatione agitur, & de utraque hac tria pte:
citius exponitur. I. Quid unaquodque sit. II. Ex qua
ea oriatur. III. in qua Animi pte nascitur.

¶ Sic dubitari potest. Cur separatim de Recordatione agatur:
cum idem esse videatur, quod Memoria. Respondetur: non idem esse.

Differt Me-
moria & Re-
cordatio.

Memoriam & recordationem: quia diffunt primo subiecto.

Nam Memoria & in animalibus ratione privatis, & in ra-
tione destitutis reperitur. Recordatio autem in solis hominibus repe-
ritur.

¶ Modo: Significatur in ipsis hominibus. Memoria & recorda-
tio non eodem modo insunt. Nam quod tardus sunt ingenio,
prestantiores sunt Memoria, quod vero celeritate ingenij
præditi sunt, & obiecta tunc recordatione plenius valent.

Cujus causam hanc adducunt, quod illi, quod hebetiores sunt ingenio, cras-
siores sunt spiritus: & propterea difficilius aliquid recipiunt. Sed
receptum tenaciter retinent. Quia autem celeriores sunt ingenio,
facile aliquid recipiunt: quia tenuiores sunt spiritus. Sed pro
subtilitate non diu servant id, quod recipiunt: facile tu

recolligere pot. & p[ro]p[ri]os p[ro]p[ri]os.

Quoniam ex p[ro]p[ri]o constat de Memoria & Revocatione h. libro agi
in secunda Capitis parte incipit Auctor de Memoria discere. & inq[ui]t p[ri]mo
de Memoria, q[uod] magis co[n]s[ider]at[ur] e[st] tractat[ur] de e[ss]e. At ante t[er]m[inu]m ex p[ro]p[ri]o
can d[ic]t[u]m, q[uod] s[un]t Obiectum Memoria. S[un]t n[on] C[on]t[ra] lib[er] 2 de d[ic]t[is] cap
4. I. 33 docet, Obiecta notio[n]u[m] actionib[us] & actionib[us] facultatib[us].
Idcirco initio de Obiecto Memoria e[st] docend[u]m, p[re]sertim in
hoc saepe in errorem de pellat: & n[on] recte de eo sentiant.

1. D[ic]t[u]m b. A[ut]o.
84. 1.

Obiectum a. Memoria ex Affectione eorum rerum: quoniam
meminimus colligitur, q[uod] e[st], q[uod] Memoria cum tempore sensu e[st] co
juncta: Et q[uod] tempus ut p[re]sens, vel p[re]teritum, vel futurum, Ob
jectum Memoria non e[st] res futura, haec n[on] memoria, sed opi
nionem, vel spe[m] & expectationem complendi p[ro]p[ri]o. Ad q[uod] genus
nonnulla etiam referunt scientiam eorum rerum, q[uod] p[re]sentia
& expectantur, q[uod] Divinationem aptant. In q[uod]bus n[on] in deter
minatum aliq[uod] e[st] futurum, ea opinamur. Quia bono futuro
gaudemus, ea speramus: q[uod] t[ame]n aliquas eventus habere vi
dentur, ea futura predicimus.

Opinio.
p[ro]p[ri]o.
Divinatio

De Memoria non e[st] rei p[re]sentis. Nam p[re]sentium non
meminimus: sed ea sentimus: q[uod] p[ro]p[ri]o, cum sensu nec futura nec
tenita, sed p[re]sentia p[re]sentia p[re]sentia.

Obiectum memoriae
p[re]teritum

Obiectum e. Memoria e[st] p[re]teritum. Meminimus a. p[re]teritum
tenitum: id e[st] q[uod] t[em]p[or]e loquendi modum copiamur. Nam si q[uod]
p[re]sens e[st], sive id sensib[us], sive Mente p[re]sentat[ur], n[on] e[st] q[uod] q[uod]
meminisse: ut si q[uod] hoc aliam jam videat, nemo dicit p[re]teritum
q[uod] meminisse. Nec si q[uod] jam contemplet[ur] atq[ue] intelligat,

quod iam contemplatur & mente cognoscit Memoriam se ha-
bere affirmat. Si vero omni operatione remota, sicutiam &
sensum alius rei quod tunc: cum sensum Memoriam se tenere af-
firmat: ut si quando audivit, ut didici. Triangulum tres la-
tere angulos alius: rectis partem, allato triangulo aut in pa-
viete depicto, memini tunc aliquando cognovisse, tunc affectio-
nem triangulo competere. Et si Memoriam in repetit.

Quia omnia ea quod vivimus, ut ab alijs didicimus, ut ipsi in vestigi-
bus, in omnibus eadem rationem ut Memoriam est, inquit.
Sive a nos ipsi invenimus & contemplati fuerimus, sive didicer-
imus, aut audiendo ab alijs, aut videndo in scriptis, aut alio si-
mili modo, semper si ad Memoriam referimus, tunc tunc statimamus,
nos hoc antea audivisse aut sensitisse & legisse, aut intellexisse &
invenisse: ut Memoriam semper sui praeteriti.

Secundum, quod de Memoria explicatur, & quid sit Memoria:
quod tunc in loco errantem quaeramus & videri tantum Minervae
tradit, quod plenius ex insequentibus colligi potest. Tractatur a-
liarum tunc res quod dicitur remotione & positione. prout
in. Memoria non est Sensus, nec videtur per se
rationem, sive imaginationem: Cuius ea pariter potest & pra-
cedentibus. adfert. Et indicatur, Est alius ex sensu &
distinctione seu imaginatione et habitu, ut affectionem si
tempus accesserit. Tunc videri Memoriam definitionem ta-
lent colligere possumus. Quod Memoria sui habitus sive af-
fectio Sentientis Animi habet, cum tempus accesserit.

Quod Memoria non sit Sensus & distinctio seu imaginatio
confirmat Artes: quia praesentis temporis, quatenus est praesens,

Memoria defi-
nitio errantem
dicitur in
memoria ha-
bita

Cum in fine praecedentis tractatus dictum sit, ea sola aetate Memoria
riam habere, quae temporis sensum habet: De ea parte meminisse, quae
tempus sentit: unde Aristoteles occasione nesciunt exhibere, si
ne qua aetate parte Memoria insit: quod tertium est de quo

in hac de Memoria dicitur de Memoria agiti. Primum a po-
nit ex lib: 3 de Animo cap: 3. T. 161. monite spiritum
quod sit Garbora & incorruptio: Dixit cap: 7. T. 30, q
Anno Garbora natus & sine eis non possimus quicquam intelli-
gere: & q. si non intelligimus, neque sit Garbora & incorruptio
aliqua ad sui. Transactio 2. p. 10.

Ad ostend. quid fieri possit, ut nulla Geom. Propos. & Com-
viso intelligamus. Nam ea, q. intelligimus, se adducunt
ad res absolutas, & cum nulla sua concreta. Geom. Propos.
ita visa & sensilia in m. se & existunt. & Hyl. Idem in
telligendo una venire, q. acuta de descriptionib. Acometronum
& Mathematicorum. Et tunc Mathematici considerant suas
figuras, ut triangulum, quadratum, circulum, & si res sine
vera magnitudinis determinata quantitate, ut in quibus
describunt figuram, certam tunc & determinatam magnitudi-
nem ac quantitatem. Ubi gra. ut latera trianguli sint
unius, aut duorum cubitorum, aut alterius quicunque me-
surae. Sic etiam in patefactu acutu ut hyl. res, q. intelli-
guntur, magnitudinem habeant: tunc sine magnitudinis
intelliguntur ob oculos ponant. & sentiantur quatenus

magna se, & quantitatem tant: intelligat; non quatenus
magna se, & quantitatem tant: si quatenus nra se.

Ad 3. u

Hic qm p. & mo illa, q. quanta sunt, ut linea, superficies, corpus, &
in determinatam quantitatem a tant, intelligat. Et istos: eandem
in his rem esse, q. in precedentibz. Intelligat q. a, quatenus nra sunt
quanta, se non intelligat, quatenus infinitam et determinatam
quantitatem tant, si nimirum absolute, ut linea, et superficies, &
compositi, ut bipedalis linea et superficies considerat.

2. Dicitur. Doi
84.

Ad 4. par. suu

Tertio pponi istos, ex his manifestum esse, q. ea su q. nra q. m. 3.
telligat, ita possint intelligi, ut neq. magnitudo nra sint p. m.
data, nec ullo tempore comprehendant, & tunc sine magnitudo nra ac
tempore non existant: se & his contineant. Alterius a. disputa-
tionis e, q. ea su, q. sine continue, & sine tempore, q. in tempore
n se, intelligi nequeant.

Mevedor da

Quarto, cuius Animi parti affectio si Memoria tradit istos: & si Memoria
q. si affectio Sensus communis, & prima Sentientis partis. p. m. 2. & si affectio se
tunc, & non sine tempore scipine, & evanescimus ea pertinent
ad sentientem Animi facultatem. At q. tunc meminimus, n
sine tempore meminimus, ut ante e. onsum. Ergo tunc
meminimus, sentiente Animi parte meminimus. Major istos.
Quocumq. percipimus magnitudinem, eo quoq. scipine
tempus & motum: siq. dem nullus motus sine magnitudo sine,
& nullum tempus sine motu esse p. Atq. magnitudinem
scipine Sentia tot. Ergo eodem et tempus scipimus.

Memoria
2. Si affectio se
tunc, & prima sen-
tientis partis p.

Hic ubi
Hic ubi

Hic obijci posset hoc argumentum verum esse in eorum rerum Me-
 moria, q^{ue} Sensib^{us} percipiunt^{ur}. sed in ip^sis, q^{ui} intelligunt^{ur} locum n^{on} ha-
 bere. Et Aristot^{es}. Eandem esse rem eorum rerum, q^{ue} sentiunt^{ur}. Et
 intelligunt^{ur} respectu Memoria. Neutrumq^{ue} n^{on} Memoriam sine
 visis esse posse. Et proea Memoriam per Accidens esse eorum re-
 rum q^{ue} intelligunt^{ur}. Et se a eorum esse rerum, q^{ue} sentiunt^{ur}. Sicut
 et Memoria q^{ue} Accidens est in intelligente Animⁱ parte: q^{uia} subiecto
 eadem est Animⁱ pars intelligens & sentiens. Et se a est in primo se-
 tante, & ea Animⁱ parte, q^{ue} primo sentit, et Sensus est est.

Memoria in sen-
 tiente aⁿ est p^{ar}te q^{ue} a
 et animalib^{us} com-
 pat^{ur} brutis, q^{ui} n^{on}
 q^{ui} temporis sensum
 In intelligente aⁿ
 f^uit accidens, q^{uia} sub-
 iecto eadem est Animⁱ
 pars intelligens
 & sentiens.

Secundo dicitur Aristot^{es}. Memoriam per se in Sentiente Animⁱ parte
 esse: q^{uia} multa alia bruta acata memoriam hnt, & n^{on} tantum ho-
 mines, q^{ui} opimo, & prudentia est data. Sed nullum brutum ani-
 mal, prater hominem intelligit, & ratione est p^{ro}ditum: sed in sentit.
 Ergo Memoria non in intelligente: sed Sentiente Animⁱ parte
 est.

Ad id
 Secundo dicitur Aristot^{es}. Memoriam per se in Sentiente Animⁱ parte
 esse: q^{uia} multa alia bruta acata memoriam hnt, & n^{on} tantum ho-
 mines, q^{ui} opimo, & prudentia est data. Sed nullum brutum ani-
 mal, prater hominem intelligit, & ratione est p^{ro}ditum: sed in sentit.
 Ergo Memoria non in intelligente: sed Sentiente Animⁱ parte
 est.

Tertio alio signo probat, quod in Sentiente Animⁱ parte Memoria
 inest: q^{uia} nec in omnib^{us} animalib^{us} inest. Sed in ip^sis tantum, q^{ui} propriu
 Sensus hnt. Semper n^{on}, si q^{ui} Memoria copulandus est antea
 dictum est Sentient^{is}, nos prius aliquid visisse, et audit visse, vel tacti-
 cisse. prius aⁿ & posterius est in tempore. Ergo ubi temporis sensus
 n^{on} est, ibi nec Memoria inveniunt^{ur}. Idcirco in sentiente Animⁱ pte
 Memoria inest.

Ultimo concludit. Manifestum esse: in qua Animⁱ pte Me-
 moria inest: q^{uia} est est est Animⁱ parte, cuius est q^{ue} Memoria

Imaginatio, q̄ ē pars Sentientis Animi, & Sensus interior. Idcirco
Memoria p̄ se percipit ea oia, q̄ sub imaginatione cadunt.
p̄ accidens a ea, q̄ intelligunt: q̄m̄ abq̄ imaginatione non
intelligunt.

Quartum q̄ de Memoria traditur ē: ob q̄ causam existat V.
Memoria: q̄ eam efficiat. Quod ut explicari possit, Artes
primum huiusmodi distinctionem ponit: q̄ fuit, q̄ presente affectu:
one ē sp̄s Sensib; & absente re: Obiecto Sensib; Animi nunc:
verit Obiecti, q̄ non ē p̄sens.

Ad id V.
ut hac q̄stio explicari possit, declarat Artes, q̄m̄ affectio
in Animo existere quāat, & magis. Intelligendum est: eam af-
fectionem, q̄ per Sensum, & in Animo, & in ea corporis parte, in
qua Sensus idē, existit, & cuius habitus Memoria esse dicitur, pictu-
ra similem esse. Motus n. q̄ oritur, quādam q̄ figuram sen-
suum imprimat. q̄m̄ y, q̄ annulis aliqd obsequant, faciunt.
h. e. Memoria non ut videtur, sed ut habitus sensuum intelli-
git, q̄ similes sui vel pictura, vel sigilla ab auctore impresso, q̄
pictura, & q̄ sigillum oritur, si per Sensum, q̄ corporis instrumentis
utuntur, aliqua sp̄s ad Animum deferatur.

Id quod dictum jam ē confirmat Artes hinc: nam y, q̄ in magno
mota, ut p̄ Animi perturbationem, ut iram aut metum: ut corporis affecti-
ones, ut ebrietatem aut morbum, ut aetatem p̄sua, non valent Memo-
ria: In his n. p̄vide fū, ac si in aquam fluentem notas annulis q̄
in primis: ubi nulla nota reliqua manet, aut ut in veteribus & rui-
nosis sit aedificijs, in q̄bq̄ nihil continet p̄ rimas, depingit p̄
aut in saxis & lapidib; evenit, q̄ p̄ duriciā nullū simulacrum

in priore sit. Itaque q. admodum pueri & senes se obliuiosi se
& immemores. Pueri a motu acitanti pp. incrementum: senes
a frigidi te. & duriores pp. decrementum. Similiter q. nimis au-
to, & q. nimis tarso se ingenio, non valent memoria: illi a pp.
spirituum subtilitatem humidiore se, q. deest, & prope spes re-
rum in illorum Animus non mouent; hi vero duriores se. Ideo
in eorum Animus spes non insidet, nec inprimis. Ex q. by con-
stat, q. ca. su. primo, q. alij firma, alij vero in firma sunt Me-
moria. Quae a. principia se. ca. altera e. aetas, ut pueritia
& senectus, ubi vel motus e. multus, & spiritus perturbantur, ut in pue-
ris: ut spiritus se duriores & crassiores, ut in senibus: altera e.
temperamentum: ubi a. spiritus non nimis subtiles, nec et nimis
crassi e. max. firma e. Memoria: ubi a. vel nimis tenues &
subtiles, et nimis crassi sunt spiritus, Memoria e. inbreuiss. Et
Cur ydem homo interdum possit, interdum non possit meminisse
q. nimirum interdum impediuntur perturbationibus Animi, vel
afectionibus corporis, ut aetate, interdum a. impediunt. Tertio,
Cur eorum, q. in a. infantia & pueritia sunt quassa aetate
non meminerint: q. a. tum oia fluitant, & in perpetuo temota:
nullaq. firma & inhaerens spes inprimis, q. fit pp. abundantem la-
torem, q. spiritus perpetuo nouet. unde infantes & pueri diutius
eodem loco consistunt & quiescere nequeunt.

AN. iudt

Ad idem.

6 Vacant. H.
84.

Tertio repetit Artes questionem, ut ea ex iam dicti commodi dispositi
posui: tamq. Opus h. m. Quam p. utrum ipse affectionem
h. v. spec. sensibilem, an v. illud, a quo nota e, h. e. objectum sen-
sibile Memoria tenent. Et p. v. v.

Atq. hanc questionem solvat Artes, cum in utramq. partem dis-
putat: primum quod, q. Memoria non sit spec. sensibile. Nam
spec. sensibile e. praesens. At Memoria non e. rei praesentis sed
absentis. Ergo Memoria non e. spec. sensibile.

Ad idem expro.
Ad q. non sit Objecti sensibile. Probat tribus rationibus: quarum una
e. Quicq. objectum sensibile percipit, id idem e. q. sensus. Atq.
Memoria non e. idem quod Sensus: nam Sensus praesens: Mem-
oria a. absens objectum sensibile percipit. Ergo Memoria non
percipit objectum sensibile. Et expro.

Altera ratio. Quicq. percipit formam & picturam rei, atq.
Objecti sensibile, id non percipit objectum sensibile. Atq. Mem-
oria percipit formam & picturam rei atq. Objecti sensibile. Ergo
Memoria non percipit ipsum objectum sensibile. Major
declarat expro. Nam q. u. i. q. effigiem & picturam
alicujus rei sentit & cernit, non ipsam rem sentit & videt
ita quod q. figuram & picturam meminit, non ipsius rei & ob-
jecti meminit. Minor confirmatur: q. tam q. meminisse, ut
si non rem ipsam, sed affectionem dno repetit & contemplant,
atq. sentit. Et expro.

Tertia ratio. Quicq. e. absens, id non e. objectum sensibile.
Nam objectum sensibile e. praesens, & id q. praesens non e. neq.
cernere, neq. audire possumus. Atq. objectum memoria e. absens
& temporis praeteriti. Ergo Objectum Memoria a. e. objectum
sensibile.

271
De sensu
Proposita questione in utramque partem disputata negando, quod
locus Aristotelis cum dissolvitur, et ostenditur, absurdum non esse, ut quod
hunc presentem sentiat, et meminerit rei absentis: idque decla-
rat similitudine. *Quoniam* enim in pilari acie videtur adhaerere
pariete depictum simul et aliud scilicet simulacrum sive mago
aliqui animalis, ut equi vel leonis: atque unum idemque est nu-
mero, non tamen eadem utriusque ratio. Alio enim modo con-
sideratur ut aliud, et alio ut simulacrum, atque imago. Si in-
staurandum est, aliud in nobis esse noticiam aliusque speciei,
et aliud ipsam speciem. Est enim unum idemque phantasma
et vivum: sed aliud est, quatenus est phantasma et vivum,
et aliud, quatenus est rei aliusque species, et quodammodo sub memo-
riam cadens.

De sensu
Et quod dicta jam sunt, declarat Aristoteles, et inquit: id quod quidem
videtur in Memoria duplicem habere naturam et considerationem:
aut enim per se est aliqua in operatio et motus, ipsamque animam
apprehensum, vel est ratio, quod intelligitur: vel ut quodammodo
aliquid quod sentitur: aut alterius est quodammodo et vivum,
equi scilicet, prius sentimus vel nite fleximus. *Quoniam* et in dicto
ra accedunt: ut quodammodo conspiciunt consensum, vel quatenus id
quod conspiciunt est res quodammodo et aliud pictum per se, et quatenus
est Consensu imago et figura, ut licet consensu vera non verum
consideratur tamen in eo, quod depictum est. Sic etiam in alio
est aliquid quod se vivum, quod Animam apprehensum, et est aliud imago
quod aliusque alterius est vivum. *Quoniam* si Animam per se
apprehendit, tantum est ratio et species quodammodo aliusque rei.
Si vero ut alterius aliusque imaginem percipit, tamen

1
sunt huiusmodi, q. Memoria tenetur & Objectum Mem-
oriae. Nam, similitudo quodammodo est in Memoria & pictura. Pe-
a. pictura consideratur, vel in eadem depictum, ut ut est figura
& imago alius rei. Sic etiam id, q. Memoria comprehendit,
ut se esse species aliquam intellectus aut sensus comprehensa, ut lo-
mone. Quodammodo & visum aptum. ut alterius alius rei,
ipsius quodammodo ac visus imago esse se. Unde absurdum,
n. & nos speciem presentem habere in nobis sentiente & quodammodo,
seu imaginatione, eius tamen meminisse, tanquam absentis & ultra-
rius a liquis. *¶* Ad idem se. *¶*

Ita jam dicta duobus modis confirmantur: primum signis
quibusdam: & confirmatione Memoriae. Signa sunt a
modis, quibus meminisse videmus. primum & interdum repi-
nus, an meminimus, si quando rei alius obliuiscimur,
eiusque memoriam amissimus. Si idem motu & cogitatione ad
Animum redit, sed non recordamur, nos id antea vidisse, et
audivisse, vel didicisse ab aliquo, q. novum quodammodo visum
in nobis existit, & dubitamus, utrum huius rei Memoriam
habeamus nec ne. q. sapientissimi acuti, si quando obliuiscimur,
nos q. propriam vidisse & denuo legimus, bonumque intelligi-
mus, non videtur id ex Memoria acutere: sed jam nos id
apprehendere & estimamus. Et nonnunquam intelligimus
& apprehendimus aliquid tanquam similitudinem alterius alius rei,
q. prius vel vidimus, et audivimus, et didicimus, q. acuti,
sed id q. consideramus, namque prout est & Animum in nobis habet,
ut huiusmodi alia consideramus: & hoc proprie meminisse dicimus.
¶ Tercio intendimus contrarium evenire, ut putamus

nos meminisse eorum, q̄ neq̄, sent̄ neq̄ intelliguntur
phantasy, ut cūdam Antiphronti ex Orea, Eubœa
citate erimdo auicū, q̄ cecili fari visa, Bobrios ante quā
se vidisse existimavit, eorū allouit̄ ē, tanq̄ bene sibi notus
Idemq̄ fit in alijs, q̄ sanā mentis non sunt: si quēdā visa hāc
suadens ipsi occurrunt, & p̄ea se meminisse putant: Ex q̄
by cognoscit, nullam esse memoriam, nisi visa sese offerant
tanq̄ suā q̄dam, & si hoc modo ad Animum perveniat
nonnulla Memoria esse videtur, ubi nulla ē Memoria
cū j. judicatur

Sic idem spectatur in generatione & conservatione
Memoriae. Lib. n. a. Memoriam componendam
servandam commodū ē, q̄ crebra meditatio, ut frequen-
ter aliq̄ memoria mandetur. Huius u. ca. ē, q̄ huius
et Animus idem sepius considerat, tanq̄ imaginem &
n tanq̄ per se apprehensum & cogitatum. Vnde ea quorū
meminimus imaginem quādam esse constat. Ad ha-
bitationes atq̄ere p̄sentium & futurorum p̄cepta, q̄ de
Memoria tradunt: ubi jubent figuras quādam sibi
proponere, q̄ commemoratione faciāt de q̄, quorū meminisse
volunt. Sic Cicero in partitionibz in fine ubi dialogi-
zant. Confectio memoriae tanq̄ rerū loci utilit̄ & in his
dixit, ut literas collocat. Idq̄ autor ad Herenn. lib. 3.
Quintil. lib. n. cap. 2. plenius explicat. Huius g. me-
fessionem etiam ē, nos nullius rei meminisse posse, nisi suā
& simulachrum alterius alicuius rei. (T. n. v.)

Timen 82

Concto hoc & huius ~~tra~~ de Memoria, in qua qd Memoria sui, pl.
ni exponitur: oia q precedentia ppea ~~posita~~ & tractata fuisse n. d. cal.
ut sciamus, qd sit Memoria & qd sui meminisse, seu qd definitio
sit Memoria. Est a. Memoria habitus facultatis sentiendi,
quo percipimus visum, qdatenus e. imago obiectus rei,
deius quod ante sensu fuit perceptum.

Cum dictum sit Memoriam esse habitum sentienti sui habitus, non
autem Intellectus, eam non esse habitum exterioris, sed primi, & inte-
rioris sensus. Quia a Sensu percipimus temporis, eo et
meminimus: siquidem Memoria, sive habitus per se Sensum non existit.
At interiori Sensu percipimus tempus tantum affectionem suam,
et semper eam inaequantur, quod nullo singulari exteriori sensu
percipitur: ut lib. 3. de Anima Cap. 1. l. 133. traditur.
Et per interiori etiam sensum meminimus.

C⁵A.P.V.T.H.

Praecedenti capite dictum ē: Memorium esse similem picturam
 & simulacrum; in tabula descripto: quoniam a pictura & statuā
 alia sunt integra & incolantes: quarumq; rerum insignes sunt
 perfecte cognoscitur: ut illa pictura Troiani belli apud Virg.
 Aeneid. lib. 2. ubi Aeneas videbat, uti bellantes Per-
 gasa circum haec fuissent Graeci, premeret Trojana ju-
 ventus: Haec prius existeret cuncta cristatus Achilles.
 Alia a sunt mania & mutila: quarum tamen integra nota
 quaedam restant, ex quib; animus, cuius simulacrum aut imago
 colligere potest: sicuti Cicero lib. 5 Tusculana. qst. ex
 Columnella non multum ē summi emimente, ni quā nigerat
 Sphaera figura & Cylindri, septem undiq; & vestitus vestibus

Q. d'emeti m'agariū sepulchrum Archimedi. q. a. tractat
quosdam seniores, quos n. o. n. m. o. n. i. m. o. n. t. o. e. s. s. e. n. i. s. c. i. p. t. u. r.
hos acceperat, q. d. i. c. l. a. m. b. a. n. t. i. n. s. u. m. m. o. s. e. p. u. l. c. h. r. o. s. p. h. a. r. a. t. u. r. q.
s. e. p. o. s. i. t. a. m. i. n. G. y. l. i. n. d. r. o. : i. t. a. e. t. i. a. m. i. n. s. e. n. t. i. e. n. t. i. s. a. n. i. m. i. p. t. e.
n. o. n. n. a. n. q. i. m. a. g. i. n. i. s. a. t. a. c. t. u. s. e. n. s. i. b. i. l. i. b. : n. i. s. i. g. n. i. t. e. x. i. n. t. e. g. r. a. &
c. o. n. s. t. a. n. t. i. s. p. e. r. m. a. n. e. n. t. , u. t. s. i. n. e. u. l. l. o. n. e. g. o. t. i. o. , t. a. n. q. i. m. a. g. i. n. i. s.
s. e. n. t. i. e. n. t. i. s. a. n. i. m. i. v. i. t. a. m. m. o. v. e. r. e. q. u. e. a. n. t. : n. o. n. n. a. n. q. a. p. a. r. t. e.
q. d. e. m. d. e. i. l. l. i. s. i. m. a. g. i. n. i. b. y. m. a. n. e. t. , p. a. r. t. v. e. r. o. a. l. i. a. d. e. l. e. t. e. d. a. :
n. e. s. c. i. t. , e. t. o. b. s. c. u. r. a. t. u. r. : r. a. t. i. o. n. a. n. d. o. t. a. m. e. n. c. o. l. l. i. g. i. & r. e. s. t. i. t. u. i.
p. r. . V. a. d. e. v. i. a. e. a. , q. u. o. r. u. m. m. e. m. i. n. i. m. u. s. i. t. e. a. l. i. a. s. i. n. t. ,
u. t. u. n. i. v. e. r. s. o. i. n. m. h. a. b. e. a. m. u. s. M. e. m. o. r. i. a. m. : v. t. p. a. r. t. e. m. q. u. e.
M. e. m. o. r. i. a. t. e. n. e. m. u. s. : a. l. t. e. r. a. m. a. i. n. v. e. s. t. i. g. a. n. t. u. s. u. t. t. o. t. a. s.
M. e. m. o. r. i. a. m. h. a. b. e. r. e. p. o. s. s. i. m. u. s. : & d. i. p. l. e. x. q. M. e. m. o. r. i. a. d. u. a.
p. r. : a. l. t. e. r. a. c. u. r. a. t. a. n. o. v. e. M. e. m. o. r. i. a. c. u. p. l. a. t. a. , q. i. n. o. m. i. n. i. b. u. s.
a. n. i. m. a. l. i. b. y. t. e. m. p. o. r. i. s. s. e. n. s. u. h. a. b. e. n. t. i. b. u. s. n. e. , d. e. q. u. a. p. r. i. o.
r. e. d. e. n. t. e. & c. o. r. p. o. r. e. t. r. a. d. i. t. u. m. e. . A. l. t. e. r. a. r. e. c. o. r. d. a. t. i. o.
p. r. i. o. n. u. n. c. i. a. t. a. , q. i. n. s. o. l. i. h. o. m. i. n. i. b. y. , r. a. t. i. o. n. a. t. i. o. n. e. a. t. t. e. s. t. i. b. u. s.
n. e. : d. e. q. u. a. h. o. c. c. a. p. i. t. e. d. i. s. c. e. r. i. t. u. r. , i. n. q. u. o. p. r. i. m. u. m. p. a. r. t. e.
d. e. r. e. c. o. r. d. a. t. i. o. n. e. a. p. e. n. d. u. m. e. s. s. e. p. r. o. p. t. i. a. e. , e. a. i. n. a. l. i. q. u. o.
a. p. p. h. e. n. s. i. o. n. i. b. y. c. o. s. e. r. i. t. : & m. o. d. u. s. r. e. c. o. r. d. a. t. i. o. n. i. s. e. x. p. l. i. c. i. t. a. t.
t. e. r. t. i. o. q. u. a. t. u. s. a. f. f. e. c. t. i. u. s. i. n. d. e. r. e. c. o. r. d. a. t. i. o. n. i. s. d. o. c. e. t. .

Deinde
Principio proponitur: cum de Memoria dictum sit: sequitur
ubide recordatione etiam agatur: siquidem a principio huius
libri de Memoria & Recordatione agendum esse propositum
fuit. De Recordatione a. tractandum est
ut in primis ponantur, q. possunt e. Epicherematici: q. b.

liber auctu confirmari: eaq. hoc in loco tanq. vera se jactant.

Ad primum: q. hujusmodi rationibz vti possi. Memoriam ulius
esse, a' Recordatione, & Recordationem neq. esse resumptionem
Memoriae, neq. esse susceptionem disciplinae & notitiae: qm
plato in phaedone & charmo, & Menone: & lib: 5 de legibz,
& alibi statuit; discere esse priorum recordari.

Ad 2° Vae.
Id q. oppositum e, probatur: & primum qdem Recordationem
n. esse novam disciplinae susceptionem vult hoc modo. Si
Memoria differt a nova disciplinae susceptione, differt etia
Recordatio: siqdem recordatio non fit sine Memoria: ut ex
sequentibz patebit. Atq. Memoria differt a nova disciplinae
susceptione. Ergo etiam Recordatio. Affertur probatur
duabus rationibz. primum. Quaecumq. e Memoria,
tunc necesse e prius aliquem habitum, vel aliquem affectu:
nam in Animo existere: unde Memoria velut ex priori
pro excitatur. At si qd de novo adhibeatur & novam
disciplinam suscipiatur, nihil prius existit in animo. Ergo
nova disciplinae susceptio non e Memoria.

Major probatur: qd Memoria non e, nisi prius in pra:
terito tempore Animus sui affectus, ut ex praecedentibus
patet. Minor confirmatur: qd nova disciplina dici n. possit,
nisi aliquid plane novum, q. antea in animo non fuit, ob animi
susceptionem.

Ad 3° Vae.
Scientia seu nova notitia existit in ultimo individuo,
sive ultimo instanti temporis, quo affectus et habitus
nihil a: refert, utro notitiam optenuit ipsius scientia, an in generali.

Sed Memoria non fit nisi eximere ultimum ultimum tempus:
sed semper necesse est, ut tempus intercedat: siquidem unum
quodque hoc tempore meminit: quod antea intellexit et aut per
sensum est, seu sensu comprehensum: non quod nunc aut prius
vix meminit. Et. Etiam. n. Et. Etiam. etiam. Memoria
sua coram, quod scinatur: tamen eorum non meminit
nisi ante et superiore tempore scinatur. Semper. n. Me-
moria per se est praeteriti et elapsi temporis. Ergo Memoria
non est nova scientia, sed nova dispositione suscipiens.

8. Parm. 1. 40. 87.

Et. n. Sed ostenditur, Recordationem non esse Memoriam siue re-
petitionem et assonationem Memoriae. b. p. Videtur quod
tammodo praeteriti, et quodammodo sequi Memoriam, id est
est idem cum Memoria et repetitione Memoriae. At re-
latio quodammodo est praeteriti, et quodammodo sequi Memo-
riam. Ergo relatio praeteriti non est idem quod Memoria, nec est re-
petitione nec assonatio Memoriae.

Ante quod minor confirmetur: quod Memoria et Recordatio con-
veniant, indicatur. Conveniunt enim, quod si quis, quod recordatur
non meminit et recordatur eius, cuius iam sentiam et sciam
tu: sed resumit id, quod prius sciverat, vel praevidit. Ita quod
Memoria non est rei praesentis sed praeteriti. Idcirco conveni-
unt Recordatio et Memoria, quod utrumque est praeteriti temporis et
rei praeteritae.

Et. n. Minor confirmatur ex ista Recordationis et Memoriae
Non enim prorsum idem est recordatio quod Memoria: sed recordatio

ora adit memoriam & tandem seq. Si quando partiali
cujus meminimus, & alterius sumus obli, tum recordatione
collegimus illam partem, q obliuione amissimus, ut totam
Memoria apprehendamus, & tunc recordatio seq. Memoria:
quatenus a totius rursus Memoriam habemus, uterque ita
Memoria. Ex gra. si q. fiducit foris omnia Virgilij
in Aeneide: Arma virumq. cano Trojae q. prius ab oris.
Et continue istam sententia appropinquat, ut ait tenet: quotiensq.
vult, tanq. prius ap. Thoniam repetit, tunc et ipsa meminit.
Si vero alteram partem tenet, nempe: Arma virumq. cano.
& alterius & obliu, nimirum, Trojae q. prius ab oris.
Recordatione a. colligit, tunc totam rursus tenet vram.
Et ita recordatio seq. priorem, antea illa a. posteriorem
Memoriam. Unde patet Recordationem esse absolute
iteratam acceptionem eorum, q. prius in Animo fuerunt.

Ans. 2da

Quaeritur l. in l. an Recordatio dici possit, si q. totius
sui obliu, & illud rursus ut sentiat, ut a. d. d. p. & d. p. s.
Sive q. ipse aliquo meminerit, sive ab alio accipiat, non est
se recordationem: sed novam apprehensionem. Differt a Re-
cordatio ab huiusmodi apprehensione, q. in Recordatione re-
spicitur aliquid inde de q. q. ante apprehendimus: sed in
huiusmodi nova apprehensione nihil inde: verum to-
tum de novo apprehendi se.

Supradictum de.

Sed haec est huius capitis pars, in qua d. p. s. causam
& modum Recordationis explicat. Cum ydem esse d. p. s.

qui Memoria ordo quidam sui ipsam & rem quācumque
meminimus: atque unius motus post alterum fiat nā. Et
ex hāc nō dīgitur hūc ordo duplex. Alius ē trivis: unus
ex consuetudine. Necessarius quidem ē, si quando al
qd movetur, & id necessario aliud aliqd movet, l. v.
cum res ita cohaerent, ut si unius meminimus, neces
sario etiam alterius Memoriam habeamus: ubi grā.
si meminimus, nos aliqd didicisse, etiam si quo dō ubi
didicerimus meminimus: Ita possumus alterius & al
rum recordari. Si vero non necessariū sui ordo, sed
ex consuetudine, non semper, si unius meminimus, etiam
reliquorum meminisse possumus: plerumque tamen si
unius Memoriam habemus, ceterorum quoque recorda
mur. Est q. ex consuetudine Recordatio, si ex dno.
q. non necessario cum reliq. cohaeret, ceterorum Memo
riam colligimus, non tamen semper eam reperimus.
Ex grā. si q. usus est, q. nō alius nō minime re
cordari vult, ut primam syllabam, et primam literam
repetat, quo totum ei nomen raūrat, tūc p. primam
syllabam aut literam meminisse, non tamen recordari totius
nominis: q. syllabae & literae non nro cohaerent.
Vnde et accidit, ut q. dam velocius possint recordari illius
q. sevel percepimus: q. alij eorum, q. sapius percepimus.
q. illi consueverunt unum aliq. sibi proponere & ex eo

cetera colligimus: quoniam etiam nonnulla, quae simul videmus,
magis Memoria tenemus, quodamque ratione expectamus.
Quoniam ita diligentius: hoc est iter tantum investigamus.

Et haec causa Recitationis modus omnis est manifestus.
Recitamus autem si non omnem diversis modis, quodam
ordine, donec perveniamus ad illum motum quem
consequi, quem praecipue volumus: hoc est, recitatio
fit, si in Memoria aliquo ordine colligimus ea, quae
vult meminisse, ut alia sunt priora, alia posteriora. Sed
sepe ordine moveant.

Quod praeterea jam dictum est, id magis spectatum et aliorum
Artes primum quidem, qui Recitatione sua quendam in partem, quae
vel ab eo, quod dicitur, et primum, et quod se ordine
quoniam: ut si recordari velint, quod ante actum fuerit
fuerit, vel audierint, incipio ab hoc die, et hinc
horum ad hunc diem, et hinc deinceps, donec perveniamus ad hunc diem
aliquem diem, ut recordari possimus eorum, quae investigare
cupio. Unde et Pythagorae confirmanda Memoria quae
singulis diebus vespere, antequam se cubitum consernent, ho-
lius diei acta recolunt, ut ordine ipsius opus sit,
ad singula investiganda. Et quae consuetudo est in au-
ditu in multis Pythagorae ascriptis, hinc lib. de Senectute
Ciceronis, hinc Epigrammate Virgilii. Vir bonus et sapiens
mentis fit: ut ab alio aliquo, quod nam primum non est
incipio, et ex illo investigo, id est, Recitatione novisse
volo. Sed vel est fructus quae magis recordor, et contrarium

Declaro 6. Ho.
84.

et vicinū simile quādam si audiam aliquam cantilēnam &
reorder alterius, q̄ eam dem cum hac melodiā te: aut si
videam aliquam dissimilatiōem & reorder Secreti. Co:
trariū: ut si sentiam aestum, & reorder frigori, q̄ hoc
tempore fuit, aut videam baritētem & reoratiōem, & reor:
et ejus cantū. Propter quod & vicinū, ut si videam re:
focum, & reorder atri, ut si teneam stētem sibi hōi, & ex
illo colligam alteram hemistichion.

Ad alio modo idem declarat, q̄ recordatio fiat: quā
ipsa, quāquam meminimus, motū quādam certo se ordine, q̄ no:
tus ut se ipse, ut in similitudine, vel se fixat nā, ut in con:
trariis: ut alter p̄terea te. De altero, ut in p̄p̄is & vi:
tis: unde p̄p̄is, q̄ reliquū, cuius recordamur, su:
pergruū, & p̄p̄is p̄p̄is aduē movetur i d q̄ sequi. Itaq̄
recordamur, q̄ vel in grūis alteris ex altero, ut si in q̄:
mīs, & tamen alterū p̄p̄is alterū movetur, recordamur,
aliquis ex consuetudine, ut sapius recordatio fiat, si alius
fuit motus, & nos illius recordari non cupimus: ut si nō:
quā cogitamus de Cicerone, eorum q̄ ab ipse scripta sunt,
recordamur & tamen hoc tempore illorum remissū non
cupimus. Ex q̄ p̄p̄is ē: modum recordationis esse,
ut aliq̄d aliud moveat, & ex mo. q̄ cum altero vel nō:
et non nō coheret alterum nō ducimus, & ex nō sciamus.

Ex his, q̄ jam dicta sunt, habitatio oritur, quā q̄ri p̄:
Cui nō recordamur illorum recordamur, & ex nō meminimus, q̄

procul sunt, & longe ante facta: eorum a. q. propinqua
sunt, & in per accidens, non recordamur, non memini-
mus. R. Artes, hanc questionem non esse necessariam, si-
dem ex precedentibus constat, q. rectus regularis ordo in re-
cordatione, & cum tunc ex memoria oriatur, in ea etiam rectus
sui ordo, necesse est. Interdum & necessario aliquid obvenit,
q. tamen non in proximo, neq. est recordari volumus: inter-
dum a. ex consuetudine exeat, ut alterum post alterum se-
quatur. Si & antiqua priore loco occurrant, eorum recor-
damur, & meminimus: Propinquiorum a. non meminimus: si
vero contra propinqua priore loco sese offerant, eorum recor-
damur & meminimus, pro ut ordo est in his partibus

Deo Paxua

Id q. dictum jam est, non remissum, si ordine per dianum
in aliquo principio, confirmat Artes duobus signis: pri-
mum, q. uterrime & optime recordamur, si a. primas rei
incipiamus. Sicut artes se dant, ut altera post alteram
sequatur: sic etiam notis, q. a. rerum spectant in eis proximis,
sese tent, ut alter alteram sequatur.

Alterum signum est, q. facile recordamur eorum, q. bene
se ordinata, & antequam videri collocata: sicut species
Mathematicae: quoniam semper altera ex altera priori
demonstratur. Quae vero nullum inter se habent ordinem,
eorum difficilius & deterius reminiscimur. Sicut se ex
varijs artibus composita sunt, q. & difficilius memoria ma-
nent, & difficilius etiam sub recordationem cadunt:
Vnde fit, ut si q. orationem aliquam aut alium aliquem tho-
lorum locum memoriae vult mandare, facilius id consequatur,

si artificium non est, & dispositio non partium, atq; argu-
tum, q; si hoc ignoret. facilius etiam reliqua mem-
tina recordari possit, si quae cohaerent, sciat, q; si hinc
ora ipsum faciant.

Item 7° ex his colligit Artes, quod de crimine sit inter
recordati & minus dicere, in eo notam esse obliuionem. In Re-
cordatione n. a. e. ipso quae in memoriis ad principium, q
in memoria retinetur, & inde Recordatio incipit. Si p. a. de-
nuo addisat id, cuius oblitus est, a se ipso memoriis n. p.
et ab alio ad i. e. educatur, p. notum dicitur, necesse est
ut vel a preceptore ipsi tradatur, vel in libris legetur.

11° Maxima 3. Pom. interdum dicitur, ut quis non
sit recordati quae quod querit: interdum a. si querit, id in
semine possit, etiam et. cum. Artes exponit, & inquit, hoc, tri-
p. interdum id, a quo principium sit recordationis, non oc-
currit, sed alius aliquid fortius apparet, sub Recordatione
venit: interdum v. e. dato illo articulo apparet principium
recordationis, & tunc invenire hoc sumus, & quoniam. Nam
cum recordamus eius, cuius memoriam aliquam partem
habemus. Memoria a. fit, si ipse aliquid
scientia non est in ipso. Sed si nihil videtur,
neq; meminisse, neq; recordari possumus. Ex his q; iam si
facile, & benevolentia precepta de Recordatione a. Thoma
A. quate colligunt: quorum 1. e. Si q; aliquid in re-
cordati vult, conari debet, ut eam ad aliquam ordinem
reducit. II. alterum, id aliquid p. meminisse vult, in se
considerare & menti alii inficere debet, ut alijs rebus obedi-
m. Frequenter & ipsum. Nam. Memorem res meditari
& considerare debemus, i. recordari valere volumus. III.
Quia tunc, in se debemus ad aliquo principio, & n. quoniam

Desidero vobiscum, ut rectius & citius reconciliari possimus.

¶ Ad 2^{am} Hic dicitur, quod opus sit principio, cum et
aliud quoddam sumus. Et dicitur, quod si meminimus vel re-
cordari quædam. ¶ Ad 3^{am} Hic dicitur: Id a quo re-
cordationis motus incipit, utro est principium, et quodam
universale. Quod quidem principium sit primo, et
quia facile possumus recordari, si sciamus locum, ubi aliquid
vidimus, vel audimus, vel aliquid factum est, ut locus sit
principium, unde recordari incipimus.

103. *Autem & dicitur ratione hanc, quod Recordationis*
causa est, quoniam homines veloliter ab uno in aliud redeunt:
praesertim si aliquam affectionem inter sese habuerint,
vel sint similia, vel contraria, vel spūguia: ubi semper
aliquid est principium. Ut si quis recordari velit autumni,
tempus & humidum principiat à lacte quod album,
ab albo progreditur ad aerem quod spirituosum & ab albo vi-
et simile: ab aere veniat ad humidum, ab humido
ad autumnum, ubi utio principium quoddam est à quo
hanc recordatio incipiat.

10123. Sicut patet quod universale debet esse primum
 binum. Quidam aptet terminale, ipse debet, quod non in-
 terligat unum ale. Dialecticum, q. de pluribus praeferat: id q.
 medij nam habet, sed quo ad binum p. q. de pluribus: ut
 humanum 2. 3. 4. tria sunt ad unum ale q. m. ab eis
 vel ad 2, vel ad 4. p. q. de pluribus. Siq. in uno q. de un-
 o ale & medium rationis esse binum, ut q. de
 v. m. ordanum. i. in quomodo habet canem binum, q. de
 emp. ab uno ad alterum p. q. de pluribus, vel si non ha-
 beret, i. canem binum rationis: i. habemus tale
 principium

principium, ut in istis, tale est. Et sic videtur, ut
v. dicitur in recordari, ab eo tunc principio, ita ut prin-
cipium istius tantum, ita principium, et ab eo ad istum
partem non possit, sed tunc videtur, ut in
possit, nisi ab eo principium incipiamus. Atque videtur
nos interdum posse recordari, et incipiamus a medio
ad istum, et sic dicitur. Ego huiusmodi recordari
principium recordari. Etiam in interdum de-
riat, ut a primo principio incipiamus, et ab eo ad ca-
terum perueniamus, tamen hoc ipsum principium recordari
non debet, ut in finis est, quod v. dicitur, et post-
erioris partem aliquam, etiam in istis, tamen pos-
sumus a prima parte incipere. Si v. dicitur, tamen in-
ti, initium faciemus a posteriori, si quis incipiamus
etiam apparet, principium in recordari, et in medio
habere, ut a principio et finis est, quod v. dicitur
respectu
v. dicitur, et quod dicitur, et dicitur, et dicitur, et dicitur
etiam, quas istas, etiam in istis, et dicitur, et dicitur
et Athenae, et dicitur, et dicitur, et dicitur, et dicitur
mensa, et dicitur, et dicitur, et dicitur, et dicitur
lans, et dicitur, et dicitur, et dicitur, et dicitur
in recordari volumus, et dicitur, et dicitur, et dicitur
et a principio et finis est, quod v. dicitur, et dicitur
in istis, et posteriorum, finis est, et dicitur, et dicitur
videtur v. dicitur, et dicitur, et dicitur, et dicitur
factum, etiam in istis, et dicitur, et dicitur, et dicitur
et dicitur, et dicitur, et dicitur, et dicitur, et dicitur

7.

ignotum.
 The 3rd. Ad hoc declarandum inq^t Artes aliqd
 unum itemq^e et in aio, quod majus & minus in tem
 re judicat & cognovit: itq^e si pot. pot^{est} aliqd & in
 aio, q^{ui} dignoscit maiores; ita aliqd & in aio, quod ju
 dicat & cognovit tempus. Intelligit & a^{nt}is reman
 ea, quae tam distantiam pat^{ent} sunt nox & h^{ab}et
 do intelligentiam: sicut, blato mli aspectum ab oculo

rem suam extendi dixerant. si n. in m. suis intelli-
geret, non posset magis aliter, quam pro ut existunt
intelligi, cum tamen eas totius proportionem intelligat,
quatenus proportionem aliquam habent ad motus & fi-
guras in magnis, quia in aeo existunt. h. v. si mag
existente aliquam magnam intelligit, nec ipsa magis
actu est in aeo, nec intelligentia extendit ad exten-
sionem magnam. sed dicit, ut, petens aliqua magni-
tudinem in aeo, quae proportionem respondeat extensioni magni-
tudinis in parte magis eo, item in magnis & par-
te temporis.

tempore. 3
Tunc 3r) Ex his quæ dicta sunt sunt quæstio & 4ta 1^a.
tatio o^{mn}ia, quæ differat a^{li}is a^{li}is si maxima & si minima
intelligit. 4ta 1^a 1^a 1^a, quæ ea, quæ sunt intra unum
minuta quæ sunt res & 4ta 1^a 1^a, quæ sunt t^{em}p^{or}al^{ia}.
ea tamen q^uæ sunt in a^{li}is, & 4ta 1^a 1^a, quæ sunt in a^{li}is
t^{em}p^{or}al^{ia} d^{ic}tum: ut alia p^{ro}portio inter p^{ro}portio
minuta, n^umeros. Et n^umeros p^{ro}portio inter p^{ro}portio
temp^{or}al^{ia} & distantias: ut n^umeros intelligat p^{ro}portio
q^uæ inter p^{ro}portio p^{ro}portio. Et n^umeros p^{ro}portio p^{ro}portio
ut q^uæ obli^{vi}scantur, q^uæ temp^{or}al^{ia} p^{ro}portio
n^umeros p^{ro}portio. Et h^umanus enses alia p^{ro}portio a
inim^{is}. tunc res enses a 3^a p^{ro}portio existens in ens
si a 3^a, e: atq^{ue} hæc p^{ro}portio modum inter h^umanum et
n^umeros, q^uæ p^{ro}portio est rerum intellectu com.
p^{ro}portio: tunc in n^umeros p^{ro}portio est p^{ro}portio
p^{ro}portio respondens, & ab est / r: ita ut in me.
n^umeros, a qua n^umeros inibit et alia p^{ro}portio
respondens rei externa. Quæ p^{ro}portio p^{ro}portio

a. in sit 2^a cum differentia hinc inde ~~hinc inde~~
 cuius species in parte tot sit I u. 3^a in memoria
 species sit x 2^a, si jam quatuor tot a B in memo-
 ria potius faciat y 2^a quam x 2^a. Responditque
 q. sicut d. 1^a se habet totum proportionem ad a B,
 ut Petrus ad rem. dicitur & Petrus: si & habet totum
 proportionem d. e. in ensa tot ad x 2^a in memoria
 & utrumque coram & Petrus tot ensis exterioris.
 2^a 2^a. B,

Flav. 8v.) Post explicatum quæstionem, & qua
 intelligit, proportionem inter se vendere res & necesse, in
 his rebus & temporibus, tempus ex immensitate notitia ad
 alterius noticiam perveniri. hoc est: ut si species rerum sit
 species rei magna, et res sit magna: & si, et rei
 habita, et res sit habita, et si species nullam
 quantitatem habeat: & si sit cum tempore propter
 etiam temporis, et notitia: & tunc ostendit quod res
 rationem conjunctam de cum cognitione temporis:
 id est h. m. potest. Memoria est temporis præteriti
 & cum q. nunciat, est tempus cognoscibile. Atque
 conatio sit de memoria. Ergo memoria est & tempo-
 ris præteriti, & nunciatum est simul tempus
 rerum. Major confirmatio, quia memoria si agit
 nec sit, nisi simul oculum nostrum, in, species rei
 & temporis. Nam, si, & videtur, si cognoscere rei
 prius cognitam, q. tamen prius non erat nota non
 meminit, & scilicet, & putat se nunciat, se cum in

proxima ita tria discrimina memorie
rationis: 1. primum est, quod principium
et incrementum; quod non solum in memoriam
valent: sed et in rationem et ingenium, memoria, et
religionem, rationem praeferunt.

2. Secundum. In alterum discrimen est et temporis.
Nam recordatio antecedit memoriam, cum recordatio
memoriam colligamus, et memoriam est in inter-
ruptione temporis: recordatio a. in interveniente
oblivione et interruptione temporis et non.

3. Tertium. Tercium discrimen est in virtute
in quibus memoria et recordatio inest. Nam memoria
non solum in virtute praeferunt rationem, sunt praeferunt. Recordatio
a. in virtute animi et in ratione et in praeferunt, et ob
hoc tributa est: cum a. et in est: et tantum illud
aut recordatio valet, quod est in recordatio et in rationem
et in recordatio et in rationem. At omnis homo per se, in
rationem et in rationem. Ergo, omnis homo in rationem
Major recordatio: quod recordatio cum aliqua et in
tionem, ut ex antea dente intelligat recordationem, et
quod in rationem et in rationem, vel in rationem
et alio aliquo in rationem colligamus. et in rationem
et non in rationem: in rationem et in rationem est in rationem
Itaque recordatio non potest, nisi ex aliquo noto ad
in rationem et in rationem, et in rationem et in rationem in
rationem.

Itaque in homine sicut loquitur alius non
solum per affectionem ut intelligenti, & in senti-
enti, ut in memoria: sicut in istis 2° loco solum
recordecum esse affectionem corpoream in a, exteriori;
primis confirmat h. 2° - (namque a vultu
contaminat & viso patet, id est in sentiente aco.

At recordo patet a vultu viso: quoniam est inquisiti
vultu visi. Ergo recordo est in sentiente ut pr.
et uclior lo) tunc ignis: primum a si qd
oblati vult, & magnam iniquitatem adhibet, sed in
pe invenire id cuius meministi cupit, plerumque qd
non facit, si recordo non esset corporea affectio &
in sentiente ut pr, semelq. spes occurrunt, animus
perturbatur.

Nam dicitur) 3° quod si qd vult consistere
recordo, si diligenter inquisit est, cupis vult remi-
nisci, non tunc consistere, et adhuc recordatur, quoniam pr.
tribus Melancholicis accidit in qd. meminerit
facilem naturam & inordinatam motus: quare videtur, si
in intelligente & non sentiente aco esset recordo
voluntas & ab intelligente existere quantumcumque vo-
luntatis: & si jam contemplati sumus incommutabilem, s.
primum volentes physis, vel aliquid aliqd contemplati.
Auctor 3.) Ca. a. huius rei est, qd sicut in statu
sentientis non est, ut scilicet per hanc corpoream inordinem
in officio ut gerat quicquid nobis, a etiam non est

in statu memorie. Et dicitur auctoritate philosophi
scilicet: in n. in et dicitur videtur ipsius philosophi
itaque in memorie et quodam videtur enim
et dicitur investigare vult: namque quodam videtur cum
corpore coniunctum, quod id videtur in quo est affectus
recollectionis, et istum motum sicut dicitur in
si considerare nequit, cum sit aliud a se ipso et videtur
item ut illud mobile est operatum a vidente, et
mobile movetur quando dicitur aliquid impellit: ita et in
hoc potest et videtur a vidente, quod recordantem
item dicitur a se ipso et impellit, quam dicitur dicitur a se ipso
et. Ad hunc 3. Et dicitur dicitur iam et dicitur
corruptionem ex completionem et transmutationem omnium quod
perturbantur in hoc possunt recordari quando volunt
quod dicitur et dicitur perturbantur, quod nimis dicitur dicitur
et videtur, quod loquor et dicitur, cum omni dicitur
instrumenta in dicitur. Et huiusmodi dicitur
tunc non facile resistat a suo motu, et cum dicitur
quod dicitur et motus rectus dicitur ad dicitur dicitur
Ad hunc 4. dicitur dicitur recordantem et in dicitur
animi a dicitur, quod cohiberi a dicitur dicitur dicitur
dicitur dicitur. Similiter, quod et videtur et dicitur, quod
dicitur et dicitur dicitur ab affectu dicitur.
Item in timore et ira contrarij sunt motus, et in
quod dicitur motum vel ita dicitur quando dicitur, quod dicitur
hi motus resistunt: ita quod non possunt resistere

7.
inordinati quatenus non sunt. Et jam hinc est
manifestum quod anima non est instrumentum
quod ab alio commouetur per instrumentum aliquod
exterioris afficit: ita quod in memoria non est finis
per actum intellectus: quia mobilis recordatio ab alio extrinsecus
in corpore est instrumentum.

Ad hoc. Alterum simile dicitur in verbis humanis.
Item non est quod magna contentione aliquem uno nomine
vocat, vel iurat, vel loquitur, aut dicit, non per statum oris
libere, etiam refert vocare aut canere, aut dicere.

Et hoc adhuc videtur ab eadem anima & liberum: ita
et in voluntate motus manet: & sicut ibi sit per instrumentum
mentis corporis commotum, ita quoque hic item aliter.
Sed: quia recordatio est affectio corporalis & intentionis
facultatis, & corporis instrumentis utitur. Ex quo manifestum
est, recordationem esse intentionis ad facultatis
affectum: Notandum tamen est: non absolute
esse, sed facultatis affectionem, sed quatenus cum
intelligente, subiecto eadem. alias omni quod per
fidem aut intentionem facultatem et recordationem fit.

Quod igitur. Hic obijcere quod dicitur: recordatio
intentionis facultatis affectio, ut non omnes homines memores
esse valeant: cum des interitum non praesent. Ad hanc
questionem per Aristotelem & philosophum videtur, quod recordatio
et memoria non valent: ac amplius ambigunt, ut
organum cum affectionem consideramus. & c. in fine.

videtur, ita ut .7. huiusmodi n. q. huiusmodi memoria
et recordatio non valent, q. superiores partes, scilicet p.
portionem maiores habent, quam inferiores et por-
tionem, sunt et hab. et ceteris .7. q. multum p. x.
scilicet habent in cerebro et parte inferiori: ideoq.
p. sensiles nec exquirunt, nec tam ordinem
ipsis offerunt, sed magna in illis confusio est. 2.
q. multi sunt in talium cerebro motus, ut p. huiusmodi
recepta manere nequeant, idcirco et recordatio et
recordatio diffinitur et non potest colligi.

Si .7. de a. utra. II. Sed memoria et recordatio
non valent admodum iuvenes et valde senes: hi
q. em. p. motum et ceteris, illi v. p. motum et ceteris.
nec. In senio n. nos sensiles aboleant, in iu-
nib. a. ceteris non p. manent.

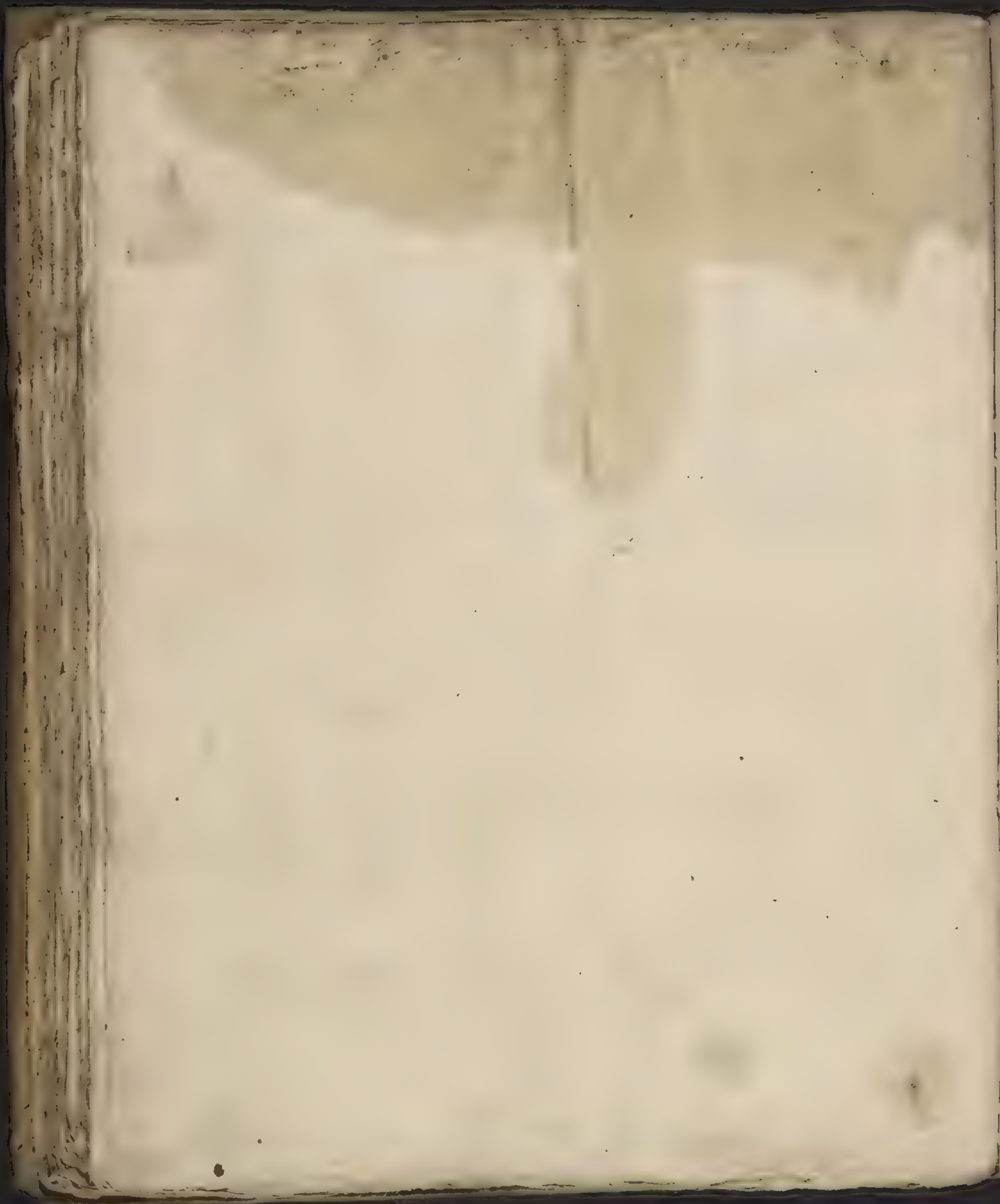
III. Sed p. ceteris infantis memoria et recordatio
et ceteris n. sunt, q. hominibus figuram habent
et usq. a. majorem et ceteris aetatem, superiores
memoria certa et portione maiora sunt inferioribus. et
p. ceteris nequeant: q. cum oia a corpore et
positione eveniant manifestum est. Recordatio et
p. affectionem et.

Et ad h. et ceteris nec et ceteris n. lib.
q. oia q. n. et ceteris lib. tracta: 1. et memoria et
nec minime, quam eorum n. sit. Bin qua et p.
in a. et ceteris. Sed et recordatio, q. est et q. n.
fiat, et a qua causa est.

1
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

vel actus in actibus, vel statu. Et vel potest circa res
praesentes, vel circa praesentia. Primum in libro de sensu
et motu agit. Totus est autem actus est sensus, circa
praesentia sensibilia videlicet. Et in libro de Memoria
et de actibus agit de actibus facultatis, qui est ratio. Ph
ritatum: Nunc in hoc libro de somno et vigilia,
agit de actu, qui potest ad sensum, et in actu facultatis:
inter ut memoria et intellectus in potestate sunt in actibus,
et omni de tali actu in actu. Agitur igitur in hoc libro
de somno et vigilia tanquam affectionibus actibus, qui in potestate
sunt in facultate in actu. Sunt autem etiam principia
huius libri tres: Una est proemium, quod aptus con
tinet huius et sequentium videlicet librorum. Altera
est explicitio actus, qui opposita sunt in somno et vigilia:
ubi videtur, quod ad nam attributum somni ac vigilia plurimum
est et causatum per se tractum.

I. P. U. T. I.

Hoc librum de somno et vigilia constat partibus. I. complectitur
exordium huius tractatus. Altera est scholastica quaedam de
subiecto et modo somni ac vigilia ab intellectu et sensu explicata
et quodammodo. Huiusmodi huius libri debet. Altera
est tractatus, qui est de viis de somno et vigilia
tractatus, ac primo quodammodo et de quibus sunt af
fectiones: et de utrum sint affectiones proprie ac in
corpore, an etiam in anima. Tercio est de viis, in qua
sunt animi vel corporis in se. Quarto est de viis
et de viis. Et quam utrum habent. Primum
utrum via actus somni ac vigilia, in se. Et
in somno, et in vigilia, vel quodammodo in somno.

insunt & circa idem fuerit. Etiam in istis
morbus in eodem sunt subiecto namque animalis. Item
similitudo. Et similitudo in eodem fuerit. Et communis
non manifestum & partium. Similiter de his & simi-
lis in eodem sunt subiecto, minime partibus animalis
prout anima & aliter sunt in oculis, sicut in istis
& similibus in auriis. Nec igitur contrarii & oppositi
haberi possunt. Hinc est manifestum quod somnus & vi-
gilia sunt privationes, itaque opposita. Est enim somnus
privatio vigiliae, ut infra patet.
Et quod non somnus & vigilia in anima sunt
subiecto. Inquit inest anima facultas, in qua
est somnus & vigilia. Atque in animalibus inest, anima
et facultas. Ergo in animalibus inest somnus & vi-
gilia. Et anima est subiectum somni ac vigiliae. Secun-
do patet hoc. Quicumque participamus animalia vigiliae
& dormiri, in eo somnus & vigilia inest. Atque per
hoc cognoscimus quod animalia animalia vigiliae
dormiri. Ergo in somno & vigilia inest facultas.
omnis & vigilia inest. Minor huius conceptus
est anima tota. Quia cum non videmus vel
videmus aliquid, sicut participamus, ut gustare potum, et
gustare cibum, vel aliquid aliud agere, quod interius
autem agere & sentire, ut rationare, vel memorare
aliquid sentire, cum dicimus vigilare, & quidem videmus
cum huiusmodi aliquid non agere, cum dicimus
dormire. Ergo in somno inest somnus & vigilia.
Hoc accipitur et perspicitur, in eodem subiecto somnus
et vigilia inest, namque in sentiantia facultate.
Sic patet quod somnus
et vigilia. Cum omnis anima sit somnus & vigilia in
eodem affectionem animalis. Et anima est anima & loci.
p. d. n.

potest, & de hoc inquit. Totus: utrum primo sit affectio
 corporis an ut, an utriusque, & inquit. Summus Dignus.
 litem & per totum affectionem in & corporis, & per hoc in.
 Facillime intuen di & ausus est totum utro & corporis.
 At, omnis & duplicem est affectio futurius facultatis
 & nunc. Ergo omnis & duplicem est totum utro &
 corporis. Major complexus. Cujus cum, & hanc affectio
 est operatio, quod ut est, facultas illius totum per aliquid.
 At, inquit operatio per actus est totum animi & corporis,
 cum sit quodam modis animi per corpus. Ergo
 et in illis operis per totum utro & corporis.
 Et, & per Xor. Ex his & dicta jam inquit. At, totum

I copiosior 3. 1. 11. To justitiam est, q. tunc
 plures sunt anni pueri & facillitas in in lectis &
 q. ex illis facillitas in in lectis &
 facillitas a reliquis separata est, & ab eis q. tunc pueri
 est: cetera u. u. in ea q. tunc pueri
 facillitas q. q. tunc pueri. Crescunt & d.
 crescunt, in q. tunc pueri & d. pueri in in lectis, in in lectis.
 tis. Nam plures facillitas facillitas in in lectis
 vata, nam non facillitas facillitas, h. e. pueri pueri
 nam actus facillitas facillitas: h. e. in in lectis
 q. d. in actus, q. facillitas facillitas in in lectis
 ut nec dormiant, nec vigilent.

II. alternum, alterum aliquando in actu, et magis dormiens,
magis vigilat: sed ad omnia animalia dormientia et vigi-
lata. Et hoc alternum, quod est animalis somni et vi-
gilia inest, Aristoteles probat. Cum enim non est perfectum
et quidem spiritus subjectus affectui inest.

Atque etiam animalis inest principium naturae, quod est sub-
jectum somni et vigiliae tamque spiritus affectui:
nam. Ergo ut et animalis somni et vigilia inest.
Sed hoc paulo post latius explicabitur.

§. 1. in d. 1. c. 1. Latet postea per se quod
omnes, ad principium spiritus, nullum semper dormientia sunt
semper vigilat. Ad huiusmodi quidem et animal
inest, dormientia per se sunt vigilat.

§. 2. in d. 1. c. 2. Quod animal non semper vigilat
propter duas rationes quarum prima est haec.
Cum enim animalis, verum, est aliquod opus. Cum enim
animalis verum, quod inest in ipso, quod animalis, quod
est tempus, in quo possunt et opus, quod animalis, in
opere est in tali operatione deficiente. Non enim in omni
est inest, quod animalis, non, est nos quod animalis: cum enim,
non, amplius non possunt: ita enim, si animalis,
fuit inest, quod animalis, natus est, nos deficiente,
ut opus, non, quod animalis, magis enim. Sed enim, et
in animalis, quod animalis, aliquid habet opus.

¶ Cum naturam suam verum. Et propter
autem et aliquid animalis opus non animalis.
Ergo, quod animalis, quod animalis, natus est.
¶ Huiusmodi est somni, cum vigilat per se.
¶ Huiusmodi, quod animalis. Ergo, somni, ut animalis.

¶ Huiusmodi, non semper vigilat.
¶ Huiusmodi, quod animalis. Huiusmodi, quod animalis,
huiusmodi non semper vigilat, in animalis, quod animalis.

[illegible]

Feb 79

CAP. II.
 Hoc Capite, una proponitur q̄stio ab introitus Tru-
 pposita, de subiecto & circumsis, somni atq̄ vigiliæ, ut pra-
 cipue in his capitulis dicitur: ob quam causam ista
 dormiunt & vigiliant. Nunc quod est subiecto, in quo
 somnus & vigilia primum insunt, istud est, id ad causam
 materialiter referri se. Cum tamen ista id prout
 sunt proponit, unde huiusmodi partes cognoscere possunt
 quoniam prima dicitur, in quo huiusmodi somnus & vigi-
 lia insunt. Altera queritur, sit dormiunt & vigiliant
 in anima & phantasmatibus.

Ad ea Te Deum Principio proponi debet, quod de rebus
vniuersis & principum hoc capitulo tractari debet. Quod
minime de personis in se habet, sed sit de rebus
disputandum in generalibus: & quod in parte, sit quod
in partibus. Si in pluribus adueniant, omnes de rebus

[illegible]

ad uxorē. Tercio tradit somnum & vigilam.
ad abstinentiam contra omne risum. Ad hoc in ter-
tis: igitur facit nullius risus in uxorē
in somno frangit: cum vigilet a vit. risu. uti-
ter: cum de lecto exigit, arguit. Ad hoc ad hoc for-
titudinem, uti, facit, ut in ter vit. risu. uti-
ter, omnis & vigilam ad hoc partitulos, facit, facit.

[illegible]

De huiusmodi actibus posteaquam in principia huiusmodi
Cogniti fuerit o[mn]ia sunt quae sunt somni & vigilie sunt
somnia & animi, unde et causa naturalis est
quod modo intelligitur: nunc in ista parte, h[ic] in huius
vassum cu[m] sit somni, & qualis affectio sit, & ponitur.
et fides primo ponitur & n[on] est. Cuius omnia d[ic]untur
et quod sit affectio postea d[ic]endum est. Et n[on]
nat, cum plura sunt cum animi & ita ut finis, huius
gratia est op[er]is. & officiis, unde nobis principia
dedit & n[on] & forma n[on] est & finis, si enim
somnia inaffigunt, n[on] gra[ti]a se d[ic]it finis
et p[er] se. T[er]tio huiusmodi causa ad
omnium accommodationem & primum de finis somni ap[er]
t[ur] et finis huiusmodi causa n[on] agit, sit huiusmodi
somnia est gratia quod finis sit, somni. & quod huiusmodi
omnium. Et ponitur et d[ic]itur finis somni, alter
sit finis ad alia, alia ad huiusmodi. Somni
in ad alia actus ponitur, ut copulatio, & huiusmodi
somnia actus quod n[on] sit in p[er] se & continetur
inducti ad op[er]at[i]o[n]em, necessitate d[ic]itur est quod.
Atque omnia est huiusmodi quod, cum p[er] actus.
et & inilitat[i]o[n]em quod d[ic]itur. Et huiusmodi
ut sit p[er] necessitate et actus, & p[er] salutem actus
et actus.

Et huiusmodi actus somni actus quod huiusmodi
lationum primum actus est, quod actus in finem
est partes in somno gessat, cum d[ic]itur in actus.
et op[er]at[i]o[n]es est actus & corporis: et in actus
et omnia n[on] plus & actus op[er]at[i]o[n]em & d[ic]itur
actus. Et quod d[ic]itur n[on] p[er] se est motus, sed finis
h[ic] actus quodam motus est: idcirco & somni
necum modo est quod.

Et huiusmodi actus somni ad huiusmodi
actus actus p[er]tinet, nec p[er] se d[ic]itur.
et d[ic]itur & d[ic]itur op[er]a actus, ut p[er] se & in actus
p[er] se.

gata est finis aialis, Optimum pp quod aial et
 At ista ope aial exariter non pt, nisi aliquando dicitur
 miat. Expo somnus pp hanc finem aiali est ntiq
 rational ad ornatum ac proportionem aialis.
 De somno. Cum ex lib. 2 phys. cap. 9. dicitur qd
 filium no utatur, alteram absolutum, alteram ex ad
 junctione. Et somnus hu dicitur ntiq aiali, rational
 itas, non absolutum esse utatur, sed ex conjunctione.
 Si n. aial sit, quod suam naturam habeat pri max
 v. opus, immo adest, ut patet. Et in tota intelli.
 gata: Et huc fuit alia adest ope. Nam ex pte
 natura aialis, max est, et illa hinc, q proportionem
 ad tota rationem aialis, na pte laboro ex aial.
 vial et statim pte aial. Et ex ope operationum aia:
 lis, ut nuntiata sunt obier, et finem pte possit.
 De somno. Exposita est finali somni. pte de natura
 agit v. corpus, cum somno, et vigilia corp sui f.
 rationes et corpus, et a principio hinc lib.
 v. dicitur: n. hinc in qua parte animi, sed
 aiam, in qua parte corporis primo insit, indesti:
 gandum est. Cum a. supra, q primum notum
 subjatum su v. animi, expositum sit, hinc etiam
 q sit v. corporis, insit. Sed pte primo p:
 pte, et in q. Dicitur cap. de somno et vigilia, qd ex
 nobis et qua aiam corporis vigilia et somno,
 in aialibus totum est. h. a. de m. et primo pte.
 ita somni et vigilia est vitandum, quatenus
 in corpore insit.
 De somno. De ym aia hu non agendum na
 sed dicitur m. et ydum fuit. Namque ydum a.
 corpus habet, v. et q. in alio somno sit
 affectio v. pte, ita tamen ut sit ad hunc pte
 proportionem.

56

de his 8^{is} 3^{is} Tercio illam partem in animalibus esse cor,
vel aliqd in eis corq; qd est h. m. Quicqd est principi-
um motus in corpore, id principium est subiectum, om-
ni in corpore. Atq; cor vel simile aliqd cor vel
principium autq; qd est cor vel simile aliqd cor
est in corpore. Primum est subiectum, omni in corpore.
Major pars, qd namque hunc animalis est principium
motus in animalibus sunt in libris de animalibus ordinem
est. Sed cor est principium motus in animalibus & igitur
est principium factus.

Ad hoc 8^{is} 4^{is} Ad hoc hunc rationis copiam, qd est
motus in corpore. Primum est subiectum, omni in corpore.
motus in corpore est. Primum id principium est
motus, cum id principium est subiectum, a quo
est pars realis motus. Primum est cor in medio libro
in animalibus est, item est, qd est principium in
motu in corpore. Primum est cor in medio libro
motus in corpore, inter hoc motus in corpore est hunc
motus.

Ad hoc 8^{is} 5^{is} Ad hoc hunc rationis copiam, qd est
motus in corpore. Primum est subiectum, omni in corpore.
motus in corpore est. Primum id principium est
motus, cum id principium est subiectum, a quo
est pars realis motus. Primum est cor in medio libro
in animalibus est, item est, qd est principium in
motu in corpore. Primum est cor in medio libro
motus in corpore, inter hoc motus in corpore est hunc
motus.

Ad hoc 8^{is} 6^{is} Ad hoc hunc rationis copiam, qd est
motus in corpore. Primum est subiectum, omni in corpore.
motus in corpore est. Primum id principium est
motus, cum id principium est subiectum, a quo
est pars realis motus. Primum est cor in medio libro
in animalibus est, item est, qd est principium in
motu in corpore. Primum est cor in medio libro
motus in corpore, inter hoc motus in corpore est hunc
motus.

Ad hoc 8^{is} 7^{is}

[illegible]

(1871)

С. 4 Р. II Т. III

[illegible]

The above is a copy of the original
of the letter from the Hon. Secy. of War,
dated at Albany, N.Y., Dec. 10, 1864.
The original is in the possession of the
Hon. Secy. of War.

[illegible]

1° Causa 3ª est II. Quia brinnus nostrum nectum
augere non est impium in 4° augere non nectum
in 4° augere non est impium in 4° augere non nectum

[illegible]

B. Cód. 205. 1. 1. Tactis olis' angustis
 vana, inuicem, et ceteras corporis nobles alioque
 angustis & ceteris.

✓ *Am. Mus. Nat. Hist.*

[illegible]

rursus copia.
 III signum est post vehementes labores
 nonnulli: sicut n. labor tunc ut tunc corpus colligitur
 aut, & colliguntur, nisi, it frigida, est q. cibis tunc
 in stomacho: nescit aut ut vapores exstat, & ad
 cerebrum ascendunt, id est ad aures. Hanc q. tunc
 & ad alia dormire debent quia vas corpus fluit
 & signa aut, & obsequios vapores subministrant.

24 rooquid. 24 signum: q. glau morti som-
 nium et alium, in q. magna op. hum. etis, la-
 borisq. abundantia, ut in febrib. & partum excessio-
 ni febrium: item in lethargo, q. morbis cum ma-
 is alienatione conjunctis ad p. resolat. p. n. m. et
 et rapore p. n. et q. somnium p. n. et p. n. et p. n.

et huiusmodi. In prima etate puerorum
 hoc est somnus. Infantes n. de pueris. alio tempore.
 opprimuntur. et dicitur dormire quia digerunt.
 sed et ois ab eis indiget. et hoc est. hoc est. hoc est.
 in istis in istis. in ista etate. hoc est. hoc est.

humores per amplificationem inactionis facile
diffundere possunt: & per somno non impediri
in illa aliqua aqua curat, ut y et dms sunt
satura, vel magna instrumenta curat, tunc in somno
et magis inculcata, sicut. Melancholici
miseri, omnes tamen, qui loquuntur in hoc de
vatu est, ut non magna in ipsis dms. cognita
est, et dms. et dms. et dms. est y. Melancholici
vates est, sicut per dms. et dms. et dms. et dms.
Unde novum corpus ita affertur sicut ut y. multum
utilitatem a cibo participat, et dms. et dms. et dms.
non possit aliquid corpori addere. Et dms. et dms.
na na frigida et nam parlem, in qua videri
omnes est, et dms. frigore afficit, ut dms. et dms. in y. et dms.
abundat.

[illegible]

[illegible]

et si quidam dicunt, quod ad viam, in qua est ignis
et ita per se per se multum calorem non habet
sed dicitur, cum calor in nutrimento sit augeat, ubi
calor est, ubi est anima, sed anima per se non
copiam calorem addit, quod capitis calorem ex hisce
et in partibus in cerebro frigidos efficiunt. Tunc dicitur
nisi non somnus dormit, sed anima est dormiens, si calor
non per vias aliquid corporum et vapores ad
caput perveniat. Si non vapores caput replent, sed
nihil amplius in partibus per se, id est in partibus
superioribus, tunc vapores ex vaporibus generantur, vapores
autem ad inferiores partes descendunt: et cum
et aeris, cum dormiunt, descendunt, quia calor per
se dissipatur. Solus non homo ex animalibus dormit
et cum calor exierit, primo manibus officium ad
se, et deinde per vias superius, unde in somno
oritur.

Et ad id quod dicitur, has tres solutiones fuisse dantes, et
autem, esse et de videri contrarias, h. n. dantes, quod
ad contrarias perveniunt. Idcirco ipse videri videtur
dantes, dantes: quod cum quis est calidus, et calidus
si nunc superius calorem de somno capere et de libere et de
calorem capere. Et tunc est de videri calorem per se
exipiens, sicut in illis quod calorem non habent
id quod in cerebro per se habent. Et de videri, ipse videtur, quod
calorem in ipsis quod calorem habent, ut est in videri.
Tunc ipse in mundo fieri solat, ut dantes quod calorem
solis attollit et in vaporum calorem, cum ad inferius
et cum calorem per se, per inferius inferius calorem
exipiens, et vapor per se calidus, exipiens, et in aqua
exipiens, et per se non est, cum calorem per se, et ut in

aculeis sit coactus, ut calor nutritivus non rimetur in
 vasculum arteriale, sed exuberant in ista terra, hincque
 erumpit rursus coactus, & in aquam coartatur, atq; in
 pituitam invertitur, iterumq; visibilis. Sunt et hujus aquae
 in cerebro ex vaporibus extractio cum gela. Unum est aqua
 innata & morosa, quae generatur de recremento, noster
 ut est pituita, ex qua variae & infundiones minime
 videntur in capite generari, in alijs partibus manifestum.
 Itemque a ista aqua aliter, quae ab aliis dicitur,
 nec ut prior morosior fuerit, in eadem coarctata & con-
 centrata minimam calorem retinet, ac omni via
 dissipatur. Explicit corpus officinale, communi, iussu
 confirmati, & alijs variis: immo ut ea officinalia
 Vigiliae locat flos, & hoc annuat causas, ut autem
 in vigilanti, & ad praesentiam, per eorum mittunt.
 Tunc est propter concoctionis: si enim sit concoctus, sunt
 nulli aut non tam copiosi vapores in cerebrum asper-
 sionem, & pyra summum excitare magis, patet aut
 vigilans sit. Tunc calor nativus, qui abundantia frigoris
 in ingutum coactus amplifera, puerique rursus calefacit
 ac frigus, qui autem exhalat, & pulvis. III. an sit
 habitatio spirituum in nervis & tactibus, ingutibus
 casti & puro. Et ne aliis ingutibus tantis & puris
 aliis classibus & impuris. Tamen, primis a & puris:
 sanguis sanguis est, qui in capite nascitur. Cerebrum
 & impurissimum, tanquam habet, & est, qui in inferioribus
 existit pariter. Vis a sanguines principium &
 fons in cerebri, ut huiusmodi, tamen alijs modis
 didimus. Distributum vero est cor, ut per libell. In
 hypochondria artium cap: 17 tradit in tres Phalanges, scilicet
 Cellulas & ventriculos: unum ad terminum calorem hinc summa

Scind
Sonny.

[illegible]

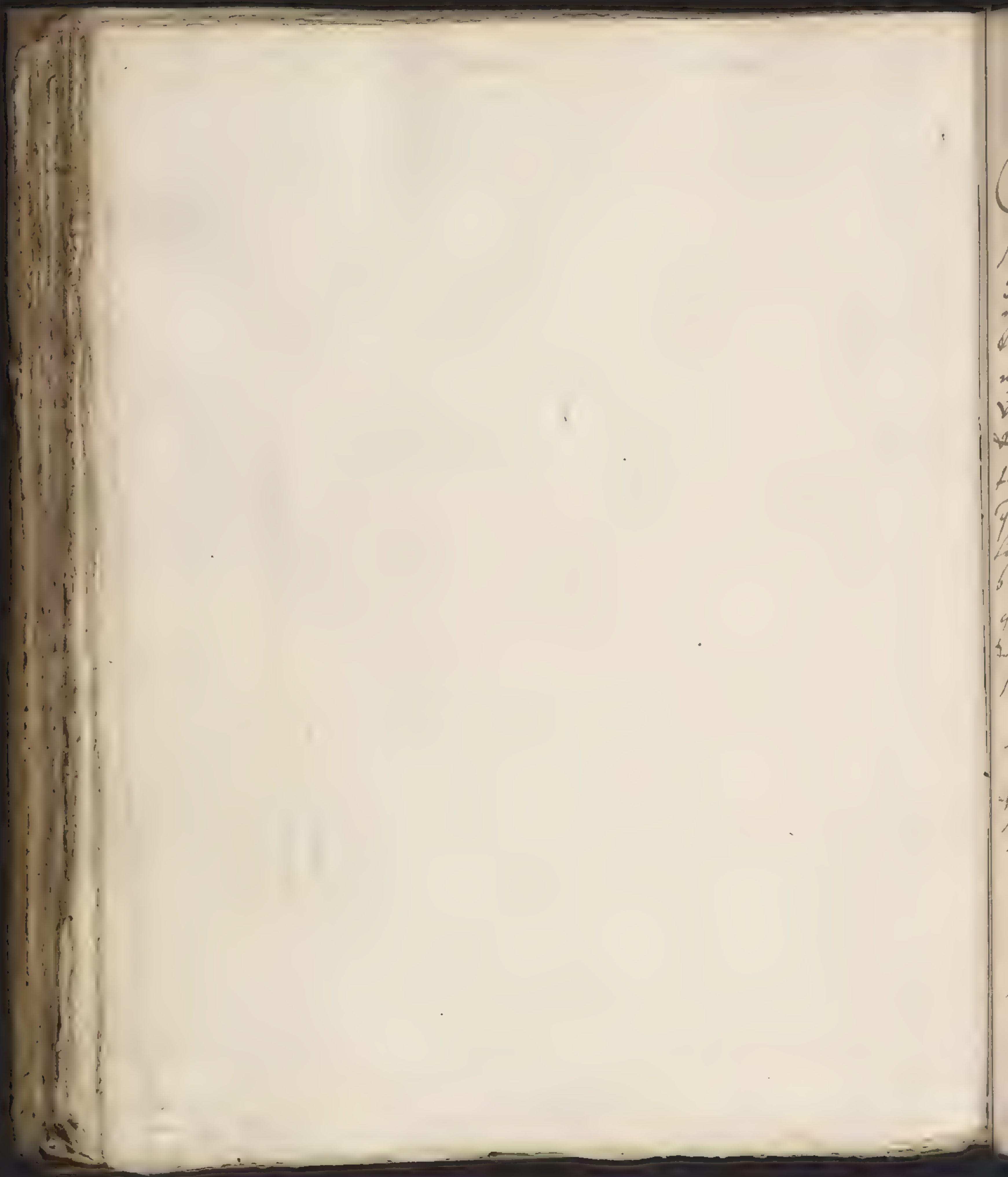

non fungi magis. In alio tantum & causa
materiali aliq. inuenduntur & q. h. cor di tri:
vult, corbre est assignandum: & qm ipse putat, non:
nos ex corde oriri, ita eorum otio in posteriori corbre
puta est collocanda: itq ipse vult in corde repleti
humore q. ex vult manifestat, ita vult in
Capite eo occupati latendum est: & si vult in h. tra
vult vult in h. tra se confutient, non q. in h. tra
vult vult. Postquam ad h. tra h. tra q. q.
q. ab h. tra h. tra ex praesentia. vult vult vult vult
vult vult. Est a. h. tra habitus, operatio, sine solutio
principij, facienda, ut suo munere fungi possit. vult vult.

T. 1. N. 15.

assumptis, in ista manifestum est: cum in omnijs et
cognoscimus & dijudicamus. At in istis his etiam
partibus intelligentibus & sentientibus vis cognoscendi in se.
Ergo in istis his etiam somnia insunt, & sic, ista primum
somnia sunt, subiectum est primum.
Et ista X etiam. Cum spiritum, si, responsum vel primum
a, autem primum primum, & in ista insunt: vel ab intelligentibus
et in ista insunt: non primum primum in natura sola in
etiam in aliqua harum insunt. Quod in istis
autem, & sentientibus. primum, non in ista primum
in argto primum. Primum primum primum primum
id vel est primum, ut primum, primum, & his similia
et primum primum, ut color, sonus, figura, odor, tractatus.
At somnia non primum primum primum primum. Ergo, omni
in primum primum non primum. Minor primum: quod primum.
Et in istis autem primum non primum, ut color non
videtur, & autem non autem nullum primum primum.
primum. At in somnia primum & primum primum non
primum: primum in primum. primum, si autem primum
non autem primum, & primum primum non primum primum
in coloris primum primum primum. Ergo in somnia
nullum primum primum. At somnia primum primum
in somnia. Ergo somnia non est primum.

Ad id autem. Quod somnia non primum primum
h. e. intelligentibus primum primum q. opinio primum: somnia
omnia, q. a primum primum primum, primum & primum primum,
primum primum primum: primum primum primum. Intelligentibus
in primum primum primum primum primum q. intelligentibus
primum primum. At in somnia non primum primum
primum primum intelligentibus: id est primum primum primum: ut non
primum

De uero qd dicitur Almuat est: quod in opinionibus & huiusmodi id quod opinatur & intelligimus, scimus nos opinari & intelligere. At in primis non semper intelligimus, omnium est somnium, & aliquid quod in somno videmus, ego somnium non est res qd intelligit, & puto non intelligit in parte inter. Minus tractatur, quod si est non semper somnium sciamus est somnium. Hoc non fit eodem modo, qui vigilantes & intuentes totam partem & considerant aliquid quodam prout id quod a nutu patet, sunt. Sed n. et dormiantibus non tantum somnium phantasmata & uisus, somnia horum sed et prout somnia alia aliquando experient: Et si accidit, ut qd in primis videtur inuenerit thesaurum: & anlagum dicitur, ad hoc dormians sentit. Diadema quod est in somnium. Sarcophagus dicitur. Quod ut modo istud accidit, ex similitudine eorum quodam experientur. Videtur. hi eodem est qd est id est qd aliter dicitur & cepta memorie mandata volunt. Alii non tantum audita & lecta memoriam mandata sed et ut eorum retentum habent, quod similitudine & imaginis fingunt, qd ad memoriam & tum sapientius meminerunt prout qd ab alijs dicta sunt, quam si isti, qd ista generaliter, & tum dicitur, prout ut totum dicitur. Sed n. et in somno interdu-

Amund

venit, ut alij postquam in regnum diligenter somnia
repetunt & colligunt, ac sciant quid sit in somniis
somnia: & tunc in somno non sunt solliciti de somniis.
Alij a somnia negligunt. & si in somnis dicant somnia
non, et somnia esse norunt, & in malis et, omnia
in, omnia possunt judicare, quam reliq. & pervertit, &
somnia ratiore solent.

Ad 2° D^o D^o Ex his tam Troporum & Collocationum
colligitur, quod non est factum, & visum, & in omni appa-
ret, sit et insomniis. Si q. n. omnia & distincta
somnia ad somnia, tunc istud visum esse somnia.
Si v. omnia & intelligit, si coram atq. somniata, si
omnia non est, id factum & visum quodam,
& in omni dormit.

Ad 3° D^o D^o Cum confirmatur sit, somnia n. ad
affectionem solius patientis facultatis, nec et solius in-
telligentis, & utq. sensu utq. intellectu tunc pluri, nec
tunc solus: somnia non sunt sensu, nec et solus
hinc. ut somniantes decipiuntur, & in qui non decipi-
unt, sine illo non est somnia. Atq. somniantes sensu
decipiuntur, & sine sensu non decipiuntur. Tunc somnia
non est, sine sensu. Aliud confirmatur similitudine. Sicut
in vigilantiis, si vel cogitant, ut, Melancholia ut
phrenia, aut alio modo laborant, decipiuntur, & sensu.
vel si non cogitant, sed sani sunt & vidant, tunc decipi-
untur. ut, si putat solam esse per solam, decipitur, &
ut, ut decipitur sunt a sensu: ut et in somniantibus
venit, ut in ratiocinabilibus decipiuntur: ut, sine sensu
non accidit.

Ad 4° D^o D^o Affu obijci possit. Ubi aut nihil patitur,
ubi et n. si decipi. At in somno videtur pluri. Tunc in
somnia sensu n. decipi?

R.

De his, quod per se videtur, in somno nihil per-
cipitur. Veritas autem facit aliquid percipere.
Nam si aliquid suavis et dulcis fuerit, vel, si
subjacet ac dulcor. Vel si aliquid est in se
et non in se. Sed nihil in se suavis est, quod non in se
aliquo modo suavis. In somno si aliquid non
videtur, vel audire imaginamur, quod non videmus
vel audimus. Sicut autem id non videmus & audimus
quod putamus non videre vel audire, attamen aliquid in
vultu ostendimus. Sicut ergo anima in vigilia
ut huiusmodi vita non sit sine sensu, sed in sen-
sibus, ut animi facultates, inveniuntur: quod phan-
tasmatum vita sunt verum quod sensus sunt percipere.

Quod si in somno est, incommensuratum non est
in se ipsum: ita enim phantasia non est in se percipere
opinionem. Ubi non iudicatur aliquid non verum, & aliquid
esse falsum, ubi est intellectus & hoc iudicium non est
sine intellectu. At in somno iudicatur aliquid esse ver-
um & aliquid esse falsum. Sed in somno non est in se
intellectus. Major etiam est vigilantium, in di-
scernendis non non percipere autem aliquid esse verum, vel
falsum, & nescire est. ut si aliquid aliquid acciderit,
quod non per se iudicium non verum aut falsum.
Minor est etiam: quod in somno opinio non in se
intellectus est falsum, quod in omni re non per se
non apparet: ut non est in vigilia: intellectus au-
tem si aliquid non in se intellectus iudicium, in se
non, ut etiam in vigilantibus fieri solat. Quod quod
apparet nam animi affectionem, quod somnium non
non esse opinantis, vel rationantis & intelligentis
in se ipsum: non ita esse participantis: siquidem aliquid
ut videndo vel audiendo nihil sentimus: sed in

id q' impellit, tamen videtur q' n. q' videtur impu-
 sit aliud aliqd' videtur, & hoc videtur aliud, & q' tamen
 dicitur, dicitur id q' videtur est vniu. motu. Aliud
 in aere vel in aqua non habet. Ad q' dicitur: si q'
 special' lapidum, dicitur q' actio videtur aere dicitur;
 nunc & haec videtur sibi vniu. & illa videtur sibi vi-
 cinum videtur, idq' tamen dicitur, quod utq' nulla impellit
 vis est q' aere ad impellendum. Tamen in lapide vi-
 detur ad similitudinem lucum non est videtur, ut in q' lapide
 dicitur p'auit imp' ad similitudinem lapidi, nuncq' impellit, nunc
 it' p'auit ab aere lapide videtur p'.

Facile est q' d' dicitur actio in aere, ubi se
 p'auit, quod in calfaciente ab aere, tamen aliud aliqd'
 calfacit. Et si ignis ponatur in fornacem, & per naxa
 calfacit, et tamen ignis fornax calfacit, calfacit & p'auit
 quum aere, & haec sibi p'auit quum. & haec videtur sibi p'
 p'auit, nunc ad principium, h. e. tamen dicitur, quum
 in primi calfacientis vis inest. Ex quo videtur appo-
 nit, ab aere agere & motu tamen actio in aere
 motum videtur.

Ad q' dicitur: Haec dicitur p'auit, q' dicitur ad aere p'auit.
 p'auit dicitur suum p'auit p'auit, & in aere dicitur aere
 non dicitur calfacit, ut p'auit ab aere, tamen in-
 gio videtur. Tamen in aere ab aere calfacit
 videtur aere. Atq' dicitur q' videtur est, p'auit ad
 q' dicitur aere. & in aere ab aere in aere. & aere
 videtur tamen videtur alteratione & p'auit. Unde p'auit
 quod dicitur d' omnium affectu ad p'auit, utis p'auit

enim tamen instrumenta sanctorum nihil agunt, sed
intimus & extrinsecus partibus. gestant.

Baripor 3. 1. Positam eam, ob quam res sensibile ob-
stant, tamen ipsa specialiter non est, sed per se
1. per se non est sensibile quodammodo: quodammodo per se
Si continetur sub sensu & videtur aliquid, ut videtur
apparent ad aliud existens: tunc per se per se
in alio in visu non: ut si apparet a sole a 1. son-
tas existens nihil existens per se, quod tamen
est in oculis adhuc per se.

Baripor 3. 2. signum. Quod si colorum aliquid
est alium vel videtur distinctum respectu, tales ap-
parentur, ut quodammodo apparet, illa
nobis color apparet.

Baripor 3. 3. signum. Quod si colorum aliquid
est alium vel videtur distinctum respectu, tales ap-
parentur, ut quodammodo apparet, illa
nobis color apparet.

Baripor 3. 4. signum: si quod in quodammodo
flamma colorum (abundantia intus), & si in oculis
est, tunc ea quodammodo & gestant, videtur videtur.
Quod tamen in oculis, aliquid in oculis, ut, sensibile
& agens & agens.

Baripor 3. 5. signum: idem existens aliorum sensu:
in se: nam in humanis sensu per se, sed
in oculis existens, ut in oculis existens. Alii
in oculis existens existens, ut si quodammodo
in oculis existens, ut si quodammodo existens.

Oculi. Cum ex prima longius Capitis medio a partem
 Superiori in curvatura, et abstrahunt et speciat in fan-
 sib. rursus: id est, phatim et abstrahunt.

¶ Item postulat. ~~Item~~ in personis p[re]sencibus fieri: post
apertum & instructum magis in solum aliq[ue] parte ab apertu
et instructu. Et h[ic] & h[ic]. a confirmat h[ic].

*Soli, sed et alijs ager & officio. q̄ confirmat signor
apto p̄sentorum. Sin. multitudine monstrum in horis
p̄sentum natus impudens & gibus d̄torem appropinquat*

spiritum natus in corpore & formam assumptam
 in primo gradu q. nobilem quendam etiam in nati-
 vitate spiritus non fecit deus, sed per se.

Vt quoniam rancum est: hic potius fuit huiusmodi ab:
largi fit: Accipiam enim et hoc est, n. d. m. i.
treis paulissim yb. hoc n. tam cito sit, ad q. v. l.

trius speculis, in yb. hoc in tam cito est, ad 2. v. 1.
v. 1. Chalibris & n. 1. speculis, in yb. istud d. 1. d. 1.
c. 1. est observari.

altuv J

[illegible]

[illegible][illegible]

parva limna mantorum similitudine dūh; brochioly
in patrib; inoffa putant: atq; huc opinio ita rē
participationib; consistit, ut si non gradibus agrotant, sed
tutissimi est; ignotum: si gradior sit morbus, ut nos
hostiolas accurrant. Vnde hanc opinio est, qd; et ita
causae q; in hoc malum adesse affirmant.
Quilior; huius rei ca; q; in idem apparet in pl
rationib; q; no; sedato, q; q; non ad am; pūis ad
anum in hōm; q; iudicat. Illa n. tota; & s; p;ior
namq; intelligunt: altera est, inferior & obediens et.
namq; pūtiunt, in qua; Garlaopuata & vna supri;
man; & cūq; signum est, q; sol videri esse pūchis,
& tamen eo atq; in illatly, tunc in hōm; magis,
longe maiore ad co;fuerat. Non igit; in vno non
tutate intelligit; & nō repugnat pūtib; vel ipse pū;
q; dicit: pūa aliud est iudicium in his hōib; q;
sit in pūtib; ubi ratio, hūmānā non in vno;
git, idcirco huc non ratio iudicat.
q; Ta; dicitur q; Huius dūi pūat: non pūm in
pūib; rō pūtib; hoc dūm, ut aliter iudicant pū;
tutib; quam non pūtib; pū at in bātib; id
accidit. ut dicitur in cūib; q; iudicat in hō;
cum ne totis pūm hōib; pūm, sed nos mortali
mal allatant. Itē in hōib; q; in hōm; ab hōm;
a lūmā colorato, quam aliq; ad hōi pūm;
quam tūm pūm pūm; si non si pūtib;
namq; in alijs bātib; nō. pū pū, hūmā rō
tūm; nō, q; iudicant in hōm; est superior, & pū;
hūmā hūmā inferior: si itē in hōib; nūtib; ali;
sūm; hūmā superior, ali; inferior: aliq; rō q;
hūmā, aliq; aliq; aliq; aliq; aliq; aliq; aliq;
quam pū, aliq; aliq; aliq; aliq; aliq; aliq; aliq;

[illegible][illegible]

Constituta brevitate capite non nullis q. primitivis,
 & Lin. cumulis, & q. b. omnium na. & g. te.
 sequenti, sunt hoc in capite na. u. d. multitudine
 actionum al. ite, & primum quales i. f. d. h. n. o.
 in dominantes o. p. s. i. l. a. u. t. c. o. m. m. u. n. i. t. a. t. e. q. d.
 q. a. c. u. m. i. t. e. d. q. v. i. d. e. p. p. r. i. m. i. s. i. t. h. u. b. a. s.
 i. n. m. a. n. u. l. h. o. l. o. n. i. a. q. d. i. n. a. p. i. t. a. t. e. i. n. c. i. t. i. n. i. m.
 i. n. o. t. i. a. i. n. m. i. n. i. s. t. r. a. t. i. o. n. e.

[illegible]

[illegible]

probat. Nam ad hoc modo his accidit, si quod in
sibi & passibili volente ad principium perveniret, ut per
vigilantes in exanimis, et in interitum, vel alio modo
incipiamus. Ex his igitur manifestum est, quod
dicitur a phantasmalibus & visis, quod volentes in
specie perfectionis, & in se ipsis ab eis quod vigilantes
sunt, percipiunt. Hinc autem patet, quod hanc dicitur
obvia apparet, si solati & operati sunt in mundo
in corpore, vel vis non apparet, si minus per nos
nunc motus & perfectio habet hunc etiam in corpore
est, tamen a visis & infantibus & agnoscuntur, & alijs:
vel apparet natus habundantia & si tunc in his
posterioribus, si hunc motus aliquo modo sunt facti.
Et tunc aliquo tamen adhuc modo modum
et non impallant.

Item, dicitur in primis nominibus dicitur, ut
ad hoc hunc motus. tamen autem alij dicitur, & tunc
et dicitur non ad hoc modo apparet, quod apparet
habundantia. Hinc autem videtur hunc receptionis
per se igitur hunc motum dicitur, si non est in
dicitur id quod iudicatur tunc. Item, vel iudicatur ex alijs
non obiectis: ut si visus iudicatur de illis: tamen dicitur
videtur modum & tamen non modum: vel autem iudicatur
iudicatur ex tunc, tunc: ut si tunc iudicatur tunc
esse motus, tamen tamen dicitur, & si tamen dicitur
dicitur. Item, non separantur alij principium iudicatur
et, si iudicatur, tunc de sibi oblate permodum:
et si, tamen alij contrahit: ut in predicto modo
tunc, uti tunc ex istis dicitur tunc et tunc
tamen tunc tunc tunc tunc tunc tunc tunc tunc
et alij, tunc tunc iudicatur, tunc tunc tunc tunc tunc
obmodum, quod iudicatur tunc tunc tunc tunc tunc tunc tunc tunc

obliqua quandoque in personis huiusmodi, alijs
deputat, ut huiusmodi vel alia principia
erant et non per quod iudicium nec per real labat. Huius
modi iudicium non adhibetur, tamen ipse aliquis
tunc offert, sed id quod offert, non est illi videtur
id est, quod offert, et apparet.

etiam huiusmodi videtur. Exposito primo modo, quod in
omni error & delicti solamur, si non verum prin-
cipium iudicat, est, error ab alio non amandatur
nunc et huiusmodi videtur, quod est ex partibus
videtur in in vigilia dormit, ut si per partibus vel
videtur in similitudine oblata, facile deliquit. Si
et in somnis dormientes deliquit, si somni prin-
cipium videtur, et alius alijs somni accidit: ut
videtur in similitudine habent, illud ipsum est.
videtur: ut quod, inuito videtur / non videtur esse laus,
et in somnis.

Clar. huiusmodi. Ex his modis, quod in somno talis & pro-
rium iudicium, huiusmodi concludit modum somni in
et dicit quod somnia in dormientibus. quoniam illi
quoniam in dormientibus, huiusmodi spiritus & sanguis in
etiam in dormientibus, sanguis defluit, et non movetur
et motus talis sunt, per comitant & videtur, tamen
in motibus & sanguis huiusmodi, sed per huiusmodi motus & videtur.
Si in motibus non est alius principium partium
motus et defluit, sed alij alij agunt, sed per huiusmodi
etiam talis, ut si in motibus dormientibus oblata sunt
etiam, sed per huiusmodi prior in oblata, prius apparet:
quod a huiusmodi se offert, per huiusmodi et offert & apparet
et in huiusmodi huiusmodi motibus nunc
et alij si per huiusmodi ex ligno vel plumbo vel alia
offertur in colium, iudicium loquatur. Et per huiusmodi
ut, per huiusmodi supra alterum se posita, huiusmodi.

[illegible]

[illegible]

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525

et ratiocinamus quod ista res. quae cognoscimus, & delectamur
in res. agendis & propriis somnia non sunt.

Ad id quod Gortagonus dicitur istis phantasmatibus. & in
somnia non sunt, unde ista planum est. Somnium
somnia definitionem ponit huiusmodi. Somnium
visum & sensum motu sine reliquis ortum, & non in
manibus occurrens, quatenus dormiunt.

Ad id quod dicitur. Cum constat, quod sit somnium ad reprobam
istis in tota huiusmodi capitis parte & spiritum quod dicitur
in ista reprobam, quod somnia condantur, & dicitur fuisse
quodammodo perperam, quod in tota sua vita nullum unquam
somnia videre contigit. Cuiusmodi, nosdam nunc
mores plutarchus in libro de superbia & de virtutibus,
Plinius lib. 5. cap. 8. de Atlantibus. habet, quod in ista regio-
ne nati, nulla unquam videntur somnia. Quod si in ista
nec attulit nulla confiteri conspiciunt somnia in coram
data a. attulit somnia ipsis apparere. Cuius rei causa
est eadem, quod supra est attulit, quod statim post cibum
somnia nulla videntur somnia, aut minus occu-
runt, quam alio tempore vel profusiora attulit. Quod
ita a natura comparati sunt, ut magna in istis
de halationum copia ad superiorem locum & cerebrum
perat, aut minus, & dicitur missa magnos motus effici
in illis nullum videntur, & per hoc somnia dicitur. Ubi
a. haec copia attulit per se imminuta fuit, abscondit
somnia videntur. Mutatione in aliquam partem ab attulit, vel
aliam aliquam affectionem hanc dicitur existere non est. Ubi
est, somnia & videntur apparere, alias nulla apparere.
Ubi dicitur in nullum accidit somnia. postea a. acci-
denti possit.

H R I S T O T E L U S

de Divinatione ex somniis liber

Utrum aliqua ex somniis sit divinatio & futura
rerum predictio non modo inter poetas sed et philosophos: verum et
in sacris literis haberi esse videtur. Nam Salomon
in Ecclesiaste cap: 5, versu 6. Insomniis non predictio:
nem tollere videtur, cum ait. Non multi sunt somnia
plurima sunt errata, & sermones sui erroris manu:
nati: tu v. Domine time. Contra ex somniis futura
prædicta fuisse ex historia Josephi & Danielis ma:
nifestum est.

Sed inter poetas Tibull:
lib: 3. Elucit & nullam somniorum divinationem
concedit, cum inquit. Somnia fallaci ludunt temeraria nocte
Et pueriles mentes falsa timere jubent.

Contra & Homerus Odysseæ lib: 7. seu 19 & Virgil:
lib: 6. Aeneid: in fine aliqui somniis, somnia præ:
dictioni tribuunt. h. v. Sunt quædam somnia, quædam a lura

Cernua, quæ pueri facili & alij exilis umbris
Altera candenti perfecta nitens elephanto
Sed falsa ad caelum mittunt insomnia manes.

Plurimum denique alij somniorum divinationem vera tot:
tinent: alij quædam adnuntiant, ut traditur a Ci:
cerone in libris de Divinatione.

Est & hoc somniorum divinatio a philosophis
et somniorum, postquam Aristoteles breviter libro de na:
turali essentia somniorum, quatenus spiritus se a sensibilibus
vehiculis tractavit: hoc est libro de Divinatione ex

quod si aliqua divinatio ex somnijs in facili edemini
quod ut aiunt argui consuevit. I. Quicquid ut ait
vel plerique homines affirmant, verum esse dicunt, id
aliquam fidem et auctoritatem habere, cum ab experientia
dictum esse videntur. At ex plerique homines ex somnijs
divinationem esse affirmant. Ergo divina-
tionem ex somnijs esse fidem et auctoritatem habere.

¶ Item ad id quod dicitur

Aliter. Si ex quibusdam somnijs sit esse divinatio, et
aliqua pars vera, ex omnibus aut certe absolute ex
somnia divinatio esse videtur. At ex quibusdam
somnia est divinatio, quod etiam videtur, ut ex se-
quentibus patebit. Ergo ex omnibus alijs somnijs
etiam erit eodem modo aut certe absolute aliqua
ex somnijs divinatio esse videtur.

¶ Item ad id quod dicitur

Item ad id. non plane possit divinatio ex somnijs
nisi facta haberi consuevit: quoniam huius divinationis
maxime ea esse videtur Deus, cum nulla alia cau-
sa tantum ea ad eum possit. At Deus non videtur
esse ea somniantium; cum sua maiestate insignem
videatur illa non optinui et prudentissimis viris, sed
quibus inmittere. Ergo nulla videtur esse divi-
natio ex somnijs.

hinc huiusmodi confirmatur ex eo, quod futura sentire de-
bit, quod ad confirmationem huiusmodi, tenet in Dionysio
futura se, majus est, quam ut per sapientiam eo
venire queat, et principium est sui in nobis
At nihil est magis, quam si Deus. Ergo Deus tenet ex
omnibus, tenet ex aliis rebus divinationis causa est.
Quia de hoc articulo sententiam suam cum Aristotele
inter se repetat, eo in loco declarabitur: nunc factum
ex hac prima huiusmodi Capituli libri parte perspicuum
est: futurum esse, et si divinationis ex somniis
causa est. 87.

Postquam in prima Capituli parte disputatum est, an sit
divinatio ex somniis: nunc in ista parte
quod curam sunt somniantium, ex quibus divinationis esse
futura aliquod somnium in exponitur. Constat
autem ex superiore articulo, quod et videtur, et quidem, et admodum
factum somnium futura praevidetur. Ad istud
declarari possit, primo ostenditur, somnium autem
esse causam, aut signum, aut videlicet rem
futuram: et declarat, quod causam designat
et videtur appellat. Causam enim nominat ad
quod effectus sequitur, sicut luna est causa dejectionis solis, et
labor, sive nausica est causa febris. Signum vero vocat
id, quod aliquid designat: ita in somniis non est, ut signum

ut quidam sententia igna esse possint, & aliqd ex his
 precor quæat. Atque nam causam adert, q. natus
 q. interdu existit, nisi dormienti & reuerenti sui
 a maioribus, q. vigilanti bus in idem, obeli vultu
 q. contra si in omni, non perique motus inueneri
 esse videntur: q. spiritum & ex q. q. dormienti
 esse venire solent & se penitus a finem se &
 tonuisse putent, sunt exiguu soni. coram vultu
 ferunt, & barrens trepidus excitatus &. Item mol
 lis aliquemq. reuertit autem suum se p. de
 spinantur una limitem positum dixit & vultu
 p. ignem se ambulare existimant, in quoq. calor
 affici, cum exiguu calor aliquam coram p. de
 vultu: q. oia ita se habere cum excitati sunt in
 vultu. Q. omni & omni vultu suum
 vultu. & p. etiam morborum, aliarumq. af
 fectuum, q. in corporibus p. de t. h. h. h.
 existit. Ma. & q. barrens sunt & dormienti
 moris, q. a vigilanti bus in idem sunt. spiritum
 vultu & somnia posse esse signa morborum. Ma.
 vultu coram affectu. & ex q. aliqd p. de
 p. de. & q. p. de p. de vultu
 ut Hyborati & equus in vultu & in somniis
 p. de vultu & Arthemidori. p. de vultu

De quodam tribu: q. cum longo tempore vixit
plenus laborasset, multisq. Mediciis, tunc
fructu utrius esset, nocte obdormit, si vixit illi:
daret in manu utraque duos digitos, fore, ut cum
q. exortatus fecit, & curatus e. Huius hominis ca-
susum sanitatis, & ex omnino aliq. futurum ex-
potuit. Sed huius notandum e, ex his somniis
q. eae sunt, tutissima praeclari posse a' boniorum
postq. aliq. effectum e, non a' priori si qd. in
nunc sciendum, restat. Aliq. lucet duo a' qm
somniorum, q. & signa & v. huius que sunt

De somniis

Certum genus somniorum, ex quo si vi non
habe videtur e' accidentium, & vixit q. casu e'
numul, cuiusmodi se illa, q. vixit. ea in nobis d.
q. longius a' nobis se remota su' q. somniat:
bedum navale futurum esse in' p'inde, ut d. vixit
q. tale praeclum committatur, istud, omni in' m.
Accidit in' casu se' vixit: vixit q. e' m'io in
cunibz ceteris, q. maxime a' nobis inter vixit
iuncta sunt. Dem a' huius accidit, vixit q. m'io
e' res in, quo cum al' cuius vi' aut p'ona n' vixit
h' d. id d. vixit, ut is homo i' h' vixit, tunc

sermo nō ē autē sens tantum cū huius creatus
Q. niter ventus, nec arto potest iracundia i. lūa cre-
tūm, et illū niter ventūm, de quo conu-
sumus. Cūq. niter diu ut tēri possit, multo
magis sicut qdā rem niter hūit, imo
Cōtūmēnē, nulla ynsmodi nō sensus errire
posse. Cūq. exterioris sens ibi nō se occupat
varia, pēs nō imaginatione & Memoria nō sunt:
ex yis nōus aliqd colligere pōt, q. postea eo nōdo
erit. qdā a. itāq. niter aliqd nō, nec
cā ē, nec signum ventus: sēc etiam omnium nōq
cā, nec signum ē, cūq. erit id, q. qd videt. Q.
tūc tūc casu illū aliqd. Itāq. huiusmodi
sermo nō vvenit: q. n. illū tūc, ut nōq. sēp.
nōq. saltem q. tūc. Cūq. nōq. nōq. q. qd
erit, q. sēcā vvenit, dūq. nōq. nōq. nōq.
ex sēcā sēcā, nāq. tūc tūc, nec nōq. sēcā
adferre possunt, ex quo autē conuēniunt. Itāq.
erit sēcā, q. nōq. vvenit. + Tūc
nōq. tūc cā sēcā, q. sēcā de re, de q. aliqd
tūc vvenit, aut tūc tūc cōtūmēnē: nōq. sēcā
q. sēcā, ut q. hōi nōdo q. sēcā q. qd
etiam ex illis tūc nōq. tūc, ut illū nōdo.
negotium sēcā, hōi tūc tūc tūc. sēcā

adhibendum est de illis, quod si, et si. bene
nihil precipimus, nihilque cogitamus. nisi si, si
alibi Sythia non esset regem, existeret. Quia quoniam
colliguntur ex his, ut si sit agam, minima de
de re irigiam ad gicem, aut agetur, et si sit
aliquando veniat, b. accidentis tantum si, ut hoc
somnia verum si, in istis, certo, utique tenet, hoc
modo ex eo somnio brevisse potest. Et in istis.
si sit via ea somnia, q. accidentis et casus et sunt
verum. Et si jam dictis cognoscitur somnium
Predictionem esse prophane tam, q. somnia et sunt
et ea, et accidentis et casus sunt huiusmodi, et
nulli tamen verum esse predictionem, sed ex
alijs magis verisimile est, ut et eorum somnium
q. te signa, ex illis autem somniis, ut et in istis
morum, q. te ea: ex alijs et enim, te nullam, ut
q. accidentis si et casus.

C. H. P. V. T. II.

In hoc capite primum quaestiones de Somnijs explicantur.
Quamvis primum est, an a Deo Somnia mittantur. Altera
utrum omnia somniorum predictiones rectae sint. Hanc
quoniamdam incerta sunt Divinationes, q. fida et huiusmodi
pars. Et de ijs somnijs agitur, q. extrinsecus adveniant,
et tamen interdum ea fiunt, q. representant. Et hoc.

Deus Da.

Primum huius capituli quaestio, q. 2. An oia somnia
a Deo inveniuntur, et oia na dormiant. Dissolvit ista
quod non oia somnia divinitus inveniuntur: sed oia natura
occurrant, q. quibus rationibus. Et hoc conatur: quoniam
prima q. quoniam somnia divinitus non inveniuntur: Con-
tra non tantum hoc, sed etiam alia aia somniant, ut appa-
ret in capite, q. in somno latrant: Et in capite, q. dormientes se
vident et hinc inde: idemq. in alijs animalibus remanet. Et
Ab absurdo est, homines somnia a Deo inveniunt, et per hanc
causam, ut futura praedant, cum ea emendare nequeant.
Non est igitur somnia sicut divina, sicut de ratione
dici possunt: siquidem et ipsa na est. Terguorior q. spiritus:
alijs non tantum est divina. Et hoc aia videtur. Et
differunt inter deum divinum, et Terguorior spirituale.
Divinum n. est quod prima et principia et causa, vel
tamq. supra se. Et excellentior causa, aut prius de prin-
cipio. Terguorior a. et spirituale est, q. principij
quodam rationem de se, sed ab alia superiori dependet causa,
cui tanquam instrumentum inservit: quod est natura, q.
principij vni de se, sed a Deo sustinetur et conservatur, cui
tanquam instrumentum inservit.

Deus Da.

Deinde ro. Nec oia hominum somnia a Deo inveniunt
docetur. Nam etiam homines obscuri et imperiti futura
in somnijs conspiciunt, q. non videtur futurum, si a Deo somnia

mittuntur. Sed quia haec somnia a Deo nuprius horby
mittuntur: non omnia somnia a Deo hominibus nullo
mandantur. **Ad. 10.**

Ita quoniam posset, quod cum sit, quod cum a Deo nuprius horby
somnia non mittuntur, interdum tamen aliquod futurum
evenit. Et hoc, id est, fieri, quod nunc hominibus voluti loquuntur
et multa suggerunt. Si autem etiam in atrabile ab his tantis
fieri solet, ut paria ipsi vix offerant. Quoniam a variis multis
motibus agitantur, nonnunquam nunc futurum evenit. Cuius
et fortuito assequuntur. Quod fortis dualis similitudo dicitur
clarat. 1. Quod si, quod tota die ventum, et cum alijs pignis
aliquando perennium differunt ex arte, sed quia fortuito
in aliquando nec denuo, quo robustiores sunt. Ita etiam
his aliquando vix offerunt, ut accidit, ut aliquando hoc
modo eveniat. 11. Ex ludis Thalorum: Sicut nunc
talis ludus, non semper Venorum jactare possunt. sed si
accidit, ut saepius Thalor pignis, interdum etiam evenit
fremi pignis pignis. Unde etiam pignis pignis, de
quo Erasmus Chilis. 1. Centuria. 2. Adagio. 13. Si
crebro jactas, alias alias jactas. Si etiam in his
evenire solet, ut duo vana vana et vana occurrunt,
nonnunquam aliquando apparet, quod futurum pignis.

Ex his tota quae ratio oritur. Dicitur nunc posset: istud quod
verum esse in istis somniis quod accidit se: nunc tamen

locum habere in ijs somnijs, q̃ signa sūt & cū futuro-
rum. In his n̄ certas esse predictiones. Ut quæstio fit.
An oēs somniorum predictiones sūt certæ, an quædā
sūt incertæ. Ad hanc quæstionem respondet Aristoteles. Non
oēs predictiones etiam eorum p̄nuntiorum q̃ signa & cū
iul' uti'orum esse certas, nec ab utroq̃ esse si plerumq̃
somnia non eveniant, eorumq̃ predictio nō incerta
sūt. Eandem r̄m r̄m signorum componit, q̃ i' signo-
rum celi & aeris: niterdini n̄ matutina celi vabe do de:
notat pluvias & aquas. Item corona circa lunam figt v̄tes,
nulla tamen pluvia oritur, nec ulla venti spirant.
Cujus rei causa ē, q̃ major aliqua vis & præstantior ca-
usa, q̃ ea, q̃ signum dedit aliq̃s eventus, & tunc non
sunt i' signum q̃ extendatur. & si somnia, q̃ signa
sunt, non semper certum aliqd̃ prædicere possunt, si cū
Eventus q̃ scabatur, a fortiori cū nō p̄dicitur.

Idem etiam accidit in iis somniis, quod causa si futura eveniat.
Nam & haec impediri possumus, ut etiam in alijs his quod cau-
sa sit. Si enim deliberatio est causa actionum; per tamen
bene de re aliqua deliberari, nec in effectu deduci, quin
a valentiori causa & praesentiori terminis actus in-
pediatur. Sic etiam in somniis. Si somnia nobis cau-
sam deducunt alicujus actionis, ea tamen suscipi non possunt, quoniam
fortior aliqua causa institutum nostrum prohibet. Hoc a accidit

propterea, quod nostrae actiones non se habent ad futura, sed
ad praeterita. Sed sunt etiam futura, quae futura sunt.
Differt autem hoc a futuris, quod dicitur in futurum ut
ex lib. 2. de Gen. 8. primum cap. 11. T. 64. apparet, quod laus
sua, quae erant, aptatur, quod non possunt non futura esse, si nullum
existit causarum impedimentum. Ut post solstitium non
recedere sol ad aequinoctium. Et vulnerato corde non potest non fieri,
cum homo moriatur. Meliora vero futura dicuntur
quia possunt fieri, et possunt etiam non fieri. Et quia causas sunt
per causas, ut praeterita. Et quia a fortioribus causis non possunt
possunt, ut sunt naturalium et artificiosorum effectuum
causae, quibus sola ratio et non semper ex necessitate aliquid
la. His et notatis sunt artes. Et ea quod nunc somnia
de signa se, non semper eveniunt. In verum esse, quod
somnia signa de ea sunt futura, et est dicitur (et)
per conditionem aliquid ex his praedicti possit, et aliquid sit even-
turum, si nihil in praedictum fuerit, ut absolute tractum. Ex
quibus apparet Artes etiam esse, quod ex rationibus aliquid futu-
rum praedictum possit, hac tamen ratione, ut mirum sit haec
dubia praedictio. Cum quod somnia praedictum videntur,
stantibus causis et fortioribus principijs prohiberi quoniam
sicut in alijs etiam rebus, quod signa et causas sunt futu-
rorum evenire solent.

De iis. 1

Postquam Artes de iis egi sumus, q̄ cum sensib. coha-
rent, & ex iis oriuntur: Nunc etiam de somniis dicemus, q̄
ex relictis sensib. non existunt, sed excellentiora se vident
& dissimilia et temporib. et locis, vel magnitudine, et
alio aliquo modo, & a ca. efficiuntur, q̄ in somniantē
n̄ esse videtur, nisi casu & per accidens. De primo de
his quoq. somniis agendum est. Sponit, & videtur, q̄
ca. sit, q̄ ex his praeter aliquid quodam: Et falsam Demo-
crati rationem adfert, cur ista somnia oriatur, & inquit De-
mocritus dixisse aliquem de reb. etiam remotis somni-
are posse: qm̄ iunguntur similitudina ab omnib. reb. de-
fluunt, & cum alijs atq. alijs misceantur. Siq. per totum illo
agitato a somniantis animam perveniunt, tum somni-
um aliq. efficiere de re quāpiam longinquā et tempore,
et loco: & similia sunt ista similitudina magni aliq. re-
spondere: tandem huius est ratio, q̄ sit in aqua et
aere pulso. Et n̄ si q̄ aerem aut aquam pellit,
& movet, ita etiam alia & pellit & movet: principia ite-
rent gestente, interdu tū a quocūque tempore ille
motus curat. Si etiam nihil prohibet, motus aliquos &
somnia in somniantium aures pervenire ab iis reb. a q̄b.

suaves & fluxiones de veniunt. & si eo pervenimus
somnia aliquod de re presente perficere. Quod
a noctu huiusmodi fluxiones & suaves potius per-
cipiantur, q. interdiu eam esse, q. interdiu huiusmodi
sentiantur & dissipantur. De vi a noctu magis
vacuum est, ac liberum aelmo ab in motu & per-
turbatione: quandoque noctes tranquilliores esse so-
lent, & tunc spiritus omnibus gestantibus non ex-
citari, nisi somnia hac simulacra appareant. Scribitur
dum dormientes parvos etiam motus & uterque
sensus facilius percipiant, quam vigilantes.
Itaque & Democritus horum somniorum ratio-
nem adprobavit.

C. H. P. V. I. III.
Cum in fine precedentis Capituli quidam somnia
de rebus remotis, q. dictum sit, & Democriti ratio-
ablati, q. tamen consistere videntur. Hoc capite
ab initio vram ad prae sentiam hominum somniorum
q. boni praecipue, & quam ob causam huiusmodi
sententia obveniant, exponit. Tertia q. opinio
sit somniorum interpretis indicia. & de
somnia trans eadem.

Principio quodam, q. interdiu de rebus remotis
somnia, & de his somniis futura sperare possunt.

Ca. 2. q. motus rerum sensilium relictis, variis efficiunt
phantasmata & visa in somniis: quorum nonnulla se
de rebus remotis: & si hujusmodi eveniunt, aliqd
praesentire videntur. Quod a. hae sunt visa, & n.
aliqua praestantius, q. a. Deo immittatur, & Deo per:
spicitur: q. vultantibus quocq. hominibus, in sapientissimo
cuius hae visa inuadant, q. n. noctu non inter diu appa:
reant: Si n. a. Deo immittantur, interdum & sapi:
entibus etiam occurrerent. P. dubitari hoc in Geo.
p. an a. n. p.ia su. & sacris literis contra rei hae d.iles
tra. de somniis, q.ia aliquoties jam negari, sonant
a. Deo immitti, cum tu contrarium in sacra scriptura
aperte reperas. Nam Gen: cap: 40. vers: 40. so:
phus cui p.uerum & p.istari regis pharaonis:
cumq. n. d.ia & interpretatio somniorum. & cap: 41.
vers: 25. idem pharaoni d.icit, q. facturus e. Deus,
ondu pharaoni & p.rius vrm. & pharaon d.icit se
somnia vidisse. Item Daniel: cap: 2. vers: 28. cum
Nebocadonosor rex Babylonia peteret a. Danielem,
ut sibi m. d.aret somnium, cuius erat oblitus, idq. interpreta:
retur. R. Daniel: Est Deus in caelo, reuelans mysteria,
q. n. d.avit tibi Rex q. futura sunt. Et in historia
Jobi cap: 33. vers: 15. & 16. aperte d.icitur: q. somnia
in visione nocturna, quando d.icitur sopor super oculos,
& dormiunt in lectulo, tunc aperit Deus auris viro:
vrm, & eruditur cor in disciplina.

Ut nihil jam dicamus de varijs somnijs, q̄ ab An-
tis immissa huius in de in Sacris literis Veteris
nove Testamenti dicuntur: q̄ dea Artemi iniquita-
tis eos denotare videntur. Sed & Ar-
doctrinam additi posse, quatenus de somnijs natu-
ralibz loquitur, quorum principum e in nobis.
Geminat. d. Sensibiles in dormientium animas
relictis, & hominibus cum bestijs communia sunt.
Hic autem a Deo immutari, usq̄ aliquid futuri certo pro-
dici posse, recte negat. Si vult. eadem cadem dicimus.
Somnia & nocturna visa, q̄ de rebus remotis &
futuris aliquid ostendunt ac patefaciunt, minus capi-
tū cedere, & lapsimodum esse somnia: ut qui his
in sacris literis traduntur, in ut in obscuris, inco-
gnitis est Divina somnia cum naturalibus. Et similiter
Quod a veteribus etiam Deus vult quendam
suis prophetis ostendi, de eo Artem nihil cognovit
ut ad physicam, sed Theologiam ista perti-
nent.

Exposita causa ob quam de rebus remotis som-
niant: minus, q̄bus precipue, & quomodo in la-
psum di somnia occurrant exponit Artem: & in-
minus in q̄, plebij et totos lapsimodum somnia vi-

12
vire, & ex ijs futura praecoquuntur: quoniam ipsorum mens
non est repleta curis, & veluti desertum ac vacuum est orbis.
cogitationibus, & si moventur, id quod ea movent, seque solet.
Si quod est remotum occurrat, quod forte viderint, aut de
quo audiverint, vel cogitarint, mens non sonno; illud
per horum, & aliquid inde colligit, quod de futurum fiet:
& quod evenitur, non sonno representatur, atque inde futurum
prae cognoscitur. § 8. j. Error

ad ij. q. Silente sunt capti, sed non plane curantur,
non sonant etiam. & interdum futura quidam praesentunt:
quoniam sensus motus ipsos non perturbant, sed plene repleunt.
ita maxime sentiunt peregrina: quod quia ipsi obversati
ex ijs aliquid colligunt, quod futurum rationem habet. & si
futura ut etiam absente praecoquuntur potest, quod in ijs
hominibus, qui sollicitiores se, aliquando evenisse etiam
historiae testantur.

§ 8. j. curas. Tercio huiusmodi somnia de
rebus remotis videntur inter se non habere clari viri atque
ex ijs aliquid praedire possunt. Quod a. hu.
huiusmodi omnia occurrunt amicis & clari viris
causa est, quod amici alij alijs curae sunt, &
amici de amicorum rebus cogitant ac solliciti sunt:
itaque etiam magni viri de alijs curis magis co-
pula

citare solent. Cum igitur haec cogitationes nocte
occurrunt, huiusmodi etiam omnia se abire
cogitant: unde nonnumquam aliquid futuri praesumi
potest. Si enim ex his quae praesens etiam sunt, et non
non attingunt, aliquid cognoscere etiam potest.
Alio modo magis propinqua sunt motiones eorum, quae
propinqua et inter se notae sunt: ut quoniam hoc videtur,
non cogitant, idcirco et aliquid evenire possit, etiam
nonnumquam factum est. Si autem tunc potest
si enim haec ad ducunt. Quodlibet tamen, omnia se
cogitant Melancholicis et atrabile laborantibus. Nam
haec vehementer in animi nubem et etiam minus ja-
citantur nonnumquam aliquid attingunt: et quoniam nihil ac-
ciderit animi nubem, id quod consequens est, terminat.
Nam ea quae cohaerent, facile potest accipere. Nam
etiam furenter carmina quae se cohaerent, nunciat
tunc: qualem autem Philoponius dicit, quod si fuerit, ipso
tunc, in cuius amplexibus in carminibus non dicitur
per sonum, ut uno et Hicula et Choty terminatum, et
cum finis est: ita tamen ut cum principio reli-
qua se cohaerent. Quoniam igitur Melancholicis
ember aut in vehementi motu, is ab alio
in remotionem non sentitur, cum vero aliquid

Semperq; aliqua Gaslaonata & visa aio offeruntur.
ex qbus p^r qua se, q de rety remotis aliq sunt, mirum n^e.
Texmwtatos de.

Τεχνικώτατος δα.

Postrema haec & huius Capitis pars, q̄ docet, q̄ sit optimus
Somniorum Interpret. Cui n. varia sunt somniorum genera
enumerata, q̄b; n. eodem modo visa in somno occurrunt.
q̄ri p̄. Cuius haec visa discernenda sunt, ut videamus, ex
q̄b; aliqd. futurū praesentiri possit, & ex q̄b; non possit.
Hoc a. cognoscitur ex natura eju, q̄ optimus & Somni-
orum Interpret. enim. Istos primo attribui curamus,
sui n., q̄ similitudines rerū cognoscere & contemplari p̄.
Nam ea, q̄ sunt recta & clara somnia, q̄ri p̄. inter-
noscere & intelligere;

Secundo declarat, qd apta similitudines, & in qd:
q similitudines apte a res, q similia sūt imaginib.
q in aqua reflectuntur. Si n̄ aqua vehementius fluit:
velut & n̄ pellitur, nulla sūt. & n̄ ago veris reby
similis existit, & tū aliqua apparet imago. Cui
huiusmodi n̄ aemulatio veras res auomo:
dare so, si similitudines cognoscant &c.

[illegible]

in aqua sunt, ne hoc an eq, an aliudrum rerum, quod
sancti sensus acumen & praeditus: Ita quoque, id de
somnia iudicare vult, acumen quodammodo & peritiam
datis esse, ut dissimilia & contraria vix a rebus
claris discernere possit: cum perturbationes red
clara somnia excludant. Id tunc colligitur, si
recte de somniis iudicare, & aliquid ex ipsis somniis
irre volumus, quod primo debemus videre, cum ista
somnia sint similia, & si quam similitudinem tunc
obseruare, qualis ille sit, qui somnium videt, & ex
na, atque actionibus & cogitationibus conijcere, quoniam
istud somnium praedicere qucat. Atque hunc
modum iudicandi de somniis rationis putavimus:
ubi mera est conjectura, & nulla vera predictio,
nisi somnium divinitus immutetur. Sed non
de praedictione, sed de ipso somnio iudicare possumus,
nisi, nisi vixit aliter, ut somnium occurrerit, vix
possumus, quam coherere. Quod nam somnium effici
ant, quod ex antecedentibus & consequentibus collat
omnes colligere possumus. Si quid enim sit simile & non
coherens cum altero, id copulandum est: quia & di
versum, id separandum, & ex similibus unum al
quid colligendum est: sicut ex diversis particulis
confusi speculi imaginem hanc colligere possumus
A hac ratione & somniis divinare licet.

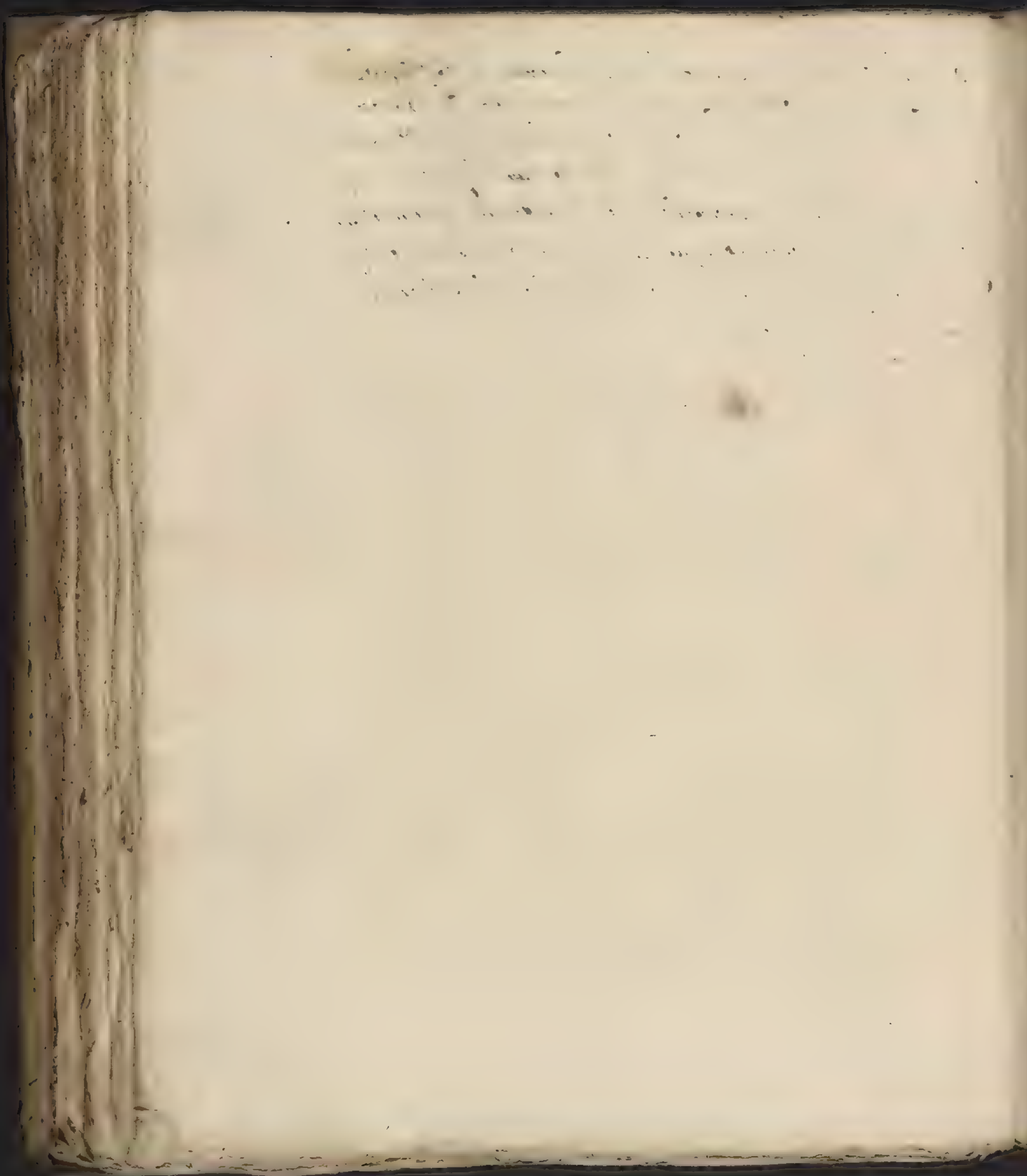
Ita per se est

Compendio hanc & curates huius libri, q. R. p. p. p.
libri de Somno & Vigilis. Ibi a. dicitur & tractat.
Sunt esse de Somno & Somnio, qd. ultimum sit, & quomodo
obrem eveniat. Hoc & jam factum esse in d. l. c. q.
& praeterea de Divinatione & Somnium etiam a. t. u. m.
q. d. hanc tractatio cum insequentibus conjungitur,
de Toti Animantium motu. Primo libro Loren:
Sunt esse J. a. t. y.

F I N I S .

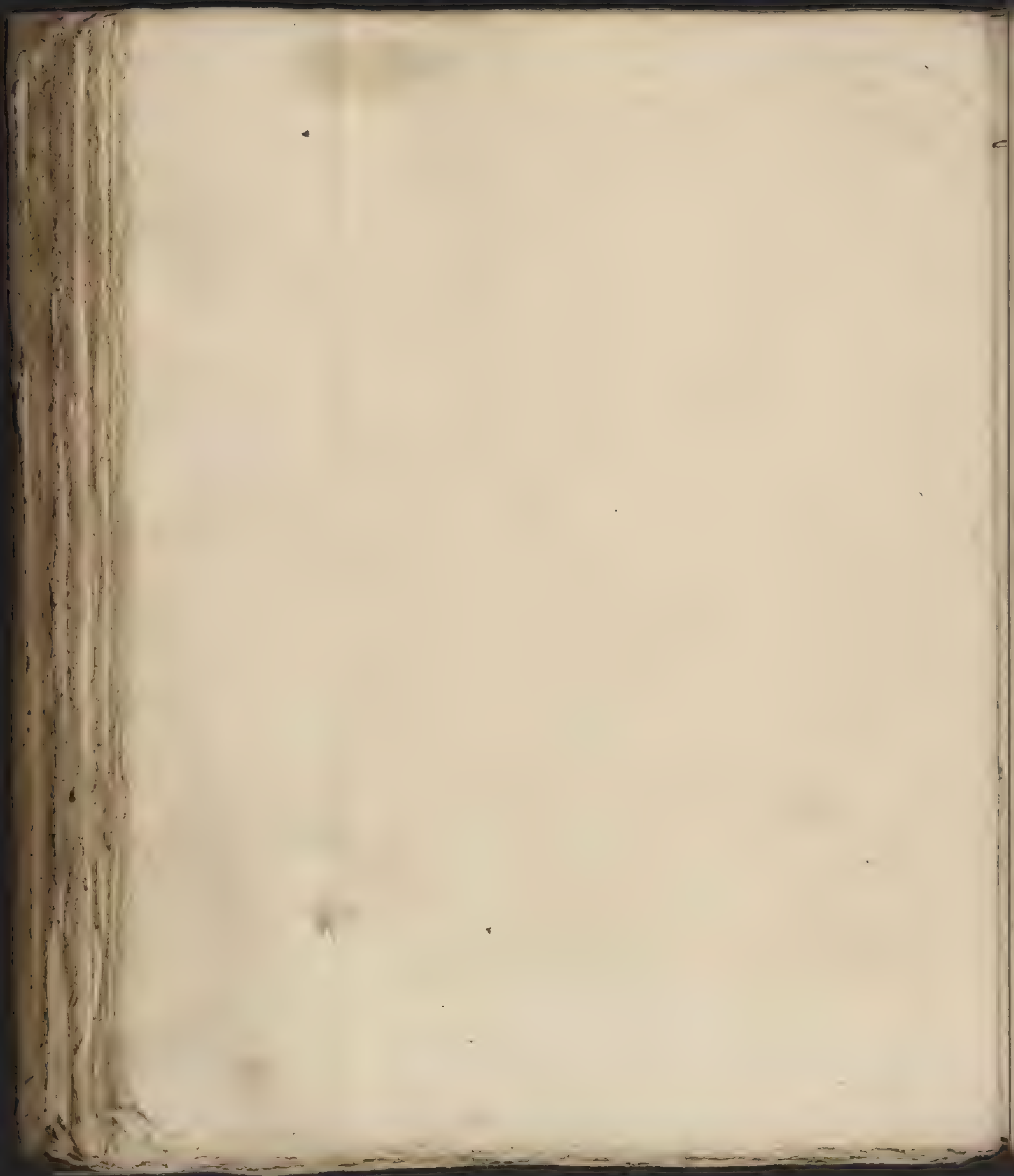

De Motu animalium. Aristoteles.

Quoniam animalia non ut plantae certo loco affixata sunt, ut ex eo nutrimentum suum, sine quo consistere nequeunt, attrahant: sensibus & motu ipsis opus fuit: nec tamen per hanc causam ipsa: vere non potuerunt: verum etiam quia animalia alia ratione se praedant quam homines, alia ratione destituta, ut ceterae bestiae, utraque sensibus quidem indiguerunt, ut nutrimentum ab alijs rebus discernere, & motu vero habuerunt: ut cum alimentum interdum fuerit ab ipsis situm, ut in caveis sibi in commodare possent. Homines vero non ad conservationem solum illi indigent: sed sensibus etiam utantur ad suam observationem & sapientias disciplinas, quae omnino contemplativi & liberi sunt. Motu vero & sensu iam praediti, & praeterea, ut virtutes agere exerce possint. Quapropter ad animalium naturam perficere intelligendum, de sensu & motu animalium prius requiritur.

Quapropter non modo veteres philosophi res animas ut inanimas, quos philosophi distinguerint motu & sensu: ut lib: 1. de anima cap: 2. 19 indicatur: verum etiam philosophi Aristoteles animalia a ceteris rebus animis iudicio & motu se diversa locum discerni lib: 3 de anima cap: 9. T. 40 docet. Cum autem haec considerentur ut ratione causa & principij efficientis, ut ratione materiae & subiecti, in quo consistit, in libris de Anima de ipsa ratione animi tam causa & principij efficientis intelligitur dixerit Aristoteles. In his autem voluminibus, quae parva motus insensibilium, causa

ca' subjecti, quatenus tota sunt opera animi & corporis accurati &
plene pertractat: totum motum hoc book hui' consideram, quatenus
& originem & quoddam corporis lib: 3. de Pro cap: 10. 1. 54
enitit. Non & hactenus de tot' omnium animalium iudicio, &
sensu, docuit, & via pervenit, q' cum sensu conjuncta sunt: deinde
de motu & mutatione animalium etiam agit: & ut ipse in primo li:
jus libri capite indicat, de tot' causa motus, quo via multa loco mo-
ventur in hoc libro docet. Est & institutum istud in hoc libro ha-
den eam causam motus animalium, quo loco dicuntur, n' tam p' animi
q' p' corpus, ut noscatur, quibus instrumentis Animus utatur ad motum
perficiendum, & q' finis sit huius motus. Et a' his præcipue huius
libri partes: prima e' de principior & brevis exordium, quod est
avertum huius libri, & q' in hoc libro n' sit tradendum. Nec
reparat quodam ad misquæntem suam complectitur, q' tamq' prin-
cipia & reliquorum. 3 causas exponit motionum in animalibus,
tam corporis q' voluntariæ, q' q' sit involuntariæ.

(A P V I I)

In hoc primo Capite initio absolutum de principior & exordium
huius libri. Et sumitur in animalibus, si morerentur quoddam inanimatum
& q' sensus esse principium. Tertio extra animalia quoddam esse
q' sensus oritur.

Exordium huius libri duobus perficitur partibus: 1. oritur de
q'libet rebus in hoc libro non sit tradendum: nam de motu animalium
quatenus cum omnium animalium concernit, & quas habeat diffinitio, & q'

sed sunt singulorum animalium affectio minus, ni hoc libro non & con:
sideratur: sed de his & immutabilibus, nempe ni libris de hyssoria
& de nigrescentia, & de groce animalium & agere dunt. Et ita, qd
ni hoc libro tractandum sit, patet, qd nimirum movens de:
radum de tota causa motus animalium, quorumque motu moventur.
nam alia materia moventur volatu, alia natatu, alia gressu,
alia alijs modis, ut respondeo: de qbus oibz ni parit & considerat.
dum: qd tota sui causa, aut materia loco moveri possunt, quorumque
modo locum mutant.

De motu &.

Cum ex prooemio & Exordio huius libri constet, qd sit intentum
& institutum huius libri: qd qd ni eo tractatum, ut hanc tractum
posui. Artes qdam q. principia, ni scda huius libri parte exponit,
q. partim absolute, partim per questiones, & solutiones explicat.
Corumque prima & q. ni scda huius capituli parte exponit, q.
ni animalibus, si moveri debent, requiratur principium quoddam
mobile & gressus. Hoc a. repetitur ex 8 lib: phis: in quo
determinatum & de eternitate motus: it. ne motus eternus,
nec ne, & si sit, quis ille sit motus. Ibi. x. indicatur: q.
alioquin motuum principium vel se ipsum moveret, et plani
sit immobile, & demonstratum, quod nihil alio modo se ipsum
movere possit, q. ut altera eius pars sit immobilis, & altera
moveat sicut, q. cum ipsa moveatur. Idcirco primum mo:
vens principium nro esse immobile. Cuiusmodi ex illa
tra. sumendum & huius repetendum & primum movens primum
esse immobile. Deon. x. hoc universale per se in huius.

ut entem habeamus cognitionem: sed propter mixtum in eis
ut ad res singulas & sensibiles accommodare queamus, quia rursus
entia generalia de se explicatur, ut ad haec singularia applicari
possint. Unde perspicuum est & universale & singillatim verum
esse, quod primum movens principium sit immobile.

Quare per hoc

postquam ente principium est expositum & adjectum, in singu-
laribus etiam ipsum valere: Tertio loco istud id accommodat ad
hoc propositum de animalibus, & inquit: in animalibus manifestum est,
fieri non posse, ut animalia moveantur, si nihil gestat & immo-
bile sit. Semper enim si quae pars & a modo totum autem mo-
veatur, aliud aliqd. quiescere, necesse est.

non de 180.

Tertio quod illud sit in animalibus, quod gestat, explicat: Dicit esse
flexuras seu juncturas membrorum in animalibus, quibus in motu
utantur, tanquam centro: idque declarat. Nam si flexibile & movibile
membrum, unum quidem punctum, & una pars in junctura
gestat ac movetur: alterum autem movetur, ut totum membrum,
in quo est junctura, unum quodammodo fiat & dicitur & dicitur
et potest, ut actu, pro ut vel rectum ut inflexum fuerit.
Nam si inflectitur, actu est duo: potest autem unum. Si enim
ad unum tendit, & tanquam unum fit: si vero extenditur, & diri-
gitur, est quidem actu unum: potest autem duo: potest enim inflecti, & dicitur
fieri. Quare semper in juncturis alterum punctum sit

moventur, alterum a. manet: quoniam junctura, quae una est duo per
fieri. Itaque tunc eadem ratio, ac si quis cogitat de diametro circuli
quod sit d , a , β . & moveatur seu flectatur in centro seu puncto
 A : ita ut pars d , a maneat: pars a , β moveatur, & faciat
lineam a , V : tunc eodem si linea d , a , β sit immobilis
actu erit una linea: potest a , d & a , β si una pars inflectatur,
actu erunt duae lineae, potest una. Est tamen hic aliquod diffini-
tiones: quoniam centrum in diametro est individuum, & non per se mo-
ventur: cum res Mathematicae per se motus sui exportes: id
circo si quis aliquem motum fingere velit: sed tamen de
rationis causa istud centri & diametri exim utriusque per
In juncturis a. partes verum dividuntur, & aliquando
unum efficiunt membrum: aliquando vero duo. Ut potest,
ut actu, ut in membri corporis declaravi per, ubi semper
aliquod principium gessit, si alia pars moveatur. Ut si brachium
moveatur, gessit cubitus, sive gressu brachii. Si a. totum membrum
moveatur, gessit humerus. Item in pedibus, cum moveatur
tibia, gessit genu: cum totum a. coxae moveatur, gessit femur.
In quibus primo apparet: quod membrum aliquod juncturas mem-
brum duo ut actu, vel potest esse quod. Si non sumatur directum
totum membrum a. manu ad humerum, tunc actu est unum
membrum: potest tamen esse duo, et plura. Si vero inflectatur
brachium, tunc actu sunt duo membra: potest a. unum:
quoniam inflexum membrum rursus dirigi per. Et manifestum

Et, quod si totum membrum simul moveatur, sive aliqua pars
pars, unaqueque quod se gestere habere debeat, unde principium
si ejus, quod movetur, & cui imitatur id, quod movetur: ut si
totum pedem moveat, femur & principium, id quod pars nunc
moveri, & quod gestat, ut pars ei imitatur, & moveri possit.
Item si tibia pars pedis movetur, genua gestat, eiq. tibia imitatur,
ut moveri queat. Ex quibus consurgit: verum esse oppositum
principium. Si autem moveri debeat, aliquod immobile
& per se gestens in ipso esse necessarium.

Ad 2^{am} Dilecti

Hoc principium constitutum in tertio capitis parte alius sumitur,
quod nimirum ad actus notam, etiam extrinsecam quoddam ge-
stus. Si immobile requiratur: id quod primum proponitur h. m.
Non solum necesse est, ut in ipso actu sui aliquid gestens si mo-
veatur: sed et ois gestus in actu, nisi etiam extrinsecus aliquid sui,
quod absolute gestat & sit immobile. Ad utilitatem huius principii
Aristoteles indicat: & nigrum digne esse, ut hoc principium dilige-
ter perpendamus, cum ejus contemplatio non tantum in actu
sua locum habeat: sed etiam ad universi notam & mutationem
cognoscendam conducit. Si enim universi motus aliquid operis esse
immobile, multo magis extra actum aliquid immobile requiritur,
cui imitatur, si moveri debeat, & cum moveatur.

Ad 3^{am} Dilecti

Tertio hoc principium confirmat in dictione: si quod n. sensus

re dat, & aial nulli gessenti, & immobili imitatur: non moveri
posse primo pspiciamur & in muribus & Chalcis, si terram effodiant,
& laxam reddant: tunc & consistere in illa terra nequeunt.
Secundo in iis, q. in arena ambulat, q. crebiter gressu n. pnt, sed
semp. cecidit, q. pedibus suis nulli imiti pnt: ita ut in
his nullus sui gressus, nisi terra maneat, & q. erat. Tertio
in avibus & piscibus idem apparet: nam neq. aves volare, neq.
pisces natari queunt, nisi aer & mare seu aqua ipsis sui modis,
& ipsis imitatur: nudi acidi, ut aves mortue in aer n. consistunt,
q. aer non gessit, sed moventur & redi, si p. ipsum moventur.
Item pisces mortui in aqua desidant, & non sustentantur: q. in
aqua redi, eiq. nudi nequeunt. Ex q. b. pspiciamur: nec
esse, ut extra aial, q. moventur aliquid sui immobile, q. plane
diversum sit a toto aiali, & nulla pars aialis, q. moventur:
siq. nullus sui huiusmodi externum & diversum immobile: q.
etiam aial moveri nequeat.

Mac. Supior. de

Quarto, q. in motu aliquid externum immobile requiritur, & ex
eo verum inaitatur: q. Hylas & ponit per questionem, &
nigt: hoc idem confirmari explicatione questionis, qua rogat,
ut navim q. facile impellat, si exterius contr. aut alia ali.
qua re malum ut aliam aliquam navis partem attingat &
impellat. Si v. si ipsa sui navi, & idem hoc conel. facere
navim non su. movere, et si tantas vires habet, quantas py-
thias terrae filius, cujus tunc vastum corpus fuisse fingunt.

noventi iugum spatium occupant: aut tanta vehementia
spiret, quanta Bonas: sed intra navim spiritum ita remittat
sicut pictores pingunt ventres, ex ore quodam exire, & q. flatu
emitti: Ut si h. modo ut sensum, ut magni vi q. ventum
eunq. nixum si navi efficere, nixq. tamen navim spollen
posset, nisi is extrinsecus adveniret.

Utrumque deest.

Hanc questionem dissolvit Artes voc: & nix: fieri nortum si q.
it si navi, ut eam spollat: sed tunc nix esse: primum, ut si
aliqua suavia partem gessens imitat, & navim spollat: ut
navis subito imitatur, quando navim vno spollat: & si
aut har ipsa pars aut totum, cuius ipsa pars e, ad aliq. exte
riorem immobile fixatur: tunc a. is, q. e si navi, navim spol
lere p. Ubi a navim trahit, si qua ipse e, & imitatur navim
n. movet navim p. hanc cum & vno, q. nix e, id gessens &
manere, cui imitatur movens. Si a. imitatur navim q. movet
idem esset motum & gessens. Motum qdem, qdm spollat na
vim, in qua e: gessens a, qdm movens ei imitatur. P. a. exte
riorem e, eamq. trahit, aut trahit eam movet: qdm imitatur
terra: q. nulla pars e ipsius navis. Ex q. oib. clarum e
si aiat movet, aliqd gessens & immobile regatur, cui imitatur
q. nix su aiat, nec aliqua ejus pars, sed oio divisum ab eo
aiate q. movetur.

C A P V T II.

Quia n̄ modo in precedenti capite p̄te dictum ē, n̄ motu n̄vis et
externum aliq̄ immobile regit, cū imitatur id, q̄ n̄vis movet:
verum etiam antea huius principij contemplationem: q̄ n̄vis aliq̄
externum immobile & q̄stens regit ad universi motum & n̄vis:
hunc in cognoscendum conferre monuit Arist. Quia p̄ n̄vis
in celo si movetur, quōq̄ huiusmodi aliqua pars immobili regit,
q̄ extra celum sū. Hac quæstio in hoc 2. cap. primum explicat.
Ad hāc subijungitur de motu ipsius terre: Ad hāc præstantione n̄
moveri possit.

Ad op̄onem de ar.

I. ipsa quæstio p̄ponitur h. m. Cum priore capite dictum sū:
moveri aliq̄ externo imiti debere: Dubitari p̄. Vtrum id, q̄stentem
celum movet, immobile esse, & imiti debeat alicui q̄stenti externo,
q̄ nulla sū cali pars, nec in ipso celo.

Et j̄. 2. ad 2.

Huius quæstionis scda har adfertur ratio: q̄si celum movetur ab ali:
quo corpore, aut illud a se ipso movebitur, aut statim erit immobile:
q̄si moveatur, necesse ē, ut aliq̄ immobile contingat, q̄ nulla pars sū
moveris, & sū moveat. Si v. sū immobile rursus nulla erit pars
ipsius mobilis & cali: q̄m illi recte dicunt: q̄a aspernat, nullum glo:
bi q̄ in orbem fertur, partem q̄stere & manere: aut n̄ movet esse, ut
totus globus maneat & q̄stet, aut non in partes dividatur, & partem:
ut dua pars q̄stet, & altera moveatur: & si non totus globus: sed una
tantum ejus pars, aut etiam plures movebuntur.

Ad 2. ad 2.

Tertio duos errores, & falsas solutiones p̄posita dubitationis Arist.

expont, & negat: quarum prima e. Quod quidam dixerunt, po-
los hunc vim habere, ut super ipsos caelum moveatur, qd qd imitari
Sed hac opinio tribus modis repudiat. 1. n. poli nullam hanc
magnitudinem, sed sunt extrema magnitudinis indivisa:
Ideoq, corpus caeli, q magnitudo e, ipso imitari neq. qd id
est caelum, ut motor caeli imitetur, substantiam esse op: cum &
caelum & motor caeli sint substantia. At poli, q se prima & extrema:
n se substantia, sed accidentia: Quare ipsis nec caelum, nec motor
caeli imitari pot. Tertio id qd duo motus moveatur, non po-
t a duobus motoribus, quorum alter alterum n complectitur, movet.
At caelum uno primo motu movetur. Ergo non pot a duobus mo-
toribus separatis moveri: sed hoc fieret: si motor caeli polis imi-
tentur. Sunt n. duo poli, & utriq motorem caeli imitari neq
esset. Unde duo efficientes motores, unus unus utriq, imitari n
potest. De motu or.

2. Error, & fida fabula opposita qstioni solutio e, q quidam
dixerunt. De necessitate aliquid esse in motu caeli: qd ita se habet
ut ac motum caeli, sicut terra ad centrum & ea q moventur
f ipsam se habet, & etiam dixerunt, id esse terram, cui n sistant
q caelum movet. Unde fabula extitisse videt, de Atlantide,
quem poeta fixerunt pedibus insistere terra, & humeris susti-
nere caelum, & manibus in orbem torquere. Videntur hanc
fabula m dicere voluisse, caelum sustineri dicunt se co.
& axe transivente per terram, & circa polos convergenti, & axem
transire per terram, atq, in terra firmitatem esse. Quia opinio

n̄ propterea ratione carere videtur. Nam quia sentiunt, terram
gestare faciunt, & aliqd. celum sustinere putant, & utrumq. po-
tū contingat, nec duplex motor, aut si nūc tantum potest, aut
in vertice constitutur.

Ad Da. 1^{am}.

Hanc solutionem, & hunc errorem Aristoteles videtur. 5. hac ratione:
q. motor cali, q. h. m. moveret, immutaretur terra, q. nulla ē pars
cali, q. moveretur, & si autem ejus sibi ipsis repugnent. putant
q. axem & id quod movet, ac cui immittitur, motor cali esse ejusdem
ipsius cali. Sed quia hac pars movere d. p. n. nisi alij immutetur,
videtur non esse cali partem statuant. & si sibi ipsis contradi-
cant. Verū est tamen, q. terra nulla sui pars cali: sed
aliquid ab ipso calo natura distinctum.

Ad Da. 2^{am}.

Secundo eam tollit ex quodam principio, q. initio proponit:
nempe aequalē esse debere virtuti & virtutem moventis, ac viri
& virtutem ejus, q. gestit, & cui immittitur movens. Est n.
certa quantitas & multitudo roboris ac potestatis, secundum quam
gestat, & gestit, sicut etiam certa ē quantitas virtutis, secundum q.
moveret id q. movet, & nūc aliqua inter has ē proportio: ut
sint contrarij motus determinatam & certam quantitatem vir-
tutis si agendo sunt: si etiam q. determinatam habuit vir-
ti patiēdo, ita ut aequalis virtus si se agat, & a se pati no-
queat. Si vero alterum excedat alterum, tunc putat se agere.

Quod si se pati. Ex hoc principio Aristoteles ita concludit. Si Atlas
sive alius alius quodcumque movens caeli, & intra ipsum existens
propria movet, quia innititur terra: ut majorem habeat virtutem
in movendo, quam terra in gestando: aut equalis erit
vis gestandi in caelo terra, & movendi caelum in motore. Sed
utrumque est absurdum. Ergo si motore aliquo terra gestatur
inhaerenti caelum non movetur. Assumptio probatur primo. 1. quia
possit esse major virtus in gestante, quam in terra gestante: hoc
modo terra a suo motore, & ex suo loco movebitur. Pro ut
nulla vis impellens in impellendo, pro eo utiam impulsiva
impellitur. Et si terra, quod a majore vi sibi inistente in precludit,
loco cedat necesse est. Sed terra non pro loco recedit, tamen quia est immo-
bilis, tamen quia primum movens caelum, etiam movebitur: quod tamen
immobile esse, lib. 8. phys. & probatur. Ergo terra non habet minorem
virtutem in gestando, quam motor caeli ei inhaerens, in movendo.
Secundo: quod non habeat aequalem virtutem in de probatur: quod semper
quod majus movet, majorem tamen vim in movendo. Sed caelum
longe est majus, quam terra: immo ut fuit libri secundi de celo
est traditum: terra se habet ad caelum, tanquam punctum.
Ergo caelum a majore vi impellitur, quam terra habeat
ad resistendum huius virtuti moventi: & si moveatur ab illo
movente caeli sibi inhaerente, necesse est.

Ex Da.

Ex his, q̄ jam dicta sunt altera existit q̄stio, q̄ in ista hū. 4. Martij
 sui Capitis parte p̄ponitur, & cum p̄cedenti in sequenti
 capite explicatur. Et a q̄stio ista: cum dictum sit, Moto:
 rem celi habere maiorem vim in movendo, quam terra
 habeat in gessendo: Dubitari p̄, & q̄ri: utrum etiam
 in relijs celi & mundi partibz eadem sit ratio, ut minor sit
 eorum virtus, q̄ sit motoris celi: & q̄ etiam ab illo motore
 suo loco moveri queant: sicut terra movetur a medico,
 si vis movendi superat vim gessendi in terra.

Ad hanc q̄stionem duobus modis respondere p̄. I. quod &
 in motore celi, & in vi gessendi in terra sit aequalis p̄portio:
 q̄m utraq̄ sit infinita. Hanc solutionem Arter rejicit: nam
 in magnitudine finita non ē vis infinita. Atq̄ terra magni-
 tudo ē finita. Ergo in terra non ē vis infinita: & si non
 eadem ē virtus in motore celi ratione movendi, & in terra
 ac ceteris etatibz ratione gessendi.

II. quod Caelum moveatur ab aliquo motore t̄hu-
 rente terra, q̄ possit quidem terram ex medico movere:
 nunq̄ tamen eam moveat: q̄a fieri non possit, ut caelum
 & mundus dissolvat. quod tamen fieret, si terra suo loco
 moveretur. Hanc solutionem Arter quoq̄ rejicit & primo
 orat. Iō. aduocari impossibile: seu id q̄ fieri n̄ p̄.
 duobz modis dici: uno q̄dem negative, sicut dicimus, nu-

possibile esse, ut eorum videamus: quia vox apta nata est
ut conspiciatur: altero a privative, sicut dicimus: impos-
sibile esse, ut ea videamus, quae in luce sunt: Et si a privative
non possit videri, quod est in luce: non tamen vis & actus huius
non videntur: sed si quod ipse esset, conspiceret: cum apta
nata sunt, ut videri queant.

Terio. Sparor.

Ea quae dicta jam se Aristoteles accommodat ad partem mundi: Dicitur
Mundum incorruptibilem esse & indissolubilem nris. hoc
negative esse impossibile, ut mundus dissolvatur: & ali-
quis pars suo loco removeatur.

consequens.

Tertio hanc solutionem repudiat: quia scilicet eam Mun-
dus privative sit incorruptibilis, & non nris. Ex ea
consequitur, & possibile est, ut sit aliqua vis major, quae moveat
ipsam terram gerentem, & a qua totus & ceterum mu-
veatur. Cumque sit huiusmodi excellentes motiones,
a se recipi dissolvendi. Idem enim est, sive dicamus, ea quae
fieri possunt, fieri, sive dicamus, fieri posse. Nam si ea locum
dissolvi possunt, nihil impedit, hoc accidere: Et non posito
sequitur impossibile: cum oppositum & contrarium non sit
necessarium. Quare cum ex hac solutione interitus mun-
dus statuatur, ea est vitanda: Non enim si succurri possit, ut
dicatur: Mundum supra non dissolvi, quia & ipse Mundus
propter quod sunt infinita: cum nullum corpus nisi in finem esse

posui. Sed de motu mundi, & infinitate corporum alio
loco disputatur: nempe de illo lib. 8. phys. & 1. de cae-
lo. De hoc v. lib. 3. phys. & item lib. 1. de caelo.

C A P I T U L U M III.

Hoc Capite absoluitur altera huius libri pars: &
primae questionis superiore Capite opposita, repetitur, &
explicatur: Et de motu inanimatum agitur: An in isto quoque
immobile aliquid internum & externum requiratur. Tertio de cae-
teris motibus, ut alteratione, accretione & diminutione ge-
neratione, & interitu quæritur: utrum in his quoque hanc
inmobilitatem desiderentur: ubi etiam de Animi motu quæstio
mouetur: & ista quæstio in alium locum remittitur.

Ad 1. q. 1.

In ista quæstione, quæ supra fuit, magis speciatim opposita, contra:
tum repetitur ab Aristotele, & inquit. Quæritur ac dubitatur pro. Utrum
semper immobile, & quiescat aliquid, seu necessarium: & extra
seu mobile: & nulla mobili pars. An vero semper aliquid,
immobile externum in atomis esse debeat: & si R. in
quantibus, ac in his, quæ se, sive ex se moventur hoc esse neces-
sarium: amplius queritur: utrum in toto universo huius-
modi etiam immobile seu primum: an vero idem in
seu, intra universum principium esse motus, ut totus unus:
Id, tanquam aiat Peripateticus. Hoc fieri non posse Ho-
mery lib. 8. Itaque significare voluit: ubi de aëria
Ioris catena agit, quæ omnia continet, & nihil aliud ferre

gescuti, ut supra e dicitur.

Nihil dicitur.

De p. 1. 1. 2.

Postquam in prima hujus Capituli parte actum est de oct. 5. Manij. Av. 86.
quaestionibus, q. hactenus se opposuerat, atq. explicatum, qd. ad singu-
las rationes su. ea a principio pertinet ad res actas. Nunc
in ista hujus Cap. pte nova qstio proponitur rebus actis. De homi-
n. motu utrum qd. sit: utrum in ip. vob. si moventur, requiratur
aliquid manens & q. sit, & aliquid, q. moventur. Nec tñ, an in ip. si
hujusmodi aliquid esse debeat: sed an externum et immobile debeat,
exi. debeat: sed an externum etiam immobile debeat, an
immutabile. Ad hanc qstionem R. Ar. tes, q. fieri non possit, ut
in rebus inanimatis, veluti igne & terra hujusmodi aliquid sit, et in-
terminum, et externum immobile: sed a q. hanc formam moventur, in:
tendunt tale aliquid requiri: ut si quidam q. deignat, aut et q. deignat:
in eo requiritur externum immobile, uti insit, & in terminum
ut, cui membra, quo jacet, immutatur. Eademq. e ratio

i qd ex libe ignem eliciat qd inuicem ferit: nam & tunc cum
alium nullo modo, & membrum alteri inhaerere oportet. In ipsis a-
liis nullo modo non se nullo. Si quidem vis nullo ab alio in-
venitur, & principium hominis motus se ea, qd se ipsa mouent
Ex qbus apparet, qd in aere. tunc nullo se, ut & in aere
habeant qd se nullo, & externum cui inuicem nullo: nullo a. al-
lii supremum & primum mouens: qd nullo reliqua nullo
ius loci non e, & spiritare. Sed de eo primum nullo nullo
lib: & phys: & lib: & metaph. agitur. Hoc in loco mani-
festum e, qd nullo aere, si totum locum, ut tota, ut ex parte mouet
aliquid immobile debeant habere, ius inuicem nullo: qd ut in aere,
ut externum su. Sed nullo partem a. Si inuicem moueri si nullo
runt & expirant: ut nullo nullo hic motus brevis & tunc partem qd
videtur: nullo tunc nullo siue magnam pondus siue exiguum
moueat: modo eadem ratio iste motus fiat. Si. & videmus
in expirantibus & tussientibus si siccitas extrahitur, aut dilata
q, ut nullo immobile, nempe nullo inhaerent. Item, si nullo
runtibus & expirantibus, qd nullo sunt motus locali, ut nullo
su, siue aere siue totum, siue siue partem loco mo-
uantur: qd aliquid immobile desiderat.

De sepor

Cum ea, qd iam dicta se ad motum localem aere nullo
neant: se nullo nullo loco moueant: verum ut alterentur

et crescant, & diminuantur, generentur & intereant: qui sunt, utrum
in his motibus & mutationibus in seipso aliquid manens & immobile
constitueretur, cui imitatur id, quod movetur, praesertim cum ab in-
terno principio alterationes & accretiones consueverunt. Hanc quoque
est 3 huius Cap: pte primum ponitur: & in singulis mutationibus
exploratur: Cap: 7. De Crescentibus.

De viis quae ad Cerebrum & Intestina attinent. R. Artes, quae generantur
in ventris non sunt primae motus: sed a priore consensu
motu, ex se: quod fit per locum, quod tunc in unum verum, tunc in multa
locorum & diversis motibus: & acribus, si sit effectum.
Quod si non prius de genere & materia. qui sunt, an in eis sit
aliquid immobile, quod de motu locali id quidem fuerit
esse videtur.

De Alteratione & accretione. R. Si quia sit accretio
& alteratio, quia aliquid se ipsum accretione & altere movet:
tunc non est, ut aliquid sit externum quiescens, cui alterans
& accrescens resistat: item internum, quod possit accrescere, &
alterari, immobile & verum. Sin ab externo & alio huius-
modi fiat accretio & alteratio, illud immobile non est verum,
quatenus ista accrescunt & alterantur. Cum a. prima ac-
cretio & alteratio fiat ab alio & per alia, ista non esse verum,
sed tunc in eis, quae accretionem & alterationem efficiunt, ut qui
externum & internum quiescens, quatenus loco moventur:
& huius motus per locum prior est accretione & altere. v. id.
Si autem de accrescere, nec est, ut cibum sumat, non potest a se ipsis cibum
quomodocumque, nisi parte aliquam foris cibum accipiat: ut in brachis

ore, & in hoib. manib. Vbi nūm ē, ut aīa aliaū extēro
mobili resistat: & ea pars, quā cibum accipiunt sup. partē inā-
bili inhaereat: similiter fit in aīa nondum perfectō, sed adhuc
Embriōne si accrescit in utero materno, ubi aliaū in mobili
haereat, nec ē, ut per umbilicū cibum possit attrahere.
Eademq. ē rō in alio, ut semper id, q. alternatim sit in mobili
& aliaū in mobili inhaereat.

De q. de
11. De g. de & interitu R: qm his non sit nūm extēro
& internū immobile, qm nihil se ipsum perimit aut generat p.
sed nec ē, ut prius sit movens & generans, quā in mobili &
generatum. Nihil a. p. se ipso prius esse. Quatenus q. g. ma-
lo movetur, ea q. ante se sit, in ipso requiruntur: nempe
extēram, & internā immobile.

De q. de
Cum ha. mutationes et motus in aīa obfisciantur ab Ato, & o-
etiam q. p. utram moveatur nec ne, & an huiusmodi aliq.
immobile deservit. Ad hanc q. sionem R. Arist. & similes p. d.
huius libri p. d. cōcludit. & dicit: utrum unū moveatur nec
& si moveatur, quatenus moveatur: nempe p. accidens, p. p. d.
definitum in lib. de Ato, & p. p. d. huius n. esse repetendam: si u-
de ro quōq. p. d. p. d. q. d. aīa in aīa, q. semper ab alio movetur
moveatur, & determinatum ē in prima p. d. l. v. lib. 8 p. d.
q. liber ad primam p. d. huius de nā p. d. p. d. ubi
dictum ē de primo mobili, q. semper movetur, quō pacto movetur
& quōd primū movens ipsum moveat.

CA P U L U M .

Cum rationis in re huius libri tractu videretur inter
tractatu questionis, et quod hoc principium, vel notandum lo-
cutionem a ratione explicandam utrum sit utile de ratione
rationis: quod dicitur per se loco notandi non possunt, nisi
externo alicui loco et immobili immutabili, vel ab
interio sit immutabile ut terra, vel alicuius quod movetur, per im-
mobilia, ut aer, aqua, et ignis. Hinc in tractu
habetur alicuius loco interio sit de principio et causa
eius motus agit, quod impellit membra alicuius, quod ita
a ratione quod movetur immutabili immutatur, ut alicui loco mo-
veatur. Hinc in motu vel inter voluntatem huius in
loco alicuius, hinc in partibus, vel involuntariis quod movetur
rationis, et utroque causis localibus. Hoc alicuius
habetur alicuius immutabili immutatur, et alicuius motu
alicuius agit in genere: et per rationem officium
a ratione inquit. Tunc quod dicitur quod dicitur alicuius
a ratione alicuius alicuius colligitur.

Notandum dicitur propositio est huiusmodi. Omnis
et considerandum hinc, quod alicuius movetur corpus, et quod sit
principium. quod causa motus alicuius, quod loco mo-
veatur. et quod alicuius et non motu alicuius, quod
in ipso movetur, et non de ratione, ab alio et pro:
ter copulationem movetur. Videmus et alicuius non
tantum movetur inanimatum quod movetur alicuius lapidis
animatum, et ad alia alicuius movetur: ut homo movetur per
spellens, et per rationem movetur aut habet, aut alio alicuius
movetur in animatum movetur. Si autem et quod hinc movetur, hinc
alicuius alicuius movetur, aut alio alicuius movetur et in:
tu movetur movetur.

Ad id quod dicitur per rationem quod alicuius hinc
movetur agit in genere: et quod istum motum et per
rationem alicuius movetur. Tunc alicuius movetur

Quod movetur alicuius causa, idque per se habet. Quod movetur
 motu, habet extremum & terminum, id est finem
 per se, quod est finis & terminus. Atque omnis motus
 habet extremum & terminum. Quod est omnis motus
 motus finis alicuius gratia: & ita causa finalis motus
 est, ut aliquid ista motu consequatur. Quod est con-
 sequens, quod est terminus in intentionem motus habet
 alicuius gratia. Quod per finem laborat, ut ignis movetur
 in sublimem finem & terminum, quod est alicuius
 gratia, namque ut sit in suo loco, in quo consistere
 & consistit. De ista aqua est causa efficiens motus in
 alicuius, quod est alicuius est terminus: & quod per se
 animi voluntas & virtus, quod namque istud movetur
 & movetur, ut videtur, quod alicuius movetur, id est
 voluntas seu cogitatio, & sensus &phantasia, ima-
 ginatio, & appetitus alicuius habet debet & virtus
 & virtus, & voluntas. Cum autem ista multa sunt,
 alicuius in alicuius non comprehenditur, ut alicuius
 alicuius alicuius & alicuius movetur, namque ut videtur
 movetur, & appetitus appetitus. Namquephantasia, imaginatio
 alicuius & sensus alicuius locum vel partem alicuius movetur
 alicuius via in alicuius ad alicuius movetur, ut lib. 3. de anima
 cap. 3. T. 153. & alicuius est indicatum. Voluntas alicuius
 & alicuius est partem alicuius appetitus: ut alicuius
 alicuius est causa efficiens alicuius in alicuius, namque
 & appetitus: namque alicuius appetitus alicuius, quod
 est alicuius & appetitus: namque alicuius appetitus in
 quod est consultationem alicuius. Non est autem alicuius
 movetur quod est consultationem alicuius, ut est alicuius
 alicuius consultationem alicuius, id est id quod finis est terminus ap-
 petitus. Cum autem alicuius & movetur duplici sunt
 alicuius alicuius movetur, nihil patitur nec movetur:
 alicuius alicuius movetur, & patitur alicuius

[illegible]

raditui quoniam ut loquitur aliqui rationem naturalem dicitur
quodammodo huiusmodi rationem naturalem et naturam per se non
est rationem et aliam et ad rationem. Affirmamus autem rationem
ipsam naturam et positum inter se et rationem non
interdum operari. Sed per se non non per naturam, quoniam
interdum rationem non possunt consistere. Sed per se non
distinguitur naturam et rationem. Naturam autem ut a
rationem per se aliam aliquam et rationem naturam.

¶ De illis et. Sedem Topologia et Constitutionem est
tristitia in naturam naturam et rationem: sed in aliquod
naturam, et rationem naturam et non naturam, quoniam et
naturam. Sed aliquid quod naturam et rationem naturam, cuius
modi est appetitus, et id quod ab appetitu naturam.
Hec autem naturam et rationem, et naturam naturam. Tercio aliquid
naturam, quod non naturam naturam, cuiusmodi est
naturam et rationem in naturam.

¶ De illis et. Tercium Topologia et Constitutionem
et rationem. manifestum est. et in naturam et rationem
naturam et naturam locum et rationem. Naturam naturam in
naturam. Naturam et rationem naturam ab appetitu naturam
naturam naturam aliquid aliquid et rationem naturam naturam
naturam et rationem, ut naturam et rationem naturam
naturam, et rationem naturam. Sed naturam naturam naturam
naturam et rationem naturam naturam naturam naturam.
Naturam naturam ab appetitu naturam naturam naturam, ut
naturam naturam aliquid appetitum et rationem.

¶ A P P E N D I X

¶ De illis et. Breve capite brevis notione in
libro et rationem in hoc. Hoc capite id principium
naturam, et rationem naturam ostendit. 1. Naturam et rationem
naturam et rationem naturam naturam, et rationem naturam
naturam, impellat, ut locum naturam. 2. Naturam et rationem
naturam et rationem, et rationem naturam.

[illegible][illegible]

tionem ad actionem, nisi quod tribuitur ei per suam con-
stitutionem.

Doctrina prima. Non supra modum est ratio con-
cludendi actionem, et interdum dicitur, quod si ratio est
conficiens, antequam ad conclusionem perveniat, et non
est actio: ut si quod plerumque in apertis. prout
omni, id mihi est officium. Sed legum autem
omni, hoc legum autem est mihi faciendum. Et
ita est rationem. Legum autem est mihi faciendum.
Domus est legum autem. Et domus est mihi faciendum.
Itaque domus facit, ubi sit faciendum esse totum
et similiter si quod concludit legum autem in di. et
vultis est legum autem. Ergo ratio in ratione de quo
ratio, id mihi est faciendum. Post in ratione
vultis est mihi faciendum. Et ubi haec conclusio con-
stat, statim per actionem quod est ratio concludens
est. Si haec actionem non statim videtur
est, et interdum placet ut ratio concludens, rationem
et rationem. Primum: ut si de domo ratio
est, interdum prius videtur de domo et ratio, et
alio aliquo. Et de his primum legum autem
Postea quoniam videtur rationem de ratione. Quoniam
rationem autem est, quod ratio concludens est rationem
actionem est de ratione actionem.

Doctrina prima. Notandum tamen haec ratio quod
ratio rationem rationem actionem non. Tamen
in actionem actionem, quod ratio concludens
est. Tamen ratio concludens. Et ratio concludens. Et ratio
interdum bonum est, quod concludit ratio: quod rationem
fieri in actionem non. Tamen ratio concludens. Et ratio
concludens, non rationem ratio concludens, et ratio
ratio concludens, et ratio concludens, et ratio concludens.
Et ratio concludens, et ratio concludens, et ratio concludens.
Et ratio concludens, et ratio concludens, et ratio concludens.
Et ratio concludens, et ratio concludens, et ratio concludens.

in intelligit vel non est communis vel non est unum
Sed est ob id, i. minus velis, apte
non imp. utramque formam volens, sed in ea committit, in
se plus deinde, ut sit in intentione. Interrogat. si sit ob
ut aliquid sit minus ista omittit. Si n. et si quis
interdum etiam potest omittit, nam in considerat:
ut, si talis res non esset, ut ambulet, non con-
stat, utrum ista sit homo, et talis ambulet:
namque est in alijs ratio.

Ad 2. q. 100. Tercio adhibendum est, interdum
in rationibus non esse apta, quando conclusio
tantum, q. ex activa tota cor. cor. per se per se
et, si q. talis aliquid potest, q. non vel per se vel
per se, ut in eo, vel minus in intelligitur. Unde:
finitis: ubi talis agitur, q. appetitur. Per n.
interrogat vel cognitionis et rationationis et app-
etis actio: ut si in peditas et al. non bibendum, et au-
get, vel in ego, vel minus et al. hoc ut voluntatum, et
finitis: ut q. am. huius per conclusionem ex causis per
conclusionem: assumitur et per se rationando conclusio, q. n.
in actum talis est.

Secundo ubi est. Tercio notandum est, ex his
manifestum est, q. actus in intellectu ad motum et
actionem et appetitum. Ex n. et per se in
motus et actionis et appetitus: huius et app-
etis et aliter et per se, ut, si q. aliquid in
conclusionem, et appetit: vel per se, ut in
ut si q. aliquid est, in appetit: huius et appetit vel
per se, et in intelligitur, ut si q. conclusionem in:
taliter, et ex patet: q. n. appetit ut appetit. Illa
vel per se, ut in intellectu, vel per se, vel per appetitum, vel per
voluntatem et appetitum et appetitum.

Tunc ubi dicitur. Unde, huius et motus et actionis
in actus activa appetitum: alia n. actus non manifestis

[illegible]

his imaginis. ut aqua in? res? dicitur, aut alia, per
strumina in? res? dicitur, aut alia, per
commodat. per? igitur in his opatib. dicitur in? dicitur
ructa, dicitur per? in? dicitur, ac per? in? dicitur
ib. i? res? in? dicitur: ita quod in? dicitur. alia per?
alios in? dicitur. — **Secunda** similitudo fuit
in? dicitur, in? dicitur, in? dicitur. alia per?
alia magna, dicitur per? dicitur, ita in? dicitur
res? in? dicitur, dicitur ipse totus in? dicitur
aut: fuit in? dicitur in? dicitur, ita per?
q? dicitur totus dicitur in? dicitur, in? dicitur
quodammodo quodammodo, dicitur magna in? dicitur, in? dicitur
dicitur in? dicitur in? dicitur. per? in? dicitur
his totus alio atq? alio modo in? dicitur, dicitur totus
dicitur in? dicitur in? dicitur fuit quodammodo: ita quod
dicitur totus dicitur in? dicitur in? dicitur dicitur, dicitur
dicitur alio atq? alio modo fuit. — **Tertia**, in? dicitur
dicitur in? dicitur in? dicitur, q? dicitur in? dicitur
alia per? dicitur in? dicitur, ut ap? dicitur in? dicitur
dicitur, q? dicitur, q? dicitur per? dicitur, q? dicitur alia
in? dicitur. — **Quarta** igitur in? dicitur in? dicitur
dicitur, q? dicitur per? dicitur q? dicitur in? dicitur, dicitur
et? dicitur in? dicitur: ita quod dicitur in? dicitur
dicitur dicitur in? dicitur. Habent dicitur in? dicitur
dicitur in? dicitur in? dicitur, dicitur dicitur: dicitur
q? dicitur in? dicitur dicitur dicitur in? dicitur: dicitur
dicitur dicitur in? dicitur, q? dicitur dicitur dicitur
dicitur in? dicitur. — **Quinta** igitur in? dicitur in? dicitur
q? in? dicitur q? dicitur in? dicitur dicitur in? dicitur
et? dicitur dicitur, et? dicitur dicitur dicitur
totus, q? in? dicitur in? dicitur dicitur dicitur, in? dicitur
dicitur in? dicitur in? dicitur: dicitur in? dicitur in?
dicitur, dicitur in? dicitur totus in? dicitur in?

[illegible]

Non enim possumus aliquid esse mutari a seipso, sed magis per
natura. Et totum corpus diffinitum est. Et istas rationes
rationem aliam non habent. Et in alijs et rebus
q. in eundem ratione mutatio facta in eundem & in istis
et istas non potest officiali, ut in eundem digne mo-
mento mutatio clarij, magna sit et facta & mutatio bo-
na. Nam clarij a permutatore permutantur, non
mutantur. Quod igitur in eis sit et in istis, id est
in tali locum habet, ut calorem vel frigorem vel aliam
aliam a ratione daret, et magis mutata, reliquias posset
efficeret. Et per istas & in tota tamq. primitiva illi-
tate mut, et ista, et permuta, et tamq. in parte in omni lo-
cutione tamq. locutionis officiali, ut vel rationem
vel rationem, et rationem, vel rationem, vel alio aliquid
et his et contrariis modo officiali.

C A P U T VI.

nam in hunc modum capite et mensa efficiente
motus in animalibus est finis sui, cum non semper
aut movetur, & quid motus noster: in hunc
modum ut Compositionis & Abstractionis aliquid est
habitu: hoc autem de cetero magis manifestum

tractat totas, & hinc inde de primis principis
et de minimis instrumentum movens in ratione
generali. Sunt autem duo huiusmodi rationes
primaeque de principis motus, quod anima in se
sit tantummodo lineis & hinc inde & quod ad hoc in corpore
animae officium. A loca in instrumentum movens
qualiter se habent, quodam ex istis huiusmodi rationibus
capitulum.

Ad id ubi est. Primus ratio de finis, et motus
rationem ponit totas, quod nimirum hoc instrumentum
a motus, quod quoniam anima movetur, et in se
est, id quod instrumentum & quod finis. h. & quod movetur
rationem, et vel aliquid quod quoniam & quod finis, vel
finis & hinc inde. Et si ad officium indi-
cat, namque rationes intelligentia & facta rationem
quod non rationem & hinc inde & hinc inde. Si
locus intelligunt, & rationem anima in corpore, et
ad appetitum vel finem, hinc movetur.
Tunc quod hinc in corpore officium in ratione,
namque rationem vel finem.

Ad id ubi ratio. Quod est rationem & hinc inde
rationem, hinc rationem. Quod hinc sunt rationem
rationem, et rationem rationem. Quod hinc rationem & rationem
rationem rationem.

Et omnia rationem est rationem, et omnia
rationem est rationem, et hinc rationem
rationem est rationem, et hinc rationem
rationem est rationem, et hinc rationem.

Ad id ubi rationem & hinc rationem, et hinc

in locum

Hec fugienda & exequenda sunt calor & frigus.
 Major confirmatur inductione & experientia. Nam
 ad affectiones, ut se fedu & metus ceteraq; cor-
 poris voluptates & affectiones molestae & iucundae,
 ut se cum calore et cum frigore coniunctae, si
 sunt in parte, si re p totum corpus: nam si q; vehe-
 nenter latatur, tunc calor per totum corpus diffundit:
 & si vehementer metuit, frigus totum corpus permeat.
 Si vero verum datur in parte calor quidam & maior
 unde rubedo existit: ut etiam, si frigus: frigus &
 pallor in eadem & parte.
 sursum de.

Quia non semper praesentia objecta efficiunt calorem &
 frigus: sed nonnunquam et absentia haec faciunt: quibus
 res causae sunt, sicut quod tractat: & ingit id fieri, quod simul:
 lachra & imagines rerum iucundarum & molestarum in
 memoria, quod rerum & praeteritarum & spes quod est futuri:
 varium, reliquum & quod imagines inter se magis,
 interdum minus causa se caloris & frigoris. Neque
 ab his calor & frigus efficiuntur, quod res ipsae essent
 sentes, cum rerum inveniuntur naturam, & res sunt af-
 ficere intelligentiam in spe: & imaginationem in
 memoria.
 esse & non esse.

Hic qui per se primo: Cum non semper et calore et
 frigore partes corporis afficiantur: sed interdum ca-
 lore, interdum frigore. Ad hanc questionem Respondeo:
 partes & membra interiora animalium, quod se circa principia,

ut nervi & musculi: ita fabricata esse a natura, ut fa-
cile mutari queant: & ex mollibus dura, & rursus ex
dura mollia. Item ex concretis humida: & ex humi-
dis concreta fieri queant. Hanc enim naturam esse
nervorum ut alias contrahi, alias remitti, & calore
ac frigore affici possint, manifestum. Si enim sunt ver-
uosam aliquam partem ex aëre: ut ex bove: tunc videtur, eam
frigida contractam & duriorum esse, nec facile dilatare
posse. Si aëre coquatur & calefiat, molliorem esse, facileque
latari posse, demonstrat: quod idem fit in aëre corpori: ubi
partes alias sunt frigida, alias calida: & h. m. nervi
afficiuntur. Sed h. in loco nonnulli reprehendunt Aristotelem
quod male calori & frigori ascribat habitum non brevis
sed motum: & propterea hoc male fieri putant: quod Aristoteles di-
cit: Nervos esse circa principium aëris, h. e. in cor-
de; & ideo posse statim a calore & frigore affici.
Obstat autem, quod saepius jam diximus, falsam quidem esse
Aristelis opinionem de principio & origine nervorum,
quod ex corde propagari existimat, cum manifestum sit, re-
bro orientari: non tamen idcirco sequi, cum naturam
nervorum non intellexerit: nec reprehendi posse quod
vos in motu aërialium calore & frigore affici, & contrahi
atque remitti docet: Etenim musculi etiam afficiuntur
motu aërialium: tamen per vos transmittuntur nervi, qui
necesse est et contrahuntur, et remittuntur, si pars
aliqua aëris moventur: quod sensibus est clarius, quam ut illa

ratione confirmari debeat. Quod rejecta falsa the-
oria de Origine nervorum, reliqua via per veram, & in-
ter se consentiunt, quod hoc in loco de nervorum natura &
Officio tractatur.

¶ *De Jure da*
Sic quoque fit: Cur calor & frigus tam cito afficiant ner-
vos, & partes corporis, ut aial moveri possent. Hujus rei
causam inquit Aristoteles esse, quod quidam sunt agentia: quidam
patientia: & possunt in se vicissim agere, & in se pati:
& cum primum ista simul se, ac sese contingunt: tam-
id, quod vim agentis habet, agit: & quod vim patientis patitur.
Idcirco, si his etiam accideret, ut cum primum aial cognosceret.
si deambulandum esset, statim ambularet: nisi quod aliud
impediret. Quare affectiones partes instrumentales
motus in aial. aptas reddunt ad movendum. Aspec-
titus & movet affectiones. Appetitus & aial. & aial. & aial.
& imaginatio: hanc aial. afficitur et ab intelligentia
et a sensu: & quoniam hanc via vim agentis utq. patientis
inter se habent: & nam simul sunt, statim agunt & patiuntur.
Idcirco statim aial moveri fit. Et quibus primum
est: quoniam sunt ea efficientes in motu aial. pri-
mo s. sensus, et intelligentia: de imaginatio:
tertio appetitus. quarto affectiones: postremo ipsa
membra affecta. & hanc aial. via perveniunt motum in aial.
lib.

¶ *De Jure*
Enumeratis enim efficientibus nupta aial. & iudicato
ordine, quod sese altera. erga alteram tu: qui fit

An n̄ prima ut su cā movent in aīatibz. sicut in
alijs reby: & si ē, ubi illa consistat: & sedem suam ha-
beat in aīati. Ad hanc q̄stionem Seneca respondet
Aītes, & initio in 2da hujus Capitis parte. De Organis
& Instrumentis motus aīatum agit, cum dubitari
nequēat: nī ipsis etiam esse vim moventem aīat.
Primum ē. nīq̄t: nātm̄ ē Librum, q̄ alij pri-
mū movent aīat: & certū etiam ē, q̄ necesse sit,
ut nī aliquo sit principio & parte corporis: q̄ primi p̄
rationem tu. H. de.

Itē q̄ membra & partes principij rationem habent,
explorat: & ex superioribus repetit: q̄ nī junctura &
flexura membrorum: h. e. q̄ membra q̄ flexi
sunt, sit principium & finis. Utuntur n. aīati in
motu sui flexuri aliquando: ut mus, aliquando in
duobz: Cum n. uterq̄ aīat: alterum fixum,
sive altera pars extrema quiescit, altera movetur.
Si q̄dem ut supra dictū ē, ut quod movetur: op̄
aliam q̄stionem nī habere, & initio: id q̄ vultus
epo declaratur: ut si brachium movetur, tūc brach-
ium innititur junctura nī gybbem fixa cubito: &
id q̄dem extensorum ē immobile: ita ut ut reliqua
pars innitatur: & p̄p̄a junctura cubiti sit esse acti-
vā pars: & p̄p̄a dda. Item sit esse p̄p̄a aīa
pati, & actū dda. Ex q̄b. manifestū ē: Organis
& Instrumentis motus aīatum ita se habere, ut primi
prīmū & finem in se habeant, & aliq̄ nī ipsis q̄sant:

aliud a. aliqd movens: & hoc tam esse primum: ut
si brachium esset aut: & moveri deberet, aliq. habere
ret in se principium quiescens & immobile: ut si nihil
esset aliud: tamen id esset aut movens, cui inquit:
relinquit corpus aialis, q. movetur.

C. H. P. V. T. VII.
Cum in fine precedentis Capitis dictum est: primum
aliq. movens in aialium motu constitutum esse: idq.
in aliquo principio sedem suam habere: & in primis
motus ita natura esse comparata, ut principium & finis
in se habeant: nunc in hoc Capite primo inquit Aristoteles:
autum primum movens sit in aliqua extremitate in:
struendum moventi: & cum ostendit, in tali
extremitate non esse primum movens: in medio via:
lis sedem suam habere, docet. Tertio hoc primum
movens immobile esse debere, demonstrat.

Eodem Index

Primum Aristoteles ait: primum movens aial. & autum
in nulla extremitate necesse: neq. in extremo partis motus:
nec in alia aliqua extremitate, q. alterius sui princi:
pium. Idq. declarat similitudine: Sicut n. se h. manq.
ad rem aliq. motam, quam movet, ut baculum: ita
quoq. se h. primum movens ad manum, q. movetur:
se & in neutro extremorum baculi & vis movens:
neq. in eo, q. tangit manum, neq. in altero extremo.
Ergo nec vis movens, & primum movens & in al:
qua extremitate manut: aut alterius partis.
Minor declaratur, & confirmatur h. m. Sicut bacul.

se te ad manum: ita manus se te ad cubitum: ut si
aut baculus principium te & finem ratione manus: ita
quoque manus principium & finem te ratione cubiti.
Et sicut baculus movetur a virtute movente manum:
ita quoque manus movetur a virtute lacerti: & lacertus
movetur a virtute movente cubitum. Sed manifestum
est: quod vis movens baculum, & lignum non est in ali-
qua extremitate baculi, nec in junctura baculi &
manus: sed in manu. Ergo nec virtus movens
manum est in aliqua extremitate manus: nec in di-
gna superiore junctura.

Adversus haec quae dicta se obijci possent: Diversum esse
rationem in partibus corporis, & in rebus inanimatis: quod
partibus corporis moventur. Nam partes corporis sunt
agnatae sunt, & cohaerent: vis autem inanimata non fragna-
ta, sed removeri potest: ita manus est agnata corpori
& lacerto: sed baculus non est agnatus manui.
Ad hanc objectionem Respondetur: nihil referre, si re-
spondeat agnata, sive non sit. Et si autem baculus est pars, quae
auferri potest a manu, & manus non potest auferri a cor-
po & lacerto: tamen utrumque est coniunctum in natura:
ita ut manus quae movetur sit continua cum corpore &
lacerto: baculus autem sit contiguus cum manu, a qua
movetur. Cum ergo in nulla extremitate baculi
vis movens, manifestum est: quod eadem ratione vis mo-
vens manum non est in aliquo principio alterius

partis, ad quam manus terminatur. Si quod non manu non
tantum balutur moveat: sed praeterea balulo moveat
lapidem, tunc prima vis movens non erit in extremitate
baluli, quo lapis moveatur: sed erit in ultimore prin-
cipio, nempe manu. Sicut etiam in partibus & in prin-
cipio acidi corporis: ut semper quodam altera pars
alteram possit movere: ut corpus manus, lacertus
carpum, lacertum cubitum sed brachium: humerus
totum istud continuum membrum inferius, quod constat
ex manu & carpo & lacerto, & cubito seu brachio.

Quoniam igitur primum movens non est in extremitate carpi:
si moveatur manus: sed est in superiore principio: ita
quoque acidi in alijs partibus, ut prima vis movens
in nulla sit extremitate: sed in aliquo aliquo principio
nisi.

Quoniam igitur primum movens non est in extremitate carpi:
Quoniam ex jam dictis constat primum movens in nullo
singulati instrumento motus misse, ut in aliqua ejus
extremitate, quod est alterius principium. Constat: sicut
carpus est extremitas lacerti, & principium manus:
Ergo per: ubi igitur primum movens in corpore acidi
constat: & quodnam illud sit principium motus
in acido: in quo primo movens sedens suam tu.
Ad hanc questionem Aristoteles in prima hujus capituli per-
re, & ostendit: primum movens sedens suam habere
in medio acidi, & in corde. Hoc a. confirmatur
duabus rationibus: quarum prima est. Quia igitur
principium & extremum, in eo constat principium movens.

Atq[ue] medium e[st] principiu[m]: & extraneu[m] dextr[um]
atq[ue] sinistri, superioris & inferioris. Ergo in medio
constitit principiu[m] & causa moventis. Major con-
firmatur ex eo: q[uod] non semper, si dextra pars movetur
sinistra quiescit, et contra: sed utraq[ue] pars contrariis
motibus moveri potest. Ut alius dextram manum
horrigere: & sinistram ad dorsum reflectere potest.
& contra: ubi contrarij sunt motus horum membru-
rum: q[uod] tamen ab eodem movente proficiscuntur.
Item in superioribus & inferioribus partibus eadem
e[st] ratio: ut sicut q[uod] si caput convertitur & spinam
inclinare, & motus videtur contrarij, & tamen ab eo-
dem principio oriuntur: & hoc fit in omnibus animalibus
q[uod] caput & spinam habent.

Alia ratio e[st]. Ubi e[st] principiu[m] appetitus in ani-
malibus, ibi e[st] sedes virtutis moventis. Atq[ue] in medio
animalis e[st] principiu[m] appetitus. Ergo in medio animalis
e[st] sedes virtutis moventis. Major confirmatur ex pra-
ecedentibus: ubi dictum e[st], sine alteratione, quia par-
tes corporis mutantur & alterantur, ut extensio & co-
ntractio queant, animalia non moveri & appetitum
hanc alterationem sequi. Unde scilicet ubi e[st]
principiu[m] appetitus, ibi etiam e[st] principiu[m]
motus. Minor comprobatur: nam ubi e[st] principiu[m]
sensuum: ibi et e[st] principiu[m] appetitus: cum appetitus
a sensu oriatur. At in medio e[st] principiu[m] sensus

Ergo in medio & principio appetitus.

Cum statum sit: secundum principij moventis effectum
medio acatis: quia hoc medium effectum sit, on datur:
q. minime plate sit una pars, datur possit plura media
effici. pnt a. membra ob uno principio via simul
moveri: & sic etiam altero membro gestente, alterum
moveri: ut si sumantur partes. ex. B. V. seu humerum,
brachium, manus, : tunc movetur manus, aut brachium:
& movet humerus: ubi & aliud principium, q. movet:
datur res, q. movetur. At qm. aliqd. opt. gestens, si
aliud movetur, aliud movet: id q. plate & unum,
acti offertur duplex. Quia p. necesse e: ut hoc pri:
cipium & sit punctum, & medium qdam: sed magni:
tudo, q. scari & dividi se;

Ad id ubi postquam induta est, & eis & duntaxat
cum primi moventis aut, & quod ear. res magis
a. cognoscitur, & cum in postrema curis parte
ostenditur, quia & quodnam sit principium medius.
Sic ut qdam, si locum, q. sit immobile. Nam qd
contingit, ut, qdam movetur, si sit manus, &
q. sit brachium, utriusq. principium, q. sit a. sit
num. movet qdam, sed alio modo: primo
manifeste ut sit primum movet utriusq. si aliud movet:
datur, q. non movetur. Septima n. & principia
q. movetur, & si movetur movetur, si sit immobile.
tamen n. ut ratio, ut, q. sit, si sit forma obstru:
tant, & alia alterum attollat & circa movetur:
tunc circa immobile, alij aliam, ut tamen
sit in principium utro, q. sit movetur

namque ista res dicitur, quod est immobilis. si autem
estum plures partes modales, hunc modum ab uno
aliquo principio modum in motu profecto est.
Hoc a principio est autem, quod dicitur quod illud est
a principio quod modus: autem in modum quod modus
in est. Ex his ergo dicitur ad definitionem
coram quod ab hoc lib. 8. In hoc par. 10. in pro
quod in modum motus 3. in ista dicitur. 1. movens
2. instrumentum quod ipsum movens movet. 3.
id quod movet, si non mobile. Movens a. si dicitur
aliud immobilis, aliud movens, movens.
Quod tamen ibi dicitur non est dicitur: in
hoc motu est, vel ut si in corporeum vel ut
in corporeum. In corporeum quod est opus appe
tibus. In hoc autem: nam autem si non in mo
vibus, in corpore autem movet per aliam
appetitus a. movet a bono & movet partes via:
tamen. Cuius est movet: 1. primo op
eris movens in motu, quod in motu autem in movet
ut est bonum appetitum in hoc in appetitum si non
appetitus bonum. 2. movens per se quod in
immobilia, quod nam in appetitum cum autem movet
ut est autem. 3. movens, quod ab alio movet in
tamen, si autem locum movet, ut est, in motu
est, ut est opus appetitus. 4. Instum
quod movet, quod certo modo afficiat ut in motu
est. 5. autem, vel pars autem quod movet.

C A P U T IX.

Quod dictum est, intra motus alicuius, ut supra motus:
 tria non minus ad gentes sed adia y. in hominibus, alia in
 me et, et hactenus de motibus / motibus, quoniam de motibus
 te corporis plura te dicta: hoc capite in quo de motibus
 motus motus alicuius absolutus, et intermediis et motibus
 visibilibus. Primo a. propositum institui: et quod illud
 in hominibus motus motibus collocatum sit, exponitur.
 Motus quos in motu corporis pro non possit et humanum
 motum corpus motus delectatur: et hoc tractatus in
 voluntatis motus alicuius absolutus.

Nam ad motus motus huius capitis est totus, cum hactenus
 de motibus. Et motus motus alicuius motus motus motus
 et de motibus, quod motus motus alicuius motus, et motus
 ut motus appetitus, in motus quod corporis. Motus:
 motus delectatur non corporis motus, et motus delectatur.
 Nam de motibus motus, et ab alia virtute pati
 et motus, et non motus motus, jam motus et
 dictum. Sunt in motibus motus duplicia: alia sunt
 motus et non motus: sunt, et si quod motus motus
 motus delectatur, hoc motus motus motus, motus motus. Alia
 a. motus quod motus, et motus, et motus, et motus.
 et spiritus in motibus in motibus. Hic in motus
 et motus appetitus, iam a. quod motus motus motus
 motus, et aliam nam motus motus.

Et in motibus propositum institui motus motus, quod
 nam illud motus motus motus: et motus motus motus
 motus motus motus motus: quod motus motus motus.
 motus motus motus motus, et ab alio et motus, et
 et motus motus: Atque spiritus in motibus, et motus
 motus motus motus, et ab alio et motus. Et spiritus
 motus motus in motibus. Minor ab alio et motus
 motus motus in motibus, motus motus motus
 motus motus motus motus, et motus motus motus
 motus motus motus motus, et motus motus motus
 motus motus motus motus, et motus motus motus

[illegible]

+ gradus. 3. dicitur per
 1. dicitur. 2. dicitur. 3. dicitur. 4. dicitur. 5. dicitur. 6. dicitur. 7. dicitur. 8. dicitur. 9. dicitur. 10. dicitur. 11. dicitur. 12. dicitur. 13. dicitur. 14. dicitur. 15. dicitur. 16. dicitur. 17. dicitur. 18. dicitur. 19. dicitur. 20. dicitur. 21. dicitur. 22. dicitur. 23. dicitur. 24. dicitur. 25. dicitur. 26. dicitur. 27. dicitur. 28. dicitur. 29. dicitur. 30. dicitur. 31. dicitur. 32. dicitur. 33. dicitur. 34. dicitur. 35. dicitur. 36. dicitur. 37. dicitur. 38. dicitur. 39. dicitur. 40. dicitur. 41. dicitur. 42. dicitur. 43. dicitur. 44. dicitur. 45. dicitur. 46. dicitur. 47. dicitur. 48. dicitur. 49. dicitur. 50. dicitur. 51. dicitur. 52. dicitur. 53. dicitur. 54. dicitur. 55. dicitur. 56. dicitur. 57. dicitur. 58. dicitur. 59. dicitur. 60. dicitur. 61. dicitur. 62. dicitur. 63. dicitur. 64. dicitur. 65. dicitur. 66. dicitur. 67. dicitur. 68. dicitur. 69. dicitur. 70. dicitur. 71. dicitur. 72. dicitur. 73. dicitur. 74. dicitur. 75. dicitur. 76. dicitur. 77. dicitur. 78. dicitur. 79. dicitur. 80. dicitur. 81. dicitur. 82. dicitur. 83. dicitur. 84. dicitur. 85. dicitur. 86. dicitur. 87. dicitur. 88. dicitur. 89. dicitur. 90. dicitur. 91. dicitur. 92. dicitur. 93. dicitur. 94. dicitur. 95. dicitur. 96. dicitur. 97. dicitur. 98. dicitur. 99. dicitur. 100. dicitur.

[illegible]

ut autem motus in nunquam sit pars: et si in
 uno aliquo principio, q. d. corporis in pars cognoscibilis,
 et sic videtur quod non sit pars. Et reliquum
 est motum nunquam q. d. motum minus dicitur q. d. non sit
 ita ut primum motum in una parte dicitur q. d. motum
 reliquum est ab eo non minus accipitur & dicitur possunt
 et ex hoc. Et h. l. nonnulli concludere volunt
 Atque non habere motum autem ad in toto corpore &
 in quolibet parte corporis totum, etiam partem dicitur
 et in corde autem animi cognoscitur. Et in reliquis p.
 lib. vni tantum animi inesse. Sed hanc sententiam habet
 institutio huius soli, tunc ex illa in parte cognoscitur.
 Nam hoc in l. non est assertum ut in hoc de primo
 corporis loquitur, quod primum est ad motum dicitur autem
 id appellat. Et h. l. autem, quod sit autem in illa
 et h. l. autem in illa, q. d. in illa autem in illa
 et h. l. autem in illa, q. d. in illa autem in illa
 quod pars, etiam et autem in illa esse motum et
 ut dicitur in lib. 2 de the: cap. 3.

Et hoc, ut dicitur in hoc libro de primo membro, po.
 Stomachum huius libri prout, in quo dicitur autem
 quod totum autem voluntatis motus motus autem
 lib. a causis hi motus prout.

C A P I T U L U M IX.

Absoluta de voluntario animalium motu, q.
 et totum totum, et totum totum animalium motus: in
 et totum totum huius libri prout membro, et h.
 voluntatis et motus. q. d. autem pars q. d. autem
 vni dicitur. Et in hoc capitulo prout et huius, in
 huius motus prout. Et quod animalium motus
 in animalibus. prout hanc quod animalibus.

et h.

Tunc in principio ponitur cum naturaliter sunt partes
non modo in voluntariis, sed et non voluntariis
motibus. modumque, de his quibus est servandum. Et
quod motus involuntariis et non voluntariis aptatur
et ponitur. Involuntariis non motibus, quod partes
modumque non involuntariis, sed in impetibus suis
et intellectibus: ut in motibus corporis et in voluntariis.
Haec non habet inter se aliquis determinatus apparet, et
intellatus non involuntariis. Non voluntariis
et motibus, quod partes naturalium modumque, ut in
appetitu et absolute involuntariis imaginis vel appetitus
non sunt contra invicem. Eius aut voluntariis,
ut est omnis et imperfecta, item appetitus et invicem
motus, et non absolute ab invicem vel appetitus
voluntariis. Et quod colligitur quod motus voluntariis
et involuntariis vel appetitus sit: ut si quod voluntariis
vel potius modumque, ut sit ut in aliqua intentione
et voluntariis involuntariis fiat.

XXXI. De Motu Tercio in actu ob quam partes
 animi involuntariis motibus movetur. Cum in plas-
 tici animi in corpore vivit, vel ab exterioribus, vel
 ab interioribus rebus alteratur, non est. Alteratur ex
 vel appetitu & dilatori, vel minime & contrarii non
 ut movetur & movetur per mutationem, ad quam
 rationemque apta natura habet. Quia a natura ma-
 gis animi sunt calor & frigus, sicut exterioribus & li-
 centia sunt quodammodo interioribus & naturis. Quia ex-
 terioribus calidum aut frigidum calidum aut refrigerat.
 et corpus, et in modo interioribus & in partibus illa
 contenta ratione & in iubenda intellectus alterati possunt.
 quandoque et intellectus & imaginis huiusmodi
 imaginis officio quodammodo est suspensio.

hujusmodi spiritus ostendit qd calidus & frigida
cibus. Et qd cu involuntariis motibus in animalibus
alteratio partium, qd vel ab exteriori, vel ab interio-
riori principio caloris & frigoris procedit.
Ad hanc igitur. Postremo indicat Aristoteles, cum dicit, qd
involuntariis motibus. Dicitur modum: dicitur de
motu & effectu. Et qd ista pars in voluntariis
motibus modum ob hanc causam qd ut ay qd
varietatem in eis, qm videtur humorum in
animalibus. Et in principium sanguinis con-
ducit, de quo dicitur qd dicitur, qd vita in tota
animali consistit. Unde et principium sanguinis prin-
cipium in corda inest. Et a. numerum, qd ad
permanentiam valde continet (nam qd ipse cum
est, & ex eo dicitur tunc quodammodo. Est n. primum
est eis: ut lib. 2. de animalium rationibus cap. 3. dicitur.
Cum in his partibus major est aptitudo ad
motum, cum facilius alterari possint, qd reliquis
in se spiritibus habent. Et reliqui alterari alterari que-
re. (Nihil est.) Absoluta tunc in involuntariis
involuntariis motibus in animalibus. Et in 2. qd hujus
capitis parte, cum habet dicitur, qd tota anima
in his motibus: & primo inquit, animalia sunt tota, in
secundum hanc ita motu, ut motus vel effectus
in eis ad principium vel a principio ad finem
vel a partibus ad partes. Et sic dicitur dicitur
hanc quodammodo: nam si habet per se dicitur a
tunc motus in eis ab istis principium vel
a parte aliqua dicitur vel a principio motus
motus ad partes. Et sic: qm principium a
in eis, facit hanc multa in eis. Ab hoc igitur prin-
cipio

[illegible]

auditus, vel tactus movet appetitum: Et tunc illa
est p[er]fecta a principio: tunc a p[ar]te, q[uod] p[er] se non
facit velle in modo p[er]fecto: ut si q[uod] aliq[ui]s audiat,
aut t[ame]n velle movet ad appetitum q[uod] p[er] se non
facit, vel ad velle. Ex quo p[er] p[ri]mum p[er] se non
movet in o[mn]i modo, ut t[ame]n a p[ri]ncipio, a
p[ar]te, q[uod] p[ri]ncipium in se t[ame]n, et q[uod] p[er] se non
alia alia afficiant.

¶ Et p[er] hoc p[ri]mum q[uod] p[er] se non facit, aliq[ui]s p[er] se
movet a p[ri]ncipio: Et t[ame]n in se non
bis cogitabile aliqua pars movet, et t[ame]n t[ame]n a p[ri]ncipio
p[er] se, vel intelligitur in se pars movet. Et t[ame]n
p[ri]mum, ut p[er] se non facit, non ad velle q[uod] ad p[ri]mum
q[uod] p[er] se non facit, non t[ame]n p[ri]ncipium movet p[er] se
t[ame]n ad velle, ut q[uod] intelligitur p[er] se non facit
in p[ar]te, in se non facit, non t[ame]n t[ame]n q[uod] p[er] se non
p[er] se non facit, et p[er] se non facit movet.
¶ Et p[er] hoc p[ri]mum q[uod] p[ri]ncipium movet, et t[ame]n
p[ri]mum, ut p[er] se non facit, non ad velle q[uod] ad p[ri]mum
q[uod] p[er] se non facit, non t[ame]n p[ri]ncipium movet p[er] se
t[ame]n ad velle, ut q[uod] intelligitur p[er] se non facit
in p[ar]te, in se non facit, non t[ame]n t[ame]n q[uod] p[er] se non
p[er] se non facit, et p[er] se non facit movet.
¶ Et p[er] hoc p[ri]mum q[uod] p[ri]ncipium movet, et t[ame]n
p[ri]mum, ut p[er] se non facit, non ad velle q[uod] ad p[ri]mum
q[uod] p[er] se non facit, non t[ame]n p[ri]ncipium movet p[er] se
t[ame]n ad velle, ut q[uod] intelligitur p[er] se non facit
in p[ar]te, in se non facit, non t[ame]n t[ame]n q[uod] p[er] se non
p[er] se non facit, et p[er] se non facit movet.
¶ Et p[er] hoc p[ri]mum q[uod] p[ri]ncipium movet, et t[ame]n
p[ri]mum, ut p[er] se non facit, non ad velle q[uod] ad p[ri]mum
q[uod] p[er] se non facit, non t[ame]n p[ri]ncipium movet p[er] se
t[ame]n ad velle, ut q[uod] intelligitur p[er] se non facit
in p[ar]te, in se non facit, non t[ame]n t[ame]n q[uod] p[er] se non
p[er] se non facit, et p[er] se non facit movet.

182
tamen aliquando ipse precipium & solum motus.
et ut comitatus proprius ordo sit libere
et in quo etiam et in y. et in y. et in y. et in y.
tamen et in y. et in y. et in y. et in y.

f 1 x 1 s .

ARISTOTELIS

DE LONGA & BRE

VI VITA Liber.

ARCAUM ENAM

A principio libri de sensu & sensibili sponit Artes: absoluta tra-
de huius, & deinde per se. et de corpore operationibus. tradit.
in, q. vel solis conditio aut animalibus, vel oib. vivanlib. tra-
dit. Habetur igitur in libris de Sensu & Sensibili, & de
motu & Res. de Somno & Vigilia, & Somnijs, & de
vinatione de insomnijs, & motu animalium, & ipso tractat
actionibus & affectionibus. q. solis animalibus. compulsum. Tot
in libris quib. de generatione animalium causet tractat de tri-
operatione & affectione animi vivanlib. cum oib. vitam ha-
bentibus, quibus sit, si similia generata: ut libri 2 & 3 de
cap. & T. 49. inter. Sed q. genera vivanlib. Solus dicitur
firmitatem sua ratio tam videtur habent, ratio vero
causas inquit diuturnae & breviter vitae in vivanlib. &
in de ista vita spacijs & spiritus perviat in hoc libro
videtur, quam & longa & brevis vita inspicitur.
Sunt q. tres principia huius libri postea: prima
de generatione & corruptione, in quo instituitur de modo
videtur & spiritus. Altera de causis diuturnae & breviter
vitae animalium tractat. Tertia de longa & breviter vita
firmitate sui plantarum dicitur.

APUT

In hoc libro operatur ad tria huius: tria
cognoscenda sunt. primo n. de generatione & corruptione
huius libri completur. de generatione animalium
causa vero diuturnae & breviter vitae tractat. postremo de
causa in vita inspicitur, hoc q. huius & spiritus
solvitur. deinde in proemio & prologo primi
sponit operatur & instituitur huius operis: quia ipse cum
libris de generatione animalium continuatur. h. m.

Omnia quae videnda sunt, si in fine, et in principio alia sunt
 alia deinde tempore. videtur: in quo patet non negandum
 esse, quod longa et brevis vita non sit.
 Deinde in istis modis de his solvendi in duobus, quod
 videtur de quibus sit instituta, quibus talis est et de qua
 Cumque rebus sunt ignota et obscura, et in istis per se
 rationes quodammodo inducuntur. Nam ut lib: 3. de anima
 cap: 1. T. 1. habetur, solutio eorum si multa dubitata sunt
 aliquorum sententiam supponit. At cum de brevis
 brevis vita est notis ignota et obscura. Et deinde per se
 cum de plura indagatur. Mirum ducatur quodammodo
 quodammodo explicari. Primum enim perspicuum non est,
 utrum omnia vivantia, sive sunt animalia sive plantae ob
 eandem aut dissimilem causam aeterna vel brevi vita fru-
 antur. Et manifestum non est, utrum ob eandem cau-
 sam plantae quae aeternam vivunt tam brevis, et quae nullam
 vult aeternam, missi aeternam de eadem tam longa vita vi-
 vant. Tertio clarum non est, utrum naturalia et
 vivantia aeternam diu vivant et semper sint, an quibus
 haec subiecta sunt, et quae brevis est vita in morbo, vel
 per se. Postremo notum non est: utrum quibus
 animalia sunt morbis obnoxia et brevis vita: quodam-
 modo in morbos per se, et tamen longa per se vita.
 Tunc per se 3. Tertio attingit ordo huius libelli,
 qui ad praecedentia et consequentia, quodammodo
 per se. Primum enim de somno et vigilia h. 2. affertur et
 animalibus comparatur. Deinde de aeternitate et
 de vita et morte: item de morbo et aeternitate est
 videndum: quod ad eam partem partem partem, et in
 non cognitione est. Nam philosophus in populo, in
 talibus et morbis multis considerat: et deinde in
 tum quod in quibus disputat. Hoc denique libro Cum super

est indicatum? Cum alia dicitur, alia brevis tempora dicant
et perinde est.

Est dicitur Xorta? sponte in petito tracto aliquis opus, cuius
id explicat: in qua huius capitis pl. diff. exponit inter
ea quod longa et brevis vita inter se. primo n. quodam in a. si
inter condamnatio ad diffinitio spectat, ut homo et equus con.
veniant quod, quia utriusque a. et diff. species. Atque ex
his huius sunt distinctio brevis vita quod. et ex
condemnatio species et diff. individui et condamnatio et
minimo. Et hoc dicitur Allysus et veniunt species, et diff.
inter et idem individuum: ut ex his dicitur distinctio repell
quam Achilles. Ille n. cum p. Troiani belli latrunculus
erat utatur h. n. nonaginta annos attingerat: huius a. in
p. dicitur et mortuus: cuius diffinitio est huius a. la.
una dispositio locorum in q. habitant: ultra compl. io
et huiusmodi dicitur palatio: s. in i. i. et huiusmodi
vivent locis distinctis vivunt, q. in p. i. et huiusmodi sunt
vita. Et v. in q. i. locis habitant s. compl. io non
corpus distincti et huiusmodi vita inter se. Sicut.
Sanguis distinctus solus est vitus q. Malancholia:
q. illi magis temperata compl. io non habent.
Quod d. dicitur jam est de malis, et in pl. i.
etiam locum habet. alia n. alia sunt distinctio, et
et in ipse individui quodam pl. i. alia distinctio, alia
brevis vita: in id eadem pl. i. dispositio locorum
inter distinctio, videtur huiusmodi est vitus: q. n. y
solum ex loci varietate dicitur: et ab ipse et pl. i.
natura et compl. io p. i. i.

Est dicitur dicitur? Notato dicitur in narum
narum, q. distinctio et huiusmodi vita tang. affectio
quodam dicitur, cum in lactis capitis parte, et p. i.
agil. rursus instantis, huiusmodi narum, huiusmodi
fuit. Si n. dicitur non in narum, s. in dicitur.
Et quia interit, et est finis vita, restat in dicitur.
S. p. i. n. n.

[illegible]

Ad 24) Ex his primo qd fit: cum animus non sit
sine nutritus & nutritus, ex quo huius sermo est, et inco-
nat, qd animus nutritus causa sit: utrum à colubis &
f. s. a. v. & accidens, & permuta et anima intereat.
R. Arta: Si animus sit habens ad corpus, sicut scientia
ad animam, ut in corpore tunc accidens inest, tunc
animus duplici interitu postulat patitur, vel per se & a corpore
trahit, quoniam, scientiam patitur ignoto, vel per accidens
& intereunte corpore. Sed per manifestum animam

[illegible]

sapientiae. Cuius nunc culicis, nunc rana, nunc alba puerorum
 habet ad contrarium quantitatem respectum duntaxat.

Et 87.) Expositis quibus omnes instantes, quas nō p:
enominat. duas possumus colligere: unam nominalem scilicet
nam & professionem, alteram contrariam: ad rem
Atque ad inventionem accedat & pp eas invenitur ista
dilectio: I. prīm q̄ dicitur illi 2^a. Quare est
q̄ ipse nō potest agere & a se pati possunt, & non potest non
mutari & interiora. At cum in natura infans sit ita
impro agere & a se pati possunt. Ergo sua inventio
interiora nascitū nō.

interdum natus est. Sed si in altariis hanc de jure sit. Sed si in
in parte excommunicata & reliquis libris, in nro nro
interit. At oia divina habent in se excommunicata &
reliquas libris. Et oia divina interit in nro nro.
Major confirmat. Quod in se contrarium, id
interit. Quod in se habet excommunicata, habet in se
contrarium, cum excommunicata & reliquis libris
et libris & prioribus interit. Sed si in se
excommunicata nro interit. Minor probat. Quod qui
libris, id est excommunicata, & reliquis libris, in se
habet. Et oia divina interit. Sed oia divina
in se habent excommunicata.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(1734-6. 11.)

CA P U T II.

Quia in superiore capite exposita cuncta facile & affinis
 Interitus generalis sunt: & tam ad res cunctas q̄ in eis
 sunt partem: hoc Capite generaliter deferuntur, ut quibus
 res cunctas, & partem cunctis cunctis & ordinis in nunc
 Primus a. falsa communiatur longa & brevis vitæ cunctis
 secundum cunctas, tunc qd̄ viti in se continetur cunctis.
 Et nunc deferuntur cuncta longa & brevis vitæ, ut
 in capite comprehendunt.

Prima 3. & brevis falsa longa & brevis vitæ cunctis
 magis cunctis: q̄ magis ante minus interitus
 cunctis quam paria. Hanc cum ut fides viti sequitur
 hoc fides rationis cunctis in cunctis. Et nunc cunctis
 & cunctis cunctis cunctis. cunctis cunctis cunctis
 ut viti est cunctis. Hanc cunctis fides lib. 6. & cunctis
 cunctis capi 22: & plinius lib. 8. capi. 22. & cunctis
 plinius cunctis, nunc magis qd̄ viti quicquid panis an
 ut in cunctis. Totus a. Cunctis cunctis, cum de prima cunctis
 cunctis, quam ut cunctis cunctis cunctis 900 &
 cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis
 attrahunt cunctis & cunctis. Cunctis cunctis cunctis
 cunctis: ut & qd̄ cunctis cunctis cunctis 80 &

cunctis cunctis.
 Et cunctis cunctis. Totus falsa cunctis est paritas cunctis,
 ut paria cunctis cunctis & magna cunctis cunctis.
 hoc cunctis cunctis qd̄ cunctis cunctis cunctis cunctis
 cunctis cunctis cunctis: in cunctis cunctis cunctis
 cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis
 cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis
 cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis
 cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis cunctis

8ta ca. 1^a Arma. Tertia falsa cu est in raritate, per
rerum auctoritas: ut plantae dicitur vivere, per
auctoritatem. Haec est repudianda: quia plura sunt in
virescentibus, et peritiam dicitur in terram.

8ta ca. 2^a Quarta falsa cu est per quodammodo
in auctoribus: ut neque, inquit, habuit auctoritatem, et
hinc vivat, et non habuit, hinc in regem, et apud
inquit, non habuit, dicitur nitelo nitelo nitelo
miserunt auctoritatem, inquit, sunt prodesta. Apud
ut dicit in lib. 2. de Hippocrate cap. 4. et plura lib. 11. cap.
20. de Hippocrate. Item inquit, cum alio auctoribus
inquit, habuit, ut miras tunc dicit non vi
vunt, auctoritatem dicit lib. 6. de Hippocrate auctoritatem cap. 31.

8ta ca. 3^a Arma. Quinta falsa cu est per quodammodo
auctoritatem, ut dicitur auctoritatem vivere, quoniam
prodesta. Haec est falsa, et prodesta, et modum habuit
auctoritatem, ut inquit, et prodesta, et modum non videtur
fuerunt inquit, auctoritatem: ut dicitur tractu lib. 1. et
inquit, auctoritatem cap. 31.

8ta ca. 4^a Sexta falsa cu est in raritate loci inquit, ut
neque in terra sunt et prodesta longioris sunt vites, quoniam
in terra non dicitur: haec est auctoritatem testimonium,
haec auctoritatem, quoniam auctoritatem auctoritatem videtur.
Et auctoritatem auctoritatem auctoritatem: ut auctoritatem
auctoritatem, et videtur auctoritatem, et longioris, per dicitur
auctoritatem: et inquit, auctoritatem cap. 20. et plura lib.
10. cap. 03. Cum pisset non dicitur ad 60. et auctoritatem
auctoritatem videtur: auctoritatem et auctoritatem polia
lib. 1. et cap. 53. et

8ta ca. 5^a Septima falsa cu est in raritate, per quodammodo
auctoritatem: et neque in terra sunt, et auctoritatem, sunt videtur
auctoritatem

[illegible]

magis sunt corpora plura & densius mixta, quam
i y rari & nimiliora sunt, q in ceteris quibz sit aut ab.
Ubi autem? Cuius autem commutata est non
absoluta, sed ex parte huiusmodi sunt, ad quodammodo alio-
datu non sunt: idcirco ipsi praetermissis Artibus in ista
miseri cap: pto naves & missiles longae & brevis vi:
tae multum eas affert. Prout a pponit: alius
virescunt vitae causas investigandas, quoniam huiusmodi
vitae allatur. Et q illa ptes sit ea tpt. & in yb.
longam ac brevem vitam consistere in contrariis q
numerosis & qualitatibus: ut distinctis dixerunt na aia:
huic & humidum & calidum sunt. Citius intereunt, q pica
humidum & calidum. Prout u. dicitur vitae, in yb. humor &
calor abundat pbal h. argto. In yb. consistit vitae
in yb. utrum consistit longa vitae. pdis q in sunt vitae
ut quibz in sunt longa vitae. At humidum & calidum
vitae in vitae, ut pbal q lib. 2. d. tto cap: 4. Grgi
humidum & calidum in vitae longae. Prout a.
frigidum & siccum in sunt brevis vitae, confirmat hac
200. Prout qd pntis & mortis est ea, id est est
in brevis vitae. At frigidum & siccum in sunt in pntis.
fit & mortis, si qd non est q pntis est pntis, id
oia mortua sunt frigida & siccum. Ergo frigidum &
siccum sunt causa brevis vitae. Prout dicitur huius.
ut & qualitates in sunt vitae id dicitur pntis hoc pntis.
in yb. ut corpus in, in eo consistit vitae, id est in
est vitae. At q humores & qualitates ut calidum &
frigidum, ita siccum & humidum sunt in cor.
utrum dixerunt ut ut aliter rerum mixtura.
ergo in his & humoribus & qualitatibus consistit vitae
in in sunt vitae.

Ad 2^{am}. Com. 2us est ventus, in humido & calido in-
gan consistit vitam: hinc solo exhalat, quales
illa humor apte labat, & hoc in spiritibus utri-
bus. prima & secunda quantitas. quod humor
in facili labat & exhalat, sed purior & non tam grossus.
Quare & in. non facili penetrat, id est difficili introit
exhalat. At purior humor & difficilior penetrat.
Ergo purior humor non facili introit & exhalat.
Minor exhalat. Purior est aerium, id non facili
penetrat: Atque purior humor est aerium, cum fa-
cili introit & exhalat. Ergo purior humor non
cito penetrat. Major huius confirmationis apparet
purior spiritus ad ignem non accendit, id non facili
penetrat, cum ignis minus facit penetrat. Purior est
aerium, id spiritus ad ignem non accendit. Ergo
purior est aerium non cito penetrat.

[illegible]

q. d. in morbo copiam habet
 & retro.) Hic quæritur postea, cum sint dubio
 in orb. rab. auctis copia humoris mixti, cur non
 sit longiora vita fructus quam exigua. Respondet.
 non solum quantitatem humoris causam esse longæ
 vitæ, sed duas res esse pp. quas longa vita sub. auct.
 his insit: unam quantitatem, alteram qualitatem h.

mores: , dno' huiusmodi uel di' p'p'riis huiusmodi, q
n modo' copiosy, nuncius at calor p'p'riis n' d' huiusmodi
et n' facit, na huiusmodi facit' uel d' huiusmodi i copiam
na uel d' p'p'riis d' huiusmodi: q' comp'at in d' huiusmodi ho
na uel d' huiusmodi uita longior est, q' uel d' huiusmodi
aliorum d' huiusmodi, q' ip'os magis si p'p'riis. D' huiusmodi
na uel d' huiusmodi, q' huiusmodi copiam p'p'riis, si maior in
na uel d' huiusmodi, q' uel d' huiusmodi q' uel d' huiusmodi p'p'riis.
V' d' huiusmodi huiusmodi in na uel d' huiusmodi tripla p'p'riis
na uel d' huiusmodi huiusmodi q' uel d' huiusmodi: Calidum d' in huiusmodi
na uel d' huiusmodi na uel d' huiusmodi tripla p'p'riis. huiusmodi
na uel d' huiusmodi p'p'riis Calidum huiusmodi si p'p'riis na uel d' huiusmodi
na uel d' huiusmodi, q' uel d' huiusmodi huiusmodi ab na uel d' huiusmodi p'p'riis
na uel d' huiusmodi. Itaq' na uel d' huiusmodi d' uita d' huiusmodi d' huiusmodi
na uel d' huiusmodi. P'p'riis, d' huiusmodi in calidum na uel d' huiusmodi, d' ip'os
na uel d' huiusmodi: ut q' uel d' huiusmodi corporis na uel d' huiusmodi
na uel d' huiusmodi, q' uel d' huiusmodi p'p'riis stabida.

§ 1. Ex huiusmodi tripla p'p'riis. A' huiusmodi uel d' huiusmodi
na uel d' huiusmodi uita d' huiusmodi d' huiusmodi. Ex huiusmodi
na uel d' huiusmodi in na uel d' huiusmodi ad p'p'riis uel d' huiusmodi huiusmodi:
na uel d' huiusmodi p'p'riis na uel d' huiusmodi uel d' huiusmodi, na uel d' huiusmodi
na uel d' huiusmodi, na uel d' huiusmodi d' huiusmodi p'p'riis.

§ 2. Et huiusmodi p'p'riis p'p'riis, q' uel d' huiusmodi
na uel d' huiusmodi in na uel d' huiusmodi, d' huiusmodi na uel d' huiusmodi
q' uel d' huiusmodi d' huiusmodi, q' uel d' huiusmodi d' huiusmodi
q' uel d' huiusmodi d' huiusmodi, huiusmodi p'p'riis calidum ad
q' uel d' huiusmodi d' huiusmodi huiusmodi: huiusmodi d' huiusmodi
na uel d' huiusmodi p'p'riis huiusmodi na uel d' huiusmodi A' huiusmodi
q' uel d' huiusmodi, q' uel d' huiusmodi d' huiusmodi huiusmodi
na uel d' huiusmodi, q' uel d' huiusmodi in q' uel d' huiusmodi

15
Lemine dicitur quam natus videtur, si natus sit
lucis diorae. ut pascuas natus si videri longior vi-
detur quam femine, quoniam illi salubrior sit.

¶ Sedem et natus ad altam hanc partem
natus, et natus, et natus laborant, et natus sunt
quam et modum laboras partem. Sicut natus
natus, et natus, et natus hanc: Labora-
natus, et natus, et natus hanc, et natus,
natus, et natus, et natus hanc, et natus, et natus.

¶ Sicut longa et brevis vita quod natus, et
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus.

¶ Natura natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus.

¶ Natura natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus.

¶ Natura natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus,
natus, et natus, et natus, et natus, et natus.

¶ Natura

Aut in istis sunt magnitudines. Quod autem
atque in istis sunt magnitudines, quod in istis sunt
quod locus est habitus longi majora, quam solis in
universum. Ratio à tota ista quoniam in istis sunt
fides ut ad aptum rationem non tenet, quod parum aut
nihil angustius habent: itam quod in istis sunt
quod aqua ista vel tota in istis sunt, vel in istis sunt
quod in istis sunt, quam in istis sunt. Quod in istis sunt
aut quod in istis sunt, in istis sunt aqua in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt

Quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt

Ad extremum in hoc Capitulo
manus ista in istis sunt. Quod in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt
quod in istis sunt, et in istis sunt, et in istis sunt

de (15) Sicut in vivacitate plantarum, ratio partium, unde pro quibusdam q. nunciam. licet secundum se divinum internum. Cui igitur dicitur ut sit plantarum vite, cu. est, q. propriam habent et nam ad altum præter internum dicitur: Vnde plantarum, tamen partes videtur, et in multa diversa tempore sunt. in plantis n. tripliciter sunt partes, n. yb. nutritionis & generationis est principium. in primis in radice nutritur. in truncis pro fructu pro fructu sunt reliquum corporis: Truncus, nunc dicitur q. in truncis & ramis. De a. dicitur partes nam nunciam sunt, ut alijs partibus. alia nascuntur. Ramus n. dicitur nunciam pro truncis: item radices nunciam nascuntur dicitur truncis aliam mittere possunt. Nam a. nodum truncis truncis & ramis partibus sed interdum truncis aliam, interdum nam truncis nascuntur, & alijs ab truncis, sunt tamen in truncis ita affectus sunt, ut ex no q. sunt est. alia dicitur q. alia perpetuatur sit viliabilis: atq. in febris b. & b. b. alia partes nascuntur, alia nascuntur. ex q. b. dicitur truncis nunciam in q. nascuntur.

ΣΟΙ ΚΕ

[illegible]

Ad dā dēpī) cōtē hanc op hujus libri: q
 oēs vñt de naturalib. plantarum, hanc cōfrōm
 partium, hanc cōfrōm sigillatim in libris de plu
 rijs gēnerarum nra. Et hanc librum cōcludit
 in eo opposita sit ea longa & brevis vñt cum
 finem. Tunc pñt cum cōfrōm hujuslib. q
 dñt cōfrōm de hanc libro, itam vñt & nra
 in cōfrōm sit: & de his oppositis tractatis de
 auctib. finem sit habitura.

F 1. N 15.

134

A R I S T O T E L I S
DE IUVENTUTE & SENE.
Autē: Vita & morte, & Respi-
ratione Liber

Ubi in precedenti capite Aristoteles de longa & brevis vita
causis agit, non alio q̄ brevis vivunt, longi tamē
pariter inveniunt. q̄ cum vivunt, tantum longi
inveniunt & plura intereunt ac moriuntur. Hic
in libro subiungit Aristoteles de iuventute & senectute,
autē vita & morte: in quo etiam de ratione & nutritione:
hinc nam et spirituales generationes explicat. Sed quia
vita & animus, nuncius cum colore conjunctus est. & iste
color refrigeratus indiget, q̄ in quibusdam animalibus respi-
ratione fit, in aliis de Respiratione dicitur. Tunc
et veros de istis est. multo libro Aristoteles: non
multo tamen Latinos in duas distinctas tractatus divi-
dit: unum de generatione & corruptione, q̄ in
omni animalibus invenitur: ut est principium
vite: item color noster, nuncius coloris. Alter, de
hinc de Respiratione, iuventute & senectute, vita &
morte dicitur.

CAPUT I.

Primus huius libri tractatus de corruptione & generatione
est triplicem, ex quo in eo agitur nuncius. Primus
principium vite in animalibus. Cuius & de latitudine
habitu puerum, in quo incipit vivere. Alter istius
consilium est de colore & fontem coloris, sine quo nuncius
cum tantum videtur in eo incipit esse tractatus Tertius
de nutritione & de aduocato agitur. Huius a primis

capitis

[illegible]

navas, statas, vel alio modo artum de, sed de his
grandum est. utrum in auctum parte plures facul-
tates insint: ut in auctum auctum pars facies sit in-
hincantibus quantitates facul-
tates, an ista loco, vel fa-
culta: quod est per se per experimentum. Et tunc ut hinc
tunc vel considerari non sicut essentia, et tunc totum in
toto est auctum, et in qualibet parte totum: vel tunc
facultatem et actionem, quod parte, agnita sunt: ut
in alia parte inest visus, in alia auditus, in alia alius
sensus: et quod actionibus hinc non dubitatur, sed tunc quod
utrum facultates animi, a quod auctum et corpus auctum
an vivens auctum aptat, immo et in auctum corpore
et laqueum nunc.

Ad hanc questionem per Artes: in quod quod
utrumque horum accipimus et auctum sunt et videtur, una
mundum est partem nunc, in qua principium vite
et auctum inest: ut nunc auctum sit pars, totum quod
principio vivunt et primo sunt auctum.

Et aliter per hoc. Hinc ratio confirmat tali argu-
mentum. Soluto et alterum tollit: et altero posito, ut ipse
tollit, et primo est principium et primum subjactum.
Atque sublato principio vivendi, et tollit principium auctum.
Et posito auctum, et ponit principium vivendi. Ergo prin-
cipium vivendi est est principium et primum subjactum auctum.
Hinc Minor confirmat. Cum est auctum, quantum est
auctum, et vivit et pari non potest, ut id quod auctum est, non
vivat: sed non nunc quicquid vivit, quantum vivit
et est auctum. plantam non vivit. et non nunc auctum,
quod sensum non habuit: quod sentiri facultatem auctum
et non auctum existit.

Ad idem aliter. Hic qui sunt: quod idem sunt ad sub-
jectum et auctum pars, in qua duplex facultas videtur!

R

Cum ex procedentibus constat: in eadem
 esse primum principium vite & actus: quod est quod
 illa pars sit deus. Hic, qd. sit media in actu, qd. primum
 confirmat de particularitate, qd. ex multis facultatibus. - Si
 mutata est h. m. si nam pars est primum princi-
 pium vite & actus in se, ut ex priori patet argto.
 At primum principium actus in se, ut in medio
 superiorum & inferiorum, anteriorum & posteriorum
 actus partium. Ergo in eadem media est primum prin-
 cipium vite. Minoram confirmat hac rō. Hic est
 collocatus secundum totum, qd. omnia particularium actuum op-
 rationes dignitas ity discernit, sibi est principium partium
 motu. Et n. huiusmodi sunt cum & prin-
 cipium partium libro 3. de anima cap. 2. T. 145 & sequen-
 tibus & libro 4. mens cap. 7 est placitum. At partem totam
 in medio actus est collocatus: ut in lib. 4. de anima cap.
 2 & tractatum. Ergo primum est principium actus est
 in medio actus, sibi anteriorum & posteriorum por-
 tionum. Anterior a parte est, in qua motus nobis secundum
 sibi in qua partem sibi collocata sunt: non posterior
 huius opponit.

90

[illegible]

— prior: 5.) Antequam alias exponat tota res, ubi
nutritivum principium in modo actus situm non
quod illa media pars apta, palatilis: & dicit totum
actus corpus in tres principales partes divideri posse
quoniam una sit superior, & 2. cibum recipi possit,
alia inferior, per quam cibi deponitur: tertia
aut internus dicitur in nervis & perfectis membris.
habetur in ea. In alijs autem imperfectis membris
habetur eandem rationem, nisi quod et postea aptum dicitur
quod a parte & perfectione huius, per actum ubi in alijs
videtur, quoniam in alijs.

604.) Contra hoc obijci potest: in partibus
partium nutritionum: In glaucis in membris
id est partes quod huiusmodi de eadem, esse videtur
et cum alijs membris habent, & quod actus carnis
in ea, et sunt partes, per omnia membra & per
hanc quoniam in glaucis membris alius actus
glauco partes, in eas non totum dicitur actus, hanc
etiam actus in membris sua habent et per membra
et in membris ut non in membris & videtur: et in
etiam & partes in perfectionibus membris, & quod his proportionibus

in membris in imperfectionibus, et in imperfectis & membris
membris ad 4.) 5.) Exposita distinctione partium
actus constituitur corpus: videtur totum ad membra
constitutum, & dicitur proponit: cum tres sunt partes
quod corpus actus constituitur, minus membris in eis, per
primum dicitur principium in media locum non
sed complari posse & autem h. v. rationibus physicis,
et autem membris: & totum rationem h. v. angustioribus
physicis membris rationibus.

605.) 6.) De alio dicitur rationem, quoniam
hanc rationem in membris. Quicunque pars a ceteris
membris in vitam habet, in ea & principium dicitur

Et media pars animalis à ceteris distincta in se vitam ha-
 bet. Ergo in media animalis pars est principium inter-
 medium, quod est in praesentia et in futuro. Et medium
 in media animalis, si caput præcedit, et ad quod pars
 cetera est, et ceterum, ad ceterum totum reliquum caput, in toto
 minus ad hunc medium, in parte vivente. et in animalibus, in:
 artibus, et in ingenuis habent, ut dicitur et apud. necnon:
 ad medium partem habet. In his et in tota pars parvas
 distinctas aliquando dicitur vivere, sed media distincta, quoniam
 vitæ præcedit: nec tantum in infestis hoc fit: sed
 etiam in partibus quibusdam animalibus, quod in infestis non habent.
 ut in universis, et luculentis, et argenteis, et alius, et quædam.
 nec in omnibus animalibus hoc videtur, ut medium pars
 vitæ distincta dicitur et in partibus distinctis vivat. Et medium a.
 parvas distinctas vitæ præcedit, et est ut in aliis
 in itam habent, et in toto animalis est ad hunc medium
 etiam multitudine. In partibus a. ad hunc multitudine distinctas
 vitæ: et in partibus distinctis, quoniam pars distincta
 et distincta, et in partibus distinctis præcedit distincta
 et distincta, et in partibus distinctis præcedit distincta
 et distincta. Ubi tam in notandum est: quoniam in
 vitæ præcedit, et in partibus distinctis præcedit distincta
 et distincta: alias a. ut est abies, picea, pinus et cetera:
 vitæ in partibus distinctis non præcedit: Ceteris vitæ in partibus
 distinctis, et in partibus distinctis in libris de plantis et ceteris
 et in partibus distinctis non præcedit: attamen in partibus distinctis
 et in partibus distinctis præcedit, et in partibus distinctis præcedit
 et in partibus distinctis præcedit.

et sunt ita plures fieri solent. Quod si fuerint a primo, quod in primo
omnes plantarum partes, ut in his lenticulis, cum maxime
sunt a multum aduifis, et, ratione multum aduifis. Si
in his partes ab animalibus diuisa fuerint, sunt etiam huius
modi, multum aduifis putat. Et quod partes plantarum
adulescentia, multum, quam aliquando copulata sunt adulescentia
de his, etiam multum a multum aduifis, non sunt
a multum aduifis, nec aliud ex his generis. Cuius ratio est
quod animalia ad hunc totum nationem instrumentis multum
sunt a multum partes adulescentia, etiam in his non
na sunt ex his, quod ab his multum aduifis, etiam, quod aliquando
in his aduifis, etiam alia aliquid, vel utraque aduifis. Et sunt
in his partes ab animalibus multum aduifis, quod in his sunt
multum aduifis, cum multum ex his partes in se habent
multum aduifis. Facto tamen partes plantarum multum
adulescentia, etiam a partes multum aduifis, quod cum
horum na, quod cum multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum
adulescentia, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis
sunt, quod multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis
Si in his partes ab his partes multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis
sunt et multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis. In his
his a multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis
facto multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis

¶ De his. Facto tamen, quod multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis
in media animalis & vivantis parte, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis
facto. Cuius ratio est, quod in his partes multum aduifis, etiam multum aduifis
in na est principium vite. Et media partes in his
his partes multum aduifis. Cuius ratio est, quod in media partes multum aduifis
est principium vite. Cuius ratio est, quod in media partes multum aduifis
etiam multum aduifis. Plantarum na, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis
lente, vel multum aduifis, quod in lenticulis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis
sunt, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis
na aliquid, quod multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis, etiam multum aduifis

liumque arborum generat. In omnibus autem his id ex quo
quod primum est, modum totum obtinet. Si enim primum
in terram germinat, geminasque pedes habet, pro quibus
alteram radices agit in terram, per alteram spiritum
et columnam amittit supra terram: ipsum autem in medio
manet loco: et si primum putrescat, quod videmus a ligno ge-
nerari. Eadem quoque in ceteris duobus modis. Nam
in insitione, surculus totus trunco cum insit, et ramorum
quodammodo, modum totum habet. Sic etiam in anali-
sibus, gemina plerumque circa nodos exsternuntur, de
his ramorum atque est similitudo surculi, nec diu-
tius sunt: et ex hoc modo aliud quoddam nascitur.
Quia primum est, id ex quo plantae nascuntur, in
loco obtinetur. Ita in arboribus videmus deinde.
Quia in his arboribus quod inquinatum habent, locumque
cum est trunco primo quodammodo, et sic licet mutetur
in dissatione. Quia et ortibus, quod cor primo omnino gerit,
in quo etiam arboribus quod inquinatum caruit, id quod cor
locum obtinet, et positione loci condat, primum magis
nascitur est.

CA P U T II.

Postquam de his quae incedente capite dicta sunt,
sententiam coheret, principium dicitur in modis autem
primo et primo dicitur esse: In hoc vero utitur pri-
mo, quod illud modum sententiae non indicat
fuit, et hoc esse monstrat: quia etiam alijs naturalibus
rebus confirmat, principium dicitur in modis autem
collatum esse. De probabili videtur fore, quod
exa mentionem facit, quod idem locum placet Ter-
tio. Ceterum notum in omnibus videtur quod in ordine
et minime, non obstat, insitum esse habet.

Hic de rebus Principio huius capitis est
omne fuit totum, quod videtur, principium dicitur in
omni autem in loca collatum esse. Non in fuit

2. *Quoniam corporis partes separantur, per transmutacionem, et
 non tantum originem, ideo dicimus: nihilominus sunt
 partes principium in certa collocazione.*

[illegible]

[illegible]

I lo loo uos d' al na e d' y luy hanc in
 vivan tie po tunc religio nali. Chinal. Lettrent.
 in au pt mltigra nti coloris. An rrimae cali di ma.
 pmi la tas. Ahy cor ni angustia hraditis de no
 iugis de filabti q amas stantia d' d' d' d' d' d'
 non d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
 ad velle nre adma religio nali. Nire in unat, si v.
 do rigual aut, hrit. Si po in curto yst pna
 oitum d' rrimae caloris mlti sctas. aut in as
 d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d'

[illegible]

С А Р И М .

[Faint handwritten Latin text, likely bleed-through from the reverse side.]

1866

[illegible]

14. 10. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849.

Trapa d'Alba. Hoc a modo admodum
 Indurati sunt apti in militum armis et in
 et in. Dicitur in lib. de rebus et in rebus et in rebus
 nam, operari et in rebus et in rebus et in rebus
 et in rebus et in rebus et in rebus et in rebus
 et in rebus et in rebus et in rebus et in rebus
 et in rebus et in rebus et in rebus et in rebus
 et in rebus et in rebus et in rebus et in rebus

[The handwriting is extremely faded and illegible throughout the entire page.]

54

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[illegible]

nae respirant: vel habent pulmonem & ut respirant,
sed differenter - Alia n. minus respirant, Reliqua
ita ut illa non vivat, ut q. p. in se junctura p. r. d.
tunc & carnosum pulmonem habent - Alia & mag.
res respirant, & sine respirare diutius existere no:
possunt, ut q. copioso sanguine p. r. d. tunc pulmo
nem habent.

De respirator. lib. 1. Cognito primo subiecto, in quo
respiratio fit: in tantum huius capitis p. r. d. tunc in lib. 1.
demonstratur, ut ea quae non respirant & p. r. d. tunc.
At minimus huius p. r. d. tunc in p. r. d. tunc p. r. d. tunc
tunc. Huius est d. r. d. tunc p. r. d. tunc p. r. d. tunc
tunc d. r. d. tunc, q. ea respirare solentur. p. r. d. tunc
tunc & p. r. d. tunc, ut aialia q. pulmonem habent,
respirant: Curu. reliqua aialia q. pulmonem
non habent, non respirant, non solentur, q. p. r. d. tunc
vultu videtur oia aialia respirare. Alia est Europa:
pota. Cilicemum, & Diogenis Appolloniatis, q. oia aialia
ea respirare dicuntur, sed quae respirant, in app. loca:
vultu: quibus huiusmodi & p. r. d. tunc & p. r. d. tunc
q. p. r. d. tunc, si aquam ex p. r. d. tunc, p. r. d. tunc
habent, q. ex aqua p. r. d. tunc natum in oia p. r. d. tunc
oia p. r. d. tunc: q. p. r. d. tunc, no natum
f. aialia. Si ex aqua ex p. r. d. tunc, & aialia non utra:
vultu, natum d. r. d. tunc, q. tunc in vultu no in
existere p. r. d. tunc huiusmodi: ut lib. 1. q. p. r. d. tunc 6
t. 51. huius. Neque aialia, si p. r. d. tunc aqua ex:
p. r. d. tunc p. r. d. tunc, & aqua circumstante os
p. r. d. tunc p. r. d. tunc aialia extrahere & si aialia
p. r. d. tunc huiusmodi, & in oia aqua aialia in aialia.

Tertia 3. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰ ¹³¹¹ ¹³¹² ¹³¹³ ¹³¹⁴ ¹³¹⁵ ¹³¹⁶ ¹³¹⁷ ¹³¹⁸ ¹³¹⁹ ¹³²⁰ ¹³²¹ ¹³²² ¹³²³ ¹³²⁴ ¹³²⁵ ¹³²⁶ ¹³²⁷ ¹³²⁸ ¹³²⁹ ¹³³⁰ ¹³³¹ ¹³³² ¹³³³ ¹³³⁴ ¹³³⁵ ¹³³⁶ ¹³³⁷ ¹³³⁸ ¹³³⁹ ¹³⁴⁰ ¹³⁴¹ ¹³⁴² ¹³⁴³ ¹³⁴⁴ ¹³⁴⁵ ¹³⁴⁶

ore in anasem? Falsa ratio est à falsitate, q̄ primo ge-
neratum ex praecedentib. concludit hoc argto. Quicūq;
animal non respicitur, na quicūq; non respicitur. Nō
n. r. d. sed oia respicientia tunc ex his aut tunc respicient
et nullus in eis potest exspirare: ut ex praecedentib. patet.
Ergo nullus in eis potest exspirare.

Item. Quod per rationem modum respirationis, q̄ habet
per retractionem aëris factam in omni plūbe argto,
quorū primum est. Quicūq; animal non habet
na aërem ore attrahere nequeunt. Item non habent
arterias. Ergo non possunt ore aërem attrahere. Minor
confirmatur tribus rationib. 1. m. a. Quicūq; non habet
pulmonem, na nec arterias habet, cum arteria sit p̄
tribunans. At pisces non habent pulmonem, ut vult
manifestum. Ergo pisces non habent arterias. 2.

Quicūq; animal ore annexum habet, na non tunc
arteriam habet inspirationem aëris attrahere de aëre
exteriori. Nam si nautilus piscinus aërem attraheret,
ut, in relijs etiam animalib. attraheret, q̄ tamen nō
fieri manifestum est. At pisces nautilus habent ore
annexum. Ergo pisces de aëre non attrahunt,
naq; arteriam habent, aut potest aëre attrahere de aëre
exteriori.

Item. Nam. Aliter argto est. Quicūq;
animal aërem in aqua attrahunt, na et extra aquam
attrahunt aërem manifestum, et extra aquam vivunt.

Sed pisces extra aquam aërem non attrahunt, naq;
vivunt. Ergo pisces in aqua aërem non attrahunt.

Item. Item. Factum argto. In oib. animalib. q̄ respici-
ant in spirant, pars aliqua corporis modo, ut retollit

de respirant: sicut in herb. videtur. licet. prius si aërem
sintant & postea extollat, si respirant compingunt. At in
eley nullus huiusmodi motus apparet, sed in huius
de huius branchia rotam videtur: in terra de fisco
pitant quodam, nulla tamen pars mundi videtur. Et si
nec inspirant nec expirant.

Et de blor & tr. aëris: in orb. respirantibus. si si. foras
bille quodam in aqua superficia apparet. In piscib. a.
huiusmodi bille, et si distinctissimè sub aqua respirant
non apparet. Et si si. a respirant, nec illam aërem
distinxisse asserunt. Major inclinat quod illarum b.
larum. Cum in his aërib. aëre respicitur, p. suffocatio:
non expellit, ne superfluum aqua ubi bille existunt
sicut manifestum est in or. aqua, si quod in aëre spi-
ritum immittat, quod bille quodam dicitur. Ex suffocatione
a. aërem tales billes existeret perspicuum est. Et si quod
Inias vel raras, vel similes alij aëres distinctus in quibus
sunt sub aqua respirant, ut suffocantur. Tunc in bille quod
in illa aqua parte existunt.

Et de blor & tr. aëris. Si si. respirant in
spirando & expirando aërem, quod circa os piscium in
aqua inest, et huius & alia aëria in aqua respirant
aut: nam & aërem attrahunt, quod circa os existit.
At si huius & alia aëria non sunt in aqua respirant
ut circumstantibus aërem attrahant. Et nec si si.
Et de blor & tr. aëris. Si si. respirant in aqua
spirando & expirando aërem attrahunt, et opte
aërem respicitur & aërem attrahunt. At si si.
aërem si si. non sunt respirant nec aërem attrahunt.
Et de blor & tr. aëris. Ergo nec in aqua respi-
rant, et aërem attrahunt.

huc Vap^r Adhuc hoc argum^o obijcit Diogenes: pisces
 ipsas motuq^{ue} extra aquam minimū aëris & sine portione
 attrahant, ab aëre suffocant: In aqua v. vitæ, q^{uam} mo:
 dicetum ibi aërem attrahere possunt. Hanc obj^o.
 rejicit tot^o: & inq^{uit}, pisces n^{on} p^{ossunt} in aëre motuq^{ue} ni:
 mium aëris attrahere: sed q^{uod} d^{icitur} institutum^{us} est:
 mundo calores nativi. In aëre n^{on} n^{on} possunt aëre:
 in aëre q^{uod} sustinentur: & pulsant^{ur} ad, q^{uod} respicere n^{on} im:
 p^{ossunt} attrahi possit, aëre n^{on} attrahi suffocati. Item n^{on} in aëre
 etiam terra n^{on} attrahi possit: sed in nullo
 aëre p^{ossunt} q^{uod} respicere suffocari, & minimū aëris attrahere.
 Et q^{uod} in p^{ossunt} hoc aui det.

ad hoc. 3. Mirari est hoc in l. postea sy in l. si vero
et qui ex illis illi pte adiecti non vult de respice
Nullum. Cum igitur tota dispositio ad fact. i. v. n. n.
in potestatem. Invenitur & dispositionis involuntatem
fortem in auctoritate & pte n. n. & usque ad totum.

Alterum, quotientiam Logice, q non corripitur per
vos & ex fine, q praestantissimam ad, in his Litteris
vult. Putant enim non esse finem non apertum. Si in
quibusdam sunt & ob quam finem. Propter tales data sunt
et si ducantur, q per hoc a fine finem est agendum
apertum essent, utrumque bene hic est per se, tota
sunt. Sicut affertur cum, qd est per se, utrumque
quod non facimus, utrumque non est, nos de bono.
In a barro

[illegible]

CAPUT II

Quicquid non recte docuit, id aut in mathese & do-
cendo aberrant, vitiosamque habent suam viam. formam
vel in via fallunt, & non recte de re sentunt,
de qd alios in studio conantur. vel & in forma & in
via disciplina fallunt, idq. in se sunt fugientes.
Cum igitur Aristoteles in fine praecedentis Capitis ostendat
quodammodo etiam de Litteris vitiosam habere
formam, in principio huius Capitis q. prima
quis est pars, nam de tractationis falsam esse sent.
et probat. Et aliam addunt, & refutat de Litterarum
opinione, q. a Platone in Timaeo est opposita.
Sextio quoque hanc opinionem deprehensam esse videtur probat.
Sed ubi nescis aliam quendam Platonem,
quae non videtur, sententiam habere.

(De Deo) Principio Aristoteles demonstrat damocriti
opinionem falsam, non q. mathematicam, sed q. naturam
tam mortis alicui non asserit; si enim nova sunt
q. supra sunt dicta ut caeli sunt nata, non oia
aetherea respirant, & propter mortis ea non est in respi-
ratione. sed si in se sunt continentis compressione
aetherea intrant, in solis respirantibus. id naturam
est: reliqua a hoc moto non favent.

(De Litteris) Et quia respirantia aetherea proposita
causam non respiciunt, respiciunt autem ad id qd est, q.
a sensib. in respirator ab eis. Litterarum pars. Videri
autem in quibus in aethere, quibus magis calidius
sunt, tanto magis insignius respirant, & de
frequentius respirant, si externus aer sit calidus.
V. Cylindri autem aer frigidus fuerit, & in
in aethere. Si sit refrigeratus calorem aethere, minus

natus est et sepius respirare, et si corpus compingatur &
 costringatur: Sed secundum Democriti opinionem frequentius
 oportet respirare, si corpus externo frigore costringitur.
 Nam quod plus fuerit coactum, magis minuta corpusticula
 extenuantur, et quam extenuationem inspicimus in
 respiratione esset utia. Cum igitur contrarium docuit,
 et si calidum multum accendatur, et magis
 inspirare incipiant, et non sit uia q. respirant, ali-
 quando inspirare & aliquando expirare ut costringatur.
 spirituum est, q. refrigerant per respirant. Prout
 calidiora sunt, tanto frequentius inspirant, et
 quanto frequentius inspirant, tanto magis refrigerant
 incipiant, quia tum aerum & costringunt sunt ignem
 super ignem. et refrigerant per respirant uia
 et sic est respiratione et a Democrito tractata.
 et de respiratione. Postquam tres superiores capitula de respiratione
 proposita opiniones refutatae sunt: nunc in respiratione
 Capitis parte pergit Aristoteles in aliarum refutationem,
 et cum q. a Platone in Timaeo et Libella et de briol
 loco peruenit. Fuit a Platone de respiratione
 hae sententia, q. respiratione fit per orificia aëris
 agitationem: et cum aëre per calorem ex aëre per
 os expellitur, et vacuum alij concludit, et cum dicitur:
 fuit aërem per os & mactas curvum intus, et
 in respirationem fit. Hanc opinionem
 refert, i. per modum coloris. Non enim plene quia
 causa fit respirationis in tribus aëribus q. respirant,
 merita: sed per q. ea fit respirationis in nervis
 & pectore aëre resonat. Prout a. res in
 aëre in nervis, non fluctat in nervis, an alij

2. pp. aliam causam accidat si in sola gradiente aëria
respirant, oportet eam adferre, cum illa sola respi-
rant. Si a. a. et respirant, sed alius sit horum
inspirationis modus, tandem huius diffinitio
indicari oportet, in eo explicari debet, ob quam
cum omnia aëria respirant.

¶ 3. De huius obsequio, respirant pp. falsi-
tatem. hinc in. falsa & subtilis atq. eff. fa. & d.,
atq. contrarium, sola gradiente aëria respirant.
¶ 4. Nam dixit Plato. Si aër intra aëria sit minus
calidus, extra hoc os & trahi, & tunc aërem, q. corpus
circundat facit, & pueri ac conchas carnes
modis ac similibus solum in quo alter erat calidus
i. q. pp. ut valium probatur, & tunc aëria
quodammodo vivunt aëria, & quam dicitur hoc sit,
et aëria vivunt. Hoc a. tunc non p. Nam
is aër q. dicit, alterum q. intrat in, ut ita
ut valium & dicitur magis, & al. n. contrarium
motus in rostrum sicut statum, quorum
atque absconditum est.

¶ 5. De huius. 3. 1. 2. 3. hoc modo. q.
nam in respiratio, in inspiratione prius in aëria
libus quodammodo inspiratione, cum tunc hoc valium sit.
¶ 6. Nam respiratio si in inspiratione & inspiratione
viva quodammodo sunt, & altera subsistit alteram.
¶ 7. Nam a. & b. sunt contraria & contrariis sunt
multis. sed apparet quod moriantia ultimo
expirant, & tunc vivuntia prius inspirant nam
& si inspiratione in aëria. unde dicitur & p. l. omni.
¶ 8. 1. 2. 3. Tunc dicitur inspirationis modus
hoc modo non exponitur, tunc vultus respi-
rit aëria inquit. Nam q. ita inquit.

Respiratio quoniam. Cuius & subsequens una cum
partibus. Spiritus & inspiratio atque in seipso. Cum
in praeterea mortis & vitae sunt causa in aëre.
Quoniam n. respirantia aëria inspirant & ex-
pirant possunt, tam cum vivunt, & cum pri-
mo hoc facere nesciunt, intereunt & moriuntur,
ut respiratio in eis casu non inest.

De 2. Altorum. 3. Quarto Platonis opinio instat
ab absurdo. Fieri enim non potest, ut nos aërem
per os intrare & exire fugiat, & resuscitemus, quod
potius & raras aëres carnes intrat atque exeat.
Academici n. an exterior aër sit calidus
vel frigidus, aut moderate vel gestat, quoniam argo
non sentiriemus, si in ipsum corpus intraret,
& gelatus videretur exire.

Altorum 2. 3. Quinto Aristotelis testimonio instat.
Dicit enim calidi respirantem introitum h. e.
calidum aërem inspirare, cum famam instat
contrarium testatur. Manens enim n. aër, si
inspiratus esse frigidus, & quod exspiratus esse calidus.
Cum enim si calidum inspiratur & tunc aëria
trahendo id videretur exspirant. Quoniam inprovisum
non satis refrigerare potest, itaque spiritus sapienter
quod calidus, & quo aër inspiratus calidior fuerit,
eo sapienter respirant aëria.

Ad 4. Altorum. 3. Quoniam in refutatione Iulii Platonis
inter alia dictum est, Platonem nihil de fine re-
spirantis tractasse, obijci possit. in quo non finem
respirantis explicasse, quod statuit, calido aëre inspirato,
natura calidum nutrire. Ad hanc objectionem

in tacta huius capitis parte. Et Aris, & simul totum
refutat. Tunc, q. ad respirationem multum
stimulant, et ad quodam hanc morit obitus non
fecit. Ex libro tamen de Sanguine cap. 5. Hippocritus
et Pythagoras ita sensisse. Primum vero
solum esse inquit, quod nunc illi statuerunt, et
spiritum fieri per nutrimentum, et calor nat.
Vnde respirationem considerat & nutritiam. Nam in
num. calorem & ignem nutriti spiritus q. de nut.
trimento respirat, sicut ignis nutrit & considerat
adjectionem & calorem, inflammati p. Et si
calorem addeat igni, id paulatim in fumum
conducit & in ignem & ignem. Et ad nat.

Tabula Vae I. Si ergo hanc opinionem refu-
tat bifariam. primum ad id, quod si
pauiores chironas fuerint refutata, quod in
fida non sit. Vnde in animalia nativum habent
calorem, ideo istum calorem respirat. Vel
aliquo respirat simili conditionati oportet.
Atq. in q. non respirant, istum non dunt
tunc pro respiratorem calor nativus non constat.

Tabula VI. Et de testimonio sensuum, quod
fictum placet sit, si calorem de spiritu & ad
inspirato fieri dicat. Manifeste non apparet.
Si nutrimentum a humore, q. calor de nutri-
mento generat, & ex nutrimento tunc contra-
rium calorem agit. Si v. animal non nutritur,
atq. semper aerem inspirat: nunq. fumum ca-
liscit, sed potius refrigerat, & fundam in terram.

Caput

C A P I T U L U M III.

Hoc Capite postrema natura philosophorum de Respi-
ratione opinio, quod est in philosophis communis, et reser-
vatum a philosophis, non recte impudenter, et de
spirito solutus, et quod omnia in dicitur, et ipsi
opinio de suis naturis. propter communem. Tertio
tulla esse demonstratur.

¶ 1. Principio proponitur: aliam ad huc
esse de Respiratione opinionem Empiricorum, sed non
et in legem non esse per tres causas. 1. quia
applicat si non, Respirationis; 2. quia de subjecto
spirito non volat, nec exhalat, utrumque autem
hi respirant nec res: si quidem hi respirant,
an reliqua res spiritus constituantur, et quomodo in
calore naturae respirant.

¶ 2. Tactio quod non recte
instrumentum Respirationis tractatur, Nam de respo-
sione, Respirationis quod per naves fit, et invenit, et
per de Respirationis instrumentum in respo-
sione. ideo hoc principium Respirationis, quod
naturae, esse opinatur, cum tamen res respo-
naturae ambigat sit respo: Altera per arteria
et per naves, altera per naves, inter quas illa et
prima et tractatur. Nam respo quod fit per naves,
non est respo Respirationis quod fit per arteriam, cum
aer in spiraculis per arteriam transiat: quod vero
per arteriam, per illa quod est per naves.
¶ 3. Respirationis quod est per naves, postulat autem
causa et licet nulla sit per naves respirationis,
et hi tamen naves respirationis: si v. Respirationis
Respirationis per arteriam, moritur, et in Arteriam.
¶ 4. Respirationis manifestum est. Huius a. respo est
quod naves Respirationis non recte ad quod finis
ad vitam et ad salutem: ideoque plures naves
oportet, quamvis alia sit alia, tamen est et respo

[illegible]

collo, & funam^{us} latum, crassis foraminib. p^{er}divisum.

Si q^o sup^o talis nas ora obstruatur, vel digitis compresso
in aquam immittatur, har inferiora foramina nihil
propter aqua recipit. Si m. nas per os liberius
obstruatur, nec per inferiora foramina q^a aqua obstru-
itur, exit fit, & duo corpora inter in eodem primo
loco isto manent. Si v. os aperiat, & aer exeat,
aqua inferius per foramina ingreditur, usq^{ue} illud sta-
tu replat: & rursus de vasis obstructo, aqua in eo
manet, licet q^o cunctius in aerem continueat. Aquam
non egredi, nec valvula relinquatur, q^{uod} mirum foret,
cum nec har liberius os obstruatur, nec per inferiora
aqua replata foramina aer intrare queat. Ancto a.
oro, statim aqua putatim affluit, & aer in ejus locum
succedit. foramen nobile affluens & refluxus sanguinis
in aëlium vasis inspiratorum & expiratorum hanc voluit
ambrosiam. Ut. n. aqua in Clapnetum illabatur
aërem ingreditur, & aëre mixto, exit aqua: ita sangui-
na ad partes superiores in vasis contracto, usq^{ue} re-
plente, expellit aer, inde exspiratio. Quoties
a. lato sanguinis in valvas illas seorsus introit
illabit, inde inspiratio oritur.

[illegible]

[illegible]

July

11

fity inspiratio. Sin sursum fuerit sanguis, aër expellitur
est expiratio. Atq. h. in impadoclas respiratorum
pate. apert.

¶ Ara d. d. q. d. Tercio aut opinio impadoclas h. est
pulsa r. q. d. Respirant. n. t. u. a. l. a. vel per arteriam
et os & n. a. s. s. i. m. u. l. vel per arteriam & os. l. a. d. n.
per n. a. s. s. i. m. u. l. p. r. o. p. t. a. r. g. o. impadoclas h. Respirator
per arteriam loq. r. q. d. s. u. s. s. i. m. u. l. p. r. o. p. t. a. r. g. o. n. a. m.
h. s. i. s. c. o. n. t. r. a. c. t. a. f. a. c. i. t. I. p. s. a. n. i. n. s. p. i. r. a. t. i. a. i. r. u. s.
v. e. l. t. i. f. i. g. u. r. a. s. i. n. v. a. m. i. s. r. a. t. i. o. d. a. t. & r. a. s. t. i. s.
c. o. n. t. r. i. n. e. a. t. i. n. g. i. t. a. p. i. n. t. r. o. c. a. d. a. t. a. t. o. l. l. a. t.
& a. n. g. u. i. s. a. s. c. e. n. d. a. t. a. m. t. a. m. n. a. m. i. t. t. o. r. u. m. a. i. r. u. s.
i. n. s. p. i. r. a. t. i. f. i. p. u. l. m. o. & p. a. t. h. i. s. a. t. o. l. l. a. t. E. x. p. i. r. a. t. i. o.
& e. x. p. e. l. l. a. t. i. o. p. a. t. h. i. s. c. o. n. t. r. i. n. e. a. t. & c. o. n. t. r. i. n. g. a. t. i. o.
n. o. n. s. e. u. s. a. c. i. n. o. f. f. i. c. i. n. i. s. a. r. t. i. o. r. u. m. & f. e. r. r. a. t. i. o. n. u. m.
i. n. p. o. l. l. i. b. u. s. d. u. m. t. Si. n. t. o. l. l. a. t. & r. e. t. i. n. e. a. t. i. o. n. e. a. i. r. u. s.
i. n. g. r. a. d. i. t. i. n. c. o. m. p. r. i. m. a. t. & c. o. n. t. r. i. n. g. a. t. i. o. n. e. a. p. e. r. t. i. o.
& e. x. p. e. l. l. a. t. i. o. n. e. p. r. o. p. t. a. r. g. o. h. o. c. i. n. t. e. r. v. a. l. d. q. u. o. d. i. n. p. o. l. l. i. b.
n. o. n. d. i. c. i. t. u. r. a. d. a. m. u. s. h. a. b. e. a. i. r. u. s. i. n. g. r. a. d. i. t. & a. p. e. r. t.
p. e. r. i. n. t. r. a. t. p. e. r. f. o. r. a. m. q. u. o. d. i. n. a. l. t. e. r. o. c. o. n. s. p. i. c. i. t.
d. i. t. a. h. a. r. d. i. s. t. a. n. c. i. a. l. i. t. e. r. a. a. n. t. e. r. i. o. r. i. s. c. a. n. a. l. i. s.
h. a. b. e. t. l. i. b. a. r. e. s. p. i. r. a. t. i. o. n. i. s. i. d. e. m. h. a. b. e. t. n. a. m. p. a. a. p. p. a.
a. r. t. e. r. i. a. & i. n. s. p. i. r. a. t. i. o. n. i. s. & e. x. p. i. r. a. t. i. o. n. i. s. i. n. s. t. r. u. m. e. n. t. u. m.
h. u. m. a. n. u. m. e. s. t.

¶ Q. u. o. d. Si. d. e. n. Respirator per n. a. s. s. i. m. u. l. n. o. n.
s. o. l. u. m. n. o. n. e. s. t. o. m. i. n. a. n. t. i. u. m. r. e. s. p. i. r. a. t. i. o. n. e. s. e. d. i. n. t. r. a.
e. t. n. a. m. t. u. m. a. t. t. i. n. g. i. t. q. u. o. d. n. i. m. i. s. e. s. t. p. p. t. i. a. i. n. i. o.
p. u. l. m. o. n. o. n. e. s. t. R. e. s. p. i. r. a. t. i. o. n. i. s. t. u. t. u. m. L. o. c. u. s. p. e. r. n. a. s. s. i. m. u. l.
a. i. n. t. r. a. t. i. o. n. e. m. & p. a. t. h. i. s. r. e. t. i. n. e. a. t. i. o. n. e. a. i. r. u. s. p. e. r. n. a. s. s. i. m. u. l. i. n. g. r. a. d. i. t.
L. a. d.

Ad 1^{am} : 1) primum quod ex superioribus tractat^{ur} :
scilicet, est veritas caloris virtutis. Cum n. animus sit forma
substantialis, & habitus in principio vivens atq; vite
unus cum calore est conjunctus. Nam cum quod
animus non sit operatus, id ad vitam est virtus. At si
calor animus non sit operatus, cum ipse & calor via
faciat. Ergo calor ad vitam est virtus. Minor
est manifestata ex superioribus. Sicut quod n. animus non
sit nutritus, si n. non sit operatus: igitur nutritio
minime est ad opus. At si calor non sit nu-
tritus, cum alimentum a se operatur & conlocutus sit,
q. in calore non sit. Ergo, si calor animus non sit
operatus.

[illegible]

[illegible]

modet, ac ad vicinam membranam instillit, &
hoc attritu sonum efficit, cum aëre sua natura so-
norius sit: & si calor innatus de virtute ca-
pitis, id est de receptis & diffundit, per hanc
una huius tridolus de sonu.

Ad quod tridolus vap. de aëre & spiritibus, in in-
fantis canores, spiritum tridolam & attritu de
brunna, sicut in respirantibus pulmo, in tridol
branchia extollit & comprimit: nam quod existit
nec, nec aëre spiritum & aërem ora trahit,
atque per os aërem in illa ingreditur, ut ait Aëtius, quod
innatus ille spiritus in illo exterioris aëris in gra-
tuat. potest. Nam in huius sit quod in tridol
sub. aëre accidit, si comprimitur & obtruncat natus
atque ora trahit. Quod in aëre ita suffocatur
ut non possit tridolam & in tollit, ut si in
i. tridolam ingreditur aëre spiritus oas oculis
Hac tamen est causa, quod in respirantibus aëre
quod obtruncat os natus in tridolam
nec aëre aëre in tridolam, nec calor pulmo
nec natus refrigerat. sit, id est in tridolam. In
aëre v. in tridolam calor natus in tridolam
sit in tridolam refrigerat & huius quod sit.
Huius sit. Quod aëre in tridolam natus
nec tridolam de sonu natus quod, nec in tridolam
huius in tridolam sit. Solent in tridolam natus
sit foratis foraminibus aëre aëre in tridolam
natus aëre, id est in tridolam tridolam quod
natus aëre. Huius in tridolam apparet, si sit

na illius viciniam trahunt. Sicut
 Δαΐδ. Quod est enim, si non aere in-
 prodiat & calorem refrigerat. Breviter est in ci-
 casis: q. n. canoda sunt, majora sunt calores pro:
 q. ita est, si tam habent membranarum, & raris planis
 q. sub septo est transverso, quo s. h. nam refrigerati
 quant: q. a. multa sunt, ita frigidaiores. Sicut
 nunt in q. sub septo seipsum apparet: ut et lib. 5
 et nunt: aiat cap: 30 et colat.

non habent sine respiratore vivere.
 Minor velant. Graviora quae in aëria baculis
 habent angustiam, & vitam tunc calorem, nec
 magnam refrigerationem requirunt. Quod quod putant
 ad rem impotens & contrarius est, non nullo multum
 refrigerantis aëris recurre ad aliquid rationis, &
 si longo tempore sine respiratore vivere possunt.
 Tertio, non semper tantum sine respiratore vivere
 valent, ad terram aër incipit ad refrigerationem

intra est inter catum.
 Del 5 870. Ite quod praedictum est, in ob-
 non respirato, utique appropinquat admodum ma-
 limus infestorum & mi carum & apium. Haec de-
 le in humores, q non nimium est frigoris vel
 calidit longo tempore vivit, & q. reserare put. qd
 ficit, i. ut garmu & aliterant, crebrius n. spirite
 dulcor nat. atet.

De Tercio. Tercio Animalia Aquatica sanguinem
non respirant, quia extra aquam & in aëre vivere
non possunt. Vnde, quoniam sanguis praeditus, et
novo respirantia, ut pisces. Porro haec animalia
inopiam sanguinis parvi caloris habent, aëre illum
calorem aëre respirato per, ut in aëre molli crassa
testis, ejusmodi sunt corapi & polypi, & alia id genus
atque, si tamen vivunt, in aëre vivere quoniam, ad
tandem infirmum: siquidem in aëre nullum tunc vivit.

montem, & si calor aeris tantum planis attingit.

Quod & q. postremo apto p. aeris terrastrum (v. g. b. Plinius lib. 4 cap. 57 ex Theophrasto tradit) dicitur, quod quam altius sine stiror vivere possit, & om. illi magis aqua neq. animi recipit visum, sed tantum tripole terra ad hunc calor refrigerat, cum de solida terra effertur, in qua vivere non possunt, & respirant. Ex yb. manifestum est, q. ea animalia q. pulmonum n. habent, planis non respirant: q. pulmonum n. habent, solummodo respirant.

Quod & q. Conclutio haec est, quod est p. aeris capitis partem, q. in alt. in ea transitum est, q. in animalibus sanguinem n. habentibus calor refrigerat. Conclutio y. q. vel a continenti aere, vel a circumstante aequat.

Quod & q. Tactia haec est, quod est p. aeris capitis partem, q. in alt. in ea transitum est, q. in animalibus sanguinem n. habentibus calor refrigerat. Conclutio y. q. vel a continenti aere, vel a circumstante aequat. Tactia haec est, quod est p. aeris capitis partem, q. in alt. in ea transitum est, q. in animalibus sanguinem n. habentibus calor refrigerat. Conclutio y. q. vel a continenti aere, vel a circumstante aequat. Tactia haec est, quod est p. aeris capitis partem, q. in alt. in ea transitum est, q. in animalibus sanguinem n. habentibus calor refrigerat. Conclutio y. q. vel a continenti aere, vel a circumstante aequat.

Quod & q. Non tantum via animalia q. pulmonum n. habent, solummodo respirant, sed etiam in ipsis partibus, quod est p. aeris capitis partem, q. in alt. in ea transitum est, q. in animalibus sanguinem n. habentibus calor refrigerat. Conclutio y. q. vel a continenti aere, vel a circumstante aequat.

παρα τοις οφθαλμοις α' πληθυν, quia nocte latant, q
extra in gremio habuerunt: ~~ut~~ & alia dicitur, q' vel in
alata, ut aves, vel in uterum quancosa ut testis, &
lucida & insensibilis: in q' videri haec. ~~ut~~ q'
aves huiusmodi habuerunt, ut & aves quancosa
habet, anguina plenum, reliqua a' plurimum
habent plenum inpositum & conglobum, q' in
noctis indicantur testis, ut prius est dictum.

Χρησιμ. ~~ut~~ In omni istis modis animalia pro
p'prium aerem attrahunt, quo insitum aerem refrigerant.
Aerem alia adhuc sunt, q' a Graecis & Persis in
vivantia sunt, q' in aqua & extra aquam vivunt
possunt, ut sunt hydrae, serpentes aquatici, item
testudines laticaudae, & crocodili, & testudines
marinae ac terrena, & vituli marini, aliaq' in
q' oia in terra & sicca parviunt & ibidem & for
munt, sicut tamen tam in terra quam in aqua
vivunt, si tamen in aqua sunt, capita & oia extra
aquam asportant, q' spiritus infigit & coarctat.

Cor de. Expositis q' aëre. sanguinem habent
q' p' pulmonum ad sui nativi caloris coarctationem & respi
ratorum aerem attrahunt: Nunc de p'p'io loco
aëris aëre, q' p' aquam insitum suum calorem refri
gerant. Habent a. Haec n. pro brachiis aquam
attrahunt, & inpositum suum calorem refrigerant.
Habent a. brachia n. p'p'ia cartilaginea acuta,
item oia p'p'ia constituta, cuiusmodi se oia p'p'ia
q' n. p'p'ia huiusmodi videntur, & nota p'p'ia sunt, sed

utrumque branchijs pro alis, ut quoniam alas habent, ita
 pices habent branchias. Estque nunciam tuum quod & pades
 habet & branchiam quod corculum habet, & quod libet & hys
 naturalibus: capi & hys. Nunciam autem tuum habet
 pulmonum & branchias. Pulmonum nunciam tuum, quod
 autem ad refrigerationem inibi calorem attrahit, unde pulmonum
 in crassitie & trisporum quod respiracionem, quoniam spiritum
 in aërem trahit: orque hanc & nunciam tuum, quod aqua
 attrahit ad refrigerationem autem dicitur calorem, & praeceptum
 nunciam, quod est circa cor.

Ex. J. J. Quod autem nunciam tuum habet
 branchias & pulmonum, pades h. m. Ad nunciam tuum
 autem nunciam tuum & una opatio. Frustra nunciam tuum pades
 blum, quod pades pades pades, & nunciam tuum hanc hanc.
 Hys refrigerationem est inibi hanc. F. ad nunciam tuum & pades
 nunciam tuum, ut pulmonum vel branchias, & una opatio
 tio, ut vel attrahit hanc aërem & pulmonum, vel aqua
 pades branchias.

Ex. J. J. Quia nunciam tuum est: nunciam tuum a nunciam
 nunciam ad nunciam hanc & hanc, & nunciam tuum pades
 nunciam tuum ad nunciam hanc & hanc, & nunciam tuum
 nunciam tuum nunciam tuum nunciam tuum nunciam tuum
 & nunciam tuum pades, cum nunciam tuum nunciam tuum nunciam tuum
 nunciam tuum nunciam tuum. Ad hanc nunciam tuum & hanc,
 pades quoniam nunciam tuum nunciam tuum nunciam tuum
 hanc nunciam tuum, & illud nunciam tuum sit cor. Nunciam tuum
 nunciam tuum nunciam tuum nunciam tuum. V. pades & hanc.

[illegible]

[illegible]

3

proximum instum respirans vel costringit & p. claud
dum opculo aperit. Si v. cibum sit inglutitus, rursus
aperit & dilatat, spiritusq. ad refrigerandum valit
ta de Xorta. Subj. porro aialib. q. non in
spirant, tunc est eos instum, quo calor totum
frigidat & quod cibum recipiunt, ad p. hanc hanc aq.
attrahunt & extrahunt, quo calorem suum refrigerant
p. os a. instrumentum recipiunt. Similiter hanc
artificum, in quam lib. instat, & ipsa lacerat hoste
d. & multum in autum & humore. Instum ad v. hanc
cibum ad suum libum v. hanc, itaq. Instum n. hanc
instrumentum recipiunt, atq. in v. hanc o. hanc
quoniam instrumentum, q. hanc hanc hanc ad
causam cibum. Contem. hanc accommodat, aut
hanc hanc hanc, ut instrumentum contem. hanc
magis, q. hanc hanc hanc non in hanc.

Cap. 1. De Pulmonibus. V. hanc o. hanc
V. hanc hanc hanc est, ea quae pulmonem in hanc
hanc hanc, & q. hanc hanc hanc, aquam
refrigerant. in hanc caloris non adhibere, it. hanc
hanc hanc hanc in hanc hanc. q. hanc hanc. hanc
hanc hanc, & hanc hanc hanc, aquam
& hanc recipiunt. Ad hanc hanc hanc hanc
hanc hanc, hanc hanc hanc, q. hanc hanc.
Postremo hanc hanc hanc aqua in hanc
lib. hanc hanc.

Tr. 1.

¶ Et dicitur in principio inquit. Et dicitur quod supra dictum est
debitatio omnis animalis, quod catas non habent, ut
Dolphini & Balene, ceteraque istius generis quod sunt tam tunc.
Hae non omnia habent carant, Balenae pulmonem habent,
et tunc aerem tunc aquam recipiunt, ut falsum esse
videtur, quod supra dictum.

¶ Altero vero dicitur quia ista obiectio duas habet partes, unam
quod falsum sit, quod pulmones habent in libellulis. Altera
quod falsum sit, nullum animal simul aquam & aerem recipere.
Ad utramque. Ad hanc, quod prioris quodammodo in ipso
cum dicitur Balena. De hoc cum aerem recipiunt
ut supra dictum. Verum non est, quod omnia quod pulmones
carant animalia, & peccis non habent. Non tamen contra
sunt, quod omnia animalia quod habent carant, & pulmonem non
habent. Cum vitiosa haec sit universalis affirmatio
ipso confutatio in se ipsam, ut lib. 1. prior: analyt.
cap. 2. dicitur. Ad posteriorum autem obiectioem partem
in ista huius Capitis nota contra, supra non fuisse
negatum, quod nullum animal simul aerem & aquam reci-
piat, sed quod utrumque refrigerationis causa recipiat, &
ipso libellulis concludit, pisces Catas simul aerem
aquam recipere, ac negat, aquam refrigerationis gratia
recipere. Hoc non dicit respirantibus accidit, quia pul-
monem habent, quod non a pulmonem habent &
respirant, habet rationibus. Primum non
Dolphini quod ex se sunt piscis, ora extra aquam
sublato ut aerem recipiant & respirant, ovisque,
et alia fere omnia. De quibus rebus non
aqua involvunt, ut magis replicare magis.

Ubi adfertur hoc arguto probatur. Si fistula lata esset
refrigeriois prae, et per hanc aqua calidior. At non
refrigerio prae nam, si tamquam refrigerio et aqua calidior
fistula refrigeriois prae non est data.

Ad TAVRO de Tertio comprobatur, in alioquin.
Com n. in animalibus non respirantibus. ut in yis y molli testa
mit obducta, simili illi fistula non est quatenus res
spirationis cum, cum aqua plene non respirant, si hanc
ut aquam nunc cum cibo & nutrimento respirationem
mittant: si autem in istis fistula per hanc hanc est
data. Quod autem illa animalis simili fistula refrigerio
ois & respiratiois prae non ita est, et est magis
secundum y & refrigerium habent calorem, quod autem dicitur
quia, ut a circumfuso humore satis refrigerio
possint. Indigent tamen huiusmodi aliquo instructo
quod in aqua vivunt, & in yis nutrimentum, quod cibum
absorbunt, simul aqua insunt, quam per hanc
intra respirant, quod supplet et: In alijs n. hanc
alba quod phlegma habet, quod calidior est dicitur, aqua quod
phlegma vocant, ut in caneris & carabris & per hanc
cibum. In quodammodo est calidior quod aqua per hanc
caput, ut in Sapia & bovis: Sed aqua hanc calidior
quod aqua est calidior quod aqua est calidior quod aqua est calidior
capitibus. Tunc autem est calidior quod aqua est calidior quod aqua est calidior
quod aqua est calidior quod aqua est calidior quod aqua est calidior
aquatica animalia aquam calidior: quod nimirum aqua
calidior refrigeriois cum, ut aqua quod aqua est calidior quod aqua est calidior
bunt nunc, quod in aqua & humore nutrimentum, ut quod aqua
lucis, vel simili alijs habent, Aquorum calor autem primo
nunc & respiratio refrigerio, aut a circumfuso humore refrigerio.

Caput

CAPUT VI.

Quod vulgo notum, & ab his usurpatum est ab Ate, cum
 rem hanc esse cognoscant, id tamen alijs in libris physicis, tum
 in hoc de Respiratione volumine, quo toti sunt & na-
 turali finem imponit Aristoteles sagax. Cum igitur haec
 de Subjecto Summa, in qua Respiro inest, & hinc
 et de ea Efficiente reperit, hoc Capite de forma etiam
 & modo Respirationis, quaeque sint intermissione, quam
 cuius recitat, visum, & est refrigeratio nativae caloris,
 tum quoniam & ab initio statim huius Capitis Ate
 ipse unaqueque dicitur facit: quoniam prior videtur,
 quod Refrigeratio fiat in animalibus. & pulmonem tunc
 pro priora quia calor per bronchias refrigeratur.

¶ Epist. de Res. Principio proponit Ate, quo ostendit
 quod & de vultu agere, quod & hoc Capite voluit
 esse tractatum de modo Respirationis inest caloris in ani-
 malibus. & hinc ostendit, quod, ut primo de vultu & de
 animalibus. & respirant & pulmonem habent. De vultu
 & non respirant & bronchias habent.

¶ De vultu & De Post istam sententiam proferunt, tractatum
 est de vultu in prima huius Capitis parte tractatum voluit
 & nimirum non, ut inest calorem, cum ea animalia respi-
 rant & pulmonem habent, cum & animalia aliquotia
 vultum, & vultus istas questionas explicat & sit.

¶ De vultu & De vultu animalia pulmonem habent
 vultu & cognoscit, cum & vultu non habent. Altera
 cum & vultu habent animalia & respirant
 magis.

¶ De vultu & De vultu animalia primo vultu

Ate

Arb. q. animalia pulmonem habent pp. calorem, idq. probat
h. m. Quocumq. animalia sunt praestantiora, ea pulmonem
habent. At oia animalia calidiora sunt praestantiora. E.
oia animalia calidiora habent pulmonem. Assumptio (Copr.
ma) trib. trib. 1. Quocumq. praestantiorum sunt anim.
ea quocumq. sunt in animalibus, sunt praestantiora in rebus animalibus te
bellestiora. Nam animalia prima sunt praestantiora
plantis, qm praestantiorum habent anim. Atq. calidiora
praestantiorum sunt anim., cum calor nihil aliud sit
ai, at anim. in calore & vita consistat, ut si pla. ut
indicatum. 4. Calidiora animalia te praestantiora.
Ad 2. 1. Secundo quicq. animalia sunt maiora, ea se
praestantiora. At calidiora animalia te maiora.
E. calidiora animalia reliqua sunt praestantiora.
Minor huius syllogismi confirmatio per d. m. ca.
loris, q. est citatum & maius efficitur, qm. huius
Copr. 2. 1. Tertia quicq. animalia & subtilissima
habent formam & figuram, ea sunt praestantiora
& subtiliora. At calidiora animalia te habent & subtilissima
figuram. E. calidiora animalia te praestantiora, inco
p. subtilissima. Minor confirmatio 2. 1. 2. 3. in quo
& subtilissima & subtilissima est sanguis, itaq. in quo
calor, & praestantissima est figura, qm. vultu incedit,
& superiorum suam partem superiori nimis parti, & in
feriorum illius inferiori respondent. h. (p. q. b. o. t.
manifestum & pulmones & reliquas si coharum.
tes partes, ut, cum cor & arteriae pp. m. subtilissimum
caloris animalibus esse citos.

Ex ad 8. d. 6. q. 1. q. dicta sunt, q. si sit: Cur
in p. a. a. i. b. i. h. i. n. o. i. b. r. b. a. u. a. t. e. s. r. a. d. u. m. s. i. t. c. a.
l. o. t. i. s. c. o. p. i. a. , & a. u. d. i. t. u. m. i. n. s. t. r. u. m. r. e. f. i. g. e. r. e. t. o. r. i. s. c. a. l. i. d. i. : A. d
h. a. n. c. q. u. e. s. t. i. o. n. e. m. s. e. f. e. l. i. c. i. t. , h. u. i. u. s. d. e. i. c. a. m. n. o. r. i. t. a. t. e. m. ,
h. e. r. e. m. a. n. d. a. t. i. o. n. e. m. i. n. o. r. i. t. a. t. e. m. m. o. t. u. s. , s. a. n. c. o. r.
h. o. r. u. m. , & q. u. o. a. l. i. a. c. o. n. s. t. a. n. t. - D. r. o. u. t. n. o. i. n. q. u. a. n. t.
r. e. a. i. a. t. a. , & i. n. q. u. o. q. u. o. a. i. a. l. i. c. h. e. m. i. c. i. t. u. m. a. l. i. q. u. i. d. a. m.
p. r. o. u. t. a. l. i. a. m. a. l. i. q. u. i. d. a. m. a. l. i. q. u. i. d. a. m. - & p. r. o. u. t. q. u. o. i. d. a. m.
t. e. r. r. a. s. i. p. s. a. t. , u. t. i. n. p. l. a. n. t. a. m. p. a. r. t. e. , i. n. q. u. o. i. d. a. m. a. g. n. a.
u. t. i. n. t. y. q. u. i. d. a. m. , i. n. q. u. o. i. d. a. m. a. i. o. , u. t. i. n. n. o. l. u. n. t. i. b. y.
i. n. q. u. o. i. d. a. m. i. g. n. i. s. & c. a. l. o. r. , u. t. i. n. t. e. r. r. a. s. t. r. i. b. a. i. a. l. i. b. ,
& p. r. o. u. t. n. u. m. q. u. o. i. d. a. m. a. l. i. q. u. i. d. a. m. s. i. p. s. a. t. , & a. o. u. t. d. i. s. p. o. s. i. t. i. n.
l. o. t. i. s. d. e. a. r. e. a. i. a. t. a. d. o. l. l. u. c. a. t. a. s. i. n. t. - A. l. i. a. n. o. i. n. t. e. r. r. a.
i. n. t. e. r. r. a. m. a. n. n. u. t. , u. t. p. l. a. n. t. a. , a. l. i. a. p. l. a. n. t. a. m. i. n. a. g. n. a.
v. i. v. u. n. t. u. t. d. i. s. p. o. s. i. t. : a. l. i. a. u. t. p. l. u. r. i. m. u. m. i. n. t. e. r. r. a. s. t. r. i. b. y.
q. u. i. d. a. m. , u. t. n. o. l. u. n. t. a. s. - A. l. i. a. i. n. l. o. t. o. q. u. o. i. d. a. m. s. i. n. t. i. n. f. e. r. i. o.
r. e. , q. u. o. n. o. n. d. e. n. i. s. c. o. n. s. t. a. n. t. a. l. a. n. n. u. t. o. , p. l. a. n. t. a. s. i. n. t.
t. e. r. r. a. s. t. r. i. b. y. a. l. i. q. u. o. m. o. d. o. d. e. t. r. a. a. i. r. e. m. v. i. g. n. u. n. t. ,
u. t. a. i. a. n. t. e. s. t. e. r. r. a. m. , & i. n. t. r. i. m. i. s. h. o. m. i. n. u. m. , l. u. n. t. a. i. a.
t. u. t. s. i. b. i. a. l. i. q. u. a. s. a. i. r. i. s. t. a. r. t. e. s. a. p. i. s. t. i. t. , c. u. m. a. l. i. q. u. a. s.
a. i. r. i. s. t. a. r. t. e. s. i. n. t. r. a. i. t. e. r. r. a. m. s. i. n. t. : & i. n. a. l. i. q. u. o. m. o. d. o.
p. r. o. u. t. i. g. n. i. s. & c. a. l. o. , q. u. a. n. a. i. o. a. i. r. e. m. -

Ex ad 8. d. 6. q. 1. q. dicta sunt, q. si sit: Cur
in p. a. a. i. b. i. h. i. n. o. i. b. r. b. a. u. a. t. e. s. r. a. d. u. m. s. i. t. c. a.
l. o. t. i. s. c. o. p. i. a. , & a. u. d. i. t. u. m. i. n. s. t. r. u. m. r. e. f. i. g. e. r. e. t. o. r. i. s. c. a. l. i. d. i. : A. d
h. a. n. c. q. u. e. s. t. i. o. n. e. m. s. e. f. e. l. i. c. i. t. , h. u. i. u. s. d. e. i. c. a. m. n. o. r. i. t. a. t. e. m. ,
h. e. r. e. m. a. n. d. a. t. i. o. n. e. m. i. n. o. r. i. t. a. t. e. m. m. o. t. u. s. , s. a. n. c. o. r.
h. o. r. u. m. , & q. u. o. a. l. i. a. c. o. n. s. t. a. n. t. - D. r. o. u. t. n. o. i. n. q. u. a. n. t.
r. e. a. i. a. t. a. , & i. n. q. u. o. q. u. o. a. i. a. l. i. c. h. e. m. i. c. i. t. u. m. a. l. i. q. u. i. d. a. m.
p. r. o. u. t. a. l. i. a. m. a. l. i. q. u. i. d. a. m. a. l. i. q. u. i. d. a. m. - & p. r. o. u. t. q. u. o. i. d. a. m.
t. e. r. r. a. s. i. p. s. a. t. , u. t. i. n. p. l. a. n. t. a. m. p. a. r. t. e. , i. n. q. u. o. i. d. a. m. a. g. n. a.
u. t. i. n. t. y. q. u. i. d. a. m. , i. n. q. u. o. i. d. a. m. a. i. o. , u. t. i. n. n. o. l. u. n. t. i. b. y.
i. n. q. u. o. i. d. a. m. i. g. n. i. s. & c. a. l. o. r. , u. t. i. n. t. e. r. r. a. s. t. r. i. b. y. a. i. a. l. i. b. ,
& p. r. o. u. t. n. u. m. q. u. o. i. d. a. m. a. l. i. q. u. i. d. a. m. s. i. p. s. a. t. , & a. o. u. t. d. i. s. p. o. s. i. t. i. n.
l. o. t. i. s. d. e. a. r. e. a. i. a. t. a. d. o. l. l. u. c. a. t. a. s. i. n. t. - A. l. i. a. n. o. i. n. t. e. r. r. a.
i. n. t. e. r. r. a. m. a. n. n. u. t. , u. t. p. l. a. n. t. a. , a. l. i. a. p. l. a. n. t. a. m. i. n. a. g. n. a.
v. i. v. u. n. t. u. t. d. i. s. p. o. s. i. t. : a. l. i. a. u. t. p. l. u. r. i. m. u. m. i. n. t. e. r. r. a. s. t. r. i. b. y.
q. u. i. d. a. m. , u. t. n. o. l. u. n. t. a. s. - A. l. i. a. i. n. l. o. t. o. q. u. o. i. d. a. m. s. i. n. t. i. n. f. e. r. i. o.
r. e. , q. u. o. n. o. n. d. e. n. i. s. c. o. n. s. t. a. n. t. a. l. a. n. n. u. t. o. , p. l. a. n. t. a. s. i. n. t.
t. e. r. r. a. s. t. r. i. b. y. a. l. i. q. u. o. m. o. d. o. d. e. t. r. a. a. i. r. e. m. v. i. g. n. u. n. t. ,
u. t. a. i. a. n. t. e. s. t. e. r. r. a. m. , & i. n. t. r. i. m. i. s. h. o. m. i. n. u. m. , l. u. n. t. a. i. a.
t. u. t. s. i. b. i. a. l. i. q. u. a. s. a. i. r. i. s. t. a. r. t. e. s. a. p. i. s. t. i. t. , c. u. m. a. l. i. q. u. a. s.
a. i. r. i. s. t. a. r. t. e. s. i. n. t. r. a. i. t. e. r. r. a. m. s. i. n. t. : & i. n. a. l. i. q. u. o. m. o. d. o.
p. r. o. u. t. i. g. n. i. s. & c. a. l. o. , q. u. a. n. a. i. o. a. i. r. e. m. -

cum aut magis sit calidus, quam humidus & aqua,
in qua minor calor inest.

¶ Sed ubi est? Sed hanc Empedocles opinionem
fuit quod. tot: quoniam prima est. Quia cum
ad soli commutationem accommodata non habent
ea res, ideo modici sunt. At ea animalia quae in humido
& aqua degunt, non habent justum quod in se ideo gener-
ata, ad aquam & humidum modici sunt, cum talia
esse debent, quod aquatilia constituantur, & sustineantur.
¶ Et sic in humidum non modici & locum
necesse est.

¶ Item de. Sicut. Quoniam non est calidiora
ea ex Empedocles, ita non generantur alium nisi
ciorum, qualis est aqua. Atque si calidiora animalia
in non sunt calidiora terrarum. ¶ Et calidiora si-
gillorum locum & aquam in se habent. Minor generantur
quia cum animalia vel nullum vel exiguum habent
sanguinem, ea minus sunt calida, cum calor in
sanguine existat. Atque animalia aquatilia vel nullum
vel exiguum habent sanguinem. ¶ Animalia aquatilia
minus sunt calida. Sicut a. alia magis & minus
quoniam ob eam sunt calida aut frigida, in hijs
soli est explicatio, sed id est. 2. et est. animalia terrae.

¶ Item de. Item. Tercio enim Empedocles quoniam animalia
sunt in se simpliciter, & in eis de his de propositum est:
praeferunt. Nam aliquod modo est verum, sed
absolutum verum non est, quod Empedocles dixit. Quia
sitates in contrariis locis contrariis. Quia animalia in
contrariis & qualitates ad contraria in contrariis locis
& sunt. Et videtur: naturalis a. in se ideo locis
in lege manent. Quod ut recte intelligatur
videtur.

Locat Arts, in reb. nullis. Qualitates
Aliae n. sunt cum nra co[m]p[os]itione, & q[uo]d res n[on] sunt
Q[uod] a[n]t[ea] tanq[uam] ex nra co[m]p[os]itione, cujusmodi sunt
qualitates elementum: aliae a. sunt aduantitia q[uod] est
habitus, & deinde q[uod] affectiones aptae, atq[ue] ab
tercia aliqua in oritur. Illae igitur qualitates in
lois si milib[us], haec in contrariis co[m]p[os]itionib[us]. V. g. si
a[n]t[ea] co[m]p[os]itione ex cava, & humida & frigida &
non co[m]p[os]itione in loco calido & siccio, nec n[on] in
loco calido collocat, q[uod] p[er]tinere. Nam si q[uod]
co[m]p[os]itione ex glacie, si in loco calido co[m]p[os]itione
loco calido, nec a. n[on] in eo ponere, q[uod] p[er]tinere
tenet & glacie q[uod] ex contrariis qualitatib[us]. Co[m]p[os]itione
color liquefaceret. Eadem t[ame]n si q[uod] co[m]p[os]itione
ex sale vel nitro, in q[uod] calor & siccitas in t[er]ra, &
si co[m]p[os]itione in humido & frigido collocat
n[on] possit, ad ab eo p[er]tinere, q[uod] sunt contraria
qualitates s[ed] p[er]tinere, ut frigida humida
h[ab]uit ex calido & siccio co[m]p[os]itione, q[uod] p[er]tinere
ib[us] & p[er]tinere.

Ex his q[uod] dicta jam sunt, alia adfertur
Ex, cui q[uod]dam in humido co[m]p[os]itione in siccio co[m]p[os]itione
q[uod] si id fiat, q[uod] omni n[on] t[ame]n co[m]p[os]itione p[er]tinere
humida & siccio, it[er]um frigida & calida
a[n]t[ea]. It[er]um in corpore aliquo, ut a[n]t[ea] sup[er]at h[ab]uit
humida, co[m]p[os]itione in humido, si siccio co[m]p[os]itione
in siccio, si frigida co[m]p[os]itione in frigido, si calida
maneat in humido in calido loco, q[uod] si milia si
lib[us] co[m]p[os]itione.
Ad id t[ame]n. Hoc a. v[er]um n[on] p[er]tinere p[er]tinere

Quariorum, in q^b. siccitas abundat: & quia tunc
tuba coeli obtinuerunt non in terra q^d siccum, sed in
aëre q^d humidum est, nalli & colibri habebant: q^d
scilicet, nilli in frigido uolati, q^d ignis & calor
in ipsis sup^{er}erat, cum tamen non p^{er} frigoris sed p^{er} huius
modi in aëre existeret.

[illegible]

dygnalitalum, & c.
 Et alv. Et. Hinc nro. Eccl. dicit: quod
 ma. y. qualitas, ex qua res co. fitur, & iudicatur. Et
 dicitur, qd sit natus & p. hinc locus: scilicet ad v. n.
 fitas a., q. r. o. p. p. o. t. m. t. u. n. d. & q. s. sit Contradictio
 loci. Cum habetis & qualitates & p. hinc contrari.
 v. n. in locis contrariis, ut a. s. t. a. s. ad m. t. i. t. i. u. s. color
 co. s. t. a. n. t. u. s. n. a. p. a. r. i. m. u. t. a. n. t. p. o. s. i. t. m. a. d. i. o. l. u. s. i. n. l. o. c. o
 n. i. p. i. o. s. Qualitas a. n. o. v. & n. o. v. i. s. n. h. t. co. s. t. a. n. t. i.
 i. n. l. o. c. o. c. o. n. t. r. a. r. i. o. & i. n. i. m. i. l. i. u. t. i. a. n. t. q. s. u. a. n. a.
 e. t. s. u. b. i. e. m. i. n. i. n. l. o. c. u. m. g. a. l. u. m. & s. i. p. o. d. e. r. i. g. a. n. t. u. m. p. o. n. a. t.
 h. o. m. i. n. i. m. & c. Et alv. Et. Conecto huc ad p. r. i. n. c. i. p. i. u. m. h. u. i. u. s.
 Capitis q. s. t. i. o. n. i. s. q. o. n. t. i. t. d. i. c. i. t. i. n. a. i. u. s. d. e. p. l. i. t. o. r. n. o. t. r. a. c. i. t. a.

unum, q non ex calore nativum alia viantes, ut
aquaticis, alia terrestres, ut fupabocles est opinatus,
sed q, fiat ex natura, ex qua corruptionem. Alterum
quidobrem istam aialia subuocem habent, q
in habent, qd si in alijs calor abundat & fructiora
sunt, in alijs minus est caloris, & minus est excolenda.
Iam ti de ista re tam supra ppositam qstionem
q fuit, cuius ea q pulmonem aut aialia respiciunt,
notare jam volo de ista, & pponit quia
in ista dicta q, q explicata vult, cuius ea q pulmonem
habent respiciunt aialia & respiciunt, cuius ista
in ista in ista aialia, q multa suprema pposita
habent pulmonem.

Aliter de ista q est explicata respicit cum,
cuius pulmonem habentia respiciunt, una a forma
pulmonis, cuius q. pulmo pposita & pposita
cuius ista aialia pposita sit, nisi respiciat aialia
respiciant, nam cum aliq dicitur. Et tamen hoc
aialia respiciunt, q aialia pulmonem habentia
respiciant pposita, qd illa nam de mollior, & in ista
pposita, & tamen ista & ista, tamen ista &
corruptionem qnat.

De ista aialia q est a finis. Cum n pulmo
est visceribus. Isti aialia replatus est, ut aialia
nisi ista pposita, & aialia color, q sanguinem pposita.
Isti ista oia visceribus respicit, calor in, & ab ista
istat est, q Calorem istigorem caritatem. Nam
lor aialia visceribus habet inclinationem in ista
q ista, qd aialia, qd in ista & ista, q
istat ista copia respiciat & ista, & ad ista
istat ista.

Acron

Item de i. Tatio indicat, cum primo ad refrigerationem
calores istos aere non aqua, frigit. Item in perfusio-
ne aëriali. totum pulmonem visum calidum. & per
omnes partes copiose sanguinis replatum est, ut cum
motu & aëre refrigerat, ita q. refrigerat, non solum
ipsam ingradu pulmonum: sed in istis et illis
hæmunt partes omnes, omnes & vitales fibras, totumq. ibi
sine penetrat corpus, & latet est. At aëre & tenui
vastata facili sit, non ita aqua. Nam aëre sua
na est bene mobilis, & clariter ingradi sit. post
ignem et est tenuissimus aëre, & totum facile
penetrare valat. Aqua v. non aëre facile nichil,
& quæ crassior non ita penetrat, p. q. omnes partes penetrat.
Et aëre in aqua primo utiq. ad refrigerationem visum
caloris. Et in aqua aëre v. quod aqua frigida
& contrarium calori aëre, q. ignis q. est, itaq. ab
aëre frigore vitiorum. Aëre a. frigus finitiss.
Sicem aliq. habet cum calore in sito. Nam aëre
sua na est calidus, sed minus & calidus q. ignis. Et
circo ipsi respectu est frigoris. minus n. calidum
& frigens, ut minus album nigrum. Quare
dat naturam calorem & refrigerat. & non nimium
refrigerata sit.

Item de i. Tatio docet, cum ea aëre, q. sanguis
ne restat in pulmonem tunc, frequentius respirant,
q. in sanguinem tunc pulmonem, utiq. v. cum n.
sunt Copiam caloris. Ubi n. plus sanguinis, ibi
est major calor: ubi a. major calor, ibi major
opus est refrigerat, q. cum respirat fiat, frequentior
huc sit in sanguine in aëre pulmonem n. & a.

+ Branchias calipsum.
 (ὁ ἰσχυρὸς) Hoc uto indicat Arts, qd fiat, quod
 aqua naturam calorem in piscib. non retineat, qm
 antea autem et id futurum fuisse in terrarib.
 & pfectis animalib., si aqua ipsorum calorem retine-
 rent, qd p. pisces plus haberent in se aqua, & idcirco
 minus caloris, qd frigore aqua extinguere magis, sed eo
 tantum illis superfluum ad aequalitatem radicis.
 (ὁ ἰσχυρὸς) Sicut enim adit, cum calor cordis bar

branchias possit respirare, quia nimirum branchiae eo:
am loco sunt collocatae, quo pulmo in qd. q. pulmones
sunt. Et si sit sit cor ad branchias, res sanissima
est affertur de ventilatione animalium cognoscitur. Et si
etiam dicitur de hystor. animal. in vestigandis et d.
Hoc tamen in loco satis sit scire, q. cor cum branchijs
cohaereat.

Ad id quod dicitur. Tercio occurrit objectioni
qua dicitur: branchias non eo loco sitas sed in pectus.
quo in terrestribus pulmones consistunt. nam non cor
quodam modo in utroque collocatum est, sed an:
tam cor sit in partibus animalibus caput, in pectus.
os respiciat. Ad hanc objectionem respondetur, videlicet
quod cor non eo modo situm est in partibus
animalibus. & in piscibus, ut sit unum in utroque possumus
demonstrare. in terrestribus. alia pars & minor cor
superiorem partem spectat, ita in piscibus. quod
minor cor ad caput vergit, ad quod non est
tunc modo quo terrestrium animalium, & non inclinatur
non eadem in utroque dictorum cor sit positio: De:
rum in his minor dicitur ad os vergere, cum sit p.
caput, & accedens tamen os respiciat: modo apparet, &
in terrestribus animalibus. & in piscibus. cor eodem modo col:
locatum, & in utroque medium corporis obtinere locum,
et tamen aliam partem caput respiciat.

Utrum. Quarto dicitur, quod cor & branchiae
concreverint, & quo colligantur. Nam fistula quodammodo
vixit, nudaque spatium gerit, & a coram unione
ad unum locum tendit, in quo branchiarum partes
inter se copulantur & coniunguntur, & hoc in medio

est branchiarum constitutus, & hic maximus est in pisci-
natibus. Ab eo a. tendunt aliqua vasa seu rami,
ad extremitates omnium branchiarum, ut branchijs per
aquam refrigeratis, capita & officia vasa omnia cum
actibus suis partibus refrigerentur, mixta cum fistula, &
qua omnia, & hac refrigerata, cor ita refrigerati
quod, soluta sunt aqua pro branchiis.

Ad alios. I. Postremo quod simile sit inter refri-
gerium totum quod respirant, & totum quod non respirant,
nec pulmones sed branchias habent, & tria totum
commovent. Primum modum usus instrumentorum,
quod ad refrigerationem utitur. Totum enim in animalibus respi-
rantibus factus continua motum agitatur, & cum respi-
rant. Primum extollit, cum inspirant, & vasa
comprimunt, sic ut in piscibus continuatur movetur
branchiae, & cum aquam mittunt, extollunt, cum
abtrahunt depressum.

2^a 7^a alio. I. Secundo naturam receptionis aquae corporis
per totum calorem refrigerat. Sicut enim totum respi-
rantia animalia in parvo Eucha aere, val in totum
permanentia, suffocantur: ita piscis in parva aqua
& aerem non mutata, magis transiens cito moritur.
Cuius rei causa est, quod tunc parvus, quam istius & non
mutatus aere contactu calidi sanguinis statim in-
calascit, & calidus factus refrigerare magis, itaque
in aqua est accipiens eum, unde tunc interitum &
suffocatum vero est. prout in balneis quorum, ubi vapo-
ribus aere replent, & parvus fit, calidusque est, & aliquis
animi suffocatur, quod dicitur, si vel fustis hoc aperit,
vel alijs refrigerat, & tunc tunc accipiat aerem.

[illegible]

CAP. VII.

Tunc ad 3° postq in fine prolestantis capitis, qd
 valuerunt & n respirantia animalia cor refrigerans,
 cor habent appositum etc: in principio huius
 Capitis synarchia cum qd continetur: & primum
 horum, non tantum respirantes & non respi-
 rantes animales respectu refrigerantis aliquem habent
 cor: sed via et animalia, in quo cor res animalia com-
 tunt gntum & mortem h. v. principium vite, finem
 accessum a non ad esse, & terminum vite, sive
 transitum ab esse ad non esse. Quamvis a- iste

est. vivatib. generationem totam sunt: differunt in
solum modis & spatiis, potius tamen animalium
tamen vivatium generib. Nam nec quorundam
interitus differe replet sunt, & alia se quorundam
sunt, alia plantarum seu stirpium. Rursusque haec
in diversis partibus specieb. & formis determinatae se
tamen est in interitu rati.

Quarto de iis quod dictum est, natus est in
hoc interitus & mortis in ratione animae, & tota tamen
mortalitas in esse confirmatur differentia & distinctio
mortis. Nam omnis res autem moritur & interit
inter se plures vel pariter in, vel non, & moritur
alia & violenta alia motu. Violenta mors est,
cujus principium est extremum, quod est contrarium
formae, ut frigoris & extremum & naturam calorem primum
vel est repugnans ut morbus, vulnus & alij in-
juriis. Naturalis mors est, cujus principium
vel in tota res animata, vel in principia aliqua ejus
partis, & ab unitate aliqua afflicta, ut si longo
transfusa vel calor vel humor naturalis in corde aut
pulmone confirmatur, mors interitus est. Haec autem mors
interitus in plantis & stirpibus & saporis ariditas, in autem
Istas species sunt.

Est igitur Quartus. Iste est. res. animae mortis
com. & in modis confirmatur species in ratione animae,
quoniam haec sunt differe: quod alia sunt perfecta &
alia animata, ut plures & animalia, alia sunt imper-
fecta & partem animae, ut ova & semina stirpium,
& prioris aetatis. carnal. In tertia autem his

da

Propter hoc & continetur in ea mors, quoniam utrobique
in privatio vite: modis autem & specie differt, cum dicitur
vita sine vita astricta & non: aliquid imperfectis animalibus, in
imperfectis partibus vite morte patitur.

Itaque ubi est anima dicitur anima est, cum ab anima
coram ipso mortui generatione consideratur, anima in vita
superius capitis parte, in qua causam mortis applicat
amplius confirmat. Primum autem proponit, quod res vivas
interiora & molliora pauciorum caloris, & non interiora
si calor deficiat: cuius ratio supra est opposita, quod vita
existat in calore, in quo calore extincto, vita etiam
pernat, non est.

Tunc de deviois. Sed in qua corporis parte
calor primo insit, declarat, quod in perfectis & aliis
animis ubi in ea insit parte, in qua fitur anima vite
& sanguis est principium, quod collocata est in eo corporis
loco, in quo superior & inferior corporis partes
universum & copulatur: cuiusmodi est in plantis &
herbibus. medium germinis seu trunci & radices.
In animalibus autem quod sanguinem habent, loci in
quo v. quod sanguinis sunt aptas, quod cor si simile est
vix proportionem habet: in his tamen stato multa sunt
principia vite, ubi v. est numerum. Nam quod
hoc genus sunt infesta dicta animalia, si in partes
videtur, singula vivunt: quoniam id principium quod statum
fuit plura, ubi iam plura facta sunt. Cum vis
hoc non tantum in sanguine constituitur, sed et
quodvis sanguinem habentibus fieri solet: ut
sunt ea, quod non admodum sunt viridula & animi
non in uno principio collocatum habent. Cuius =

modi sunt testudines, q̄ ablato corde adhuc aliquam-
diu vivunt, & pedes movent, nūc cum sicut in-
gurgato, q̄ Cholericum est, q̄m naviem, sicut &
in partem testudinis non bene se habet, q̄a p̄ totum
corpus spiritum ac dissipatum hūc animi ac vite prin-
cipium. **¶** De Tactio. In primis caloris p̄-
sentia indicat: Primum. n. vite principium. & aq̄
in q̄s q̄ vitam hūc, p̄tinent nō est, si calor
non refrigerat, nōt na pars q̄ calorem in se hā-
refrigerat existit? tamen. Cū sicut dicitur
q̄ calor marcescat: q̄a humorum cōsumit, q̄
substantia est, in q̄a ipse consistit, q̄ est p̄
principium refrigerat. Accidit a. istis variis
modis: In p̄fectiorib. animalib. & respiciunt ill.
ip̄s q̄ pulmonem habent, & in non respirantib. ac
ip̄s q̄ branchias hūc, hoc q̄t p̄tinent longitudo
p̄tinent val branchie ob humores cōsumuntur
dicitur & tunc facta fiunt, ut ista plas-
modia & extolli & sup̄primi nō possunt. Hūc n.
q̄t, ut calor ampliat, humor nativus, q̄ sub-
stantia est caloris, p̄tinent, q̄m parum to calor
inlatit, & mors sicut nōt.

¶ De n. I. Ea q̄ dicta sunt sunt vita nō cōstant
sem ex ea parte, q̄a habitum est, mortem sp̄-
cisi a principia caloris. Hoc n. v. v. n. p̄-
spiciunt, q̄ in mortuū op̄iam aliquā exorta affec-
tu animalia moriunt. Nam in mortuū calor est
dignus, q̄a p̄ longitatem temporis & vite
multum humoris nativi est cōsumtum & ita la-
lor ipse imminutus, ut p̄dno aliquo accidente,

extingui possit, sicut flos solat in exigua aliqua
flamma, q. diu duravit, & parum habet humoris
quo nutritur, ut ex quo nobis vultu extingui quod
est al. ut q. nubes in sustinere minus est cum
colora conjuncta, cum atq. violenta affectione nubes
vires, & q. sine sanguine sunt separata a corpore.

2. In v. rostrato. 3. Sed autem allata
coram ex ea parte, quae dicitur fuit, praeiudicium
caloris dicitur ex interio pulmonis & bronchiis,
autem exicationem. Hoc n. manifestum est
in q. morbis, q. pulmonum dicitur ad motum
inaptum afficiunt, q. dant vel ex inflatione. Est
ex abundantia humoris & excrementi, vel ex
peccatis morbi, ut in febribus, ubi spiritus fit
densus, & pulmones non sunt modeste & attolli, ac
eximili possunt. Unde si fundum n. angustius
sunt modeste, alicui morbum & calor suffocatur
cum refrigeratis nihil admitti quod.

3. Ex eo vero & Cum de q. q. vit. virantibus.
Cum sunt, & de morte q. extrinsecus est vitae, philosophi
sunt hactenus actum, in fine huius capitis primo
ingula q. virantibus. Terminum, definit. Est hanc
etiam de vita & morte elucidat. Intra autem q. cum
vivunt, prius generantur, quia primo quodammodo
finit: q. ex eo fit prima ac nutritiva anima
colora. Notandum tamen in his vitis, calor
calore proportionem habere, & n. minimum nec minus
exiguum. Sed q. generata sunt videtur. Est
a vita ac nutritiva in calore praeiudicium. Tunc
q. vivunt ab initio generantur & aboleantur. Est

Est igitur in natura prima pars refrigerantis accensio
sui perfectio. Quarto post juvenitatem secundum
et in prima refrigerantis partis diminutio, sed in
statum juvenitatis pervenit et juvenitatem in statu ad
adultam aliquam diu vigant. Huius aetatis vigor circa
de aetate, latius costans uter et quinto definit, et
sit medium, quod prima refrigerans pars non per
ficiat, non inveniatur. Postremo cum inestas non
perfectio in juvenitatem pervenit, secundum inest
et inest, et super hoc non val violenta, quia calor apti
gum aut a contrariis frigoris, aut a se ipso et recur
coram, si quibus cito contrimutem suum et huius
non consumit, quod constituit et ipse patitur: ad
quam in consumptionem naturae modis externis in
partibus, ut morbis, vulneribus, stranguis, et fluxibus
et inest. et naturales, quod nervos est calidus,
quam longinquitas et perfectio temporis adfect.
Quod in calor perfectio agit in huiusmodi, et
consumit temporis totum consumit, praesertim cum an
gum inest, non aut. et huius consumit et inest
calor humilis nativus in plantis (ut supra diximus)
apud avaros aliter, in autem Tispa secundum
quam calidus: et lib. 1. de huiusmodi secundum cap: 2
tertius. Est igitur proprius in autem moris autis
morborum calidus, in prima parte refrigerantis accen
tatis ex imbecillitate refrigerandi per longinquitatem
temporis. Quod huius in loco solat, non val moris
apud moris, cum lib. 2. de lib. 8. cap: 10. Tispa
et non inest, et quod melius est appetit, praesertim
bilis et inest, ut res sit quam ut non sit. moris
a. fiat, ut res non sit. et a. nam et inest. modis

CAPITULUM XIX.

Quia supra cum de Lapsu aeris ageretur, parca & fides nita
 de modo refrigerantis, quo per ista aëria recepto aëre vel
 aqua calorem suum refrigerant, dictum est, hoc Capite,
 q postea huius libri partem continet et dicitur,
 quod per pulmones & per branchias calor in aëre
 refrigeratur. Cum a refrigerato cor modum videtur, prius
 in prima huius Capitis parte de motu cordis, & de
 generis dicitur. De de motu refrigerantis tractat.
 Postremo huius libri, tum tota phytica tractatio con-
 cluditur.

¶ De re in fine praedictis Ca-
 pitis dictum est, refrigerant fieri motu pulmonis
 & branchiarum, q partes vitinae sunt cordis, & in
 cordis motione fieri non posse videtur. Merito in prin-
 cipio huius Capitis Art. primo pponitur, quod motus cor-
 modum, & inq. tria in motu pnta, q videntur nā
 habere videtur, q sunt generis eadem & motus cordis
 p q. motum tum attollentem tum & primentem cor &
 vitinae partes sunt, non tamen eandem sunt nam
 in spe sunt circa vel palpitatio, pulsus, respiratio.
 Cum a tres huius motus pnta nō indicati pnt. Quidam
 h. n. pnt. - tis motus cordis vel est motus, vel
 contra nam, hic qdum est miq palpitatio, ille dū
 plex, alius pnt. volum. pulsus, alius alteratio, ut
 est, respiratio, quia cor refrigeratur.
 ¶ De re in fine praedictis Ca-
 pitis dictum est, motus

coris, patet differre, vacillat, nosq' di' diminuat, q' a di-
fisis fiant caufis, & pal na, ad dextera nam in dext.
Palpitatio n. motus est coris contra nam. fct n.
palpitatio quoniam retentioras Arterii altum coris aptam
impulso caloris, q' in coris inest p' refrigerum, q'
est ma' f'phalana, aut colliguntur p'is habent
ma' f' - Cum n. excrementa frigida in corpore sunt
f'phala, & ad latus coris vitinas p'viant, quibz
fale na calorem nativum, q' in coris consistit, com-
pellunt, & ampliori in angustiorum locum coarctant,
ubi cu' l'um & fortius factum, q' sibi obstat contra:
vium, expellere conat, & coris peratra hui' coarctat:
ma' cor q' saliat, & tremat no' e' ad q'it tum in alijs
tum p'cipue in eo morboficti solat, quoniam p'acti trad-
lor Latini tremorem coris aptant: item in mabi
& p'actib. huiusmodi coris palpitatio demere coarctat:
vit. Cum n. timor sit p'urbatione ex imaginarijs
futuri mali aut interimentis aut molesti ut lib: 2
Rhat: cap: 5 indicat, calor innatus ad cor, tanq' mui-
nitum arcum recedit, ibiq' contrahit & innatit, sit,
ac coris q' parietes, & m' d'it q' it, quat & in-
cellit. Cuius a. Calor ad partes interiores in mabi
coarctat, & a' circum p'acti a'ro fortior fiat, neaniz
fctum est in q's, q' in mabi sunt. Nam notum,
extrema partes frigidare solent, & nominat' a'ian:
his subito mabi m'eam: sicut et in morbis ex
frigidis & noxijs humoib. vitiis accidit, ob aptitudinem
& m'ascentum insitum calorem.

H de or. u. p. a. r. s. o. a. (Descriptio motu cordis, q. cont.
nam in iust, & val. ex nervis, val. ex perturbationib.
unq. : Quia cap. nūdas ips. motiones declarat. Atq. :
quoniam nūc est c. g. u. uos pūctus, q. p. p. t. u. d. c. o. g. i.
adest, cum ip. p. p. p. t. u. d. c. o. n. t. r. a. c. t. i. o. n. e. & d. i. l. a. t. a. t. i. o. n. e. c. a.
l. i. d. i. m. i. n. u. t. u. m. c. o. s. i. d. e. r. e. - Et a. t. u. l. e. g. f. i. e. n. t. , & p. h. i. g.
i. m. i. l. i. t. u. d. i. n. e. d. e. c. l. a. r. a. t. , a. l. t. e. r. a. e. s. t. m. o. t. u. s. i. n. u. l. c. e. r. u. m.
i. n. f. l. a. m. a. t. i. o. n. i. b. , i. n. y. b. c. a. l. o. r. i. s. , s. a. n. g. u. i. n. i. s. i. n. f. l. a. m. a. t. i. o. n. e.
a. u. t. a. l. t. e. r. i. u. s. h. u. m. o. r. i. s. c. o. p. i. a. a. l. i. q. c. o. r. p. o. r. i. s. m. a. m. b. r. a. n. i.
c. a. u. p. a. t. , q. s. t. a. t. i. m. v. a. s. i. s. r. e. p. l. e. t. i. s. , & s. u. p. p. l. i. m. c. a. p. a. c. i. t. u. m.
v. a. s. a. n. t. i. b. , i. n. t. u. n. a. s. c. i. t. , i. n. q. u. o. h. u. m. o. r. a. h. u. m. o. r. e. n. d. i.
a. b. i. n. s. i. t. o. c. a. l. o. r. e. c. o. l. o. r. , & n. a. m. u. t. i. n. s. c. a. t. & i. n. p. r. i. s.
c. a. u. p. a. t. - D. u. m. a. c. o. l. o. r. , q. s. u. b. t. i. l. i. g. e. s. t. , i. n. s. p. i. r. i. t. u.
h. u. m. c. o. s. i. d. i. g. , q. s. u. a. l. i. m. i. t. a. t. i. o. n. e. s. u. a. m. f. a. c. i. t. , & n. i. l. e. g. m. o. v. i. t.
(Differt a. hui. ulceris motus & cordis pūctus, q. illi
cum dolore est conjunctus, q. in eo sanguinis con-
tra nam mutatio & continui fit solutio: hui. a. co-
lor. valet l.

Et c. j. o. l. e. o. r. d. Altra similitudo est motus fu-
oris in aqua calida & bulcanta. Nam in ebullitio-
nis fervore, caloris opa, humor in vaporum exhalat,
& humor aquae fervens actollit, q. major ejus
motus addit, ampliorumq. locum occupat.
¶ Quod d. d. i. Differt a. hui. fervore, ut & illi ulce-
rum motus a cordis pūctus, q. illi cessant & exstinguunt.
Cordis a. est perturbationis: Cessat a. motus a pūctus:
motus & ulceris a. uob. modis. uno exhalato, si humor
fervens, non lentus & viscosus est, & rarioreq. ulceris
hauras sunt rariore. tum n. calor imparet humorum

in vapores resolvit, q per raras partes exhalant. Altero
si humor lentus in animum & pns cordis, sed moris
et motus facit, si humor ad eo & sedet, ut per
ut latus raris affundat & cecidat.
Ex d. 1. 1. 1. Explicatis, in lib. pntor pntor Cordis
in auitib. & jam ad institutum suum na. accommodat
Atq, & cecidit, quod & a qd. pntor Cordis vtiat. Efficit
n. pntor Cordis humor, q a libis & potib. ad Cor
gragat, cum ab insito calore dicitur, & rary afficit
intus, ob quam humoram amplioram rary
locum, extramam Cordis membranam pntat, per
quam pntor non valent, rary Cordis, q rlatio & pnt
milio, q aucto exsoluit, q dicitur voluit, pnt.
sam Cordis afficit, rary pntat. Nam aialia
tandem vivunt, quando nutritum, sed quando
nutritum, habent & valentum, q quod nutritum
ad Cor effluit. quando a. ad Cor effluit, tandem
calor ipsum dicitur: cum hoc pntat, quando
aialia vivit, ut pntat & tam cum pntor Cordis fiat in.
T. pntor 1. 1. 1. Duo q cecidit pnt confirmant,
1. q nutritum lo caloris nutritum pnt. 1. 1.
pntum testimonio manifestum est: quando
cum ex aialium dissensionib. & abortib. in ipso
gntor initio apparet, q in eo loco, ubi in absoluto
aialib. Cor collocatum est, nutritum sit humor.
Atq, nae vntum nae vntum fistula, nary
cactava aialis membrum aialia confirmata sunt.
Ex d. 1. 1. 1. Alterum q calor humorum rlatat,
q in corde dicitur nutritum, pntum afficit, conpbat

q. motus spiritus adductus & palpitatio de- val com:
pingit yam & in angustiorum locum cogit, ad huc
coagulationem inducit & hinc fit, in ducit
rigor & repellit, ut plerumq. in nobis fieri solent, &
ubi calor cordis frigus cibus stans, rursus repellit,
& ipsa p. membra diffundit. Huius motus spiritus
adductus q. repletio est, & ab hinc definit, q.
sit repulsi ad frigidum compulsum factus h. e. q. sit
repulsi frigidis a cordis, in istum calorem ad
compulsi. Et dicitur huius est, quoniam frigus hinc
colligunt di. vum habere. Id est. Vanussum ad
ex lib: 3 caloris est, in plerumq. Madicamentis
facilitat. Cap: 18 colligere licet.

De motu cordis motus cordis autem replicat
ut autem, & de pulsi, ac respirat, q. sit humoris naturae
ex caliditate in spiritum conditio fieri inflatio & humor.

H. J. Anadromi. His ex superioribus repetitis, latis
at cordis motus, q. ut pulsi, autem est, & finit, q.
Respiratio sit motus instrumenti & coherantis cordis,
quo calidum anctum in eo loco, in quo principium
calidum situm est, refrigerat. Hunc calorem hinc
non pponit ordine, sed primo ondit, quo respri.
ratio fiat, q. namq. hinc existat, cum calor eius,
in quo principium calidum situm est, augetur.
Et calorem illum alii & augetur confirmat. Nam
q. alijs instrumentum supponit, id ipsum in:
hinc, & magis q. calidum ptes instrumentum ray 2
rat, rursus est. At calor exterior, latis instrumentum

Deinde de educt. Napht.) Exijs q̄ dicta jam sunt
 hinc occasio non sumit in re huius capitis deinde replis
 cum di. moan refrigeratōis tum in respirantib, tum
 non respirantib. animalib, q̄ quo supra nihil allatu
 fuit. primo a. quia instrumentū sit refrigeratōis in re
 spirantib. animalib. dicitur q̄ similitudinam q̄ triph
 est: una figura similis n. est pulmōnis & ar
 de constructio folliō. q̄ se in officinis ararū & terrarū
 p̄tinē q̄ in folliō. & nō sūt extrinsecus affert q̄ p̄vior
 ter, q̄b. aēr continet, & in mōre est corinū, q̄uo
 aēr continet p̄. Sit it̄ in pulmōne aēr q̄ se latera
 & ipsa pulmōnis cūto, q̄b. aēr recepty inclinat idē
 eductis in quādam aēr recipi p̄. Item in cordē dū
 sunt pastas, & in medio simis q̄dam sūt vātriculū
 in q̄uo nutritis & continetis at p̄vior
 collocatū & it̄

collocatum est.) Ita similitudo est motus.
 aptae ad id.) Potest n. folles extolli & exprimi sicut id voluti filia:
 tanq. ac majores sunt; & si contrahuntur & minor.
 res efficiuntur. sic ut pulmones & cor calorem filia:
 tati extolluntur, & remisso intus exprimuntur.

224

respirator manifeste apparet.
 1. Expositione. Vac. & Tertia similitudo est si-
 nis & officij. Oritur n. tollas attolluntur & cum aere
 extrinsecus recipiunt, & capiunt, si enim ex pullunt:
 que ut cor & pulmo si dilatantur, huiusmodi extrinsecus
 aerem recipiunt, ut ad minus calor assequatur &
 refrigeretur. Si v. contrahuntur, aerem de capto & ca-
 lida factum contactu calidius illius partes resurgunt
 & cuncta & ex pullunt, quod plerumque fit in animalibus.
 & pulmonum sanguinem replebunt habent. & cum
 cum in his n. ita sunt pulmonis coarctationes
 & repleuntur, multum et sanguis in illis inest, &
 prope totus pulmo, angustius plenus est nido.
 Quod a. angustius est replebunt, in n. et magna
 et calidius copiam refrigerando in digne, & adipiscit
 pulmo respirator. Sed quod frigidum contactu calidi-
 ti in calidius, nam est aerem receptum reddere
 mitti & repelli. Idcirco ita contrahitur et pulmo
 ut & aerem recipit & huiusmodi mittit & n. aut.
 reddestat. 2. Ex a cunctis aeris pulmona sub:
 lato aerem recipi, in y corpore nostro: & con-
 tracto mitti aerem extrinsecus, quod propria sunt hominum
 contrariorum. Quibus mittimus novam habet caliditatem
 huiusmodi, & cunctis aeris introitum propriis vocati de-
 p. roth & in p. lorum, & cunctis n. novam anatrochum
 respirant. Ex p. lorum v. aptum Ex p. lorum aeris
 in roth.

21.

24 ad. ~~Th~~ Th ostendit, quoniam cum aer in animalibus intrat
et exire solet. Si enim sit continuus quoniam cum aer
vixit. Nam quoniam cum primo capite deinde itam
cum intrat et exit aer. Sed quoniam cum aer vixit itam
cum modo fugit et hinc. Et quoniam cum aer
vixit intrat et exit aer. Unde si nullo die sit, vitam
in respirando et exspirando consistere. Quoniam enim hi
continuus motus fatigant, et vita terminatur.
Tercio autem. Postquam modo refrigerans in
animalibus respirantibus. Quod pulmonum tunc et aerem re-
frigit, dictum est. Tercio jam loco hoc modo res-
pirandi in animalibus non respirantibus, quod non pulmones sed
branchias tunc, et non aer sed aqua insistentibus
non refrigerant, apud. Proponit a principio. Tunc
quoniam refrigerans in piscibus et animalibus. Quod branchias
habent, similem esse illi quod in respirantibus. Quod pul-
monum habentibus sit animalibus. Tunc similem
illam declarat. Quoniam enim in respirantibus. Calorem
sublatum pulmonibus, aerem frigidiorem relinquit. Sic
et in piscibus sublatum calorem quod est in sanguine et vi-
cinis et dignis partibus branchiarum et stellis et ipsis
sublatum aqua accipit, quod per meatus et vias ad
cor pertinentes delapsa, calorem piscium spon-
te refrigerat: quod satis refrigerato branchie in san-
guine et calorem et aquam non solum et respirationem
ad de. Tercio hinc et branchiarum motum
continuum non facit, et curam quoniam cum vixit. Cum

n. sanguis circa cor semper calefacit & extollit, conti-
nenter refrigeratur & indiget, & semper branchiae extolluntur
& coarctantur, aëres nudi & dispersi, nudi & mixti.
Itaque in his quoque si quo contrarij branchiarum mix-
turae ac integritatis causa sunt, ut in respiratione. p. m.
moris agitatio. Quamvis n. branchias aëres &
aërem calidum sunt dixerunt: si non sunt, moritur.

¶ Deinde ubi dicitur. Postrema haec est hujus capitis
sententia, q. d. hunc librum & totam physicam vocem vocat.
est. Hic n. liber vocatur & n. maior edimus, & q. d.
in eo dictum est. Nam physica est de vitiis & mor-
bis, q. d. his cognata sunt, ut, humores & sanabiles
itaque respirationis & refrigerationis causae naturae, alijsq. similib.
q. d. fere omnia tractata sunt, quae ad vitam naturae pertinent
& a physico tractantur. Nam reliqua ad alias
scientias & artes pertinent.

¶ Deinde. Tota physica via concluditur continetur:
tione cum Medicina. Sed n. supra in principio libri
de longa & brevis vita dictum est. Itaque de unitate & morbo
agendum est: nihil a. & his praeparationibus de vitiis
Hic f. dicitur & inquit de morbo & similitudine non
est. Medicum tantum sed et physicum docet:
namque physicum n. dicitur & aliquo modo in cas-
sanitatis & morbi ingreditur, non sit ignarus in
sanitas & morbo omnino, non via praeparationis
ad sanitatis & morbi nam pertinent. Quod
ad physicum & aliquo modo de his tractat, & ita

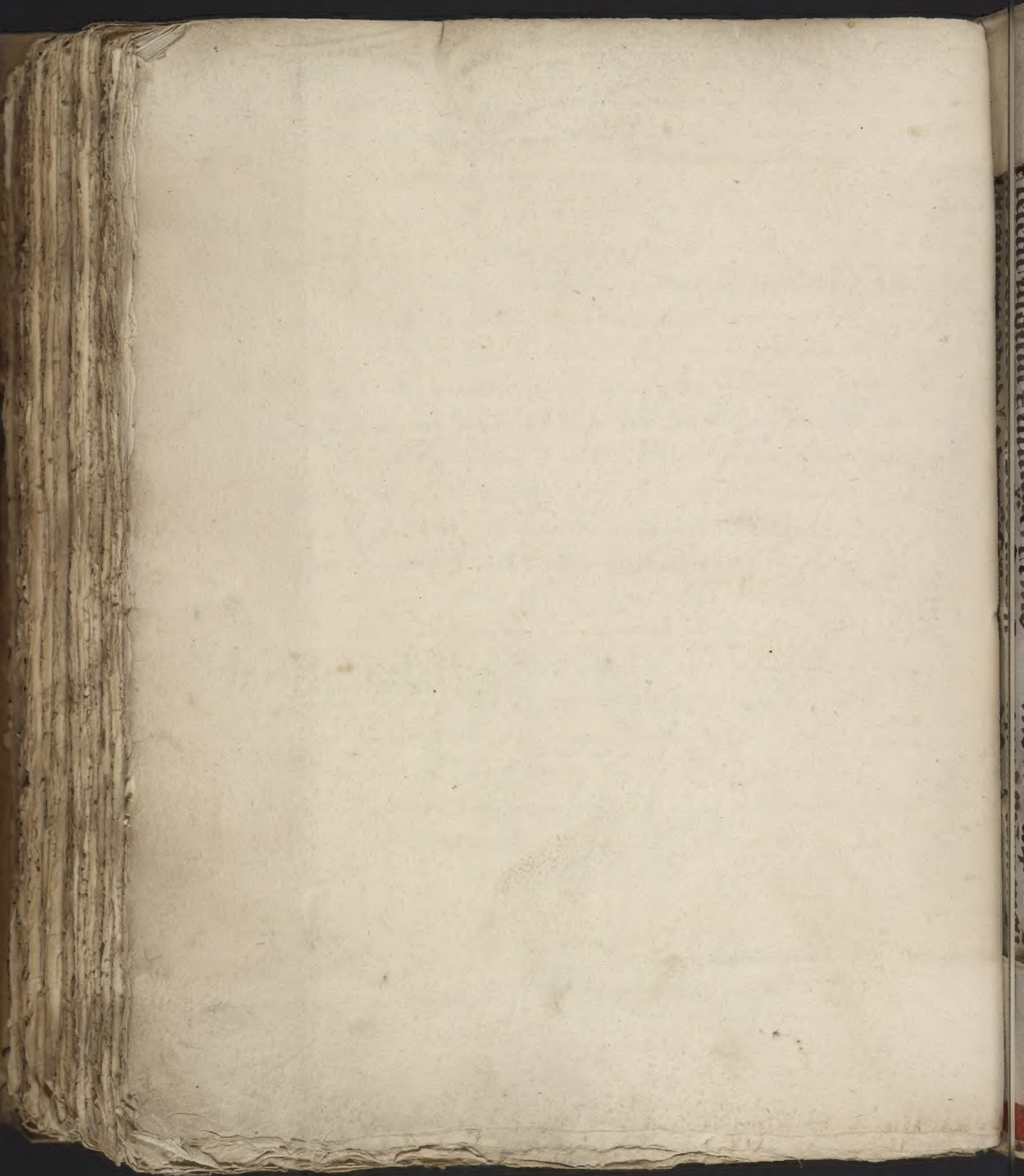
totis Medicorum & Physicorum consensu. Et
 non Medicis sunt diligenter & accurate, et
 quibus, ut et apparet, ita et non cognitionem suam
 prima exponunt principia. Physici autem quoniam
 rationes et res utroque sunt, et inveniuntur principia
 Medicinae. Unde speculum est, quod Medicina
 ad physicam se habet tamquam *ὡς ἀπὸ τοῦ σώματος*
 & superior scientia. Hae res nonnullis prae-
 sentibus sunt modi libri Artis, qui in scribendo de sa-
 nitate & morbo per se ipsum inveniuntur prae-
 sentibus. Hae autem opinio eadem non videtur, quia hae res
 huius libri manent. In fine libri est longum
 & brevis vita erat, ubi de vita & morte tractat:
 tam finit, etiam de animalibus, quod hoc est physicum
 coram finis est, finem habet. Et non alij
 quibus in libris de sanitate & morbo agendum
 spectat: si ipsum in hoc in loco in tractatu videtur.
 ubi de Christi & de Christi teris aliquis utque physi-
 cum de sanitate & morbo agere affertur. In hoc autem
 principio libri est longum & brevis vita explicat, quoniam
 ad eam pertinet, tamquam de natura est, videtur. De his
 autem in posterioribus tractatibus agit, & de sanitate &
 morbo tractat, in quo consistunt & quod in animalibus
 efficiunt, ut amplius nihil inveniendum esse
 videtur.

F 1 D 1 5 librorum
Artes, quos de parvis
inscripsit nobilib.

abstinētiā macerāt in corpore p
fructū boni operis reficiāt in me
Et dieb' illis. **Isaias l. cethiel. te d.**
est sermo dñi ad me dices. **Mich.**
Nō est qđ inter uos palolam
uitas in puluū istud mita ist
dices. **D**ies nū mēducauerūt
uā acerba; et uentes filios ob
stupescūt. **I**n uo ego dicit dñs
is; si erit uobis ultra palolaher
in puerbū in ist. **E**cce dñs aū
mee sūt; ut aia pās; ita et aia fi
lii mea est. **N**ā que petauit ip
sa moriat. **E**t uir si fuit uisus
et fecerit iudiciū et iusticiā; et i mō
ab' nō comederit; et oñs suos n

In illo. **f. d.** uelati
crediderūt ei iudeos
uitas in sermōe meo
mei eritis. **E**t cogni
tē; et uitas libabit
ei iudei. **D**enē abra
mū seruūm' ui
dicos tibi eritis. **I**x
aū dñs uob; qā di
secu' est pōi. **D**enū
in domo metruū
metruū. **S**i g' fili
tibi eritis. **S**ed qđ
sed qñtis me met
nis; nō caput in d
apud pñm meū

in summis: comedit et bibit. Et
 ambulavit in fortitudine cibi illi.
 quadraginta diebus et quadraginta noctibus
 usque ad motum dei. **GL** Denecessita-
 tibus meis eripe me domine vide humilitatem
 meam et laborem meum et dimitte omnia peccata mea.
Ad te domine levavi animam meam deus meus
 in te confido non erubescam neque timeam mem-
 oria mea. **E**tenim unius qui te expectat non
 confundentur os facientes vana. **S. Mattheum**
 11. 1. **A**cceleravit ad idem scribere
 philisei dicentes. **M**agni volumus a
 signum videre. **L**ui miles aut illis
 generationem mala et adultera: signum
 tuum et signum non dabitur ei: nisi signum
 nequie. **S**i enim fueris iude

habitabit ibi: et fuit novissima hominis il-
 lius peiora prioribus. Sic erit et huius
 generationi peccatrice. **I**d hunc eo loquente
 addidit has: ecce mihi eris et frater suus
 habitabit foris: quoniam loquens ei. **D**ixit
 autem ei quidam. Ecce mihi tuus et frater
 tuus foris stant: quoniam te. **I**t ipse
 respondens dicens sibi ait. **Q**ue est misericordia
 mea: et qui sunt fratres mei. **E**t exten-
 dens manum discipulos suos dixit.
 Ecce mihi et frater meus. **L**ui enim
 fecit voluntatem patris mei: qui in
 celis est: ipse mihi frater et socius et mihi
 est. **off.** Meditabar in mandatis tuis qui
 dilexi valde et levabo manum meam
 in terra tua que dilexi. **Sed** **H** omni

